Danskernes Historie Online
Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliserings-projekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: https://slaegtsbibliotek.dk
Danske Slægtsforskere: https://slaegt.dk

SYDTHY ÅRBOG 2008

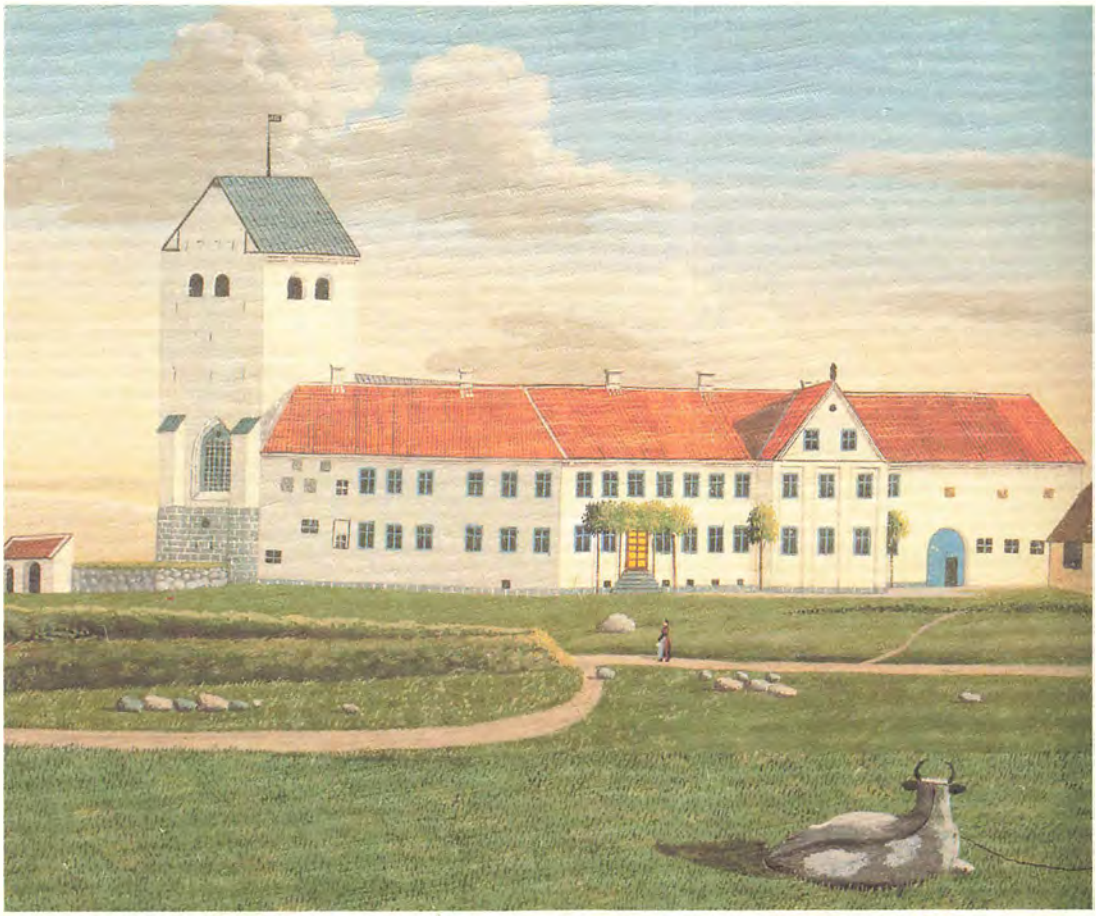

Udgivet af:
Bestyrelsen for Egnshistorisk Forening for Sydthy

Redaktionsudvalg:
Eigil T. Andersen, Ullerupvej 5, 7760 Hurup, tlf. 97 95 31 65
E-mail: eigil.andersen@karby.dk

Poul Brandt, Nabevej 4, Sønderhå, 7752 Snedsted, tlf. 97 93 91 69
E-mail: elinogpoul@dlgtele.dk

Villiam Mortensen, Skovbrynet 27, Svankjær, 7755 Bedsted Thy, tlf. 97 94 80 78
E-mail: Villiam@e-box.dk

Poul Martin Kjær, Valmuevej 3, 7755 Bedsted Thy, tlf. 97 94 53 92
E-mail: pmk@mail.dk

Bestyrelsen for Egnshistorisk Forening for Sydthy
(se side 160)

EAN 978-87-88919-27-1
ISSN 0900 2103

Omslagets illustrationer
Herregården Vestervig Kloster opført 1732 af Jens de Moldrup

Forsidemotiv:
Gouache 1838 af Rasmus Henrik Kruse

Bagsidemotiv:
Mindesten for S. K. Sejersen, Bubbel. Rejst 1916.

Bogens typografiske tilrettelægning, sats, tryk og reproduktioner
er udført af Dantryk A/S - 97 95 20 00
Skriften er 10,6 punkt Garamond

Omslaget er Antik Cover og papiret Profi Silk 115 gr.

Indbinding er udført af Rounborgs grafiske Hus

SYDTHY ÅRBOG 2008

Udgivet af
EGNSHISTORISK FORENING FOR SYDTHY

INDHOLDSFORTEGNELSE

Forord 5

Bubbel

Kristine og Erik Vendelboe 6

Et rigtigt Studeland

Esben Graugaard 14

Byhøje i ældre jernalder

Anne-Louise Haack Olsen og Jørgen Lund 25

Dommerfuldmægtigfamilie i Vestervig 1932 – 1939

Niels Funding 32

"Stue 13"

Charles Nielsen 44

Danmarks første Nationalpark

Ib Nord Nielsen 49

Missionshotellets historie 1992 – 2007

Aage Ringgaard 56

Doveroddeminder 3. del, åle- og muslingefiskeri under krigen

Svend Erik Sund Laursen 65

En kommis beretter fra Vestervig

Anders Chr. Jensen/red. Thomas N. Kristensen 73

Erindringer fra Ydby

Nancy Stauersbøl Kristensen 79

Fiskerhuset i Lyngby

Knud Madsen Nielsen 88

Dagbog fra USA

Egon Johansen/red. Villiam Mortensen 90

Møllersvend på Valsen, Fyrspillene i Sydthy

Svend Sørensen 98

Sommerudflugt til Nr. Vosborg

Helge Thinggaard 102

Fra Museets arbejdsmark

Jytte Nielsen 104

Sydthy Egnshistoriske Forening

Eigil T. Andersen 108

Sydthy Bøger

Gitte Jensen Sloth 111

Indholdsfortegnelse 1984 – 2007

Redaktionen 113

Dagbog fra Lyngby under besættelsen, 3. del

Christian Madsen Nielsen 140

Kontakt til Foreningen 160

Forord

Med denne Årbog 2008 foreligger nr. 25 fra Egnshistorisk Forening for Sydthy. En jubilæumsbog kan man kalde den!

Da vi i 1984 udgav den første årbog, skrev redaktionen i forordet bl.a.:

"Bogens indhold skal formidle såvel den brede fortælling som den grundigere gennemgang af et lille forskningsområde. De "gamle nyheder" skal serveres på en levende måde, så de bliver læst af læsere med vidt forskellige forudsætninger. Et æstetisk præg skulle gerne være bogens særkende, både udvendig og indvendig."

I alle årene har omslaget været gengivelser af tegninger eller malerier, de fleste udført af kunstnere med lokal forankring. De kunstnere, vi har kunnet spørge, har alle været meget imødekommende og har generøst stillet deres værker til rådighed vederlagsfrit. I nogle få tilfælde har bagsiden været et foto af historisk værdi.

"Når der skrives lokalhistorie, er der en vis risiko for, at man glemmer, der ligger en verden udenfor sognet, som selv de gamle, isolerede samfund var afhængig af. Der er kort sagt en tendens til "at gøre landsbyens gadekær til verdenshavet". Trangen til og glæden ved at skrive lokalhistorie er stor i disse år, og vi håber, mange vil bidrage med artikler til "Sydthy Årbog". Såvel maskin- som håndskrevne manuskripter modtages, og vi hjælper gerne med at redigere stoffet."

Håbet om, at mange ville skrive til årbogen er til fulde blevet opfyldt gennem årene. Og uden denne vilje kunne årbogen heller ikke blive en egnshistorisk bog, som mange kan lide at få i hånden år efter år. Redaktionen er taknemmelig over disse bidrag og for, at også vore museumsfolk og historikere vil bidrage med beretninger fra deres verden. Begge dele er lige uundværlige. Normalt bringes artikelforfatterens navn og hjemby, men ikke vedkommendes stilling. Dette udfra ønsket om, at både husmoderen og akademikeren er velkomne til at skrive.

Årbogens forside er i år en "gouache" af Rasmus Henrik Kruse, malet 1838 og forestillende herregården Vestervig Kloster. Kruse var født i Nordsalling, som søn af sognepræst Jørgen Kruse. Han fik ingen egentlig maleruddannelse, men lærte sig selv en teknik med vandfarve og lim, en gouache. - Hovedbygningen blev påbegyndt opført i 1732 af oberst Jens de Moldrup og det blev Thys mest imponerende barokanlæg. Det var ikke det første slot, der havde stået på stedet. Det gamle slot var bygget af Joachim Irgens, der i 1672 lod slottet opføre af materialer, der tildels stammede fra det gamle Vestervig kloster. "Det allerprægtigste slot" blev det kaldt af biskoppen i Aalborg, Jens Bircherod, da slottet nedbrændte i 1703.

"I 1837 erhvervedes Vestervig Kloster af svogrene Niels Juelbye Stokholm og Jens Breinholt, der straks delte gårdens jord, nedbrød de Moldrups hovedbygning og i stedet lod to nye gårde opføre med navnene Vestervig Nedergård vest for kirken og Vestervig Overgård syd for kirken." Således skriver Esben Graugaard i sin bog: "Nordvestjyske bønder som kreaturhandlere i Nordsørummet".

Læs i denne årbog om netop dette emne i Esben Graugaards artikel: "Et rigtigt studeland".

Bogens bagside viser en mindesten med bronzerelief af S. K. Sejersen, ejer af gården "Bubbel". Stenen er rejst i 1916 af familien til Sejersen, som et minde over den mand, der opførte gården efter brand på sin nuværende plads. Om Sejersens andre fortjenester og gårdens fortsatte historie, kan der læses i artiklen "Bubbel" i denne årbog.

God læselyst ønsker Redaktionen

Bubbel

Af Kristine og Erik Vendelboe

Tegning af Peter Bolt Larsen 1989

På opfordring vil vi gerne fortælle om gården Bubbel og vort liv på den gamle gård, som vi overtog efter Eriks far i 1962. Her følger lidt forhistorie om gården.

Ejeren af Stamhuset Vestervig Kloster, Hans Christian de Moldrup, solgte i 1788, det var tiden for de store landboreformer, ladegården Bubbel til Peder Severin Hjardemaal, der på det tidspunkt var forvalter på Vestervig Kloster. Denne slægt ejede i omkring 100 år Bubbel indtil 1881, hvor Christen Ebbensgaard Hjardemaal sælger til Søren Kristian Sejersen.

(Læs evt. mere om slægten Hjardemaals virke på Bubbel i Esben Graugaards artikel: "Et rigtigt Studeland" i denne årbog. Redaktionen)

S. K. Sejersen overtog Bubbel i 1881. Han var født i 1842 i Refs Meldgaard, som han overtog efter faderen. Ved handelen blev gårdene mageskiftet mellem ejerne.

Bubbel var ved overtagelsen på 171 ha. Den gamle stråtækte gård lå 1 km. syd for det nuværende Bubbel. Den nedbrændte totalt en middagsstund i maj 1888. En køkkenpige havde kastet aske ud på møddingen.

Allerede samme år begyndte Sejersen at opføre den nye gård. Kostald, lade og hestestald blev bygget i 1888, og i 1889 blev det store præsentable stuehus bygget. Et flot byggeri efter datidens forhold, bl.a. blev der bygget en port i indkørslen til gårdspladsen. Sejersen havde åbenbart øje for mulighederne, idet han flyttede gården, så den kom til at ligge midt på sine marker. Men også placeringen ved søen var gennemtænkt. Sejersen var på det tidspunkt ugift. Blev senere gift med Kristiane Thorup fra Bjerget i Hannæs.

Der voksede 3 børn op. Mary, Vilhelm og Albert.

Gården, hvoraf en stor del af jorden var hede, blev drevet efter datidens sædvanlige drift med græsmarker til kreaturhold (stude) og korn og roer. Der var stort folkehold, men også løsarbejdere, sæsonarbejdere. Sejersen opdyrkede en stor del af heden til agerjord, det var slidsomt. Der var mange gravhøje på heden, og man mener, at Sejersen sløjfede 17 gravhøje. Der er fundet mange potteskår og en del flintøkser, men også nogle urner (3), som stadig er i familiens varetægt. Navnet Bubbel skal vel også oversættes til bopæl, boplads? Navnet vidner om, at der også tidligere har været folk, der levede og fik deres udkomme på dette sted.

Jf. oplysninger fra Københavns Universitet, afd. for navneforskning, Peder Gammeltoft: "Navnet nævnes første gang i 1612 som Bubbell og som Bubel i 1661. Sidsteleddet i navnet er navneordet

Forarbejdet til Videnskabernes Selskabs kort 1795

Mary Vendelboe 1895 - 1971

Chr. Vendelboe 1890 - 1962

"bøl", udflyttergård. Førsteleddet kan enten være det gammeldanske navneord bo "et bo" eller evt. mandsnavnet Bo". Redaktionen).

Den store have, som stadig er omkring gården, blev anlagt først i 1900. Det er et smukt anlæg med haven omkring søen og gravhøjen, som ligger midt i haven. Broen over søen i haven blev bygget 1915.

En lille historie om gravhøjene: Da Sejersen anlagde haven, var der tre små gravhøje hvor haven skulle være, og det fortælles at jorden fra de to blev lagt ovenpå den tredje, båret op i trækasser. Og den flotte gravhøj som det blev til, er der blevet værnet om altid. På højen satte Sejersen en sten, hvorpå der står:

S. K. Sejersen siden 1881 ejer af Bubbel
Satte denne sten på kæmpehøjen
til Minde om Gaardens Nyopførelse
og flytning efter Branden 1888
Gud signe min Gerning og hver fremtidig
Ejers ærlige Flid
Lad denne Sten stå

Sejersen anlagde også en vej og skænkede en grund til en skole, da børnene havde meget langt til en sådan. Skolen blev bygget i 1915 og fik navnet "Sejersminde skole".

Sejersen døde i 1916. Da var datteren forlovet med Kresten Vendelboe fra Uldum ved Vejle. Sønnerne Vilhelm og Albert var på det tidspunkt kun 16 og 13 år. Så det blev Mary og Chr. Vendelboe der tog over – i forpagtning. Kristiane Sejersen ejede Bubbel til 1928.

Da blev der foretaget en stor udstykning, halvdelen af gårdens jorder blev solgt til staten. 14 statshusmandsbrug blev oprettet, hver på fra 5 til 9 ha.

Bubbels areal var derefter på 85 ha, som Mary og Chr. Vendelboe overtog og drev videre.

Det var gennem 30ernes kriseår og senere 40ernes krigsår og den senere store udviklingstid, efterkrigstid. Marshallplanen.

Det var omskiftelige tider. Gården blev drevet med stor besætning, en fin rød dansk malkerace i kostalden, mange heste i hestestalden.

Den første mejetærsker fra 1960

Stort folkehold, fodermester og medhjælper til staldarbejdet, 3 - 4 karle til marken, 2 unge piger i husholdningen.

Den første traktor blev købt i 1951 og dermed også den tofurede plov.

Derefter gik det løs med alt det nye inden for maskiner til landbruget, bl.a. købte Vendelboe en grønthøster, en helt ny ting. Malkemaskinen var anskaffet allerede i 30erne. Selvbinderen blev anskaffet allerede i Sejersens tid.

Dengang var det jo en selvfølge, at alle der arbejdede på gården, boede og spiste alle måltider på gården.

I 1940 blev der bygget 5 værelser til karlene i en selvstændig bygning ud mod gårdporten. Pigerne havde værelser på loftet i stuehuset.

Husmoderens rolle på den tid var ikke uvæsentlig.

Hun havde ansvar for mange menneskers velbefindende, at alle fik en god solid kost, hovedsagelig fremstillet af egne produkter, såsom kød og grønsager og selvfølgelig mælk. Fodermesteren kom hver aften ind med mælk til husholdningen; det blev hældt op i store røde lerfade i kælderen, hvor det stod til næste morgen. Kokkepigens første morgenjob var at skumme fløden af mælken, og derefter servere havregrød eller øllebrød til karlene i "folkestuen", som karlenes spisestue blev kaldt.

Man havde jo intet køleskab, kun en kølig kælder; man havde ingen fryser, men saltkar i kælderen til opbevaring af kød og flæsk.

Man slagtede selv både grise, kalve, får og lam og selvfølgelig også høns og kyllinger.

Når der var slagtet gris, blev der bl.a. lavet en masse medister og frikadeller, som blev henkogt for at det kunne holde sig friskt til senere brug. Der blev også altid lavet blodpølse af griseblodet rørt op med rugmel og krydderier, og naturligvis også rullepølser og spegepølser.

Fra haven havde man masser af grøntsager og megen frugt. Der var ansat en gartner til at passe både køkkenhaven og frugttræerne og hele den store have. Dengang var der mange blomsterbede og havegange, der skulle holdes; der var også et stort drivhus.

Mange unge mennesker har været ansat i tidens løb. Det var en god læreplads.

Markerne blev drevet med græs og roer, både kålroer og bederoer, til kvæget; korn (byg, havre og rug) til kvæg, svin og høns. Man havde eget valseværk til formaling af kornet. En

Hesteparade på gårdspladsen, ca. 1930

vindrose trak kværn og tærskeværk indtil 1905, derefter petroleumsmotor indtil 1915. Hvorefter man fik elektricitet indlagt i driftsbygningerne og elektrisk lys i stuehuset.

Trækkraften til markarbejdet blev leveret af hestene. Der var ca. 20 heste inklusive plage, dertil kom de føl der blev født hvert år. Det må have været et flot syn, når de mange hestespand drog i marken.

Mange unge piger blev oplært i daglig husholdning, men også i finere madlavning hos fru Vendelboe.

Der blev lavet en god kost og nok af det til karlene i folkestuen. Morgenmad kl. 6.30, middagsmad kl. 12 og efter middagspausen kaffe kl. 13, aftensmad kl. 18 og aftenkaffe kl. 21. Maden blev serveret præcist. Et minut i 12 om middagen blev der slået på den store gårdklokke, der hang på staldgavlen. Man havde også en anden gårdklokke, som hang ved fordøren, den brugte man, når manden på gården skulle kaldes til telefonen eller andet.

Familien Vendelboe havde mange venner. Der kom ofte gæster og de unge piger fik også lært noget om finere madlavning. Der var altid både en kokkepige og en stuepige, og mens børnene var små også en barnepige. Der var mange mennesker i det daglige, der var altid liv på gården, de unge mennesker hyggede sig sammen, men var også ofte inde i stuerne, f.eks. til et spil kort på vinteraftener med familien. Mange var ansat i flere år. Nævnes skal Poul Pedersen, som var på gården i 25 år. Han hørte efterhånden med til familien.

Det var dengang skik og brug, at man tiltalte sine medhjælpere med De, det gjorde Vendelboes også.

Fodermesteren boede som regel med sin familie i "fodermesterhuset", et lille hvidt hus ikke langt fra gården.

Familien Vendelboe holdt jul for alle på gården. Dvs. alle karle, fodermesterfamilien, pigerne og familien. Så spisestuen var fyldt op til julemiddagen; dansen om juletræet foregik i den store stue. Alle fik julegaver.

Erik kan fortælle om, hvordan disse julegaver blev anskaffet i den tid, han husker. Engelskmanden i Vestervig kom en aften efter lukketid med bilen fuld af diverse beklædningsgenstande, dvs. skjorter, trøjer, halstørklæder, slips,

sokker osv. Og der blev købt til de forskellige, alt efter hvad fru Vendelboe havde set de forskellige manglede/kunne bruge. Det var personlige gaver, som hun senere pakkede ind efter alle kunstens regler i fint papir og bånd, det blev der brugt mange sene nattetimer på, sammen med alle de andre mange juleforberedelser, der hører til i et hjem. Efter juletræet og gave uddelingen måtte de unge gerne tage hjem til deres forældre, hvis de boede i nærheden.

Man skiftedes til at holde fri i juledagene, der skulle selvfølgelig kun gøres det nødvendige. Men en af pigerne skulle altid være der. Maden var forberedt, så det var let, men der kom også ofte gæster. I stalden skulle dyrene selvfølgelig både fodres og malkes og hestene ligeså, men der var ingen markarbejde. Karlene havde sørget for at der var kørt roer nok ind til juledagene. Man havde også sørget for at der var tærsket korn nok til foder julen over. Det var jo ellers vinterarbejde at få tærsket kornet i løbet af vinteren og at køre roer ind fra roekulerne efterhånden som der var brug for det, det var tit et meget koldt og hårdt arbejde i frost og snevejr.

Der kunne fortælles om mange gøremål fra den tid, som nu er mekaniseret og rationaliseret.

Hos Mary og Chr. Vendelboe voksede 4 børn op, Børge og Gerda og en del år senere Erik og Inge Lisa. Børge uddannede sig på Landbohøjskolen som landbrugskandidat. Gerda uddannede sig indenfor husholdning, hun blev gift med gårdejer Jens Leegård Riis i Gammelby v. Bedsted, Erik uddannede sig også indenfor landbruget og Inge Lisa tog sygeplejeuddannelsen.

I 1959 overtog Erik gården i forpagtning. Vi var året før blevet gift, Kristine er født Frøkjær og er fra Gårdhusmølle. Vi flyttede ind i stuehuset efter brylluppet og Mary og Christian flyttede op i en ny lejlighed, der blev indrettet i østenden af stuehuset.

En ny tid for gården begyndte.

Efter et par år blev køerne sat ud, og stalden fyldt op med ungtyre til opfedning.

Der var ikke råd til lønninger til både fodermester og karle. En – to medhjælpere og husbonds egen arbejdskraft klarede arbejdet i stald og mark.

I 1960 blev den første mejetærsker købt, den var af mærket Nordsten.

Den 1. april 1962 overtog Erik ejerskabet af gården. Netop den dag døde Chr. Vendelboe, et mærkeligt tilfælde.

Mary blev boende i lejligheden på gården indtil sin død i 1971.

Efter nogle år købte Erik et af statshusmandsbrugene tilbage for at få mere jord at avle korn på. Den faste mand, der arbejdede på gården, flyttede derom i et større og bedre hus med sin familie, og det lille hvide hus blev raget ned. I nogle år avlede man sukkerroer til sukkerfabrikkerne. Der blev købt en traktor mere og hestene forsvandt efterhånden fra gården. Heste- og kalvestalden blev lavet om til svinestald i hele østhuset.

I begyndelsen af 1970'erne solgtes også de sidste ungtyre, og kostalden blev renoveret.

Der blev lavet plads til høns i stedet, på netgulv, det sidste nye. Der var plads til 4000 æglæggende høns, det kørte godt i ca. 10 år, det blev en helt god forretning. Men da inventaret efterhånden trængte til udskiftning og reglerne for burhøns skærpedes, sluttede denne forretning. I stedet fyldtes huset med fedesvin. Gården var ved at blive en grisefarm.

Der byggedes nye svinestalde nord for laden og der blev installeret automatiske fodersyste-

Stinne og Erik med datteren Nina på gårdspladsen - 1963

Vinterjagt på Bubbel

mer. Herved blev der plads til 2500 fedesvin, indkøbt som torvegrise, dvs. på ca. 25 kg.

Fedesvinene blev slagtet på Sydthy Svineslagteri i Hurup.

Erik købte på et tidspunkt en lastbil, for selv at køre sine svin til slagteriet. Senere blev slagteriet lagt sammen med Struer Svineslagteri, men Erik købte en større lastvogn og kørte stadig til slagteriet. Også da det senere blev til endnu en fusion og grisene skulle helt til Holstebro, senere Herning. Da ansatte man dog en chauffør, til at forestå svinekørslen.

I nogle år havde man ikke fast fremmed hjælp, kun lidt løs hjælp. Husmoderen havde så ikke den store husholdning at tage vare på, men blev en slags medhjælpende hustru i landbruget. Stinne forestod bl.a. indsamlingen af æg i hønsehuset medens foder og vand var automatiseret. Hun var også i travle perioder med i marken, især i høsttiden.

Huset, hvor karlene tidligere boede, blev allerede sidst i 1960erne lavet om til lejlighed. Og blev lejet ud i sommertiden til turister. Det blev efterhånden et helt kapitel for sig. Nederste del af stuehuset blev renoveret, så der også dér blev en turistlejlighed. Senere efter Mary Vendelboes død, blev også denne lejlighed lejet ud i sommertiden og en fjerde mindre ovenpå. På et tidspunkt var der 4 lejligheder med eget køkken og badeværelse. Turisterne nød at være på en gård og nød den store have, hvor de frit kunne færdes, det var mest familier med børn. Der kom en del fra København, men flest fra Tyskland. Også serviceringen af turisterne var Stinnes gebet.

I 1972 blev der installeret et svømmebassin i haven til stor fornøjelse for turisterne, familien, nabobørn og venner.

Mange af turisterne kom igen år efter år, nogle kom både 20 og 25 år, så der opstod mange gode venskaber.

Det var en god biindtægt og en god måde at få vedligeholdt stuehuset på.

Erik dyrkede mest korn på markerne, der skulle bruges meget til svinefoder. Efter udvidelsen af besætningen, blev der også ansat flere medhjælpere.

Der blev installeret computer til foder anlægget, så det efterhånden var helt computerstyret.

I 1990 byggedes igen til, så man nu havde plads til 600 søer, samt opdræt af avlsdyr og plads til smågrisene og fedesvinene.

Der blev lavet indslusningsrum til medhjælperne, dvs. alle skal skifte tøj inden man må gå ind i stalden, på grund af smittefare. I samme forbindelse blev der også lavet en kaffestue til medhjælperne, men de fortsatte med at komme ind til frokost kl.12. Og de som boede på gården spiste naturligvis sammen med familien varm mad om aftenen.

Der var sket en stor udvikling indenfor landbruget i den periode, hvor det var Erik, der drev gården. Landbrugsdriften havde skiftet karakter, man kaldte det fuldt mekaniseret. Markerne blev dyrket efter den til enhver tids bedste metoder vedrørende gødning og ukrudtsbekæmpelse, og man opnåede gode resultater af afgrøderne.

Der blev i årenes løb plantet læhegn overalt på gårdens marker. Det har betydet bedre afgrøder, kønnere natur og ikke mindst har det haft betydning for vildtet. Også udenfor gården har Erik spillet en rolle som fortaler for plantningen af læbælter. Herom kan man læse i Landøkonomisk Selskabs 150 års jubilæumsbog fra 1991, hvor Erik har skrevet artiklen:

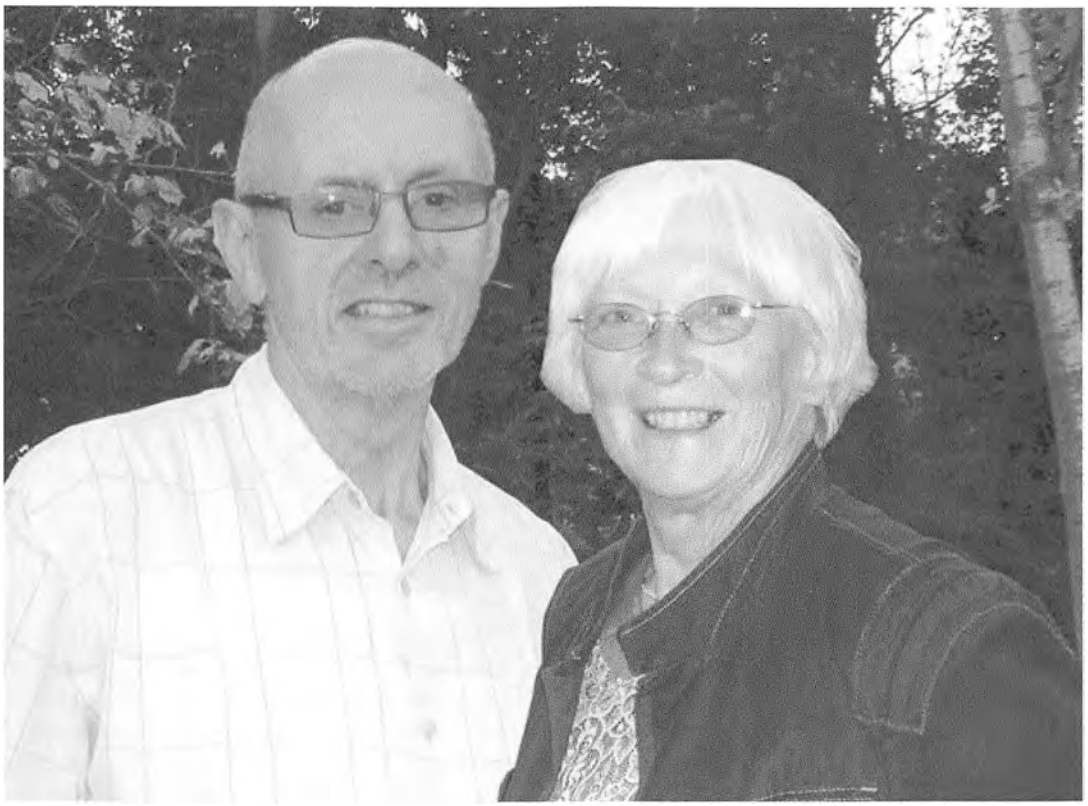

Stinne og Erik Vendelboe, foto fra guldbryllupstiden 2008

"Læplantning i Sydthy og på Thyholm".

På gården voksede 3 børn op. Nina, Kristen og Else. De gik i Vestervig skole og senere for pigernes vedkommende i gymnasiet. Kristen uddannede sig indenfor landbruget og sluttede af med et års ophold i udlandet.

Allerede tidligt begyndte vi at tænke på generationsskiftet. Erik og Kristen lavede et anpartsselskab, hvor Kristen efterhånden overtog en del af driften.

I 1993 flyttede vi fra gården og fik bolig i Dover skov på Hovmarksgård, hvor Erik blev aktiv formand for Dover skov. Et forhold der varede ved, indtil vi i 2004 flyttede ind på "Over Astrup", der var blevet tilkøbt Bubbel.

Da vi i 1993 flyttede til Dover skov flyttede Kristen og Tina ind på Bubbel og blev i 1996 eneejere af gården.

Igen begyndte en ny tid for gården.

Da Sejersen døde i 1916 rejste familien en mindesten med broncerelief i haven, på den står der:

For efterslægten du ofrede dig
du sparede ikke dit eget jeg,
derfor vor tak til dig skal være
At holde dit navn og dit minde i ære.

Det har de fire slægtled efter bedste evne prøvet at efterleve.

Et rigtigt studeland

Causeri om en helt anden bondekultur
Af Esben Graugaard, Holstebro Museum

De ligger der endnu, de gamle studegårde i Sydthy. De rigtig store som Tandrup, Irup, Gammel Ørumgård, og Vestervig Kloster. Og så de lidt mindre men dog store gårde som Bubbel, Abildgård, Lyngholm, Futtrup, Skibstedgård og Boddum Bisgård.

Andre kunne nævnes. Alle var de studegårde op til begyndelsen af det tyvende århundrede, nogle endda længere op i tiden. På de fleste af disse gårde produceres stadig firbenede væsener, men studenes brøl er næsten alle steder afløst af grisenes karakteristiske grynten. Sådan bestemmer markedsforhold også hvilke livs- og driftsformer, der skal overleve på landet. Det er der ikke noget nyt i. Men i det lange perspektiv har studene betydet langt mere for Sydthys bønder end grise, kohold og kornproduktion. I hvert fald indtil videre. Derfor er det myteagtige skær studeproduktionen og handelen kom til at stå i også velfortjent; men her drejer det sig mere om handelen end om den langsommelige opfedning af studene. Det var handelssituationen på markederne, der skabte de livskraftige "gode" historier, det var handelen der gjorde det muligt for almindelige bondesønner at arbejde sig op som handelsmænd, og det var handelen der i sidste ende hvert år trak tyske dalere i tusindvis hjem til Sydthy. Derfor er den historie værd at huske.

Den gamle hovedgård Ølands hovedbygning er typisk for de vestjyske studegårde, der blev opført sidst i 1700-årene af bondefødte proprietærer. Et meget enkelt enetages anlæg med sidefløje til køkken, mejeri og tjenestefolk. Fra Thy og sydpå langs vestkysten ser de fleste sådan ud: Kovstrup, Tandrup (med sidefløje mod haven), Irup, og Hindels. Samme model ses i en række gårde syd for Limfjorden: Eksempelvis Volstrup, Hanbjerg Hovgård, Voldbjerg, Sindinggård og Møltrup. På Mors kan nævnes Ullrupgård af denne type.
Foto: Esben Graugaard

"Thylands-Racen"

Allerede i 1802 kunne Knud Aagaard i sin beskrivelse af Thy konstatere, at *"Kreaturer indløser Landet (i.e. Thy) anseelige Pengesummer"*, og årsagen hertil var såre enkel, for som han skrev: *"alle Kreaturer i Thye ere af god Art, og af temmelig stor Vext"*. Nogle landøkonomiske forfattere omtaler ligefrem kvæget i Thy som en selvstændig race – *"Tyboe Qvæg"* eller *"Thylands-Racen"*. Studene i Thy tilhørte den kendte jyske kvægrace, der opnåede de bedste kvaliteter i Limfjordslandet, hvor der som følge heraf lå en perlerække af studegårde ikke blot i Thy, men også på Mors og i Salling. Det var således ikke nogen overdrivelse, da provst Djørup i 1842 i sin beskrivelse af Thisted amt fremførte, at *"det thylandske Qvæg er blevet søgt med Begjerlighed, saavel til Holsteen og til Udlandet som til Sjælland"*.

Da den engelske kreaturkommissionær Charles Hicks i 1849 var på en rejse, der også førte ham til Sydthy, skrev han bagefter, at kvægbesætningerne her var lige så fortrinlige som de bedste skotske og engelske racer. Og det var forudsætningen for, at produktionen af stude og heste udgjorde hovedindtægtskilden for bønderne i Sydthy, uden at vi kan gøre det op i eksakte tal. Men efterhånden fik den gamle kvægrace ikke lov at stå uantastet i staldene:

Fra 1860erne og 70erne begyndte Breinholt'erne således som de første i Sydthy at krydse den stadig mere forfaldne jyske race med importerede engelske korthornskreaturer. Allerede omkring 1820 havde Lauritz Sørensen på Irup dog importeret fire køer af den holstenske marskrace, for at forædle sin kvægbesætning, og i 1830erne var det Laurits P. Borberg i Dover Vestergård, som indkøbte en tyr af Tyroler-racen. Disse forsøg blev imidlertid opgivet, for det røde afkom fandt ikke nær samme afsætning blandt opkøberne som det gråbrogede jyske kvæg.

Ikke alle var begejstrede for bøndernes engagement i studefedning og studehandel.

Nogle fandt den vestjyske "handelsånd" lige lovlig veludviklet, og det i en sådan grad at det førte til sædernes og landbrugets forfald, fordi bønderne kun interesserede sig for at komme til marked.

Som en brevskriver formulerede det i 1867: *"-- i Thy tales der næsten aldrig om andet end heste og studehandel og om ondt og godt vejr".* Den karakteristik har vi fra flere sider.

Sydthys studegårde sidst i 1700-tallet

Mange tror formentlig at bureaukrati, statslig styring og skatter er et forholdsvist nyt fænomen. Det er langt fra tilfældet. Og om noget var der styr på studeproduktionen, fordi afgifterne fra den var en af statens hovedindtægtskilder i 16-1700årene. Derfor skulle hovedgårdene som de primære studeproducenter indsende indberetninger til amtmændene, hvorfra de gik videre til Generaltoldkammeret. Således også i Vestervig og Ørum amter, der dækkede det senere Thisted amt. Her følger eksempler fra det bevarede men ikke komplette materiale:

Opgørelse over antal staldstude på hovedgårdene i Sydthy 1780-85:

	1780	1782	1783	1784	1785
Irup:	60	100	80		44
Tandrup:	102	136	136	80	96
Lyngholm:	104	104	104	68	60
Boddum					
Bisgård:	52	56	64		
Ørum:	82	80	80		
Skibstedgård	42	24	36	30	36
Vestervig					
Kloster:	120	99	98		

Sammenlignet med de øvrige studegårde i Thy, hørte Tandrup og Lyngholm til blandt de største, faktisk kun overgået af Ullerupgård i Sennels sogn. Tallene dækker kun stude på tre år og derover – det var dem der kunne sælges. I 1774 havde Vestervig Kloster og Ørum, der jo havde samme ejer, eksempelvis 109 stude på mere end tre år, 67 stude under tre år, 532 køer på mere end tre år og 231 kvier, altså i alt 939 kreaturer. På hovedgårdene i Vestervig amt var der i 1774 i alt 798 stude på mere end tre år, 642 stude på mindre end tre år, 1.924 køer på mere end tre år og 676 kvier. Vel var det studeland, men koholdet var altså betydeligt.

Omkring 1800 etablerede man faktisk en

Ørumgård, nu Gammel Ørum, har siden middelalderen hørt til Sydthys betydeligste studegårde. I 1774 havde Ørumgård sammen med Vestervig Kloster i alt 939 kreaturer, hvoraf knap to hundrede var stude. Ørumgårdstudene var kendte for deres fremragende kvalitet, og det var da også altid her hos proprietær Eyber at den kendte handelsmand Christen Foget midt i 1800-årene startede årets opkøb af eksportstude. Fra Ørumgård gik turen videre til Jessen på Lyngholm og så ellers nordpå. Studene fra Ørumgård var så eftertragtede, at Foged en gang skal have klippet falske »Ø«-mærker i nogle dyr fra Himmerland, men opkøberne i Slesvig kunne straks se, at dyrene ikke var fra Ørumgård

besætning på 80 køer på Vestervig Kloster med henblik på at drive mejeri på gården. Men det blev hurtigt opgivet igen: *"I dets Sted finder man bedre sin Regning ved at holde Stude"*, som Knud Aagaard skrev i 1802. Folk som Poul Tøfting til Tandrup fortsatte med at opfede stude og handle med dem i store mængder - i et brev fra januar 1827 skrev Tøfting da også til sin morbror, justitsråd Hillerup i Aalborg, at han *"Efter nogen Tiids Omstrejfen formeenlig paa Studehandel kom ieg hiem og modtog Deres mig kiære Skrivelse af 22de f.M.----"*.

Det var samme Tøfting, som den unge hestehandler Niels Overgaard fra Hørsted begyndte sin karriere som opkøber og sælger for, og den historie endte som bekendt med at Overgaard i 1827 var i stand til at købe Hindsels på Thyholm, i øvrigt den eneste af de store studegårde i Thy, som stadig ejes af efterkommere af en af de kendte handelsmænd.

Opkøbere søndenfra i 1700-tallets Sydthy

Indtil studehandelen som et led i landboreformerne den 11. juni 1788 blev givet fri, foregik handelen på den måde, at de fire-fem år gamle stude af bønderne afleveredes til godsejerne og proprietærerne på studegårdene. Dyrene fededes herefter færdige på stald den sidste vinter, hvor opkøberne rejste rundt for at sikre sig dyr til sæsonen det kommende år. I 1759 købte Hans Windfeld til Lundgård ved Ribe således 90 stude på Irup - samme år købte Rasmus Øllgaard fra Varde 102 stude på Tandrup. De fleste agtede han at udføre fra Hjerting til Amsterdam.

På denne tid var mange opkøbere fra hertugdømmerne: I 1782 solgte ejeren af Tandrup således 82 stude til Andreas Harding fra Husum. Den 10. april drev man dyrene ud af gården på en rute, der gik over Vestervig, Tåbel Kro, ned over Agger Tange og videre sønderpå. Andre slesvig-holstenske opkøbere i Sydthy var sidst i 1700-årene Johann Sønnichsen, Johan Voigt, Hans From, Peter Hauberger og Hans Wiese. Bønderne har set frem til synet af dem, når de kom ridende eller kørende i vogne med fyldte pengekister for at købe stude op.

Men handel fremmer som bekendt til tider kreative sider lige lovlig meget. I 1756-58 blev ejeren af Vestervig Kloster, oberst Jens de Moldrup, indblandet i en sag om smugleri, der stammede fra studehandel. Selv om obersten egentlig var ganske uskyldig, viste han sig hen ad vejen dog at være en temmelig kontrær person. I 1755 havde Moldrup solgt 112 stude til handelsmanden Abel Ravn fra Lemvig. Ravn forsøgte at smugle dyrene ufortoldede forbi toldstedet ved Ribe, hvor hans egen kødelige bror var konsumptionsforvalter! Han blev imidlertid taget på fersk gerning, og en lang retssag fulgte. I den forbindelse blev stamherren til Vestervig Kloster indkaldt som vidne. Første gang kunne han ikke møde, fordi han var til Snapsting i Viborg. Anden gang afslog han med den begrundelse, at hans helbred ikke tålte en rejse til Ribe. Tredje gang mødte stamherren heller ikke op, for høsten krævede hans tilstedeværelse på Vestervig Kloster, hvor han med både forvalter, ridefoged og ladefoged næppe selv har vist sig på markerne. Af sagen fremgik, at studene fra Vestervig Kloster i disse år som så mange fra Vestjylland udskibedes til Nederlandene.

Om Moldrup fik inddrevet de 1.150 rigsdaler, som Ravn skyldte ham for studene, vides ikke. Men tydeligvis var det ikke uden risici at overlade gårdens bedste produkt til fremmede handelsmænd. Som regel kunne man dog stole på dem, ellers blev deres karriere som studehandlere rimelig kortvarig.

Men ikke alle kreaturer gik udenlands - kun de bedste kvaliteter. De gamle køer derimod solgtes gerne til københavnske slagtere, som Peder Hougaard, der i 1772 købte 20 køer på Vejlegård ved Vestervig - samme dag solgte forvalter Stigaard på Ørum ham ti køer. (Fra Stigaard nedstammer familien Stigaard Sørensen på Irup og Stokholm Sørensen i Vestervig Overgård).

Hjardemaal – et 1800tals slægtsnetværk på Bubbel

Bubbel i Vestervig sogn hørte indtil 1788 under stamhuset Vestervig Kloster, og har sammen med andre store gårde som Vejlegård i Vestervig sogn produceret de stude godset mere

Ofte gengivet motiv fra vestjysk studedrift fra »Illustreret Tidende«. Maleren Karl Jensen har tegnet motivet, og da han voksede op i en købmandsgård i Holstebro beliggende lige ud til drivvejen sydpå, har han da vist hvordan drifterne så ud i virkelighed

eller mindre økonomisk overlevede på. I næsten et århundrede - 1788-1882 - ejedes gården af Hjardemaal-slægten, der så vidt vides ikke selv fostrede aktive handelsfolk, men ikke desto mindre ved ægteskaber havde relationer til flere af de store slægtsnetværk, der var karakteristiske for den nordvestjyske studehandels organisering i 1800-tallet. Hjardemaal-slægten havde via ægteskaber også fjernere relationer til slægterne Schibsted fra Skibstedgård og Gettrupgård samt ikke mindst Tøfting fra Store Djernæs og Tandrup. Således indtog Bubbel sin placering i Sydthys studehandlernetværk i 1800-tallet.

1. generation

Det begyndte med Peter Severin Hjardemaal, som blev født i 1743 i Torum sogn i Salling som søn af degnen Nicolai Pedersen Hjardemaal. Degnens farfar havde været præst i Hjardemål i Han herred – deraf slægtsnavnet. Peter Severins bror, Peter Thorum Hjardemaal, blev forvalter på Kjølbygård nord for Thisted, og Peter Severin fulgte ham i valget af en administrativ stilling i tidens godssystem. I 1787 var han forpagter og forvalter på Vestervig Kloster, så det var Hjardemaal studehandlerne fra Slesvig måtte handle med, når de ankom til Vestervig på deres opkøbsture. På den tid havde han nevøen Nicolai Hjardemaal som skriverdreng hos sig på Vestervig Kloster – han emigrerede senere til De vestindiske Øer, hvor han blev en kendt plantageejer og købmand. Hans Christian de Moldrup, som ejede godset på den tid, havde en ret anstrengt økonomi, så i 1788 solgte han den store ladegård Bubbel til Hjardemaal. Samtidig giftede Peter Severin Hjardemaal sig godt - hans kone Christine Brorson var datter af sognepræst Ole Adolph Brorson i Hillerslev. I denne sammenhæng er det ikke uden betydning, at den unge fru Hjardemaals mor, Mette Marie Winding, var datter af Magdalene de Moldrup, hvis far igen var Peder Nielsen Moldrup til Vestervig Kloster. Kort sagt, Peter Severin Hjardemaals svigermor var kusine til Vestervig Klosters ejer.

Efter stamhusets opløsning fortsatte Hjardemaal livet på Bubbel som proprietær. Allerede i 1790 boede familien her, og en vis levemåde har man haft, for i 1801 havde man Peder Krogsgaard boende på Bubbel som huslærer for familiens børn. Skikken med privatlærere fortsatte Hjardemaal-familien op til midt i 1800-årene. Det gik da også Hjardemaal ganske godt, han fik titel af kammerråd, og økonomien har også været velfunderet, for i 1816-17 kunne han låne store beløb ud til Peder Teglbrænder i Teglgården og dennes bror Christen Teglbrænder i Hornstrup.

85 år gammel døde Peter Severin Hjardemaal i 1828 i Hurup, formodentlig i den gård der senere fik navnet Aldershvile. Da havde næste generation etableret sig i Bubbel. Nu det handler om studehandel skal bemærkes, at P. S. Hjardemaals datter, Mette Marie Hjardemaal, blev gift med sognepræst Jørgen Peter Carstensen til Hassing-Villerslev. Deres niece, Birgitte Carstensen fra Boddum Præstegård, blev gift med Poul Stokholm Breinholt i Boddum Bisgård, vel nok den mest betydelige studehandler nogensinde i Sydthy.

2. generation

Ole Adolph Brorson Hjardemaal blev født i 1789 på Vestervig Kloster – stamhusbesidder Hans Christian de Moldrup var blandt hans faddere. Han overtog Bubbel lige efter landbrugskrisen, der fulgte i Napoleonskrigenes kølvand, hvor mange måtte lade deres store gårde gå på tvangsauktion. Men det gik for ham, og som faderen blev også han kammerråd og tilmed også landvæsenskommissær.

Ole Hjardemaal var gift to gange. Første gang i 1816 med Maren Teglbrænder, som var datter af den foretagsomme handelsmand og teglværksejer Peder Teglbrænder i Teglgården i Vestervig. Efter Marens død giftede Ole Hjardemaal sig med Sara Lovise Bernth, datter af den jødiske købmand Israel Bernth i Holstebro. Sara må have været et eksotisk indslag i dette landsogn i Sydthy. I 1845 var parret gået på aftægt og flyttet til gården Aldershvile syd for Hurup Kirke. Her døde kammerråd Hjardemaal i 1871. Derefter flyttede enken til Thisted, hvor Sara Hjardemaal døde i 1876. Lige syd for Hurup Kirke kan man stadig se deres gravminde. Ved siden af står også gravmindet over deres søn Peder Teglbrænder Hjardemaal, som blev tredje generation af denne slægt på Bubbel.

På kirkegården i Hurup er bevaret gravminder over to generationer af Hjardemaalslægten på Bubbel. Dels en sandstenstavle over kammerråd Ole A. B. Hjardemaal og hans hustru Sara Bernth, dels dette granitmonument fra 1892 rejst over sønnen Peder Teglbrænder Hjardemaal, som døde i Karensmide. Peder var således opkaldt efter morfaderen, Peder Teglbrænder i Teglgården i Vestervig. Han var gift med Karen Ebbensgaard fra Pallisbjerg, hvis mor var en Breinholt, og på den måde kom Hjardemaal-slægten ind i Vestjyllands største slægtsnetværk omkring studehandelen. Peders brødre Peter Severin og Martin Hjardemaal ejede henholdsvis Futtrup og Ginnerupgård i Heltborg sogn. Sønnen Christen Ebbensgaard Hjardemaal formåede ikke at løfte arven efter de første tre generationer af slægten, hvorfor Bubbel i 1881 blev solgt til Søren Sejersen, hvis efterkommere stadig ejer Bubbel. Foto: Esben Graugaard

Poul Stokholm Breinholt (1825-97) var som navnet fortæller såvel på mødrene side som på fædrene ud af regionens to store handelsslægter. 14 år gammel drev han første gang stude til Husum. Godt 20 år gammel overtog han Boddum Bisgård og begyndte at opkøbe kreaturer på gårdene i Sydthy, og i løbet af få år var han sammen med Niels Smed i Helligsøgård og Johannes Nyeboe i Koldby Kro egnens største eksportører. Fra 1876 bosat i Esbjerg, hvor han organiserede den vestjyske eksport af kreaturer til det engelske marked. Foto fra o. 1890. Foto: Privateje

3. generation

Peder Teglbrænder Hjardemaal blev født på Bubbel i 1822 og var opkaldt efter sin morfar i Teglgården i Vestervig. Han overtog fødegården mellem 1840-45. Han blev gift i 1844 i Staby Kirke med Karen Ebbensgaard fra Pallisbjerg, en af Vestjyllands største studegårde. Hun var datter af Christen Ebbensgaard og Maren Breinholt, og dermed kom der for alvor studehandlerblod ind i familien på Bubbel. Den unge kone i Bubbel var således ikke blot kusine til ejeren af Vestervig Kloster, Jens Breinholt, men også til eksportør Poul Stokholm Breinholt i Boddum Bisgård. Forlovere ved brylluppet var da også to af Vestjyllands kendte studehandlere: Niels Schack Jensen til Udstrup og Niels Strandbygaard til Svendsholm ved Ulfborg. Det hører med til historien, at Peder Teglbrænder Hjardemaals storebror, Peter Severin Hjardemaal, blev gift med en anden af pigerne fra Pallisbjerg: Ane Margrethe Ebbensgaard.

Da Peder og Karen mange år senere gik på aftægt, flyttede de til Karensminde øst for Hurup, og mon ikke Karensminde er opkaldt efter Karen Hjardemaal? Her døde de i 1892. Ved sin død kaldtes Peder Teglbrænder Hjardemaal for kirkeejer – det må vel være Hurup kirke han har ejet.

Broderen Peter Severin Hjardemaal blev ejer af Futtrup i Heltborg sogn, men glæden blev kort, for allerede i 1847 døde han kun 28 år gammel. Enken Ane Margrethe giftede sig igen i 1849 med exam. jur. Preben Bille Brahe Dahl Fabricius, en præstesøn fra Sjørring. Forlover var ved deres bryllup Jens Breinholt til Vestervig Kloster.

Da de ingen børn fik, tog de en søsterdatter til sig som plejedatter: Ane Margrethe Windfeld var datter af Jensine Ebbensgaard og studehandleren Jørgen Bang Windfeld til Landting i Ejsing sogn. Hun blev i 1888 gift med dyrlæge Frederik Læssøe, som i en årrække var dyrlæge i Ydby og som ejede Futtrup til 1904.

Peder og Peter Severin Hjardemaal havde endnu en bror, den langt yngre Martin Hjardemaal, som blev ejer af Ginnerupgård frem til 1899. Her drev han et at Sydthys største teglværker. Han var for øvrigt gift med en datter af købmand Nordentoft i Thisted og ad den vej var han svoger til endnu en studehandler, nemlig Edvard Neergaard i Dovergård.

I mellemtiden var det gået skævt for den sidste generation af Hjardemaal-slægten i Bubbel.

4. generation

Ved dåben i 1846 fik Christen Ebbensgaard Hjardemaal morfaderens navne. Men hvad var der ved det, når dansk landbrug fra sidst i 1870erne og op igennem 1880erne havde nog-

le hårde år, hvor især priserne på stude faldt meget – især på det engelske marked. Så i 1881 måtte denne fjerde generation efter få år som ejer af Bubbel sælge den til Søren Sejersen, hvis slægt stadig ejer gården, og nu altså har ejet den længere end de fire generationer Hjardemaal. Christen Ebbensgaard Hjardemaal døde som arbejdsmand i Hurup i 1915. På flere måder var der noget tidstypisk over denne sociale deroute, for tiden for de store studehandlernetværk var ved at rinde ud. Studefedning blev betragtet som stadig mere gammeldags, og det i så høj grad, at selv Breinholt'erne efterhånden opgav handelen. Flere af dem emigrerede til Amerika, akkurat som også flere af Hjardemaal'erne fra Bubbel gjorde.

Sejersen fortsatte dog med at fede kreaturer op på Bubbel. I september 1887 tilbød han Jacob Overgaard til Hindsels, at han kunne købe nogle af gårdens stude til fedning. Men Overgaard, som lige var kommet hjem fra marked i Ribe, manglede ikke ungkreaturer, så det blev der ingen handel ud af.

Heste- og studehandleren Christen Balle i Sydthy

Enten blev handelsmændene i studehandelens glansperiode meget kendte som Johannes Nyeboe i Koldby Kro og Niels Smed i Helligsøgård, eller også overlever de som oftest kun i kraft af vage overleveringer af den slags, hvor "man sagde" han var studehandler eller studedriver. Den lidt forunderlige Christen Balle kan bruges som eksempel på sådan en ukendt handelsmand fra Sydthy, som det alligevel har vist sig muligt at grave faktuelle oplysninger frem om.

Christen Balles navn stødte denne artikels forfatter første gang på i forbindelse med redigeringen af handelsmanden og politikeren Niels Buch Breinholts erindringer, som Lemvig og Holstebro Museum udgav i 1994 under titlen "Vestjyde og verdensmand". Fra sine barneår huskede Breinholt Chrisren Balle:

"Han hed Christen Balle, var meget kendt i Egnen og var ikke så lidt af en Original, han var afvekslende Heste- og Svinehandler (ikke Pranger, eksporterede sine indkøbte Heste i hele Kobler og Svinene i store Drifter). Han var brav og ærlig og havde et godt Ord på sig, men havde ikke videre Held i Hestehandlen, hvorfor han, for at oprette sine Tab, ofte måtte gribe tilbage til den mindre ansete Handel med Svin, thi sagde han: "Æ Hejst kan åller tramp mæ så lånt neer, te æ Svien kan ett vræed mæ op ijen". Og denne hans Påstand, der ofte citeredes af Egnens Folk, viste sig flere gange at holde Stik, så han trods sin mindre heldige Hestehandel dog endte som velsitueret Ejer af en mindre Bondegård i Sydthy".

Det var Foldbjerg i Vestervig sogn Christen Balle blev ejer af. Her døde han den 19. februar 1865, og omtales i den forbindelse som *"Qvæg- og Hestehandler"* i kirkebogen. Balle var født i 1787 ovre på den anden side af fjorden i Nørre Nissum sogn. I 1840 boede han i Helligsø, og kaldes da blot gårdmand. Det år handlede han en del med Niels Overgaard til Hindsels. Den 16. april 1840 havde Balle købt 60 stude af Overgaard for 58 rigsdaler parret, altså samlet pris 1.740 rigsdaler. Det var sikkert gårdens samlede produktion det år. Den 20. april 1840 leverede Christen Balle 14 stude til Overgaard for 322 rigsdaler, her var formodentlig tale om ungkvæg, som Overgaard agtede at fede op til næste sæson.

Niels Overgaard havde en bror, Christen Overgaard, også kendt som *"den stærke mand i Thy"*, og efter i nogle år at have arbejdet som forvalter på Hindsels købte han Gadegård i Helligsø. Hos ham boede Christen Balle i 1845 - de var begge ungkarle, og de har naturligvis kendt hinanden fra handelsmiljøet. I 1850 boede Christen Balle på sin egen gård i Helligsø, og herfra er han så kommet til Foldbjerg. Da var han blevet så kendt, at Bendixsens Tobaksfabrik i Thisted producerede en særlig *"Balle-Kanaster"*, hvor kreaturhandleren var afbildet på karduspose med sit karakteristiske hovedtøj. Sagen var den, at Christen Balle foragtede kasketter og derfor altid gik med høj hat uanset vejret. Havde nogen da bare gemt sådan en karduspose!

Stokholm i Vestervig Overgård

Hestehandler Poul Stokholm (1840-1906) i Vestervig Overgård var den sidste i sin slægt,

Slægterne Breinholt og Stokholm hørte til de førende i Sydthys handel med stude og heste i 1800-årene, især efter af svogrene Niels Stokholm og Jens Breinholt i 1937 havde købt Vestervig Kloster. De to slægter var usædvanligt indgiftede, og der var så mange handelsmænd iblandt dem, at en studehandler fra Thy engang skal have mødt hele 16 mænd på én gang af disse to slægter på kroen i Nørre Snede. Disse to bevarede gravsten på Vestervig Kirkegård fortæller lidt om de indviklede slægtsforhold.
Foto: Esben Graugaard

som drev den gammeldags handel med heste og stude. Ofte handlede han sammen med fætteren Niels Buch, der ejede Lyngholm i Hvidbjerg vesten Aa. Buchs mor var en Stokholm, og den familie var næsten alle vegne, hvor der var studehandel i Nordvestjylland. En række giftermål gennem flere generationer med medlemmer af den lige så nærværende Breinholtslægt understregede denne rolle. Poul Stokholms mor var da tilfældigvis også en Breinholt fra Damsgård på Mors. Året før Pouls far, Niels Juelbye Stokholm, og onkel, Jens Breinholt, købte Vestervig Kloster, var hans far blevet gift med den kun godt 17årige Karen Marie Breinholt fra Damsgård. Hestehandlerens morbror var på den måde også Poul Stokholm Breinholt i Boddum Bisgård, som blev den store organisator af eksporten af stude til England fra 1850erne. De familieforhold var sandelig indviklede langt ud over det almindelige!

I 1837 havde Niels J. Stokholm og Jens Breinholt købt Vestervig Kloster for 30.000 rigsdaler. Ikke fordi de var interesserede i at erhverve den vel nok mest imponerende barokbygning i Nordvestjylland, men fordi de med Vestervig Kloster kom i besiddelse af en af de bedste studegårde i det vestlige Limfjordsland. Hovedbygningen rev de ned året efter overtagelsen, og skabte i den forbindelse de to nye gårde Vestervig Overgård og Vestervig Nedergård. Som vurderingsmand ved delingen fik de hjælp af deres gamle kollega, Niels Overgaard på Hindsels. Siden 1839 boede Niels J. Stokholm og Karen Marie Breinholt således på deres nybyggede gård syd for Vestervig Kirke. Herfra fortsatte Stokholm sin studehandel.

Dog ikke altid med lige stort held. I 1842 drev han således 20 stude fra Vestervig til markedsbyen Lek syd for Tønder, men han kunne ikke få dyrene solgt. Niels Stokholm gjorde så

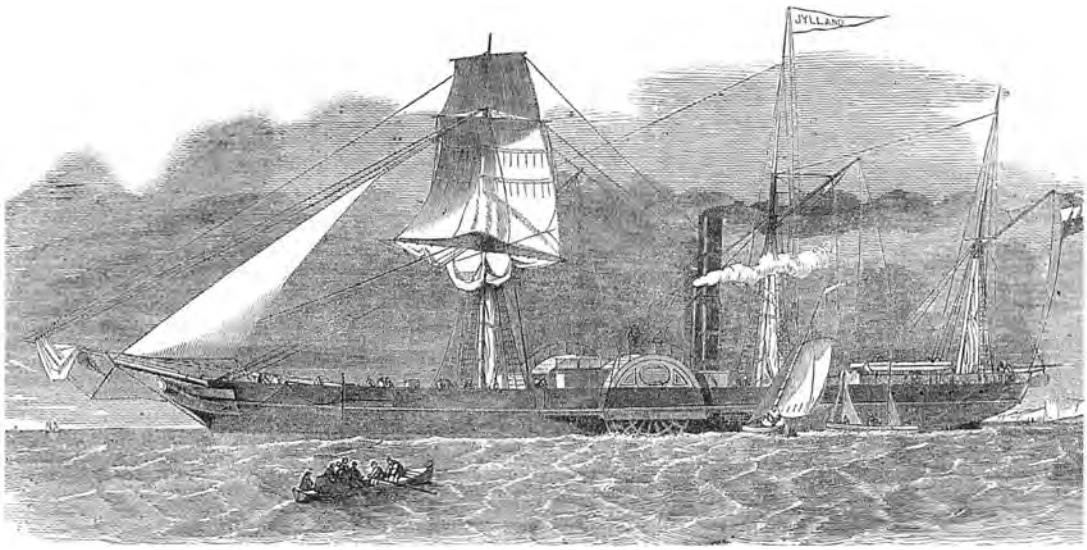

Fra 1851 sejlede hjuldampskibet »Jylland« med stude fra Limfjordslandet til London. Skibet, der bl.a. lagde til i Doverodde, kunne på hver tur fragte 130 stude og havde plads til 46 passagerer. Bl.a. tog flere medlemmer af Berinholt-slægten med »Jylland« til England. Sydthy var virkelig kommet tæt på den store verden. Litografi1851. Handels- og Søfartsmuseet på Kronborg.

noget ganske usædvanligt: han drev simpelthen dyrene tilbage til Nørrejylland! Men ikke til Vestervig, derimod til Hegnet i Salling, som ejedes af svogeren Jonas Ingwersen. Ingwersen, der også havde forpagtet Højris, flyttede Stokholms stude over til denne gård, hvor de så skulle vinterfodres indtil næste forår, hvor de måtte tage gåturen til hertugdømmerne engang til og et år ældre.

I 1845 købte Niels Stokholm 43 stude for 52 rigsdaler parret af forvalter Knudsen på Højris. Dyrene skulle leveres i Pinen på Salling-siden 3 dage efter Mikkelsdag. Stokholm skulle først betale for studene, når han havde været i Holsten og sælge dem.

I 1847 købte Stokholm 34 stude på Koustrup for 67 rigsdaler parret. Handlen blev underskrevet på Tandrup, som Stokholm var medejer af på dette tidspunkt sammen med flere slægtninge. At han regnedes til egnens betydelige handelsmænd fremgår også af, at han i 1847 blev valgt som medlem af den komité, der på foranledning og inspiration af godsejer A. E. M. Tang til Nørre Vosborg arbejdede for at etablere en direkte dampskibsforbindelse fra det vestlige Limfjordsland til London. Det lykkedes fra 1851, hvor man kunne se det forunderlige syn af hjuldampskibet "Jylland" stævne vestud gennem Agger Kanal med bugen fyldt at thybostude, der skulle til Smithfield marked i London.

Sidst i 1840erne var Niels Stokholm med i et familiehandelskonsortium sammen med hustruens fætter, Niels Munch Breinholt til Sønder Vinkel ved Lemvig, og hans to svogre Poul Stokholm Breinholt og Jørgen Christian Breinholt. På en af deres handelsture til hertugdømmerne opnåede Niels Stokholm den frygtindgydende oplevelse at køre med Danmarks første jernbane på strækningen Altona-Kiel. Faktisk turde han ikke stige ombord på dette larmende monstrum, men da han så hans pengekiste var båret ind i togvognen, fik hans medrejsende ham overtalt.

I det hele taget var Niels Stokholm i Vestervig Overgård meget integreret i regionens handelsmiljø. Han ses at have handlet en del med Niels Overgaard på Hindsels og svigerfaderen

Christen Breinholt på Mors. Og når han havde været til de store markeder i Husum, rejste han ofte hjem sammen med kollegaerne Niels Smed fra Helligsøgård og Johannes Nyeboe fra Koldby Kro.

Sønnen Poul skulle videreføre handelen, og valgte altså at satse på hestehandlen. Ved folketællingen i 1870 ses han at have ophold på Hindsels hos Jacob Overgaard sammen med sine to fætre Niels Buch og Jens Stokholm Buch. Ikke sådan at forstå, at de har boet her fast, men de har tilfældigvis haft ophold her på en handelsturne, da folketællingen fandt sted.

I 1872 overtog Poul Stokholm Vestervig Overgård efter faderen, som døde her i 1892.

Som nævnt var han tæt forbundet med fætteren Niels Buch, som i 1890 da også boede i Vestervig Overgård. De to handlede som regel sammen og var fælles om deres folk. I mange år havde de Poul Munk og Jens Høj som hestetrækkere. Munk var faktisk så betroet, at han kunne gøre mellemhandler på deres vegne.

Poul Stokholms søster, Maren Stokholm (1836-95) var gift med Jacob Hestbech i Refsgård, der også gjorde i kreaturhandel. Deres søn Poul Stokholm Hestbech var i 1890erne formand for "Kreaturafsenderforeningen Thy". Eksportforeningen i Sydthy var i øvrigt Danmarks første af sin slags.

I 1905 solgte Poul Stokholm Vestervig Overgård til Lauritz Th. Sørensen fra Irup. Året efter døde han i Thisted. Det var netop på den tid dansk landbrug for alvor lagde om til det nye andelslandbrug med satsning på produktion af bacon, smør og æg. Studeproduktion blev betragtet som stadig mere gammeldags, og selv om handelsmænd som Niels Søndergaard i Gadegaard endnu sendte store flokke af kreaturer med jernbanen til Hamburg, så udvikledes studehandelens univers til et drømmeland fyldt af romantiske fortællinger om dengang den lille jyske stud knyttede det nogen betragtede som det afsides Thy til metropoler som Hamburg, London og Newcastle.

Handelen med kreaturer havde da virkelig også gjort horisonten over Sydthy større i løbet af 1800-årene.

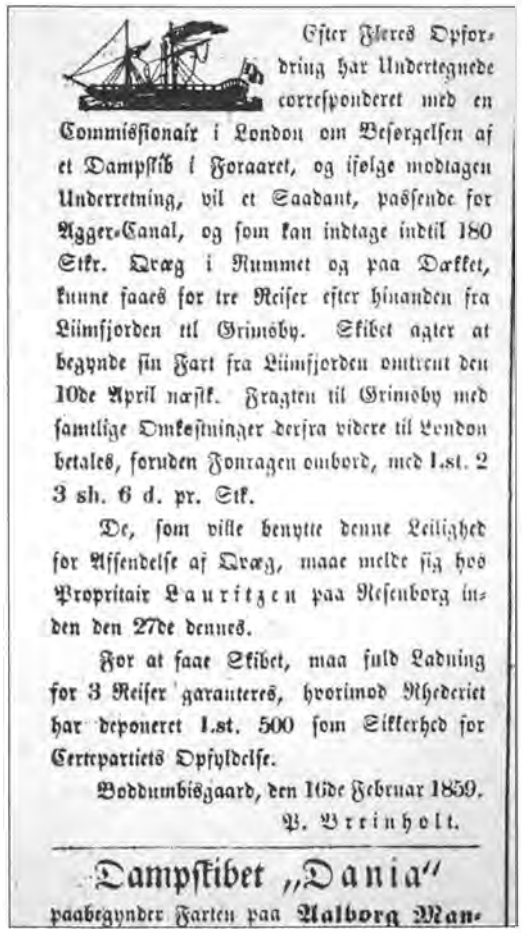

Efter Flereś Opfordring har Undertegnede correſponderet med en Commiſſionair i London om Beſorgelſen af et Dampſkib i Foraaret, og ifølge modtagen Underretning, vil et Saadant, paſſende for Agger-Canal, og ſom kan indtage indtil 180 Stkr. Qvæg i Rummet og paa Dækket, kunne faaes for tre Reiſer efter hinanden fra Limfjorden til Grimsby. Skibet agter at begynde ſin Fart fra Limfjorden omtrent den 10de April næſtk. Fragten til Grimsby med ſamtlige Omkoſtninger derfra videre til London betales, foruden Fouragen ombord, med 1.st. 2 3 sh. 6 d. pr. Stk.

De, ſom ville benytte denne Leilighed for Afſendelſe af Qvæg, maae melde ſig hos Proprietair Lauritzen paa Reſenborg inden den 27de dennes.

For at faae Skibet, maa fuld Ladning for 3 Reiſer garanteres, hvorimod Rhederiet har deponeret 1.st. 500 ſom Sikkerhed for Certepartiets Opfyldelſe.

Boddumbisgaard, den 16de Februar 1859.

P. Breinholt.

Dampſkibet „Dania"

paabegynder Farten paa Aalborg Man-

Selv om dampskibet »Jylland« i 1856 indstillede sin fart mellem Limfjordslandet og London, fortsatte handelsmanden Poul Stokholm Breinholt i Boddum Bisgaard bestræbelserne på at holde gang i den vestvendte eksport at stude. Denne annonce indrykkede han i Holstebro Avis den 16. februar 1859.

Efterskrift

Skulle en og anden læser have lyst til at komme tættere på nogle af de kendte studehandlere eller kommissionærer, så kan man stadig finde nogle af deres gravsteder på kirkegårde i Sydthy. På kirkegården i Hørdum ligger den legendariske Johannes Nyeboe fra Koldby Kro – ved siden af ligger sønnen Niels Korsgaard Nyeboe, som i 1880erne var kommissionær i London. Niels Smed på Helligsø kirkegård var af samme

Når de vestjyske kreaturhandlere mødtes på markederne i Hamburg-Altona skulle det da lige fejres med et glas, her ikke »små sorte« men rødvin på en resturant. Som nr. to fra venstre ses kommissionær Carl Sørensen til Boddum Bisgaard. Privat foto

store hartkorn. Og Breinholt'erne var engang alle vegne, hvor der var stude – et par stykker hviler stadig i fred på kirkegården i Vestervig. Derimod har man engang i 1990erne desværre fjernet gravstenen på Skt. Thøgers kirkegård over de to fætre og handelsmænd Poul Stokholm til Vestervig Overgård og Niels Buch til Lyngholm. På Bedsted kirkegård ligger en vejrslidt plade over Poul Tøfting til Tandrup stadig og minder om en af Thys fremmeste studeopdrættere først i 1800-tallet. På kirkegården i Ydby minder en lang række identiske marmorplader om Boel-slægten i Dover Vestergård, der fostrede flere stude- og hestehandlere. Kommissionær Carl Sørensen til Boddum Bisgård hørte sammen med Niels Søndergaard i Helligsøgård til den sidste generation af de store handelsmænd – deres gravsteder er bevarede i henholdsvis Boddum og Helligsø.

Endnu er historien der således - fortællingerne skal blot huskes.

(Skulle én og anden have behov for at se nærmere på forfatterens kilder til ovenstående, eller blot ønske emnet uddybet og anskuet i større perspektiv, henvises til:

Esben Graugaard: "Nordvestjyske bønder som kreaturhandlere i Nordsørummet. Studie i netværket omkring en regional kultur- og driftsform o. 1788-1914", 729 s., disputats, Syddansk Universitetsforlag, Odense 2006).

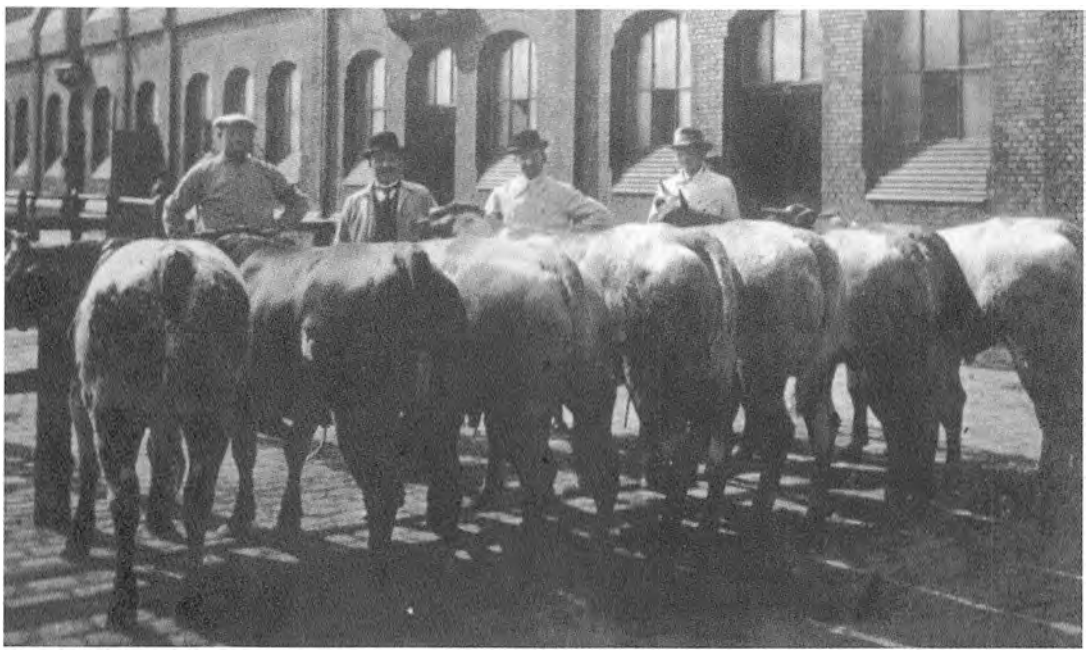

Byhøje i ældre jernalder

Tåbel I – Tåbel II og Mariesminde

Af Anne-Louise Haack Olsen, Thisted Museum, og Jørgen Lund, Aarhus, tidl. Moesgaard Museum

Byhøje i ældre jernalder

Som det sikkert vil være denne årbogs læsere bekendt har Thy været meget tæt bebygget gennem hele oldtiden. Dette førte allerede i bronzealderen til, at landskabet blev mere og mere åbent med få og spredte skovarealer.

I dette åbne landskab er der især to forskellige typer oldtidsanlæg som dominerer den dag i dag, nemlig de utallige bronzealder gravhøje og de såkaldte byhøje, som hører jernalderen til. I Sydthy ligger disse meget tæt og ofte blot få 100 meter fra hinanden.

De første epokegørende udgravninger af jernalderhuse fandt sted i det sydlige Thy for knap 100 år siden med Hans Kjærs arbejde i Ginnerup i 1917, og efter Kjærs død, blev det Gudmund Hatt, som stod i spidsen for undersøgelserne. I perioden 1922-34 var denne lokalitet Nationalmuseets største enkelt-undersøgelse, og allerede i 1922 udgravedes den første velbevarede brandtomt fra Nordeuropas jernalder (Kjær 1928: 7ff). En af de ting, som gør byhøjene særligt interessante, er de fine bevaringsforhold. De tykke kulturlag, som er opstået, beskytter mod plovens ødelæggende virkning, og det sker af og til, at man støder på næsten urørte brandtomter, som er forladt i huj og hast. Et øjebliksbillede, afspejlende katastrofens omfang, men samtidigt et arkæologisk skatkammer. Her kan findes indebrændte dyr og mennesker, mængder af lertøj, forkullet korn og frø, jerngenstande, træsager, andet interiør osv. Senest kunne man i Sydthy Årbog 2006 læse om et nedbrændt jernalderhus, hvor de indebrændte husdyr stadig lå i stalden (Olsen 2006).

Betegnelsen byhøj blev alment anvendt i Danmark efter at Harald Andersen og Olfert Voss havde brugt ordet som overskrift i en Skalkartikel fra 1963. Det skete i forbindelse med udgravning af en større jernalderboplads, en byhøj, ved Vestervig Kirke (Andersen & Voss 1963). Men det var oprindelig Hans Kjær, som introducerede udtrykket efter at have gravet i det daværende Palæstina, det skete i et foredrag som blev trykt i Berlingeren kort før hans død i 1932.

Med bopladsens tykke kulturlag og mange overlejrende hushorisonter var det nærliggende at drage sammenlignninger til den Nære Ori-

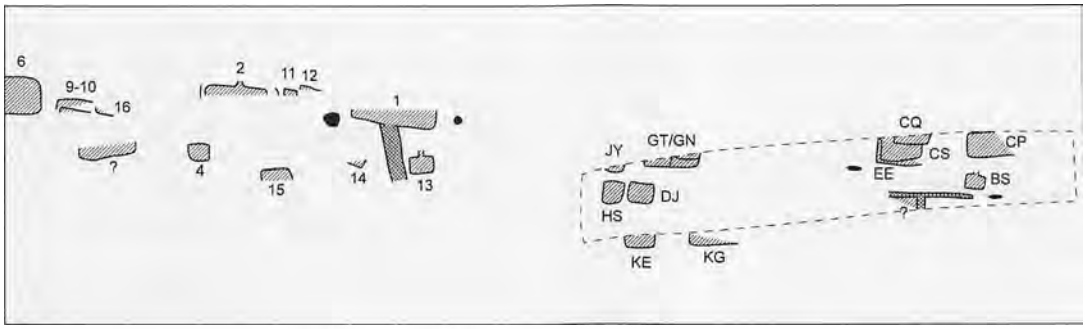

Figur 1. Oversigtsplan af Tåbel I og Tåbel II. På planen placeringen af de lange og de korte huse, samt markante stenlægninger (skråskravering) og de større skalkoncentrationer (sort). Bopladsarealet er godt 200 m. langt. Nord er opad. Den stiplede linie angiver det totaludgravede område ved Tåbel I.

ents enorme byhøje eller tell'er. I Orienten består mange tell'er af et utal af lagserier, som kan være aflejret over tusinde af år. De hjemlige byhøje er langt mere beskedne med højder op til godt 2 meter og en varighed på maksimalt 5-600 år.

Det mest karakteristiske træk ved de thylandske og nordvestjyske byhøje er, at de tykke husvægge er bygget af græs- eller hedetørv og at de enkelte bygninger bliver liggende på samme sted gennem mange generationer. Med mellemrum skal gårdene naturligvis nybygges – enten pga. ælde, ildebrand m.m. Det sker ved at man udjævner tomten og derved kommer den nye byggeplads til at ligge i et lidt højere niveau. Efterhånden danner bopladsen en forholdsvis markant banke, som ret let kan spottes af det trænede øje.

På grund af byhøjenes udstrækning har de været vanskelige at omgå i forbindelse med anlægsarbejder – og ganske mange er f.eks. fremkommet i relation til vejbyggeri. Det gælder bl.a. Vestervig, Heltborg og Tåbel. Sidstnævnte skal præsenteres nærmere nedenfor.

Tåbel I

Lokaliteten ligger ca. 2 km. vest for Vestervig og ca. 100 m. øst herfor har vi Mariesmindebyhøjen. Bopladsen dukkede op i sommeren 1971 i forbindelse med en udretning af landevejen fra Vestervig til Agger (1).

Vejtraceets centrale del løb på langs gennem bopladsen lidt syd for midten. De arkæologiske undersøgelser strakte sig over 85-90 meter i østlig retning, men bredden var på ca. 16 meter. Kulturlaget havde en tykkelse på godt 1 meter. Inden udgravningen kom i stand havde vejfolket dog nået at fjerne ca. 8 x 12 meter af bopladsens vestlige del.

Ud fra terrænmæssige forhold skønnes lokaliteten at have dækket et areal på ca. 150 m. i øst-vestlig udstrækning og med en bredde på knap 100 m. eller ca. 1,5 ha. Det udgravede område svarer til ca. 10 %.

Også dengang var det feltarkæologiske arbejde udsat for pres fra bygherren, som i dette tilfælde var amtet, og en skrap prioritering var derfor nødvendig. Undersøgelsen måtte gennemføres så rationelt som muligt, og for første gang anvendtes gravemaskiner ved udgravningen af en så kompliceret sag som en byhøj. Men gravemaskinens fører udførte et særdeles fornemt arbejde, og han var i stand til at fjerne cm-tynde jordlag, hvor dette var påkrævet.

Ellers var strategien enkel. En 1 meter bred grøft blev gravet til undergrunden langs vejtraceets sydlige kant. I jordvæggen kunne kulturlagene studeres, og man kunne på denne måde så at sige "kigge" ind i byhøjen, hvor f.eks. gule lerlag varslede om husenes gulve. Resten af det 90 x 15 m store felt blev opdelt i ca. 10 m. brede kasser adskilt af jordbalke. Ved at køre langs kanten kunne gravemaskinen langsomt grave sig ned til den sandede undergrund. På denne måde blev udgravningen gennemført på blot 6 uger.

Tyve år senere var der på ny anledning til at se nærmere på stedet. I et område umiddelbart vest for den "gamle" udgravning blev der iagttaget oppløjede bopladsrester i form af lergulve, brandlag, brolægninger og skårkoncentrationer.

Desværre var det ikke økonomisk muligt at foretage en totaludgravning af arealet, selvom det så meget lovende ud. Ud fra en overfladeinspektion, nogle søgegrøfter og mindre fladeafdækninger blev det alligevel muligt at danne sig et overblik over området, der nu betegnes Tåbel II. (2)

Resultater

Tåbel I

Ved udgravningen i 1971 fremkom 12-13 mere eller mindre velbevarede huse. Dertil kom rester af 3-4 stærkt ødelagte tomter. Af oversigtsplanen (figur 1) ses, at mange af bygningerne rækker ind i uudgravet område, eksempelvis husene JY, GT og GN. Men sådan er vilkårene ved nødudgravninger. Det er kun det areal, som omfattes af anlægsarbejdet, der må undersøges.

Samtlige huse var af den velkendte thylandske type med brede tørvebyggede vægge. Generelt var de ret små: 5-6 meter lange og 4-4,5 m brede i indre mål, ja, et par som f.eks. hus HS var endnu mindre.

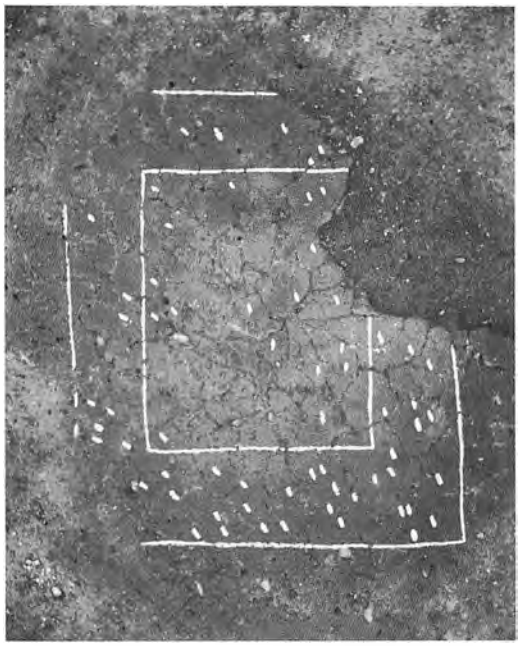

Figur 2. Ornamenteret ildsted fra hus DJ i Tåbel I

Figur 3. Indgangsbrolægning lagt af flade sten i et sildebensmønster. Ved hus CS i Tåbel I

Men i tre tilfælde var der tale om længere huse med formodede stalde. Det drejer sig om husene GT/GN, CQ og CS. Et indicium er indgangenes placering, nemlig i hjørnet af beboelsesdelens lergulv. Da indgangen altid placeres midt på langsiden, må disse huse derfor have haft en afdeling med jordgulv på den anden side af indgangen. Intet sted kunne der påvises spor af båseskillerum, men det var heller ikke tilfældet i det nedbrændte hus ved Sdr. Ydby.

I et par af husene lå morterstenen stadig på plads mellem vestgavl og ildsted. Sidstnævnte var i flere tilfælde ornamenteret med indridsede mønstre (fig. 2). Husenes indgangspartier var som regel fint brolagte, og for de yngste huses vedkommende var der eksempler på indgange lagt af flade strandsten og i sildebensmønstre, bl.a. ved hus CS (fig. 3). Disse brolægninger havde undertiden forbindelser til større stenlægninger og ralansamlinger, der sandsynligvis udgør dele af et stisystem mellem de enkelte huse og gårde. Stratigrafisk var det muligt at udskille to sikre bebyggelsesfaser, og i enkelte tilfælde (husene CQ, CS og EE) lå 3 faser næsten direkte oven på hinanden. I den nederste og ældste fase var tomterne ubrændte, mens den øverste fase kun syntes at bestå af nedbrændte huse, der efterfølgende var blevet tømt for indbo m.m. og jævnet ud. De var tilmed stærkt forstyrret af moderne pløjning.

Inden for det totaludgravede område samler hustomterne sig i to koncentrationer liggende ca. 30 m. fra hinanden. Man kunne måske betegne dem som to gårdhøjninger.

Tåbel II

I efteråret 1991 iagttog et par medarbejdere fra museet i Thisted oppløjede bopladsspor på en mark umiddelbart vest for Tåbel I. Overfladen blev opmålt i 1991, og året efter blev der foretaget en sonderende undersøgelse af forholdene. Dette resulterede i dele af i alt 13 huse, hvoraf de tre var synlige i mere end en fase. I alt blev der registreret rester af 16 tomter og med op til fire bebyggelseshorisonter, bl.a. hus 1. Fem af husene kan med større eller mindre sikkerhed karakteriseres som langhuse med bebo-

else og stald under et og samme tag, mens der blev afdækket to sikre som hus 13 og 14 og tre mulige korte huse. Dertil kom et par pletter med blåmuslingeskaller. Endvidere blev der afdækket en meget stor og fin brolægning ved hus 1 og hus 13 (fig. 4). På samme måde som ved Tåbel I lå også brandtomter her i de øvre lag.

Fordelingen af de korte og lange huse afspejler tidens traditionelle gård med et langhus og 1-2 småhuse (Bech 1984,1985). I Tåbel ligger de større huse i den nordlige del, og omtrent på række. Syd herfor findes de små bygninger, hvis indgang er vendt mod langhuset (fig.5).

De første gårde blev bygget direkte oven på en ældre dyrkningsflade, og flere steder sås ardfurer i den sandede, gullige undergrund. Men hvor mange samtidige gårdanlæg der oprindelig har været, er umuligt at sige noget sikkert om ud fra de begrænsede udgravningsarealer. Det kan forsigtigt antages, at Tåbelhøjen har repræsenteret et lille landsbysamfund med måske 6-10 gårde.

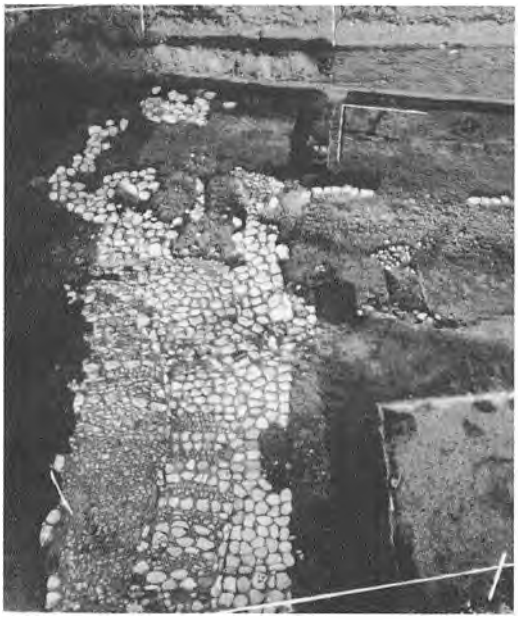

Figur 4. Stor og kompliceret brolægning, som løber fra hus 1 mod hus 13 i Tåbel II. Bemærk de afgrænsede områder, hvor bunden er belagt med små sten eller ral

Figur 5. Det korte hus DJ fra Tåbel I med solidt lergulv og en kraftig indgangsbrolægning. Set fra nord

Datering

De mange lerkarskår fra huse og stenlægninger indikerer, at de to bebyggelser blev anlagt i århundredet før Kr. f., og ophørte ca. 150 e. Kr. f. Det samme er tilfældet på Mariesminde. Måske som følge af en større brand, for i hvert fald er der alle tre steder konstateret mange brandtomter i byhøjens yngste fase. Der sås ingen tegn på yngre bosættelser, som det ellers ofte er tilfældet. Så måske er indbyggerne fortrukket til andre pladser, f.eks. Vestervig, der eksisterer ind i 400-tallet (Kaul 1991, 59).

De korte huse

I århundrederne omkring Kr. f. bestod den traditionelle gård af et langhus samt en eller to mindre sidebygninger. I det lange hus boede folk og fæ under et og samme tag, mens brugen

af de korte huse har været mere omdiskuteret, og da ikke mindst når talen har været om de erhvervsmæssige forhold. De er blevet opfattet som værksteder, lagerrum eller simpelthen som aftægtshuse. De har naturligvis været brugt til forskellige formål, men der kan næppe heller være tvivl om, at de i en del tilfælde har tjent som boliger.

De velbevarede tomter fra ikke mindst Thy taler deres tydelige sprog. På alle tre lokaliteter ved Tåbel findes korte huse med solide lergulve, velbyggede ildsteder, der tilmed kan være ornamenterede. I et enkelt tilfælde (Tåbel I, hus BS) findes desuden en mortersten i gulvet (fig. 6). Endelig er det værd at bemærke de fine indgangsbrolægninger, som disse huse kan være forsynet med. I sådanne tilfælde drejer det sig med stor sandsynlighed om en form for bolighuse, evt. til en aftægtsfamilie. Disse huse er uden stald. Dertil kommer en gruppe mellemstore huse, som ganske vist er korte, men dog har både lergulv og jordgulv, og disse har formentlig udgjort selvstændige økonomiske enheder (Bech 1984, s. 49 ff).

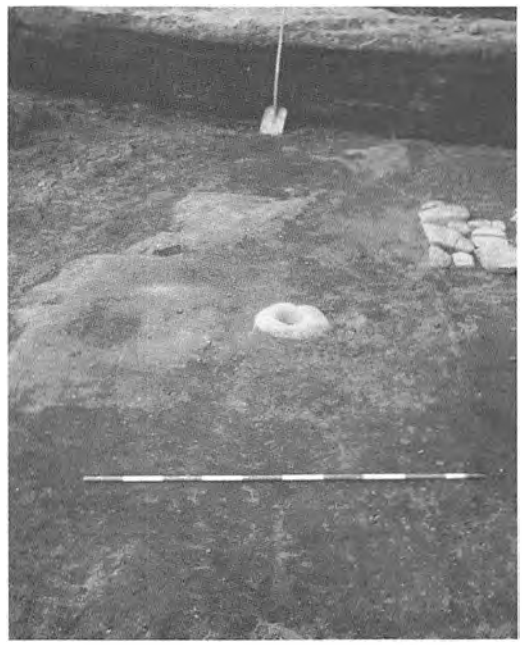

Figur 6. Det korte hus DJ fra Tåbel I. Den fast forankrede mortersten ses i lergulvet i forgrunden

Samhørigheden mellem Tåbel I, II og Mariesminde

Det er en interessant fundsituation, vi har at gøre med, idet Tåbel I er flankeret af et par kompakte bebyggelser ved Mariesminde ca. 100 m mod øst og Tåbel II, der ligger umiddelbart op til Tåbel I.

Tåbel I og II ligger så tæt på hinanden, at de må udgøre dele af samme byhøjskompleks. De undersøgte partier af Mariesminde ligger lidt længere væk og der er et lavere liggende område imellem.

Inden undersøgelsen af Tåbel I havde Viborg Amts Vejvæsen bortgravet ca. 80 m. af traceet mod Mariesminde, og over det meste af strækningen kunne der iagttages kulturlag, men mest i form af skråtliggende udsmidslag.

Vi står her i en ganske særlig situation med tre lokaliteter, som er udgravet til forskellig tid og med vidt forskellige metoder. Mariesminde blev udgravet i 1935 med håndkraft og med små felter. Tåbel II er undersøgt dels ved overfladerekognoscering og opmåling, søgegrøfter samt mindre fladeafdækninger. I Tåbel I var der mulighed for at totaludgrave det af vejbyggeriet berørte areal, et areal på 1400-1500 kvm.

Til trods for udgravningsforholdenes forskellighed synes det alligevel muligt at udnytte resultaterne konstruktivt. Der er ganske mange lighedspunkter mellem de tre lokaliteter, og eksempelvis ser det ud til, brandtomterne alle steder hører til i den yngste bosætningsfase.

En forsigtig konklusion kunne derfor være, at pladserne i realiteten udgør dele af en og samme store byhøj. Dette er ikke ukendt i Sydthy, eksempelvis menes Ginnerup at strække sig over 4-500 m., og også her ses den samme tendens til en slags rækkelandsby.

I det konkrete tilfælde synes disse bopladsspor imidlertid at samle sig i to dele. Mod vest danner Tåbel I og II en enhed, mens Mariesminde er en egen byhøj, og det er ikke mindst de terrænmæssige forhold med den markante lavning mellem Tåbel I og Mariesminde, der er udslaggivende for tolkningen.

Skulle der skabes større klarhed over forholdene måtte der udlægges søgegrøfter og foretages boringer.

Levevilkår

Grundet udgravningsmetoderne er der kun få oplysninger om forkullede korn og frø. Ved Mariesminde er der dog fundet en smule byg. Enkelte knoglestumper er også fremkommet. Det må formodes, at man på disse forholdsvis lette jorde har levet af et traditionelt landbrug. Nærheden til Ørum Sø og Krik Vig indbyder naturligvis til både fiskeri og indsamling af skaldyr. På begge Tåbelpladser er der således fundet adskillige større pletter indeholdende blåmuslingeskaller. Slæmning af jordprøver ville sikkert også have resulteret i fiskeknogler.

Perspektiver

Byhøje er et fænomen, som træffes over det meste af kloden. Nogle af de mest imponerende er de nærorientalske, som kan dække mange ha. land og være op mod 30 m. høje.

Men i denne sammenhæng vil vi nøjes med at se lidt nærmere på byhøje i de hollandske og nordtyske marskområder. Hollænderne kalder dem for terper, mens de i Tyskland benævnes værfter. Her findes de nærmeste paralleller til de thylandske byhøje. De første udflytninger og etableringer i den hollandske marsk foregår allerede i 600-tallet før Kr. I Tyskland sker det først godt et halvt årtusinde senere. Den mest kendte af disse er Feddersen Wierde ud for Husum (Haarnagel 1979). Der er tale om et stort værft, 4 ha. stor og 4 m. høj, som i sin velmagtstid bestod af 26-27 gårde, og der er staldkapacitet til ca. 450 kreaturer. Det skønnes endvidere, at der boede ca. 300 mennesker på Feddersen Wierde. Omkring 450 e. Kr. f. måtte pladsen fraflyttes grundet mange stormfloder. Andre lokaliteter var dog langt større, og f.eks. antages Ezinge i Holland at have dækket et areal på ca. 16 ha. og med en højde på 5,5 m. Endnu højere er Hoogebeintum – også i Holland – med hele 12 m.

Den væsentligste grund til at man bosætter sig i marsklandet er formentlig den lette adgang til givtig græsning. For Feddersen Wierdes vedkommende ses mange kontaktfund til det romerske rige, som f.eks. keramik og mønter. Dets nordgrænse gik ved Rhinen, og måske har pladsens vigtigste eksportartikel været kvæg, idet kød og huder var stærkt efterspurgte i de romerske militærlejre.

Selv om byhøjene i Thy og på Mors ligner marskegnenes værfter og terper mht. både opbygning og den lange anvendelsestid, ser det ikke ud til, at have været nogen synderlig kontakt mellem de to områder. På Vestkysten ligger den sydligst kendte byhøj på morænen Nr. Fjand nord for Ringkøbing Fjord, mens der er et langt spring ned til den næste, som er Archsum-Melenknop på øen Sild. Indtil for få år siden var byhøjfænomenet som nævnt et Nordsø-fænomen. Men billedet har ændret sig, idet tilsvarende bosættelser er dukket op i det østlige Limfjordsområdes morænelandskab, som f.eks. Nr. Hedegård og Nr. Tranders. På det overordnede plan synes der at have været visse forbindelser mellem de to egne. Men det er endnu for tidligt at sige noget mere konkret om arten af disse (Runge, i tryk).

Afslutning

Et af de spørgsmål, som altid dukker op i forbindelse med byhøjene er, hvorfor man fastholdt sit bosted i adskillige hundrede år? Var det økonomiske årsager eller var det nødvendigt som følge af en stor befolkning? At der med andre ord ikke var land nok at flytte rundt i, hvilket ellers var det normale mønster i andre dele af landet. Svarene blæser endnu i vinden.

Men et særdeles interessant aspekt angår disse bosættelsers synlighed i terrænet. En fikseret beliggenhed eller stedbundethed på 300-500 år, ja ofte mere, giver også muligheder for at manipulere bopladsområdet. I et næsten skovløst og åbent landskab må byhøje, værfter og terper have fremtrådt som iøjnefaldende "fikspunkter", der har hævet sig adskillige meter over det omgivende terræn. Synligheden er uden tvivl af betydning for forståelsen af de bebyggelsesmønstre, som den type bosættelser indgår i. Endnu et problem, som bør belyses i fremtidige studier, er fraværet af grave. Hvor er de mange døde blevet af?

Som det ses, er der mange spørgsmål, som stadig står mere eller mindre ubesvaret hen, så der må flere, men meget målrettede undersøgelser til, hvis det skal være muligt at fremsætte mere plausible forklaringer på fænomenet, og her har Sydthy med sine mange fine byhøje et stort fremtidigt potentiale.

Noter

1. Tåbel I, FHM jr. nr. 1691
2. Tåbel II, THY jr. nr. 2908

Litteraturliste

1. Andersen, H. & O. Voss, Byhøj. Skalk 1963:3, s. 8 – 11
2. Bech, J-H., *Heltborg – en ny byhøj fra Thylands ældre jernalder.* Hikuin 10, 1984, s. 39 – 56.
3. Bech, J-H., *The Iron Age Village Mound at Heltborg, Thy.* Journal of Danish Archaeology, vol. 4, 1985, pp.129-146.
4. Haarnagel W., *Die Grabung Feddersen Wierde. Die Ergebnisse der Ausgrabungen der vorgeschichtlichen Wurt Feddersen Wierde bei Bremerhaven in den Jahren 1955 bis 1963. 1979.*
5. Hatt, G., N. Fjand. *An Early Iron Age village in West Jutland.* 1957.
6. Hatt, G., *The Roman Iron Age Dwelling at Mariesminde, Vestervig. Acta Arch. 31, 1960, pp. 63-83.*
7. Kaul, F., *Vestervig – an Iron Age village mound in Thy, NW Jutland.* I: Fabech, C & J. Ringtved (eds). Settlement and Landscape. Jutland Archaeological Society 1999, pp. 53-67.
8. Olsen, A-L. Haack, *Tåbel.* Arkæologiske Udgravninger i Danmark, 1992 (1993), s. 174 – 175.
9. Olsen, A-L. Haack, Gård i flammer, Skalk 2007: 5, 3-9.
10. Olsen, A-L. Haack, *Jernalderbønder ved Tåbel,* Sydthy Årbog 1993.
11. Olsen, A-L. Haack, *Da jernalderhuset brændte.* Sydthy Årbog 2006.
12. Runge, M., *Nr. Hedegård.* (I tryk, 2008).

Dommerfuldmægtigfamilie i Vestervig fra 1932 til 1939

Af Niels Funding, Vedbæk

Indledning

Min gamle kollega fra Beredskabsstyrelsen Willy Mardal, Sønderhå har flere gange, når vi har talt om Thy, opfordret mig til at skrive en artikel til Sydthy Årbog om mine forældres liv i Vestervig især med henblik på at skildre det embedsmandsmiljø, som den gang fandtes der. Jeg har imidlertid været meget tilbageholdende med at påtage mig denne opgave, især fordi jeg, der er født i 1934, kun var 5 år, da min far i 1939 blev forflyttet til Ribe, og derfor kun har meget beskedne personlige minder fra Vestervig. Mine forældre, som naturligvis havde været de rette bidragydere, døde henholdsvis i 1983 og i 1996, så dem kan jeg ikke få oplysninger fra mere. Imidlertid var min mor gennem hele sit liv en fortræffelig fortæller om gamle dage både vedrørende sin slægt og vedrørende det liv, hun og far selv havde levet. Min far var derimod en mere lukket natur på det punkt. Mit bidrag vil derfor hovedsagelig bygge på, hvad min mor har fortalt mig. En af de sidste dage, hun levede, sad jeg ved hendes seng, og her talte vi for sidste gang om hendes og fars liv i Vestervig, en periode, kan jeg allerede nu afsløre, som nok var deres livs lykkelig-

Mogens Funding, foto ca. 1932

Gerda Funding, foto ca. 1930

ste tid som ægtepar. Mors beretninger ville imidlertid ikke kunne danne et tilstrækkeligt grundlag for en artikel, dertil er de nok for summariske og mest omhandlende mors og fars private liv. Til supplement heraf råder jeg over forskelligt skriftligt materiale, bl.a. min fars regnskabsbog fra 1932, diverse breve og fotografier. Og hertil kommer, at førnævnte Willy Mardal tilsendte mig bogen "Vestervig – historier fra byen", udgivet i 2003 af Vestervig-Agger Håndværker og Borgerforening. Denne bog, mener jeg, har givet mig den nødvendige baggrundsviden til min artikel sammen med bogen om "Det hvide hus i Vestervig" udgivet af Vestervig Boligselskab og forskellige artikler, som er kommet i min besiddelse.

Mine forældres baggrund

Lad mig tilstå det straks: Ingen af mine forældre havde på forhånd nogen forbindelse til Thy. En af min mors oldeforældre købmand Jens Nørgaard, Herning, stammede dog fra Øster Assels på Mors, men med det kendskab jeg mener at have til forholdet mellem morsing- og thy- boere, er det vist ingen anbefaling. I mit kildemateriale kan jeg dog se, at to af Vestervigs betydeligste mænd, købmand Jens Peter Bach og konsul Poul Jepsen begge stammede derfra.

Da mor er hovedbidragyder til artiklen, vil jeg omtale hendes baggrund først. Hun blev født den 24. juni 1905 i Herning som datter af Torvald Nielsen Pind, (min morfar) og hustru Ingeborg, født Nørgaard (min mormor). Hendes far var førnævnte købmand Jens Nørgaard. Ved dåben fik hun navnet Gerda Pind. Torvald Nielsen Pind stammede fra en gård ved Røgen i nærheden af Silkeborg. Som nr. 12 af 12 søskende havde han fået mulighed for at komme i manufakturhandlerlære i Silkeborg. Efter læretiden nedsatte han sig som manufakturhandler i Herning, hvor han traf sin senere kone Ingeborg. De blev gift i 1904.

Morfars forretning gik imidlertid ikke godt, så i 1909 flyttede familien til Århus, hvor morfar fik en forretningsopgave at løse for MAGASIN DU NORD. Denne opgave løste han åbenbart så tilfredsstillende, at han året efter fik

Spadseretur i Vestervig. Det er mine morforældre, Ingeborg og Thorvald Pind, mine forældre og mig selv som godt 1-årig

ansættelse i hovedforretningen på Kongens Nytorv. Her avancerede han hurtigt til afdelingschef for "hvidevarerne" (sengelinned, håndklæder m.m.), en stilling, som han beholdt til sin pensionering i 1941. MAGASIN var den gang et firma i stærk fremgang, så min morfar blev en velhavende mand efterhånden med stort rækkehus på Frederiksberg, sommerhus ved Karlslunde Strand og bilejer allerede fra 1917.

Min mor voksede derfor op i gode kår, så vidt jeg skønner godt forkælet bl.a. med tøj og andet af sin far. Hun gik i private pigeskoler og fik studentereksamen i 1925. Hun ville have været læge, men det modsatte min morfar sig (hvorfor ved jeg ikke) og valgte i stedet at uddanne sig til sygeplejerske på Bispebjerg Hospital i København. Hun var en smuk pige og derfor meget omsværmet. Hun har fortalt, at digteren Jacob Paludan, som patient på hospitalet, senere havde inviteret hende i tea-

tret. Det kom der dog ikke mere ud af. I stedet mødte hun min far, som det ofte sker, til et privat bal, og de blev forlovet i 1930. Som det den gang var almindeligt, brugte min mor aldrig sin uddannelse som sygeplejerske, idet hun efter sit ægteskab blev hjemmearbejdende husmor, i de første mange år som en af den gruppe kvinder, som man vel kunne benævne "fruerne".

Min far blev født i Vejle den 9. juli 1904 som søn af arkitekt Niels Christopher Hansen (min farfar) og hustru Dagmar Sofie, født Peschardt (min farmor). Ved dåben fik han navnet Mogens Peschardt Hansen. Farfar stammede fra Odense, hvor hans far havde et møbelsnedkeri. Farfar fik oprindelig svendebrev som snedker med henblik på at skulle overtage faderens forretning, men uddannede sig i stedet for til arkitekt på Kunstakademiet. Han nedsatte sig i 1897 som arkitekt i Vejle og forestod især arbejdet med opførelse af mange offentlige bygninger, f.eks. sygehuse. Min farmor stammede fra Vejle, hvor hendes far var smørgrosserer. Hun havde franske aner, idet hendes mor stammede fra en huguenotfamilie i Fredericia og faderen fra en indvandret franskmand.

Også min far voksede derfor op i trygge kår. Han blev student fra Vejle Højere Almenskole, som det hed den gang, i 1922. Efter studentereksamen flyttede han til København, hvor han begyndte at studere jura. Fra sit hjem var han blevet fortrolig med forskellige typer spil, hvor især skakspillet fangede hans interesse Han blev et flittigt medlem af Studenterforeningens Skakklub, deltog i turneringer og afslørede betydelige evner for spillet. Udover skak spillede han det den gang nye selskabsspil bridge ligesom han mestrede l'hombre og whist. Der er vist ingen tvivl om, at den store interesse for især skakspillet fik en uheldig indflydelse på hans studium, men i 1929 nåede han da frem til den afsluttende eksamen og blev cand. jur. med eksamensresultatet anden karakter af første grad, et resultat, som nok var en vis skuffelse for ham og hans familie.

Dertil kom, at det på daværende tidspunkt var svært at få en stilling som jurist, udbudet var større end efterspørgslen, så i første omgang måtte far efter en kort værnepligtstjeneste i den såkaldte Landstorm lade sig nøje med ansættelse som ulønnet volontør på et sagførerkontor i Odense. Efter nogen tid fandt han dog en stilling som sagførerfuldmægtig i Randers, men til en meget beskeden løn. Da far som nævnt var blevet forlovet med mor i 1930, forsøgte han at opnå en lønforhøjelse på 50 kr. om måneden. Sammen med den øvrige løn mente mine forældre, at de kunne klare sig som gifte. En sådan lønforhøjelse kunne dog ikke bevilges. Så hvad nu?

Min far og 5 af hans 7 søskende havde i øvrigt i slutningen af tyverne fået navneforandring til Funding. Samtidig havde far fået slettet sit mellemnavn Peschardt, således at hans fulde navn var Mogens Funding. Navnet Funding havde min farbror fundet på Færøerne, hvor han i en periode fungerede som læge. Det er navnet på en lille bygd og en fjord.

Nyordning ved ansættelse af dommerfuldmægtige ved dommerembederne

Det skulle blive mine forældres held, at Rigsdagen havde vedtaget en ændring af retsplejeloven, hvorefter dommerfuldmægtige i fremtiden skulle ansættes som egentlige statstjenestemænd. Den tidligere ordning, hvorefter fuldmægtigene var ansat af den enkelte dommer og aflønnet af den såkaldte kontorholdskasse samtidig med, at de ved siden af deres arbejde for dommeren havde tilladelse til at arbejde som sagførere for egen regning og risiko, var afskaffet. Far, der nu havde opnået bestalling som underretssagfører, opgav den videre karriere som sagfører, og søgte stilling som fuldmægtig ved dommeren i Hassing Refs Herreder med embedskontor i Vestervig. Under den samtale, som far havde med dommer Anton Fugl før sin ansættelse, har far fortalt, at dommeren spurgte ham, om han kunne spille L'hombre, hvortil far med god samvittighed kunne svare ja. Om dette blev afgørende for, at far fik stillingen, ved jeg ikke, men det viste sig, at netop l'hombre var dommerens yndlingskortspil.

Nyordningen trådte dog først i kraft for min fars vedkommende fra den 1. november 1935, så min far var i de første år ansat på de gamle

vilkår dog uden ret til at praktisere som sagfører.

Bryllup og flytning til Vestervig

Nu var vejen så endelig banet for, at mor og far kunne blive gift efter ca. 2 års forlovelse. Brylluppet foregik den 27. maj 1932 i Lindevangskirken på Frederiksberg med påfølgende middag på Den kongelige Skydebanes restaurant der, hvor nu Københavns Bymuseum er beliggende, medens skydebrødrene for mange år siden er flyttet til "Sølyst" i Klampenborg. Det var et meget stort bryllup med 63 deltagere i bryllupsmiddagen. Der skulle ikke spares, når min morfars ældste datter skulle giftes. Endog et fotografi og en kort notits i det, der den gang hed Berlingske Aftensavis, blev det til. København var ikke så stor endda i 1932

Min mor fik også et pænt udstyr af sine forældre til etablering af et fuldstændigt nyt hjem. Der eksisterer hos mig endnu en håndskreven protokol, hvori morfar omhyggeligt opregner udstyret i alle detaljer og opgør den samlede pris til 10.022 kr.35 øre (I dagens prisniveau ville det svare til et meget stort beløb. Værdien var større end min fars samlede årsløn i 1932).

Udstyret blev i øvrigt gjort til min mors særeje, hvilket aldrig fik nogen praktisk betydning, da ægteskabet varede til far døde i oktober 1983.

Om min far overhovedet havde nogen indflydelse på indkøbene, ved jeg ikke. Jeg tvivler på det. I ægteskabet indførte min far sine forældres solide spisestue fremstillet på fars farfars værksted i Odense. Det var udført i pommersk eg, og hver del var ufattelig tung. Min farmor, der var blevet enke i 1930 havde ikke mere brug for det.

Far tiltrådte stillingen som dommerfuldmægtig den 1. marts 1932, altså ca. 3 måneder før sit bryllup. Det var naturligvis utænkeligt den gang og i det miljø, som mor og far tilhørte, at forlovede boede sammen før brylluppet, så far må have haft en midlertidig bolig, måske i dommergården, hvor der var en lejlighed bestemt for fuldmægtige. Far har aldrig omtalt denne periode for mig.

Mor og far flyttede ind i en lejlighed i et hus tilhørende frk. Bendixen, bestyrer af den lokale bank og datter af den tidligere postmester. Huset, der stadig eksisterer, ligger i Vestergade nr. 43, og jeg gætter på, at far og mor havde lejet stueetagen. Jeg har aldrig som voksen været inde i huset, men har set det udefra på en tur til Vestervig, som min kone og jeg kørte sammen med min mor i 1987.

Byens velkomst

Da min mor flyttede til Vestervig efter brylluppet, og deres lejlighed vel har været nogenlunde i orden, fik mine forældre sig en overraskelse: byens spidser kom på visit. Forrest kom postmester Poul Henning Nyboe med sin frue Asta Nyboe og senere må de øvrige været dukket op.

Jeg kan kun huske, at mor helt sikkert har omtalt Nyboes, og jeg mener, at hun har fortalt, at de var iført hvide handsker. Heldigvis havde mor og far en flaske portvin og nogle hjemmebagte småkager i huset, således at gæsterne kunne modtages forskriftsmæssigt.

Efter denne mere formelle kontakt blev far og mor hurtigt en del af det embedsmands- og forretningsmandsmiljø, som fandtes der i 1932. Vestervig var jo egentlig en stor landsby, som oven i købet ikke var blevet stationsby, da Thybanen blev anlagt, men af historiske grunde var byen et centrum på egnen, en købstad i miniformat med tinghus og arrest, dommerkontor, sygehus med sygehuslæge, apotek, posthus, hotel og pengeinstitutter. Desuden fandtes der mange forretninger i byen, således at de fleste behov kunne tilgodeses lokalt.

Byens spidser på dette tidspunkt var alle typisk en generation ældre end mine forældre. Det betød også, at deres børn var flyttet hjemmefra, og mor har fortalt, at hun følte, at hun og far næsten trådte i disse børns sted. De følte sig særdeles velkomne, også som en god tilvækst til det lokale selskabsliv, hvor ikke mindst min fars evner som kortspiller blev uhyre velset.

Mine forældre har aldrig trods deres baggrund i hovedstads- og købstadslivet udtalt over for mig, at de, hvad der ikke ville have

været mærkeligt, havde oplevet deres nye tilværelse i Vestervig som et kulturchok.

Afstanden til den nære familie må dog helt sikkert have betydet noget. En rejse med offentlige transportmidler fra Ydby station, som mor og far som loyale Vestervigborgere benyttede, og til København må have været noget af en rejse, især i de første år, før Oddesund- og Lillebæltsbroerne blev åbnet i 1938 og 1935. Udover mine morforældres og andre slægtninges sikkert sjældne besøg, er det nok kun blevet til en rejse til morfar og mormors sommerhus i Karlslunde om sommeren og et julebesøg i København i nogle år.

Baggrunden for mine forældres gode trivsel i Vestervig må helt sikkert have beroet på deres i flere tilfælde livslange venskaber med beboerne der og i Hurup, der blev grundlagt i Vestervig - årene.

Dagliglivet i Vestervig

Takket være bryllupsudstyret samt de mange bryllupsgaver kunne mor og far med det samme indrette et pænt hjem, som også kunne danne rammen om det selskabsliv, som de som nævnt hurtigt blev en del af. Der blev ansat en lokal, ung pige som hjælp i huset, og kortvarigt blev mor lidt upopulær iblandt de øvrige fruer, idet de fandt, at hun tilbød for høj løn. Mor havde fra sit hjem været vant til, at de unge piger fik en rigtig god behandling af min mormor, og derfor blev der i årevis, og den tradition ville mor nok følge.

Hvad var så en lidt for høj løn i 1932? Ifølge fars regnskabsbog udgjorde månedslønnen til frk. Esther 15 kr. i december 1932, i juni 1933 20 kr. og i juli 1933 25 kr. Desuden blev der betalt 12 kr. for hjælp til hovedrengøring i april 1933. I særlige tilfælde kunne fru Toftdal, den lokale kogekone, tilkaldes, således i juni 1933 til en løn af 20 kr.

Det kunne lyde, som om min mor var meget forkælet også som gift kone, men man skal naturligvis huske, at det var almindeligt at have hjælp i huset, og at de mange elektriske hjælpemidler, som i dag findes til hjælp i husholdningerne var ukendte i 1932, ligesom maden skulle tilberedes helt fra grunden, herunder to retter mad til middag hver dag. Til at begynde med brugte mor primus til madlavning, men dette erstattedes af Kosangas. Jeg husker de store flasker uden for huset. Mor var i øvrigt selv god til at lave mad. Hun havde lært meget hjemme og desuden været på Den Suhrske Husholdningsskole.

Ifølge mor var de unge piger, der utvivlsomt har været ganske unge, ikke fortrolige med behandling af det porcelæn, som mor og far ejede, og som skulle behandles varsomt ved opvask. Resultatet var skår i kaffekander og lignende, når de kom i for tæt kontakt med vandhanen.

For at gøre emnet "De unge piger i huset" færdig, har mor fortalt, at det kunne være en lidt barsk affære at være ung pige i huset den gang. F.eks. forlangte fru postmester Nyboe, at den unge pige ikke måtte kunne høres. Hun skulle altid gå i gummisko og lægge sølvtøjet på plads lydløst stykke for stykke. Da denne unge pige senere blev ansat hos mor, blev dette hurtigt glemt, hvilket mor naturligvis accepterede. En anden frue forlangte, at den unge pige stod op midt om natten og klarede storvasken, således, at hun var klar til det almindelige husarbejde om morgenen! Her nævner jeg intet navn, da historien forekommer mig lidt usandsynlig. Storvask var jo i ældre tid en alvorlig sag, som ofte - og således også i mit hjem – involverede en vaskekone, men måske har der været tale om en mindre regelmæssigt forekommende vaskedag.

Mine forældre rammes af en stor sorg

Alt tegnede lyst for mine forældre. Far havde fået en god stilling, og mine forældre havde fået et pænt hjem og en omgangskreds. Da ramtes de af en tragedie. I efteråret 1932 var mor blevet gravid, og fødslen skulle finde sted i juni. Den 16. juni 1933 fødte mor en pige på Vestervig Sygehus, men barnet var dødt ved fødslen, som var meget streng. Også mors liv var i fare på grund af blødninger, og hun måtte tilbringe 14 dage i sengen på sygehuset efter den tids praksis.

Den 20. juni 1933 blev den lille pige begravet på Sct. Thøgers kirkegård efter en kort høj-

tidelighed på sygehuset, hvor min mormor, Ingeborg Pind, som jo også havde mistet sit første barnebarn, frk. Emilie Bendixen og min far var til stede. Pastor Laursen forestod begravelsen. Dødsårsagen var formentlig, at mor havde gået over tiden, således at barnet var blevet for stort, 9 1/2 pund, som man sagde den gang.

Min mormor skrev, at venner og bekendte i Vestervig havde været utroligt søde mod far og mor i tiden omkring fødslen.

I tiden efter fødslen var fru Toftdal tilkaldt som ekstra hjælp i huset. Min mormor skrev i et brev den 26. juni, at fru Toftdal ikke var der mere. Hun er vældig rar og dygtig, men hun snakker ustandselig, så det er en hel hvile for hovedet, at hun ikke er her mere.

I den svære situation gjorde mine forældre det eneste rigtige: De forsøgte at få et nyt barn. Mor blev gravid igen i slutningen af 1933, og den 23. august 1934 kom jeg til verden på Vestervig Sygehus. Min mor har fortalt, at det var under en af de sensommer varmebølger, som ofte optræder sidst i august. Dette fænomen har også senere mange gange sikret mig godt vejr på min fødselsdag.

På sygehuset var de noget så flinke alle sammen. Både min far og min mormor var på fuld kost derude. Økonomaen kom mange gange og sagde: "Nu ska I kom ind og få kaffe, I ka skyvtes te et".

Min mormor gav også udtryk for, at doktor Toft var en meget dygtig fødselslæge. Hun havde fået lov til at overvære hele fødslen.

Alt var dog ikke idyl der. Min mormor skrev, at der samme aften, som jeg blev født, kom en ung pige ind, der havde født i dølgsmål. Den stakkel, skrev mormor. Hun havde allerede været i forhør og havde fast vagt. Til doktor Toft havde hun sagt, at hun ikke vidste, at hun skulle have et barn. Ja livet er fuldt af tragedier, skrev min mormor. Hun nævnte også, at der på sygehuset lå fire små patienter, der havde fnat, en patienttype, man ikke vil finde på et hospital i dag, hvor denne lidelse vel næsten er udryddet.

Min morfar og mormor forærede mine forældre en meget flot barnevogn, som vakte opsigt i byen. Den unge pige, som nu hed Nanny, var mest imponeret over, at den havde bremse, så min far skrev i et brev, at hele byen nu nok ved, at fuldmægtig Fundings har fået en barnevogn med bremse.

Min mormor morede sig over, at en dreng fra byen, Niels Peter, der havde ledsaget hende på en barnevognstur, havde udtalt, at det var en skam, at en dreng havde kyse på. Det brugtes åbenbart ikke der.

Den 23. september 1934 blev jeg døbt af pastor Kaj Fibiger-Jensen, som havde afløst pastor Laursen, i Vestervigs smukke kirke Jeg fik navnet Niels Funding, opkaldt efter min farfar.

Jeg springer lidt i tiden for at fortælle, at mine forældre den 4. december 1936 også fik en datter, som blev døbt Ulla Elisabeth Funding. Denne fødsel var i modsætning til de to foregående helt uproblematisk. Mor har fortalt, at hun efter fødslen fik min søster vejet på vægten hos slagter Thinggaard. Det samme blev slagter Thinggaards søn Helge, som var født på samme tid. Da jeg i juli 2008 var på besøg i Vestervig og blandt andre traf Helge Thinggaard, morede denne sig meget over denne beretning, som han aldrig havde hørt før.

Vestervig Dommerkontor

Som tidligere nævnt blev min far ansat som fuldmægtig hos dommeren i Hassing Refs herreder i marts 1932, i første omgang efter de gamle regler dvs. uden statsansættelse. Der var på det tidspunkt ansat to fuldmægtige, og far blev derfor anden fuldmægtig. Førstefuldmægtigen var Valdemar Hansen, der i februar 1934 blev udnævnt til dommer i Lemvig. Jeg kan ikke erindre, at far har omtalt denne kollega for mig, og jeg ved heller ikke, om han og mine forældre kom privat sammen. Han var en del ældre end far, da han blev cand. jur. allerede i 1912.

Ved hans fratræden blev far eneste fuldmægtig ved embedet. Efter at fuldmægtigene ikke længere måtte praktisere som sagførere i arbejdstiden, er der utvivlsomt blevet bedre tid til de almindelige sager på dommerkontoret, som derfor nu kunne bestrides af en person.

Fars forgænger i embedet var den i Vestervig meget kendte Christen Lyngby Bach, som var søn af købmand J. P. Bach, Vestervig. Christen Bach er bl.a. indgående omtalt på side 79 i "Vestervig-historier fra byen". Bach blev i februar 1932 udnævnt til politimester i Aalborg. Her kom han til at spille en betydelig rolle under de uroligheder, som opstod i byen under den tyske besættelse. Efter pensioneringen i 1948 blev Bachs boende i Aalborg, hvortil mine forældre flyttede i 1946. Igennem mine forældres private bekendtskab med dommer Fugl, der havde været chef for dem begge, og som også var flyttet til Aalborg som pensionist, kom mine forældre til nogle gange at møde hr. og fru Bach under private former. De boede i øvrigt ganske tæt på mine forældres villa i Hasseris, en forstad til Aalborg. Igen kan det konstateres, at verden er lille.

Den 1. november 1935 blev far udnævnt til dommerfuldmægtig af tredje grad og den 1. maj 1937 med kongelig udnævnelse til dommerfuldmægtig af 2. grad. Far var nu omsider egentlig statslig tjenestemand. Det fornemme ansættelsesbrev var underskrevet personligt af kong Christian den 10. og af justitsminister K. K. Steincke i regeringen Stauning/Munch.

Som tidligere nævnt var fars chef ved sin ansættelse dommer Anton Sørensen Fugl. Han var blevet udnævnt til herredsfoged i Hassing Refs Herreder allerede i 1915. Ved retsplejereformen i 1919 blev han udnævnt til dommer sammesteds. Far har fortalt, at ældre folk på egnen ikke havde vænnet sig til den nye titel og fortsat omtalte ham som fogden. Dommer Fugl er omtalt på side 73 i "Vestervig-historier fra Byen.

Mine forældre blev meget gode venner med både dommer Fugl og hans hustru Margrethe Fugl. Da Fugl blev pensioneret i 1937, flyttede familien som nævnt til Aalborg og lejede en lejlighed i den centrale bydel. At det blev Aalborg, de valgte at slå sig ned i, skyldtes formentlig, at deres datter Ellen var blevet gift med landsretssagfører Sigurd Schroll-Christensen, Aalborg.

I 1946 flyttede mine forældre til Aalborg, idet far var blevet udnævnt til kontorchef i Jysk

Fhv. dommer Anton Fugl og fru Margrethe Fugl. Fotografiet er fra dommerens 80 års dag i 1947. De havde da boet som pensionister i Aalborg i ti år

Husmandskreditforening. Det medførte naturligvis, at forbindelsen til familien Fugl blev genoptaget, og mine forældre mødtes jævnligt privat med Fugls for at spille l'hombre. Dette varede til 1957, da hr. Fugl afgik ved døden, men forbindelsen til fru Fugl varede i adskillige år endnu, til også hun afgik ved døden.

Jeg mindes en rørende episode, som min mor kom til at overvære i Fugls hjem kort efter dommer Fugls død. Mor var kommet på uanmeldt besøg, og da entredøren stod åben, var hun gået lige ind. Hun fandt fru Fugl i soveværelset, hvor hun havde lagt hele sin enkepension, der den gang udbetaltes kontant, ud på sengen. Hun havde kun under sit ægteskab rådet over mindre beløb til husholdningen. Mor har fortalt, at hun oprindelig i Vestervig fik 5 kr. udbetalt af sin mand. Når de var brugt, kunne hun få udbetalt det beløb, hun havde brugt op til 5 kr. Der er ikke noget at sige til, at det var en stor og glædelig forandring for hende, da hun pludselig stod med et større kontant beløb, som hun selv kunne råde over.

Dommer Fugls efterfølger blev dommer Hans Christian Adolf Jensen, der tiltrådte den 1. maj 1937. Jeg har ingen oplysninger at videregive om denne.

På dommerkontoret arbejdede udover juristerne fru Thinggaard, der var gift med slagter Thinggaard, Vestervig. Sønnen Helge Thinggaard har i årbogen for 2002 oplyst om sin mor, at hun arbejdede der i 52 år til sin pensionering i 1970. Jeg har ikke noget at fortælle om fru Thinggaard, men jeg ved af personlig erfaring fra mit eget arbejde som jurist, at de kontordamer, som sad på dommer- amts- og politikontorerne, ofte i utallige år, var af uvurderlig betydning for embederne, og derfor ofte var ret magtfulde. De kunne, hvis man kom på god fod med dem, være en stor støtte for en ung jurist i dennes første år i embedet.

Til personalet må nok også henregnes arrestforvarer J. P. Carlsen, hvis arbejdsopgaver udover selve arbejdet i arresten bl.a. omfattede at skulle være retsvidne og derfor skulle hente retsbogen på dommerkontoret og aflevere den til dommeren før retsmøderne. Jeg gætter på, at han også er blevet brugt til andre praktiske opgaver.

Dommerfuldmægtigens arbejdsopgaver

Far har ikke talt meget til mig om sine arbejdsopgaver på dommerkontoret. Jeg vil derfor nøjes med at citere fra den anbefaling, som dommer Fugl skrev i 1941, da far søgte en ny stilling:

"Jeg kan give ham det Vidnesbyrd, at han var en nøjagtig og interesseret Arbejder, der samvittighedsfuldt og godt passede Tinglysnings- og Skiftevæsen, Fogedforretninger, Regnskabs- og Kassevæsen og hvad han i øvrigt havde at gøre med på kontoret. Med solide juridiske kundskaber forbandt han praktisk sans og stor arbejdsevne, var elskværdig og imødekommende overfor Publikum og havde et behageligt væsen og en vindende fremtræden. Jeg har de allerbedste minder både om vort Samarbejde på Kontoret og om vort Samkvem udenfor dette."

Af dommer Jensens samtidige anbefaling fremgår det bl.a., at far var hjælpsom og venlig overfor det publikum, med hvilket han på embeds vegne kom i berøring. Han var derfor vellidt af retskredsens befolkning.

Jeg er ret sikker på, at dette ikke var en selvfølge på den tids offentlige kontorer. Far har fortalt, at arbejdsgangen på kontoret i dommer Fugls tid var præget af stor sparsommelighed. Til kladdepapir anvendtes ikke konceptpapir eller skriveblokke, men konvolutter fra breve sendt til kontoret, som blev sprættet op og vendt, således at der kunne skrives på bagsiden.

Denne sparsommelighed med hensyn til anvendelse af kontoratikler var nok et generelt fænomen i statsadministrationen helt op til vor tid. Jeg mindes selv, at jeg i min den første tid i Indenrigsministeriet først i tresserne måtte henvende mig til ministeriets kassererske for at få udleveret en ny blyant eller blæk til fyldepennen, et skriveredskab som endnu benyttedes i vidt omfang.

Det var en af fars kæpheste, at andre mennesker skulle kunne læse hans håndskrift, f.eks. i den ret nyindførte Tingbog. Der er sikkert adskillige fuldmægtige og kontordamer, der senere har været taknemmelige herfor.

En af de arbejdsopgaver far har omtalt med glæde, var hans job som auktionarius på de såkaldte forstrandsauktioner over gods, som var drevet ind på stranden. I "Vestervig – historier fra byen" omtales side 78 en herlig episode i forbindelse med en af daværende herredsfuldmægtig Honnens afholdt auktion, hvorefter han privat til næste morgen måtte opbevare de 40.000 kr., som var indkommet på auktionen. Han anbragte dem i en stålkasse under sengen og lå hele natten med sin jagtriffel klar til skud.

Igennem hele sin tid i Vestervig skete det regelmæssigt, at far af amtmanden i Thisted blev konstitueret som politimester i Hurup, når politimester C. P. Koefoed skulle på rejse. Denne sammenblanding af den dømmende og udøvende magt ville nok ikke kunne passere i vore dage, og skyldtes nok kun, at embedet i Hurup var så lille, at der ikke var ansat nogen politifuldmægtig. Man må gå ud fra, at far ikke senere på dommerkontoret kom til at beskæftige sig med sager, som han havde behandlet som konstitueret politimester.

Politimester Kofoed med frue og datter. Kofoed var politimester i Hurup, da mor og far boede i Vestervig. Han kom senere til Præstø. Parret havde trillinger. Datteren på billedet er den ene trilling. Billedet er taget i Præstø

Da det blev kendt, at far i 1939 var blevet forflyttet til Ribe, blev hans gode forhold til egnens befolkning omtalt i Thisted Amts Tidende. En for mig ukendt person indsendte ligefrem et afskedsdigt til Thylands Avis, som optog det den 23. juni 1939. Jeg opbevarer fortsat dette avisudklip.

Alt dette siger mig, at far også med hensyn til sit arbejde har været glad for de 7 år i Vestervig.

Selskabslivet i Vestervig

Rent selskabeligt betød tiden i Vestervig mange gode oplevelser for mine forældre. Som jeg før har skrevet, blev de ret hurtigt optaget i en kreds, som jævnligt mødtes til selskaber. Kredsen bestod af dommer Fugls med frue, postmester Nyboe med frue, konsul Jepsen med frue, direktør Ussing med frue, sygehuslæge Toft med frue og bankbestyrer Emilie Bendixen.

Jeg går ud fra, at selskabeligheden om dagen bestod i, at fruerne mødtes til kaffe og the hos hinanden. Her har min søster og jeg også været med og er nok blevet feteret som de eneste små børn i denne kreds.

Om aftenen er der blevet afholdt middagsselskaber med påfølgende kortspil, i hvert fald for mændenes vedkommende. Under kortspillene blev der spillet om mindre pengebeløb. Far førte alle disse småbeløb ind i sin regnskabsbog. Af den bevarede bog for perioden oktober 1932 til december 1933 fremgår det, at der er spillet bridge og l'hombre og en enkelt gang hjerterfri 45 gange!! De vundne og tabte beløb lå hver gang på ca. en krone. Det har dog næppe været hele kredsen, der har mødtes hver gang.

I bogen "Det hvide hus i Vestervig" fremgår det på side 26, at traditionen med selskaber, hvor der blev spillet bridge og l'hombre, gik et godt stykke tilbage i tiden, så far og mor er blot blevet en del af denne tradition.

Far må i hvert fald have fået tilfredsstillet sin store interesse for at spille kort. Hertil kom de gange han spillede skak. Af notitsen i Thisted

Amts Tidende i forbindelse med fars forflyttelse i 1939 fremgår det, at han havde opnået titlen "Skakmester for Thisted Amt".

Han forestod også Dansk Skak Unions såkaldte korrespondanceturnering, som bestod i, at spillerne, der ikke boede i samme by, sendte hinanden et særligt postkort med angivelse af deres træk på skakbrættet.

Udover venner og bekendte i Vestervig blev mor og far gode venner med politimester Koefoed og frue og sagfører Johan Jacobsen og frue i Hurup. Disse venskaber holdt livet ud.

Der fandtes også fra tidligere en læsekreds i Vestervig, som far og mor blev medlemmer af. Der blev hos boghandleren indkøbt bøger, som så cirkulerede i kredsen. Efter endt cirkulation kunne bogen købes af interesserede medlemmer.

Alle de personer, som far og mor kom sammen med i Vestervig er bl.a. udførligt omtalt i "Vestervig – historier fra byen" og i "Det hvide hus i Vestervig".

Økonomiske forhold

Der kan uddrages mange oplysninger af fars bevarede regnskabsbog. Jeg vil nøjes med at oplyse, at fars løn udgjorde 404 kr. og 17 øre i november 1932. For dette beløb og for nogle beskedne ekstraindtægter kunne der opretholdes et dagligliv med råd til hjemmegående hustru, hjælp i huset og en betydelig selskabelighed. Beløbene kan naturligvis ikke sammenlignes med de beløb, en familie har brug for i dagens mønt, men jeg kan ikke frigøre mig fra den tanke, at den reelle levestandard for en familie med manden som eneforsørger i en tilsvarende stilling som fars i virkeligheden var højere i 1932, end den ville være i dag.

Egne erindringer

Det er ifølge sagens natur meget lidt, jeg selv kan huske fra årene i Vestervig. Jeg kan huske mit lille værelse i det hus på Margrethevej 11, hvortil mor og far flyttede i 1937. Det var en mærkelig fornemmelse, da jeg i juli 2008 fik

Sagfører Johan Jacobsen og hans kone Vita, født Nørby, Hurup. Især min mors venner til deres død. Bruden er deres datter Else. Foto fra sidst i 1950-erne

Far og mor på udflugt i klitten. Mine forældre sidder bagerst til venstre. Frk. Bendixen sidder bagerst i midten (damen i hvidt). Det vides, at købmand Møller, Doverodde, er med på billedet. Og mon ikke de to hattebærende herrer bagerst til højre er direktør Ussing og konsul Jepsen. Foreningen modtager gerne oplysninger om personerne

lejlighed til at se rummet igen efter de mange år. I huset er der nu indrettet kunstgalleri.

En ting husker jeg tydeligt: min julegave i 1938 eller 1939. Det var en bil af træ, som jeg selv kunne sidde i. Den blev købt hjem af købmand Olesen, der brugte den i sin juleudstilling i december måned. Det triste var, kan jeg huske, at jeg ikke havde kræfter til selv at køre den. Den skulle drives frem ved, at man med fødderne skubbede nogle stænger frem og tilbage, men det kunne jeg ikke. Tilfældigvis stødte jeg i et blad på et fotografi af Osvald og Fritz Helmuth, hvoraf det fremgår, at sidstnævnte også havde fået denne bil foræret. Fritz Helmuth var 3 år ældre end mig. Mon ikke jeg har været ret forkælet?

Mors og fars afsked med Vestervig

I juli 1939 blev min far efter eget ønske forflyttet til dommerkontoret i Ribe som dommerfuldmægtig.

Hvorledes harmonerer det med mine forældres begejstring for Vestervig? Det kan jeg nok ikke give en udtømmende forklaring på. Jeg ved, at hensynet til min og min søsters snarlige skolegang har spillet en rolle. Mor og far har ønsket at komme til at bo i en lidt større by med købstadordnet skolevæsen.

Far ville i øvrigt under alle omstændigheder være blevet forflyttet, som det var sædvane i statens system, og han har så selv ønsket at bestemme tidspunktet. Mor har fortalt, at hvis de skulle være blevet for altid i Vestervig, hav-

de far måttet søge sin afsked som dommerfuldmægtig og have genoptaget sin sagførervirksomhed i konkurrence med fars og mors gode ven, sagfører Jacobsens i Hurup, og det har han ikke ønsket.

Far blev i øvrigt hurtigt klar over, hvad han bl.a. havde mistet ved sin forflyttelse. Han har selv fortalt mig, at han aldrig fik det samme gode forhold til befolkningen i Ribe retskreds, som han havde haft til befolkningen i Thy. Mentaliteten var en anden.

Fars efterfølger i Vestervig blev Niels Ejler Lundsager, som blev i Vestervig til 1946, hvorefter han blev udnævnt til dommer i Holsted i nærheden af Ribe.

Mine forældre blev boende i Ribe også til 1946, og oplevede altså hele den tyske besættelse der.

I 1946 blev far, som tidligere nævnt, udnævnt til kontorchef i Jysk Husmandskreditforening, en stilling han beholdt til sin pensionering som 70 årig i 1974. Jeg ved, at hans bekendtskab med murermester Nørgaard i Hurup, som var teknisk direktør i kreditforeningen, hjalp ham til at få stillingen.

Efter pensioneringen flyttede mine forældre til Sjælland, hvor både min søster og jeg boede. Far døde ret pludseligt af en blodprop den 11. oktober 1983. Mor flyttede i 1985 tilbage til Aalborg, hvor hun døde den 6. januar 1996, 90 år gammel.

Da min far døde, bestemte mor, at han skulle bisættes i de ukendtes grav på Sct. Thøgers kirkegård i Vestervig. Her blev hun selv bisat i 1996.

Mon ikke dette siger alt om hendes følelser for deres tid i Vestervig.

Afslutning

Jeg håber, at denne beretning endnu i 2008 kan interessere nogen i min fødeegn, som jeg på en eller anden måde stadig føler mig knyttet til. Den skulle gerne illustrere en del af en periode, som er uigenkaldelig slut, ikke kun fordi de involverede personer er døde, men også på grund af de store ændringer, som er sket i Vestervig.

Nedlæggelsen af dommerembedet den 1. april 1973 er blot et eksempel herpå. Nu ligger kun bygningerne tilbage. Tinghuset og arresten og dommerkontoret og dommerboligen anvendes nu til helt andre formål.

Mine forældre og deres omgangskreds repræsenterede nok en befolkningsgruppe, hvoraf mange var tilflyttere, og hvoraf nogle har levet et liv der uden at have været en egentlig del af den øvrige lokale befolkning.

De gange, jeg har set den fremragende TV serie "Matador" har jeg ikke kunnet lade være med at drage sammenligninger med det Vestervig og i øvrigt også det Ribe, som mine forældre var en del af.

Stue 13

Af Charles Nielsen, Ydby

I tyverne og tredverne blev børnene ude i landdistrikternes skoler præsenteret for bogen "Op mod Jul." Efter lærerens introduktion af bogen og dens indhold var det så børnenes opgave at trygle forældrene om at få lov til at købe et eksemplar.

På dagen for bestillingsfristens udløb blev de købedygtige børns navne skrevet ned i lærerens notesblok, hvorimod børnene fra de mindre købedygtige hjem måtte sige nej tak til det fristende tilbud. I købsøjemed var prisen altafgørende, for bogens indhold bestod udelukkende af små hyggelige julefortællinger i den uforargelige genre læserne forventede. Det kan min juleberetning måske ikke leve op til. Den er end ikke skrevet ved skæret fra en petroleumslampe, men i lyset fra to elektriske glødelamper. Det gør måske fortællingen mindre juleattraktiv, men det forandrer intet ved det autentiske indhold. Det var ikke kun skolelærerne og de cyklende kolportører der var tidligt på færde op mod jul, det samme var de store københavnske varehuse, såsom Importøren, Dalls Varehus og Bulldog. Deres farvestrålende kataloger blev postomdelt til alle hjem, og blev modtaget og læst med stor interesse af børn og voksne. De lokale forretninger begyndte først med deres juleudstillinger omkring december, og hvad de kunne præsentere af julevarer var ikke sammenlignelig med katalogernes eventyrlige tilbud.

De mindre børn kendte ikke baggrunden for det festlige show julen bød på, men efterhånden lærte vi at det var Jesu fødselsdag vi fejrede. Det var altså mere og andet end juletræet med de mange strålende lys, den gode mad, julegodter og gaver det gik ud på. Ret beset var det ikke os, men Jesus der, symbolsk, fik de småting vi gav hinanden, og set med barneøjne var det et udmærket påfund. Nu var Jesus jo ikke synlig til stede og var vel også kommet så langt op i årene at det Nürnberg-kram vi gav hinanden ikke interesserede Ham. Gaverne havde i hvert fald intet med evigheden at gøre, for i heldigste tilfælde ville fjedrene i det mekaniske legetøj kun holde julen over.

Sådanne og lignende fantasier kunne børn få ud af det de lærte hjemme og i søndagsskolen, men som årene gik, rokkede tvivlen ved denne enfoldige barnetro. Det så blandt andet meget utroligt ud at tidspunktet for Jesu fødsel, efter reformationen, i det sekstende århundrede, blev fastsat til den 24/12 år nul. Meningen med at vælge den dato var et forsøg på at lægge en dæmper på asernes ukristelige orgier af ædegilder, drukkenskab og hor, men det var ikke alle der godvilligt ville opgive troen på Odin og Thor og lade sig døbe til den kristne tro. De genstridige måtte derfor hjælpes på rette vej med tortur og trusler om at de udøbte ville havne i helvedes flammer.

I ømhed over eget skind havde det den tilsigtede virkning, så i dag findes der kun få hekse, djævle- og afgudsdyrkere. Det fremgår tydeligt juleaften, hvor landets kirker er fyldt til sidste plads. Det er for mange en tradition, men der kan også møde en og anden op, for at få pyntet lidt på det sidespring der blev resultatet af firmaets julefrokost. Så bortset fra omgivelserne og gaveræset er der måske ikke den store forskel på asernes solhvervsfester og vor jul.

Katalogernes tid er for længst passé, og når det er gået sådan skyldes det at småbyernes forretninger nu er leveringsdygtige i alt hvad vi har behov for. Op mod jul kan vi sågar købe en lækker juleblodpølse. Den adskiller sig dog ikke nævneværdigt fra den almindelige, bortset fra navnet, et par ekstra rosiner, et større drys kanel og ikke at forglemme juleprisen.

Med den fart teknologien vinder frem kan vi om få år foretage vore indkøb over internettet, og til den tid vil juleudsmykninger være et levn fra svundne tider, men computerteknikken vil ikke forandre ved budskabet om lysets komme.

Charles Nielsen

Slægt efter slægt vil holde juletraditionerne i hævd, for selv når håret gråner, går barndommens glade jul ikke i glemme.

Efterhånden som børnebørnene blev større, mente vore børn at vi skulle holde jul hos dem. Det havde det dobbelte formål at gøre det lettere for os, og samtidigt ville børnene få indprentet traditionerne om glæden ved julen i barndomshjemmet. Ordningen indebar at vi nu skiftevis måtte af sted til Sjælland og Sønderjylland, hvorimod vi hvert tredje år kunne nøjes med en tur til Hillerslev, hvor vor yngste datter og svigersøn boede med deres to små piger. Det var en overkommelig afstand både for os og vor svigersøns forældre. Det smukke juletræ så børnebørnene hen til som det spændende midtpunkt. Det tog sig også nydeligt ud mens det stod inde under loftstrappen, men da det blev flyttet ud på gulvet viste det sig at grenene på den ene side havde taget ubodelig skade under opvæksten. En skavank der af farfar fik følgende kommentar: Nå, I har nok været tidligt på færde for at sikre jer et af de træer der også egner sig til at hænge på væggen. Den hentydning gik børnenes ører forbi, deres blå øjne strålede uantastet om kap med det vidunderlige træs blafrende lys.

I første række er julen børnenes fest, så da vore børnebørn var blevet store besluttede vi os for at holde jul hjemme mutters alene, og det er ikke det værste gamle mennesker kan byde sig selv, men det faldt ikke i god jord hos børnene. Jeg har heller ikke glemt hvordan det skuffede os det år mor havde fået samme sære ide. Vi forstod hende ganske enkelt ikke.

I de seneste år er det blevet skik at vi og vor yngste datter og hendes familie samles juleaften hos vor ældste datter i Fløjstrup ved Randers. Her var der både hjerterum og rigelig plads, det spillede derfor ingen rolle med en gæst fra eller til. Den rummelighed var ligeledes til glæde for naboen den 84 årige ungkarl, gårdejer, og firmaets selvbestaltede bybud og garnklipper Åge Christiansen. Med hans status i foretagendet indfandt han sig omtrent hver dag hos familien i det hvide hus med stråtag, det der ligger så hyggeligt i læ af bakkeskråningens beplantninger af blågrønne normansgran.

På grund af decembervejrets luner benytter vi toget på vore rejser til Fløjstrup. Vi stod af i Langå, hvor vi blev hentet og kørt direkte til døren i Fløjstrup, hvor vi fik en kærlig modtagelse af husets aldrende vagthund, Newfoundlænderen Jens. Det var ikke i anledning af julen, Jens var imødekommende, han var som han var, og for ham var alle dage ens. Julehalløjet anfægtede heller ikke katten Damaskus der sammen med Jens havde baggangen som fælles domæne. Et bofællesskab der gik fint hvis Jens kunne undslå sig for de utidige kærligheds tilnærmelser fra Damaskus. Kunne han ikke blive fri snusede han hende gerne et par gange både i hoved og bagdel, for ikke at være helt afvisende. Som vagthund havde Jens nemlig vigtigere ting at beskæftige sig med, og han var sig sit ansvar bevist. Det var ikke mennesker, der generede ham. De kunne for hans skyld komme og gå som de ville. Det var hønsene han havde sit hyr med at jage væk fra vand- og madskål, og så længe kræfterne slog til, gjorde han sit til at holde det modbydelige vraltende krapyl på forsvarlig afstand.

Heldigvis var der andre der har bedre tid end Jens, så når vore ting var kommet inden døre, fik vi en tiltrængt kop kaffe, hvorefter jeg glæ-

dede mig, som et nyfødt barn, til en forsinket middagslur, men før jeg lagde mig gik jeg en lille runde, for at se juleudsmykningen, og hvad der eventuelt kunne være sket af nyt.

Under dynen fornemmede jeg at mit gamle legeme havde behov for et hvil, og overgiver mig omgående til søvnens sødme, men som bekendt har lykken sine snævre begrænsninger, og trods denne bitre erfaring bliver jeg alligevel overrasket da jeg fra min bevidstløse tilstand kaldes til live af en fjern stemme der minder mig om at det er på tide at komme på højkant. Af tone og ordvalg forstår jeg at det er klogt at parere ordre, så efter en passende renselsesproces spørger jeg min datter om jeg er tilstedeligt påklædt til den højhellige aften, og får som svar: Det må du selv finde ud af, det generer ikke os hvad du møder op i, men du må se at beslutte dig, for vi går til bords om et øjeblik.

Søvnen havde gjort sin virkning, måske spillede duften af julemad også ind på mit velbefindende, i hvert fald følte jeg mig udhvilet og mødte tilpas sulten frem da der blev sagt: Vær så god at gå til bords, far og mor skal sidde ved os, I andre må sætte jer hvor I vil. Da alle havde taget plads læste vort barnebarn Mette juleevangeliet som det står skrevet i Lukasevangeliet kapitel 2 vers 1 til og med vers 20. Under oplæsningen bemærkede jeg at bibelen var blevet behandlet med stor varsomhed. Den så ligeså pæn ud, som den dag vor datter fik den i konfirmationsgave for mere end fyrre år siden.

Bibelen er heller ikke en let tilgængelig bog, mange af dens beretninger kan betragtes som sandfærdige eller som myter. Fejrer vi jul tror vi vel også på julens evangelium. Det vi har hørt så tit at vi næsten kan fornemme atmosfæren ude på marken, hvor englene viste sig for hyrderne og sang om barnet der var født i Betlehem. Hvem der lytter intenst kan næsten høre englenes hærskares jublende sang.

Da Mette havde læst evangeliet og påpasseligt sat bibelen på plads, blev den andagtsfulde stemning efterfulgt af dæmpede toner fra et musikanlægs repertoire af kendte julesalmer. Det lød som et akkompagnement til den raslen, der lød fra knive og gafler, mens vi tilfredse mæskede os i den legemlige, livsnødvendige begribelige føde som alle forstod at tage til sig. Den gode julemad bestod af grise- og gåsesteg, der med diverse tilbehør kunne forsures eller forsødes efter behov.

Mens vi skålede i vand og vin og nød den kalorieholdige mad, glemte vi alt om fedme, for høje kolesteroltal og blodpropper. Der ringede heller ingen alarmklokker da risalamanden kom på bordet. Sulten plagede ikke, men som en elsker af søde sager tog jeg en rimelig god portion, også for at deltage i jagten på mandelgaven. Risalamanden gik rundt efter alder og som følge deraf blev jeg den sidste der fik skålen, men det viste sig at chancen for gevinst ikke var spildt, for efter et par skefulde sad jeg med mandlen i munden, og med to gevinster, en æske chokolade og Thomas evangeliet, var der en passende gave til den heldige vinder, og fordi lykkens gudinde tilsmilede mig kan jeg her ordret citere indledningen til det næsten ukendte evangelium der begynder som følger: *Dette er de hemmelige ord, som den levende Jesus talte, og som Didymos Judas Thomas skrev ned.* Derefter følger kapitel 1, der i sin helhed har følgende ordlyd: *"Og han sagde: Den, som har fundet meningen med disse ord, skal ikke smage døden". Bogen består af 114 meget korte kapitler, der slutter med følgende:*

"Simon Peter sagde til dem: Lad Marie forlade os, for kvinder er ikke værdige til livet. Jesus sagde: Se, jeg skal selv lede hende, for at gøre hende til mand, for hun skal også være en levende ånd, lig med jer mænd. For enhver kvinde der anser sig selv for mand, skal gå ind i himlenes rige".

Thomas evangeliet er en lille fin mandelgave, men en god æske chokolade er trods alt lettere at kapere. De mandschauvinistiske udtalelser Simon Peter gør sig til talsmand for, lyder ikke godt i mine ører. Når han havde det syn på kvinder, ville han måske også hade en opvaskemaskine. Hadet til kvinder og vaskemaskiner ligger mig meget fjernt, for det er en ren velsignelse, ikke mindst på en højhellig aften, at se hvor legende let kombinationen kvinde og maskine får vasket op og sat tingene til side. Mens det står på kan mændene med god samvittighed nyde en tiltrængt hvile- og rygepause, før der kaldes til samling omkring juletræet.

Før det elektriske lyshav blev slukket og de levende lys tændt, fik alle udleveret et hæfte med julens sange og salmer, udgivet af Fællesforeningen for Danmarks Brugsforeninger. På demokratisk vis blev det besluttet at alle måtte vælge en salme eller sang til dansen om træet. En fornuftig bestemmelse der forhindrede at marchen blev endeløs. Alligevel tog det sin tid, så midtvejs faldt de gamle til hvile i hver sin stol, og mens lysene sang på sidste vers, sagde vor ældste datter: "Far, slå lige tonen an til den salme, som ingen andre end os kender, men som vi altid sang hjemme". Og dermed sluttede dansen til salmen: I denne søde juletid osv.

Efter en lille pause faldt de unge, en efter en, på knæ ved juletræets fod, for at finde gavepakkerne frem. I mine øjne har gaveræset taget fuldstændig overhånd, men her havde man trods alt en vis orden i galskaben, idet gaverne skulle præsenteres før den næste pakke måtte åbnes. Det tog lang tid, så mens det stod på blev der serveret kaffe med kage og der manglede heller ikke cognac og likør, så det blev sent før alle i huset faldt til ro.

Trætte som vi var efter dagens rejse og aftenens strabadser, tog min kone og jeg os en lang morgenlur, for at samle kræfter til den nye dags anstrengelser. Med eller mod deres vilje fik de unge også en tiltrængt morgenskraber, men alligevel så de langtfra livsbekræftende ud når de søvndrukne viste sig. Så vidste vi ikke bedre, ville vi sikkert have troet, at de lige var vågnet op efter en narkose.

Heldigvis var værtsparret mere morgendueli-ge, for før alle andre fik øjne havde de længe været i fuld gang med forberedelserne til dagens frokost, der først kunne finde sted med et par timers forsinkelse af hensyn til et nyt hold gæster. På det tidspunkt havde vi igen fået livsmod og madlyst, så alle gik til fadene med uspoleret appetit.

Når hyggesnakken er godt i gang kan det være svært at bryde op og finde i seng, men som de natteravne jeg og min kone var, havde vi tillagt os den vane at læse en times tid indtil søvnen melder sig. Efter planen skulle besøget slutte med frokost hos vor yngste datter på Stokkenbjergvej 2. Derefter var det meningen at vi ville blive kørt hjem når tiden var inde til det. Med kun tyve minutters kørsel til Stokkenbjergvej kunne der også anden juledag blive tid til en passende morgensøvn, men før det var muligt at se en hånd for sig begyndte min kone, forgæves, at lede efter en lyskontakt, men som mange har erfaret er kontakter og den slags altid placeret de forkerte steder i fremmede huse. Så ved det postyr der opstod ved den eftersøgning vågnede jeg, og ved fælles hjælp fik vi lys i lampen. Klokken var vist omkring syv, så jeg stod op og trak gardinet til side for at tage bestik af vejret og den gryende dag. I det disede mørke var det umuligt at danne et billede af omgivelserne, men i et glimt så jeg et par højtflyvende ænder der havde retning mod kanalen i det store afvandede fjordområde. Mens jeg betragtede det dunkle landskab, begyndte det at gøre ondt i min højre arm. Smerter jeg takserede til at være gigt, idet jeg med årene havde erfaret, at der var noget om snakken, når Røde Rasmus fortalte, at han fajse edse' altid fik ondt i venstre storetå, når det satte ind med omskifteligt vejr.

Med gymnastiske armbevægelser forsøgte jeg at lindre smerterne, men da det ikke havde den tilsigtede virkning, foreslog vor datter at ringe til vagtlægen. Et velment forslag som jeg forsøgte at forhindre, fordi jeg mente at en snaps sikkert var den bedste medicin. Derefter fik jeg en snaps endda i et meget stort glas, og den bitre væske slog jeg, til min forundring, ned i et drag. Trods den gode medicin og mine protester blev vagtlægen kontaktet, og han kunne berolige alle med at det ikke var alvorligt, når smerterne stammede fra højre arm. Dog foreslog han at jeg skulle tage et par albyler eller lignende smertestillende piller, og det slog vi os så til tåls med.

Med den diagnose hang mit liv i en meget tynd tråd, for en blodprop i hjertet kan man nemlig dø af. Lægen var åbenbart ikke sin stilling voksen. Vi kunne ligeså godt have ringet til smeden, han ville sandsynligvis have taget symptomerne mere alvorligt end den fortravlede skrivebordsmedicinmand. Mens vi endnu havde tillid til lægens ekspertise, var den hellige grav velforvaret. Af min svigersøn fik jeg to

meget stærke tabletter, som han af egen erfaring vidste der virkede mod svære rygsmerter, og som tiden gik spurgte den ene efter den anden: Hjælper det? Har du fået det bedre? Er det gået over osv. Ingen af spørgsmålene kunne jeg bekræfte, men da jeg mente at det ikke var blevet værre, læssede vi vore pakkenelliker og kørte mod Stokkenbjergvej, hvor vi ankom på bemeldte tidspunkt.

Det var synd at sige jeg følte mig godt tilpas under turen, og det blev ikke bedre ved frokostbordet. Jeg nåede lige at få smurt et stykke brød, stanget en sild, åbnet en øl og skænket en snaps, før jeg rejste mig, for at gå ind i en tilstødende stue, hvor jeg lagde mig på sofaen. Smerterne var nu så voldsomme at jeg bad vor datter om at køre os hjem, hvortil hun svarede: Nej, nu kører Christian dig ud på sygehuset, et tilbud jeg tog imod uden indvendinger, og et øjeblik efter var vi på vej mod Randers i en firehjulstrækker med katastrofeblinket i gang. Mens vi hastede af sted for fulde omdrejninger, forsøgte jeg at finde trøst ved en Grøn Cecil, som dog hurtigt blev skoddet, da den i situationen hverken var til trøst eller gavn.

Hen ad hovedvej A 16, hvor vi nærmest fløj af sted, benyttede Christian mobiltelefonen flere gange, uden at det gik op for mig, hvem han talte med. Jeg spurte ikke, vi vekslede i det hele taget ikke mange ord udover når jeg forhørte mig om, hvornår vi ville være fremme. Spørgsmål der ikke havde til hensigt at øge farten, for uden at skele til speedometeret kunne jeg fornemme, at der blev kørt hurtigt og taget meget lempeligt på de gældende færdselsregler. Når vi kom lidt for sent ind i et lysreguleret kryds viste det sig, at alle trafikanter tog hensyn til katastrofeblinket.

Da vi nåede frem forstod jeg at det var sygehuset, Christian havde kontaktet over telefonen, idet sygehuspersonalet stod parat til at gribe ind. Så uden dikkedarer af nogen art fik jeg omgående ilt og nitroglycerin både i tablet og forstøvet form, og mens to eller tre sygeplejersker stod og fægtede med nåle og kanyler, blev jeg af en meget venlig højgravid læge informeret om, at jeg blev behandlet for en blodprop, selv om de på nuværende tidspunkt ikke kendte årsagen til mine smerter. Efter denne første behandling blev jeg kørt en eller to etager længere op, hvor jeg var under konstant overvågning og medicinering af en sygeplejerske, der ikke lod mig ude af syne, før jeg var fuldstændig smertefri: Er du nu uden smerter, spurgte hun gentagne gange, og først da jeg kunne bekræfte det, sagde hun smilende: Nu skal vi to ud at køre en lille tur. Det undrede mig at det ikke var en portør, men sygeplejersken, der kørte mig. Under den transport bemærkede jeg, at der i anledning af Jesu fødselsdag var pyntet op med adventskrans, lys, gran, og guirlander, men trods den verdens omfattende begivenhedsrige fødselsdag, var det min fornemmelse at fødselaren måtte indstille sig på, at det for øjeblikket ikke var Ham, men mig der var i fokus.

På mange hoteller og sygehuse har man på grund af gammel overtro ingen stue 13. Det havde man på Randers Sygehus, og selv om det var en to mands stue havde jeg den for mig selv. Når jeg ikke sov, kredsede tanker om nuet, fortid og den fremtid jeg måske blev givet.

Den himmelske hærskare af bevingede engle, der viste sig for fårehyrderne julenat, fandt også vej til mine tanker. Et fantastisk sceneri, jeg som barn, aldrig tvivlede på. Det faldt mig ikke ind at de bevingede engle var fostret i kunstnernes fantasi. Nu vil jeg nødig have fingrene i klemme for mit syn på engle, så jeg vil ikke forsøge at tegne et nyt englebillede. Det forekom mig ganske vist, at de hvidklædte sygeplejersker havde noget betryggende engleagtigt over sig. De var til stede dag og nat med hjælp og trøst, og når jeg trak i det røde bånd, der med en sikkerhedsnål var fastgjort til mit lagen, gik der kun sekunder før der stod en eller to venlige, hjælpsomme sygeplejersker på stue 13.

Det er sikkert naivt at betragte deres omsorg som englevagt. Det får så være, men deres hjælp, pleje og trøst var mere end tak værd. De bevingede engle har jeg desværre aldrig set eller været i forbindelse med, men det skyldes måske at jeg ikke kender farven på det bånd, der skal trækkes i, når jeg har brug for at kontakte dem.

[1] *Omskrevet ed*

Danmarks første Nationalpark

Af Ib Nord Nielsen, Tved

Indvielsen

Den 22. august 2008 var en festdag i Thy. Danmark kom på naturverdenskortet med sin første nationalpark – Nationalpark Thy.

Statsminister Anders Fogh Rasmussen (V) holdt åbningstalen ved folkefesten, hvor 200 brevduer og 100 drager fløj af sted med det glade budskab under overværelse af godt 3000 tilskuere. Efter miljøminister Troels Lund Poulsens tale blev det nye nationalparklogo præsenteret.

Borgmester Erik Hove Olesens tale blev efterfulgt af Thy Masterclass Kammermusikfestival, der bl.a. uropførte "Nationalparken". Et særligt komponeret værk af Craig Goodman til et digt af Knud Sørensen.

Statsminister Anders Fogh Rasmussen indvier Nationalpark Thy

NATIONALPARKEN
Engang
var den stivnede klit
en byge af sandskorn
der fyldte blæsten op
engang
var ethvert af de træer
der i dag
gør landskabet loddent
kun en drøm om et frø
engang
var hjælmen kun spinkle strå
som syntes fortabt
i det ørkenlignende
engang
syntes den opgave umulig:
At drage grænsen
mellem natur og kultur
at forene
menneskets natur
med naturens menneske
i en fælles drøm
om mangfoldighed.

Der er byggen der bøjer nakken
og danner en langsom bølge
hen over marken ved klittens fod
der er revlingens millioner af sorte kloder
der er gederams med de ukuelige blomster
der er det grønne græs
der giver rumlen i køernes maver
og så er der
det mest danske som tænkes kan:
Lærken
der synger i det saltduftende
himmelrum over klitheden.
Men se så også:
En mangfoldighed af søer
der blåt
spejler den evighed
ingen kan gribe med hænderne.

Går stille
gennem det landskab
som århundreder formede
går seende
går lyttende
medbringende den lugtesans
som her
er sat i frihed.
Og en trane
letter et sted bagude
og en svartbag jamrer
gennem flere horisonter
og så mærker jeg på kinden den blæst
som her
var skaberen
og skaberen kryber ind i mit øre
hvisker:
Jeg kræver kun ydmyghed.

Ejner Frøkjær, den nye - og første - formand for Nationalpark Thy, afsluttede talerrækken.

Herefter opførte 75 korsangere samt Nordvestjysk Brass Band "Nationalpark Kantate" af Preben Nørgaard Christensen.

De mange fremmødte gæster blev efter den officielle indvielse bespist med specialiteter fra Thy og samtidigt kunne man på den til lejligheden opførte markedsplads besøge boder med smagsprøver fra Thys mange lokale fødevareproducenter. Man kunne også se en fotoudstilling fra området, og i den omgivende plantage var det muligt at afprøve en række aktiviteter, som for eksempel hestevognsture, terrænløb, træklatring og en surfsimulator. Sidst men ikke mindst var en lang række lokale foreninger og institutioner repræsenteret med informationsboder.

Statsministeren og miljøministeren afsluttede dagen med at cykle forrest og indvie nationalparkens nye mountainbikebane.

Om aftenen fortsatte festen i kystbyerne med en lang række arrangementer, som kulminerede med bål på stranden langs hele nationalparkkysten.

En stor dag for Thy!

Forhistorien

Allerede i Wilhjelm-udvalgets rapport – "En rig natur i et rigt samfund" - fra august 2001 blev det anbefalet, at hede- og klitlandskaberne i Thy skulle udpeges som nationalt naturområde. Senere blev ideerne fulgt op i forhenværende miljøminister Hans Chr. Schmidts 9-punkts program "Danmarks Natur" fra 2002. Resulta-

tet blev, at 6 områder i Danmark blev foreslået som nationalparker, herunder klithedelandskaberne i Thy.

På grund af landbrugets og jægernes skepsis kom Thy ikke med i den første udpegning af pilotprojekter. Først efter et afklarende møde med deltagelse af Viborg Amt, kommunerne og lokale interesseorganisationer med særlig interesse for projektet kom der afgørende positive tilbagemeldinger.

Alle blev enige om, at man ville deltage positivt i et to-årigt undersøgelsesprojekt, dog med en række forbehold og en reel mulighed for at takke nej til en nationalparkstatus efter undersøgelsesperioden.

På dette grundlag traf miljøministeren beslutning om at udpege Thy som undersøgelsesprojekt den 22. august 2003.

Undersøgelsesprojekt Nationalpark Thy

Ansvaret for undersøgelsesprojektet blev lagt i hænderne på en styregruppe på 18 medlemmer bestående af lokale repræsentanter for natur-, kultur- og friluftsorganisationer, erhvervsforeninger, turistforeninger samt repræsentanter for Viborg Amt og Thisted, Hanstholm, Sydthy kommuner og Skov- og Naturstyrelsen. Hanstholm Kommunes borgmester, Ejner Frøkjær blev udpeget som formand for styregruppen.

Rammerne for undersøgelsesprojektet blev udstukket i miljøministerens igangsættelsesbrev. Nedenstående er angivet nogle af de vigtigste forudsætninger og opgaver, som styregruppen skulle tage stilling til:

Formålet er at udarbejde en vision med plan for afgrænsning og indhold af en nationalpark for Thy med baggrund i undersøgelser og lokal debat.

Udgangspunktet er et sammenhængende areal i Vestthy fra Hanstholm i nord til sydspidsen af Agger Tange. Området afgrænses mod øst af landbrugslandet.

Undersøgelsesområdet skal være karakteriseret af naturtyperne klitter, klitheder, plantager og søer.

Bysamfundene Klitmøller, Nr. Vorupør, Stenbjerg og Agger er ikke omfattet.

Der lægges vægt på, at undersøgelsesprojektet peger på løsninger, der afgørende styrker naturen og dens muligheder for udvikling, som styrker varetagelsen af de kulturhistoriske værdier, og som fremmer befolkningens muligheder for at opleve naturen.

Undersøgelsesprojektet skal gennemføres lokalt i tæt samarbejde mellem de lokale myndigheder, foreninger og Skov- og Naturstyrelsen, Thy og under løbende inddragelse af lokalbefolkningen.

Udviklingen skal i det alt væsentlige baseres på frivillighed og lokaltilslutning.

Styregruppen skal tage udgangspunkt i, at udviklingen af en nationalpark forventes at foregå over et længere tidsrum f.eks. 20-30 år.

I dialog med befolkningen skal der udarbejdes en samlet rapport der beskriver visioner for, og indhold og afgrænsning af en evt. nationalpark i Thy. Rapporten skal foreligge senest 1. juli 2005.

Det stod hurtigt klart for styregruppen, at borgerinddragelsen skulle prioriteres højt. Grundlæggende mente styregruppen, at borgerinddragelsen ville sikre, at de mange aktører og interesserede fik deres synspunkter i fælles dialog, og at der kunne udvikles medejerskab og findes bæredygtige forslag og løsninger.

Den 13. januar 2005 indledtes borgerinddragelsen med et informationsmøde, hvor mere end 400 personer deltog. Herefter arbejdede mere end 200 engagerede borgere i 4 arbejdsgrupper med temaerne naturen, kulturhistorien, friluftslivet og erhvervslivet. De frivillige deltagere valgte en formand for hver arbejdsgruppe ud af deres midte. Under disse arbejdsgrupper dannede der sig hurtigt et antal temagrupper (26), hvor arbejdsgruppemedlemmerne fordelte sig efter interesse for det enkelte tema. Herudover blev der sidst i undersøgelsesperioden dannet fire geografiske arbejdsgrupper i henholdsvis Klitmøller, Nr. Vorupør, Stenbjerg og Agger for at belyse samspillet mellem naturområderne og kystbyerne.

Med baggrund i resultaterne af disse gruppers vedholdende, frivillige arbejde samt de særlige undersøgelser og projekter som styregruppen igangsatte, blev den endelige rapport

til miljøministeren udarbejdet og afleveret i fuld enighed den 1. juli 2005.

Visionen med plan for afgrænsning og indhold af en nationalpark for Thy var på plads.

Nationalparkloven

Efter ca. 2 år blev nationalparkloven vedtaget den 24. maj 2007, og miljøministeren fik hermed mulighed for at oprette nationalparker i Danmark. Loven fastlægger formålet med nationalparker, hvordan de udpeges, hvordan en nationalpark organiseres og hvem der bestemmer.

Danmarks første Nationalpark

Den 29. juni indgik stort set alle partier i Folketinget forlig om at påbegynde etablering af et netværk af nationalparker. I den forbindelse blev det besluttet straks at igangsætte proceduren for oprettelse af en nationalpark i Thy.

Nationalpark Thy er udpeget på grund af områdets sammenhængende klitlandskaber og den unikke natur, som har en enestående national og international betydning. Lige så vigtigt har den store lokale opbakning til nationalparken været.

Nationalpark Thy omfatter en vigtig del af det nordeuropæiske klitareal og den sjældne naturtype "nordatlantisk klithede". En stor del af plante- og dyrelivet i området er særpræget, sjældent og sårbart. En nationalpark i Thy giver derfor gode muligheder for at sikre naturens udvikling og kontinuitet, øge den biologiske mangfoldighed og give naturens egne processer mulighed for fri udvikling. Klitlandskabet er noget af det mest oplevelsesrige i dansk natur.

Området rummer desuden vigtige kulturhistoriske spor i klitlandskabet, i klitplantagerne og ved havet. I nationalparken vil det derfor være væsentligt, at de kulturhistoriske værdier styrkes gennem en øget synliggørelse, bevaring og tilgængelighed.

Endelig vil Nationalparken i Thy give meget store muligheder for at styrke borgernes friluftsliv og naturoplevelser, ligesom den lokale

Hanstholm Vildtreservat

udvikling vil understøttes igennem en forventet øget turisme og styrke undervisning, forskning og naturvejledning.

Samlet set kan Nationalpark Thy altså være et aktiv for den lokale udvikling og være med til at sikre en positiv udvikling i Thy.

Nationalpark Thy vil blive skabt i et tæt samspil mellem lokalsamfundet og parkens kommende bestyrelse, Thisted Kommune, Miljøministeriet, organisationer, naturgæster og andre interessenter som f.eks. Støtteforeningen Nationalpark Thy.

Samarbejdet mellem aktørerne er altafgørende for, hvordan nationalparken udvikler sig. Kodeordene er planlægning, frivillighed og lokal medindflydelse. En nationalpark bliver i sagens natur ikke skabt fra den ene dag til den anden, men er resultatet af en langsigtet planlægning og udvikling over 20-30 år.

Nationalpark Thy udgør ca. 24.400 hektar og strækker sig i et op til 12 kilometer bredt bælte langs vestkysten fra Agger Tange i syd til Hanstholm i nord – i alt 54 km. Nationalparken omfatter kyst, klitter, klitheder, klitplantager og store søer – bundet sammen af blandt andet mindre ekstensive landbrugsarealer.

Nationalpark Thy

58 % af arealet er fredet
13 % er vildtreservater
63 % er beskyttede naturtyper
53 % af arealerne er internationale naturbeskyttelsesområder
25 % af arealerne er privatejede og omfatter klitheder, plantager, søer og landbrugsarealer

Forslag til Nationalpark Thy

Den 4. april 2008 offentliggjorde miljøminister Troels Lund Poulsen et forslag til Nationalpark Thy.

Det blev startskuddet til en 16 uger lang debat- og høringsfase, hvor alle borgere, lodsejere, interesseorganisationer og myndigheder blev opfordret til at tage del i debatten.

Forslaget omfattede et udkast til bekendtgørelse og et informations- og debathæfte, som fortalte nærmere om bekendtgørelsens indhold, forslag til nationalparkbestyrelsens sammensætning og nationalparkens økonomiske vilkår.

Forslaget var til debat frem til mandag den 28. juli 2008.

Bekendtgørelse om Nationalpark Thy

Med baggrund i en række bemærkninger og forslag til ændringer, som et resultat af høringsperioden, blev bekendtgørelsen tilrettet og underskrevet af miljøminister Troels Lund Poulsen med ikrafttrædelsesdato 22. august 2008.

Bekendtgørelsen indeholder kapitler om formål og afgrænsning, målsætninger for nationalparkens udvikling, planlægningszoner, kommune- og lokalplanlægning, nationalparkfond Thy samt administrative bestemmelser og ikrafttrædelse.

Samtidig udpegede ministeren den tidligere styregruppeformand Ejner Frøkjær til formand for nationalparkens første bestyrelse.

Nationalparkbestyrelsen

Nationalpark Thy får en selvstændig bestyrelse. Sammensætningen i nationalparkens bestyrelse skal afspejle alle interesser, så både de, der vil benytte naturen og de, der vil beskytte naturen, sidder med.

Nationalpark Thy bliver oprettet som en fond. På den måde kan en selvstændig bestyrelse lede nationalparken og modtage penge, indgå aftaler, købe fast ejendom og lignende.

Der udpeges 6-12 medlemmer til nationalparkbestyrelsen, som ministeren udpeger efter, at hver myndighed og organisation har indstillet en kvinde og en mand. Alle medlemmer af bestyrelsen skal så vidt muligt have en tilknytning til området for at sikre den lokale forankring. Bestyrelsen udpeges for fire år, og genudpegning kan kun ske én gang.

Nationalparkbestyrelsen står for den daglige drift af nationalparken og skal som noget af det første udarbejde en nationalparkplan for etablering og udvikling af nationalparken. Planen skal være vedtaget senest den 31. marts 2010.

Bestyrelsen skal sørge for, at arbejdet foregår i tæt dialog med nationalparkrådet, borgere,

Stenbjerg Landingsplads

private lodsejere, interesseorganisationer, staten, kommuner, selvejende institutioner og andre med interesse for nationalparken. Og bestyrelsens arbejde bygger på frivillighed. Det betyder, at bestyrelsen ikke har mulighed for at indføre restriktioner eller på anden måde tvinge regler og bestemmelser igennem.

Bestyrelsen kan indgå frivillige aftaler med lodsejere om naturpleje og ændret drift – eller samarbejdsaftaler med foreninger og institutioner om formidling og markedsføring. Nationalparkbestyrelsen har mulighed for at købe jord og ejendomme til at gennemføre naturgenopretningsprojekter. Den kan også eje bygninger.

I skrivende stund er der endnu ikke udpeget en bestyrelse.

Nationalparkens økonomi

Nationalpark Thy modtager til at starte med et engangsbeløb fra staten – og kommer herefter på finansloven. Herudover kan nationalparkbestyrelsen også selv skaffe penge til nationalparkens projekter og udvikling.

Nationalpark Thy får til at starte med et engangsbeløb fra staten på 6 mio. kr. Beløbet skal dække udgifter til at etablere og drive sekretariatet, udarbejde en nationalparkplan og andre aktuelle opgaver.

Den første nationalparkplan er færdig i starten af 2010. Herefter får nationalparken en årlig bevilling på finansloven fra og med 2010. Det præcise beløb bliver fastlagt ud fra nationalparkplanen og bliver justeret, når planen fremover skal revideres hvert sjette år.

Bestyrelsen kan herudover skaffe penge til nationalparkens drift og udvikling via tilskudsordninger, lokal medfinansiering, partnerskaber og sponsorater. Nationalparken kan også modtage arv og gaver. Derudover kan bestyrelsen indgå partnerskabs- og samarbejdsaftaler med institutioner, foreninger, firmaer og andre, som kan have en interesse i at støtte nationalparken.

Thisted Kommune har tilkendegivet, at kommunen vil deltage aktivt i arbejdet med naturgenopretning og naturformidling i området. Kommunen vil desuden i samarbejde med Thisted Museum deltage i at sikre og formidle kulturværdier i tilknytning til nationalparken. Endelig forventer kommunen, at den vil støtte relevante projekter inden for det igangværende samarbejde med Realdania om udvikling af landdistrikter og landsbyer.

Arbejdsmarkedets Feriefond har bevilget 30 mio. kr. til projekter, som vil forbedre de basale adgangsmuligheder til og i Nationalpark Thy. Projekterne er alle afstemt med Thisted Kommunes planer i området.

Det samlede budget udgør knap 45 mio. kr. og omfatter blandt andet:

- 44 km cykelstier fra Hanstholm i nord til Agger Tange i syd.
- Anlæg af handicapsti ved Hanstholm Fyr.
- Forbedring af adgangen til og fra kystbyernes nærområder omkring Klitmøller, Vorupør, Stenbjerg og Agger.
- Renovering og opgradering af 6 udvalgte parkerings- og rastepladser.
- Opførelse af 6 fugletårne og skjul ved Hanstholm Vildtreservat, de store søer, Ålvand og Agger Tange.

Hvad nu?

Nationalpark Thy er nu på vej ind i realiseringsfasen. Rammerne, økonomien og bestyrelsen er næsten på plads. Nu er det op til nationalparkens bestyrelse, Nationalparkrådet og Skov- og Naturstyrelsen at fastholde det lokale engagement i et frugtbart samarbejde med lodsejere, Thisted Kommune og inddragelse af alle, som har lyst til at føre visionen om Nationalpark Thy ud i livet.

Lodbjerg Fyr set fra Sandmilen

Missionshotellets historie 1992 - 2007

Af Aage Ringgaard, Hurup

Forord

Johannes Klausen skriver i sit forord til sin bog om Missionshotellets historie, at det ikke er et jubilæumsskrift eller en bog, der kan have almindelig interesse, men mere en bog for folk, der har en eller anden tilknytning til hotellet, f.eks. tidligere bestyrelsesmedlemmer. Der har nu været noget bredere interesse for hotellets historie, og efter nogen tøven har jeg påtaget mig opgaven at skrive fortsættelsen. Johannes Klausens bog strækker sig fra 1918 til 1992, og denne artikel fortsætter så frem til anpartsselskabets ophævelse i slutningen af 2007.

De senere års udvikling for hotellet byder på så mange begivenheder, at de fortjener at blive fortalt for en bredere kreds. Ingen med kendskab til formuleringen af servitutten kunne forestille sig, at den kunne ophæves. Næppe nogen anpartshaver havde forventet at få deres anpartsbevis tilbagebetalt – og endog til en kurs over 1000! Hvem havde så stor entusiasme og kærlighed til hotellet, at de, da fremtiden endnu var uvis for hotellet, ville bruge al deres tid gennem flere måneder på at bringe det forfaldne hotel på fode igen? Hvem ville påtage sig forpagtningen med en sådan spiritusservitut efter den hidtidige forpagters alt for tidlige død? Hvordan turde en ung mand på 25 år købe et hotel til næsten tre millioner i en lille by som Hurup?

Den lykkelige udgang på disse spørgsmål og overvejelser kan næsten kun betegnes som et helt lille eventyr. Det var, hvad en anpartshaver også kaldte det, da to anpartshavere fulgtes ad hjem efter en generalforsamling, hvor det oplystes, at hotellet næsten var solgt.

Hvordan det kunne gå til, fortælles der nærmere om på de følgende sider. Johannes Klausens bog er skrevet næsten som en dagbog ud fra bestyrelsesprotokollen, men denne beretning vil koncentrere sig om nogle af de skelsættende begivenheder fra 1993 til 2007.

For hjælp til at udarbejde artiklen skylder jeg en stor tak til Ragnhild og Kai Stephansen, Anne Grethe og Børge Olesen, samt Mary Hyldahl for bidrag til artiklen.

Hurup i april 2008 - Aage Ringgaard

Salget af parkeringspladsen

De første år efter 1993 var ret begivenhedsløse. Et af bestyrelsesmedlemmerne Per Korsgaard forsøgte ved henvendelse til nogle sagførere og politikere, om spiritusservitutten kunne ophæves, men forgæves.

I 1996 fik anpartsselskabet en henvendelse fra Hurup Boligselskab, om man ville sælge en del af parkeringspladsen nord for hotellet. Arealet skulle anvendes til at opføre 20 boliger, hvoraf de 12 boliger skulle indgå i et boligfællesskab og de 8 som almindelige ældreboliger. Kommunalbestyrelsen godkendte senere planerne og anførte blandt andet, at det passede fint med et ideoplæg til forskønnelse af Jernbanegadeområdet.

Handelen blev gennemført den 4. juli 1997 til overtagelse 1. september samme år. Arealet var på ca. 2300 m², og købssummen blev aftalt til 600.000 kr. Det gav en kærkommen økonomisk indsprøjtning til anpartsselskabet, som derefter gik i gang med at planlægge tiltrængte renoveringer.

Beløbet blev først udbetalt i 1998, og herefter blev først salen renoveret for ca. 30.000 kr. Vinduerne i facaden blev fornyet, hvad der kostede ca. 180.000 kr. 5 værelser blev istandsat for ca. 150.000 kr. Senere blev der også lagt asfalt på den resterende del af parkeringspladsen, hvad der beløb sig til ca. 65.000 kr.

Disse forbedringer var stærkt tiltrængte, og uden denne økonomiske hjælp havde det set lidt sort ud for hotellet. Men bestyrelsen disponerede fornuftigt med de mange penge og fik hævet standarden i og omkring hotellet.

Nogle oplevelser som hotelvært

Gennem Mary og Kjeld Hyldahls mange år på hotellet kan det ikke undgås, at de har oplevet lidt af hvert. Missionshotellet gik selvfølgelig heller ikke fri af hotelbedragere.

En dag ringede politiet og bad værten om at ringe til dem, hvis en bestemt mand henvendte sig. Betjenten gav også en beskrivelse af manden og fortalte, at han ofte henvendte sig på en bestemt måde. Kort efter dukkede en mand op i receptionen. Han ville gerne leje et værelse og bad samtidig, om han måtte få et stykke vat, for han havde stomi. Det var netop, hvad betjenten havde fortalt, så værtsparret var advaret. De installerede ham på et værelse og ringede til politiet, der så tog sig af hotelbedrageren. Han havde flere bedragerier på samvittigheden fra hele landet.

En aften kom en nydelig mand ind på hotellet. Man havde travlt med mange spisende gæster den aften. Han forlangte et udsøgt måltid, der skulle serveres på værelset og var desuden ret krævende og bad om ekstra service hele aftenen. Det hele skulle selvfølgelig skrives på regning. Næste morgen skulle han jo komme ned til morgenmaden som andre gæster, men det gjorde han ikke. Værtsparret ventede og ventede, men han dukkede ikke op. Hen mod middag anede man uråd, og Kjeld satte sig i receptionen med noget regnskab, men han kom ikke ned. Det viste sig, at han var kravlet ned af brandtrappen på gavlen og derved undsluppet værtens opmærksomhed. Senere samme dag kom Mary ved en tilfældighed til at stå i kø bag manden hos købmanden. Hun skyndte sig at få ringet til Kjeld, der igen fik fat i landbetjent Olesen, og sammen satte de efter manden ned ad gaden. Olesen fik slået en klo i ham og sat ham fast. Få dage senere fandt en ældre dame nogle penge, der var smidt ind i hendes have i en plasticpose. De blev også sporet til denne hotelbedrager.

Også mærkelige skæbner blev værtsparret vidner til. En dag henvendte en nydelig dame uden bagage sig og bad om et værelse. Det fik hun. Hun blev en hel uge og gik hver dag en lang tur i omegnen. Det var i høstens tid, og når der var udrykning til en høstbrand, kom hun oprevet hjem på hotellet og skældte ud og sagde, at brandbilerne forfulgte hende. Da den første uge var gået, bad hun om værelset en uge mere. Det var i orden, hvis hun ville afregne for hver uge. Det gjorde hun. Da tre måneder var gået, ankom en fragtmand med fire – fem store kufferter adresseret til hende. Værten henvendte sig på værelset med besked om hendes bagage, der stod nede i receptionen. Allerede samme dag rejste hun – uden kufferter. De blev heller ikke hentet senere, så efter nogen tid blev de anbragt i et pulterrum øverst oppe. Da de havde stået der i flere år, åbnede værtsparret kufferterne, men der var kun almindelig rejsebagage i dem. Den bagage (eller fortid) havde hun åbenbart et anstrengt forhold til.

Kjeld Hyldahls død

Mary og Kjeld Hyldahl nød stor respekt som værtspar på Missionshotellet. Det gjaldt ikke mindst deres gode mad, men også den måde, som værtsparret optrådte på ved fester. Hotellets gode image skyldtes ikke mindst den faste tradition, at kom man ind i foyeren, stod værten der velklædt og smilende og bød gæsterne velkommen.

Men konkurrencen var hård, og den manglende spiritusbevilling gjorde sit til, at indtægterne ikke stod mål med deres store abejdsindsats. Udviklingen gjorde, at kun få holdt fest på selve hotellet, når der ikke kunne serveres vin til maden. Festerne blev derfor holdt rundt om i forsamlingshuse, hvor folk selv kom med vinen. Det øgede bestemt ikke omsætningen, men gjorde arbejdet en hel del besværligere, når maden i flere omgange skulle transporteres fra køkkenet i Hurup til feststedet.

På et tidspunkt overvejede man bestyrelsen og værtsparret imellem at trodse spiritusforbudet og servere alligevel. Det store flertal på egnen kunne kun se det urimelige i spiritusforbudet og ville ikke finde på at protestere. Men det var at give de få virkelige modstandere alle kort på hånden. Værtsparret ville blive beskyldt for at servere ulovligt, og det ville man ikke bære, så det blev opgivet.

Værtsparret blev derfor nødt til at arbejde videre uden at kunne servere vin til maden.

Mary og Kjeld Hyldahl foran det nye fryserum

Det kostede selvfølgelig en langt større arbejdsindsats, men ingen havde alligevel forestillet sig, at Kjeld skulle bukke under for dette arbejdspres så tidligt. Under en fest i Gettrup Beboerhus den 1. november 2003 sank Kjeld Hyldahl sammen og døde på vej til sygehuset - kun 63 år gammel. Det var et chok for alle og et stort tab for Mary og hele familien.

For anpartsselskabet var det også lidt af en katastrofe, for hvem kunne efterfølge Mary og Kjeld?

Hvem ville påtage sig det store arbejde at drive hotellet videre uden udsigt til, at servitutten kunne ophæves?

Driften af hotellet blev selvfølgelig standset midlertidigt, men bestyrelsen påtog sig at holde de indgåede aftaler om fester og møder. Mary Hyldahl blev ansat til at stå for køkkenet i denne periode, og bestyrelsen påtog sig at klare serveringen.

Der blev omgående søgt efter en ny forpagter, men ingen meldte sig. Enkelte interesserede gav som begrundelse, at en spiritusbevilling var absolut nødvendig.

Små episoder

Bestyrelsen og især formanden sled i det for at holde hotellet i gang i denne svære periode. Man var klar over, at de indgåede aftaler skulle holdes, hvis hotellet skulle have en chance for at komme i gang igen. Også værelser kunne man leje, og formanden og hans kone serverede morgenmad for de indlogerede gæster.

Det blev mest bestyrelsen med hjælp fra en nærstående kreds, der trådte til. Gæsterne kunne selvfølgelig ikke altid forvente en professionel servering og assistance, men aftalerne blev overholdt, og festerne gennemført.

Om følgende episoder er sande eller ej, får stå hen i det uvisse:

Ved en mindesammenkomst klagede nogle gæster ved den ene bordende over, at de ikke fik serveret brød. Personalet var faldet i snak med nogle andre gæster ved begravelsen.

Man var heller ikke vant til, at serveringspersonalet røg cigar under serveringen. Det var nok hyggeligt, men ikke særlig hygiejnisk. En gæst bemærkede også, at man ikke kunne servere iført cowboybukser.

Ved et bestyrelsesmøde på hotellet efter Kjeld Hyldahls død måtte bestyrelsen selv rydde op efter kaffebordet. Det kunne praktiske folk som dem i bestyrelsen sagtens klare, så efter at kopperne var taget ud, skulle dugen rystes. Det foregik på trappen ud mod Jernbanegade. En helt ny skik var nu indført på hotellet!

Senere, da kontrakten med den nye forpagter skulle skrives under, opstod der et alvorligt problem. Nogle unge logerende tog bad med vand i rigelige mængder – så meget, at vandet begyndte at sive ned gennem loftet nedunder. Michael Thinggaard kiggede forbavset op, og bestyrelsesmedlemmerne vred sig lidt på stolen. Men de beroligede Michael. - Det skulle de nok klare!

Under restaureringen af hotellet var bestyrelsesmedlemmerne så vant til at få deres kaffe i køkkenet både formiddag og eftermiddag, at det var svært at komme ud af vanen - selv efter at Michael havde overtaget hotellet.

En dag havde de arbejdet hårdt i Y's Mens Klubbens genbrugsbutik med at tømme et dødsbo, og de trængte virkelig til deres kaffe, så hvad var mere naturligt end at gå over i hotellets køkken og få sig en kop. Konerne, der også arbejdede hårdt i genbrugsbutikken, vidste ikke noget om, hvor mændene var listet hen. Men Michael syntes kun, det var hyggeligt med kaffe i køkkenet.

Ekstraordinær generalforsamling om spiritusservituttens ophævelse

Men skulle hoteldriften have en fremtid, var det nødvendigt med en spiritusbevilling. Det var bestyrelsen helt på det rene med. Så den 7. januar 2004 blev der indkaldt til ekstraordinær generalforsamling i anpartsselskabet med det ene punkt på dagsordenen at få ophævet servitutten, så der kunne serveres spiritus på Missionshotellet.

Bestyrelsen var meget spændt på, om det denne gang kunne lykkes. Ikke blot bestyrelsen, men hele Hurup by og omegn var spændte på udfaldet. Ingen kunne forestille sig en by som Hurup uden et sted til møder, generalforsamlinger, familiefester og mindesammenkomster.

Det var en selvfølge i alles bevidsthed, at alt dette foregik på Missionshotellet, og hvis servitutten ikke blev ophævet, ville bestyrelsen være nødt til at likvidere selskabet og sælge hotellet til en uvis fremtid.

En talstærk forsamling var mødt frem, men var der tilstrækkelig til et kvalificeret flertal? For ellers skulle der indkaldes til en ny, og af de fremmødte kunne man se, at flere var kommet langvejs fra. Det skulle vise sig at være tilfældet, idet 478 anparter ud af 800 var repræsenteret, og da det var mere end 50 % af kapitalen, var forsamlingen beslutningsdygtig.

For at kunne servere spiritus skulle der to ændringer til: For det første var der en servitut på matriklen, hvoraf det også fremgik, at der ikke måtte serveres spiritus, og endelig fremgik det af anpartsselskabets vedtægter, at al udskænkning af spiritus var forbudt. Bestyrelsens forslag var derfor opdelt i to. Det første gik på at ophæve servitutten på hotellet og det andet at ændre vedtægterne. Der var mange indlæg for ændringerne, og mange forsøgte at overbevise de få modstandere, som man vidste ville stemme imod. Der var to modstandere til stede med tilsammen 13 stemmer, og faktisk kunne kun en enstemmig indstilling fra generalforsamlingen ophæve servitutten. Så spændingen var stor. Man håbede, selv om optimismen ikke var stor.

Et af de indlæg, der skabte stor lydhørhed, kom fra Eskil Hvam Jessen fra Svankjær. Han pointerede, at vi skulle være klar over, at denne aften er det knald eller fald for Missionshotellet. Hvis vi ikke vedtager at ophæve spiritusforbuddet, er konsekvensen, at hotellet skal lukkes, så vi er tvunget til at træffe en afgørelse, og i aften har vi chancen. Han betonede endvidere, at selv om forbudet bliver ophævet, kan der

jo sagtens holdes fester, uden at der bliver serveret spiritus. Der er ingen her i aften, der skal hænges ud for at have en anden mening end flertallet. Vi har alle lov at have en mening om dette spørgsmål. - Dette indlæg høstede aftenens største bifald.

En af modstanderne, Orla Egeberg, gav udtryk for det betænkelige i, at der nu skulle udskænkes alkohol på hotellet. Han havde ikke noget imod det enkelte glas vin, som folk gerne ville have til deres fester. Men vi ved – anførte han, at det har tilbøjelighed til at accelerere, og når man først indtager alkohol for at forhøje stemningen, kommer det negative ind i billedet. Det vil befordre den mentalitet i befolkningen, at det er helt i orden at indtage alkohol.

Den første afstemning om ophævelsen af servitutten gav som resultat: 407 stemte for, 10 imod og 6 blanke. I den næste om vedtægtsændringen stemte 417 ja, 10 stemmer var blanke og ingen imod. Det var sådan set tilfredsstillende, men måske kunne man have ønsket sig stemmerne var fordelt sådan, at der var 10 stemmer imod ændring af vedtægterne, fordi alle og enhver ifølge servitutten kunne gøre indsigelse. Den aften undrede man sig også lidt over, at afstemningen faldt således ud, men da servitutten nogle måneder senere blev ophævet, gav Orla Egeberg i et interview i Kristeligt Dagblad den 19. maj 2004 udtryk for, at når der var så stor majoritet for en bevilling, ville han ikke ene mand stå imod. Det var at tilrane sig for megen magt. Så det var altså grunden til, at der ikke blev stemt imod i den anden afstemning på generalforsamlingen.

Efter dette ret klare afstemningsresultat var det nu op til dommeren i Thisted og senere Erhvervs- og Selskabsstyrelsen i København at afgøre, om forslagene kunne imødekommes.

Servituttens ophævelse

Følgende annonce blev af dommeren i Thisted indrykket i Thisted Dagblad i februar 2004:

Torsdag den 6. maj 2004 blev imødeset med spænding. Retsmødet om servituttens ophævelse blev afholdt i Vestervig, og det viste sig, at ingen mødte op ved retsmødet for at gøre indsigelse. Så glad var bestyrelsen, der spændt ventede i retsbygningen. Nu var der blot at vente tre år, i hvilket tidsrum enhver havde mulighed for at anke dommerens afgørelse, men ingen forventer en anke.

Vedr: Hurup Missionshotel ApS

Sagsnr. BS 1-61/2004

Ved stævning af 28. januar 2004 har bestyrelsen for Hurup Missionshotel A/S anmodet om mortifikation af servitut tinglæst den 19. juni 1924 på selskabets ejendom matr. nr. 1 bf, Hurup by, Hurup, beliggende Jernbanegade 5, 7760 Hurup.

Servitutten har følgende indhold:
»Al spiritusudskænkning og forhandling i og ved selskabets ejendom er forbudt, ligesom det ogsaa skal være forbudt der at medtage og nyde nogen slags spirituøse drikke, samt kortspil og spil om penge og dans er forbudt sammesteds, og hvorefter enhver interesseret har ret til a7 paatale overtrædelser«

I henhold til lov om erhvervelse af mortifikationsdom på servitutter med mere § 5, indkaldes herved enhver som anser sig berettiger i henhold til servitutten til at give møde

Torsdag den 6. maj 2004 kl. 10.00 på Tinghuset, Klostergade 36, 7770 Vestervig

Stævnevarsel er 8 uger.

Såfremt ingen giver møde og giver indsigelse mod mortifikation, vil påstanden blive taget til følge.

RETTEN I THISTED, *den 19. februar 2004*

Knud S. Lund
dommer

Bestyrelsen samledes derefter for at drøfte, hvordan bevillingen skulle administreres. Nu kunne man opslå forpagterstillingen, for flere interesserede havde givet udtryk for, at den ledige stilling uden spiritusbevilling ingen interesse havde. Man var dog helt enige om, at der kun skulle serveres spiritus til maden, og at ingen kunne få serveret en øl uden at bestille mad samtidig.

Ansættelse af Michael Thinggaard som forpagter

Bestyrelsen håbede, efter at bevillingen til spiritus var hjemme, at der ville komme interesserede ansøgere. En dag dukkede der en helt ung

mand på bare 23 år op, nemlig Michael Thinggaard Madsen.

Han vidste ikke rigtig, om Hurup Missionshotel var noget for ham, men han kunne da lige kigge forbi. Straks han kom ind, fornemmede han en speciel ånd og atmosfære på stedet, og den faldt han for med det samme, udtalte han senere.

Den 22. juli 2004 kunne anpartsselskabet så præsentere den nye forpagter for offentligheden. På trods af sin unge alder havde han ballasten i orden, idet han var uddannet hos den kendte kromand Jens-Peter Skov på Sallingsund Færgekro. Her erhvervede han sig gode erfaringer, bl.a. med større opgaver, så som leverancer af mad til store selskaber på Sjælland - også for de kongelige. Michael udtaler, at han altid har drømt om at drive sit eget hotel, og samtidig mener han at kende thyboerne. Han er selv fra Villerslev, men flytter nu ind i forpagterlejligheden på hotellet.

Den nye forpagter blev også godt modtaget. Folk var spændte på, hvem den nye unge mand var, og allerede inden åbningen den 1. oktober var ordrebogen fyldt godt op. Michael nød godt af, at der var kommet bedre tider. Folk så ikke så nøje på den sidste tier til menuen, men ville godt betale lidt ekstra for god kvalitet, og den blev leveret af den nye forpagter. Hyldahls havde altid leveret god mad i en fin kvalitet, men Michaels menu var anderledes og mere moderne, og det faldt åbenbart i thyboernes smag. Og når man så oven i købet kunne få vin til maden, var succesen hjemme.

Restaureringen af hotellet

Hvis hoteldriften skulle i gang igen, var en virkelig tiltrængt restaurering af især køkkenet nødvendig. Bestyrelsen undersøgte mulighederne for at finansiere restaureringen, hvilket viste sig at være særdeles vanskeligt. Et pengeinstitut og en kreditforening blev spurgt, men sagde blankt nej. Men Nykredit sagde ja til et lån på 1 million kr. på betingelse af, at der blev installeret et nyt køkken, og at man havde en kontrakt med en ny forpagter.

Kai Stephansen og Børge Olesen på flisearbejde

Den blev underskrevet i juli 2004, og derefter gik man i gang med at planlægge restaureringen. Det største projekt var det nye køkken. Dertil kom et krav om personalefaciliteter, så et personalerum og toilet blev indrettet, hvor der tidligere var lejlighed. En stor del af arbejdet med at nedbryde det gamle køkken, grave kloakrør ned, hive støvende vægge og lofter ned blev foretaget af bestyrelsen og nogle frivillige anpartshavere. Uden deres store indsats havde der næppe været et hotel i dag.

Der er blevet malet overalt i lokalerne, bl.a. blev der brugt 250 liter maling. Det var et stort arbejde at rive det gamle tapet ned, sætte nyt op, rense væggene for gammel maling og male igen. Helt ufarligt var det heller ikke f.eks. at male den høje trappeopgang til første sal. Det var et godt frivilligt arbejde, som det ville have kostet anpartsselskabet mange penge, hvis man skulle have købt sig til det. Den store sal blev også restaureret. Et stykke af tæppebelægningen blev erstattet af et dansegulv, tæppet renset, og nyt inventar og nye gardiner blev indkøbt.

Også konerne måtte holde for under den omfattende istandsættelse. Gardiner skulle vaskes og stryges, lamper pudses, og billeder friskes op. Når mændene havde griset med maling m.v., var det konerne, der måtte stå for rengøringen.

Da de gamle blonde-gardiner i den lille sal skulle hænges op igen, opstod problemet, hvordan de skulle vende. Den nye forpagter bemærkede hertil: "Det er fuldstændig lige meget, hvordan de vender, for de er grimme!" Mærkeligt nok hænger de der endnu i 2008!

Hotellet kunne derfor åbne igen den 1. oktober. Den nye forpagter ønskede et nyt navn "Det gamle Missionshotel", hvad bestyrelsen havde det fint med.

Der var allerede så stor forespørgsel på fester og arrangementer, at forpagteren havde svært ved at finde en dato til et åbent hus arrangement, men receptionen blev afholdt den 1. oktober med deltagelse af mange gæster.

Tre stuer til en

Oven på den store restaurering regnede bestyrelsen med at kunne slappe lidt af. Der gik dog

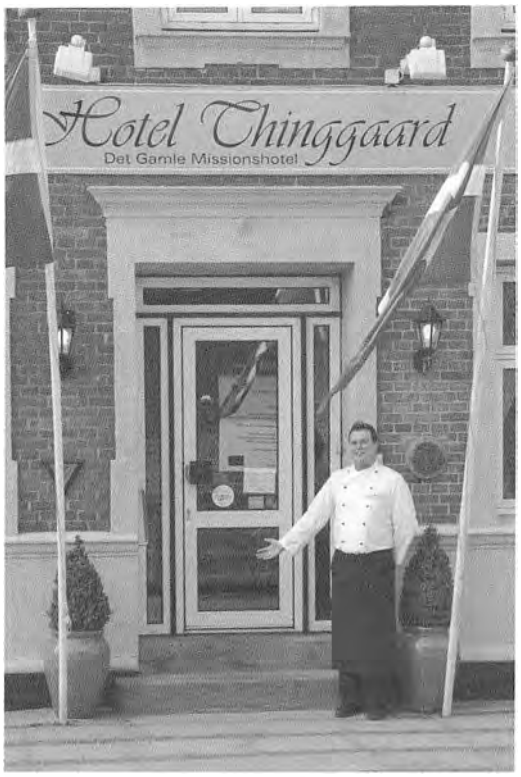

Den nye vært Michael Thinggaard Madsen

ikke mere end et par måneder, før den nye forpagter stod i døren med nye ønsker og behov. En del af bestyrelsen slog på, at man lige skulle tage den med ro og se, hvordan det gik med driften. Men flertallet var mere fremsynet og klar over, at man skulle følge forpagterens ønsker, når driften og søgningen til hotellet så ud til at gå ovenud godt.

Michael mødte ofte et behov for et mindre lokale til selskaber, der ikke ønskede at komme i den store sal. Trods store betænkeligheder besluttede bestyrelsen at undersøge mulighederne for at lægge de tre små stuer ud mod gaden sammen til et lokale.

Allerede i februar 2005 gik man i gang med at rive de ellers nymalede vægge ned. Man var meget bekymret for, om de bærende skillevægge på loftet kunne understøttes. Flere eksperter blev spurgt, og det lykkedes at få en ingeniør til at foreslå, at loftet blev understøttet med en megastor jernbjælke. Den blev hej-

set ind gennem et lille vindue i gavlen og sat på plads af kyndige folk fra Sydthy Maskincenter – og med den halve bestyrelse som meget interesserede tilskuere!

På ønskesedlen var også et nyt kølerum, som blev placeret udenfor med adgang fra grovkøkkenet. Det gamle kølerum (kun fire måneder gammel) blev opstillet i depotrummet og anvendt til blomster, samt øl og sodavand. Også det gamle kontor blev sløjfet, og en ny udgang med terrasse foran blev anlagt.

Herefter kunne gangbesværede lettere få adgang til salen, og børn kunne frit løbe ud i haven til leg m.m. Forinden var det nødvendigt at fjerne en vild vin – et meget besværligt arbejde, fordi den groede op over taget, ja endda ind under tag og bjælker.

Den øgede omsætning krævede også et nyt og større fryserum. Det gamle kunne ikke klare den øgede kapacitet ifølge veterinærmyndighederne. Det blev også placeret udenfor ved siden af kølerummet. Nogen tid efter blev scenen i den store sal fjernet, så der blev plads til større selskaber. Det gamle depotrum bag scenen fik gulvet sænket i niveau med salen. Døren ud mod syd blev fjernet og erstattet af en ny dør ud til haven.

Salget af hotellet

De sidste to års mange forandringer og tiltrængte fornyelser havde dog bekræftet det forhold, at anpartsselskabsformen var uegnet og for tung at danse med. Tiden var løbet fra dette at forpagte et hotel, og det blev der også givet udtryk for ved flere lejligheder. Skulle der iværksættes en større restaurering eller foretages en ny investering, havde anpartsselskabet ikke kapital hertil. Den kunne kun skaffes ved at forhøje forpagtningsafgiften, og den vej var ikke farbar. Pengeinstitutter stod ikke i kø for at låne større beløb ud til anpartsselskaber og hoteller. Så anpartsselskabets muligheder var ikke gode. Skulle det eventuelt lykkes at investere, og forpagteren derefter smuttede, stod selskabet tilbage med en stor investering og en usikker fremtid.

Derimod så pengeinstitutter mere positivt på en ung driftig hotelejer. Derfor modnedes tanken om at sælge hotellet til Michael, hvis han var interesseret, og han kunne skaffe den nødvendige kapital. Efter en vis betænkningstid og undersøgelse af økonomi m.m. slog han til. En uvildig ekspert fra Ålborg fik til opgave at vurdere hotellet og dets drift, og hans vurdering lød på 2,8 millioner kr. En pris, som Michael accepterede.

Anpartsselskabet indkaldte så til en ekstraordinær generalforsamling den 29. juni 2006 med eneste punkt på dagsordenen at sælge hotellet. Hertil krævedes, at ejerne af mindst 50 % af anpartskapitalen var til stede. Og igen viste anpartshaverne tillid til bestyrelsen og tro på en fremtid for hotellet. De troppede nemlig op fra fjern og nær, så generalforsamlingen var beslutningsdygtig.

Generalforsamlingen blev ret kortvarig. Efter at formanden grundigt havde redegjort for overvejelserne og mulighederne i salget, gik man til afstemning om salget. Det blev enstemmigt vedtaget.

Revisoren havde også regnet på tallene, og salget ville give et stort provenu til anpartshaverne. Ingen anpartshaver havde forestillet sig, at den anpart, de i sin tid havde købt af offervilje og idealisme, blev tilbagebetalt til en kurs på 1070. - Men det kunne blive en kærkommen julegave til konen, som revisoren bemærkede under generalforsamlingen.

Efter reglerne i Erhvervs- og Selskabsstyrelsen skulle der gå tre måneder, før selskabet kunne likvideres, og det skete ved en ny generalforsamling den 27. november 2007.

En epoke er slut

Beslutningen om at sælge hotellet var svær at tage for nogle. Mange har sikkert beklaget den, men det var en nødvendig beslutning. En epoke er nu slut. En epoke, der var startet af nogle idealistiske mænd i begyndelsen af forrige århundrede. En tid, hvor spiritusmisbruget virkelig kunne være en svøbe. En tid, hvor familiefaderen kunne komme hjem og meddele, at man skulle flytte i morgen, for gården var tabt i kortspil. Sådan kunne det være dengang, og man kan kun respektere den idealisme og offervilje, der lå bag tørlægningen af udskænknings-

steder dengang. Men tiden er en helt anden i dag. Forbruget af spiritus er måske lige så stort, men det har ikke så katastrofale følger for hele familier som dengang.

Men det væsentligste har dog været, at en virksomhed i dag hele tiden skal investere for at følge med udviklingen, og det magter et sådant anpartsselskab ikke. Så derfor måtte det slutte. Fra artiklens forfatter – og sikkert fra hele byen - skal der lyde en respektfuld tak til medlemmerne i bestyrelsen for deres store indsats og fremsynethed gennem de sidste turbulente år.

I modsætning til så mange andre mindre byer har Hurup og omegn stadig et sted at holde fester, møder og mindesammenkomster. Godt, at der var en bestyrelse, der var villig til at trække i arbejdstøjet, da det gjaldt.

Et helt lille eventyr er nu slut og ender lykkeligt, og det gør Missionshotellets historie også. Et hotel, der måtte gå så grueligt meget igennem, før det kunne føres lykkeligt og godt videre.

Medlemmer af bestyrelsen for Anpartsselskabet Hurup Misionshotel 1982 - 2007

	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Hans J. Hummelshøj, ass. Hurup	X	X	X	X	F	F	X	X																		
Aage Ringgaard, lektor, Hurup				X	K	K	K	K	K	K	K	K	K													
Kai Stephansen, gdr., Vestervig				X	X	X	F	F	F	F	X	X	X	X	X	F	F	F	F	F	F	F	F	F	F	F
Herluf Poulsen, rutebilejer, Hurup				X	X	X	X	X	X	X	X	X	X													
Erling Nielsen, ekspedient, Hurup				X	X	X	X	X	X	X	X	X														
Jens H. Christensen, gdr., Sdr. Ydby						X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X								
Per K. Pedersen, direktør, Lemvig							X	X	X	X	X	X	X	X	X	X										
P.C. Mølgaard, tømrerm., Gettrup								X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X							
Bente Fredgaard, overlærer, Hurup									X	X	X	X	X	X	X	X	X	X								
Svend Kristensen, direktør, Hurup										X	F	F	F	F	F	F										
Lene Munksgaard, sekretær, Hurup											X	X	K	K	K	K	K	K	K							
Evan Møller, overlærer, Hurup												X	X	X	X	X	X	X	X							
Poul S. Laustsen, murerm.,Gærup												X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Peder Bjerregaard, gdr., Bedsted												X	X	X	X	X	X	X	X	X						
Gunnar Gyrup, tømrermester, Hurup													X	X	X	X										
Johs. Hartmann, slagterm., Bedsted													X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Gustav Egeberg, gdr., Heltborg																X	X	X	X	X	X	X	X	X		
Børge Olesen, slagteriarb., Bedsted																X	X	X	X	K	K	K	K	K	K	K
Erik Rasmussen, vognm., Heltborg																X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Ove Dam Jespersen, direktør, Hurup																X	X	X								
Esther Saarup, overlærer, Hurup																			X	X	X	X	X	X	X	X
Niels Peter Riis, gdr., Heltborg																				X	X	X	X	X	X	X
Verner Villadsen, rutebilchaf., Hurup																				X	X	X	X	X	X	X
Peter Østergaard, gdr., Hassing																					X	X	X	X	X	X
Arthur Iversen, fisker, Agger																					X	X				
Jens Hansen, gdr., Vestervig																							X	X		
Niels P. K. Hansen, borgm., Bedsted																								X	X	X
Johannes Ubbesen, gdr., Hurup																								X	X	X

Doveroddeminder 3. del
Åle- og muslingefiskeri i Limfjorden under 2. Verdenskrig

Fortsættelse af "Doveroddeminder" fra årbog 2006 og 2007

Af Svend Erik Sund Laursen, Esbjerg

Indledning

Artiklen er baseret på egne og andres erindringer samt oplysninger, data og fotografier fra den tid, emnet omhandler. Disse erindringer er baseret, dels på egne indtryk og oplevelser, og dels på samtaler med mine ældre brødre og andre bekendte, som selv deltog i begivenhederne dengang. Der har gennem samtalerne været nogle divergenser mht. tidspunkter, men jeg har forsøgt at tidsfæste begivenhederne så præcist som muligt.

Jeg var 5 år, da Danmark - og dermed Thy - blev besat af tyskerne d. 9. april 1940. Det var en voldsom og uhyggelig oplevelse at se de tyske flyvemaskiner som en stor fugleflok komme sydfra og forsvinde nordpå. I de første par år mærkede vi ikke meget til krigen, vi skulle til Hurup eller Thisted for at se tyske soldater. Tyske marinefartøjer kan jeg ikke mindes at have set på Limfjorden, det var vel ikke, strategisk set, så vigtigt et farvand. Hovedaktiviteterne var jo at befæste hele den danske vestkyst, hvilket mange beretninger i årbøgerne vidner om.

Der blev hurtigt mangel på især kolonialvarer som sukker, kaffe, smør mv., så der måtte udstedes rationeringskort. Vi klarede det nogenlunde på kroen, og der blev da også "byttet" mærker i ny og næ! Også driftsmidler som benzin og petroleum blev rationeret, og det medførte så, at de fleste private vogne blev "klodset op" hjemme i garagen eller i vognskuret. De fleste privatbilister brugte jo kun bilen, når de en enkelt gang skulle "til byen". Ellers var det på gå-ben, cykel eller hestevogn og selvfølgelig rutebil.

De lidt større fiskerbåde brugte solarolie (diesel), og de mindre (æ knurrer) gik på benzin, men så vidt, jeg husker, var der ikke synderlig indskrænkning af driften på grund af rationeringen.

Livet gik sin vante gang - trods alt

Fra tidlig morgen var der livlig aktivitet i den lille by Doverodde. Fra mejeriet lød der skramlen, når de første mælkekuske læssede mælkespandene af på perronen, og røgen væltede op af skorstenen, - hjulene snurrede!

På kroen, på telefoncentralen og ude på broen var der travlhed. Åletrawlerne kom ind med nattens fangst, og de, der brugte vod, skulle af sted ud på fjorden. Postbilen kom med post fra Hurup og fik breve og pakker med retur. Også omme i købmandsgården var der livlig aktivitet, landmænd med hestevogne, måske med nogle sække korn, der skulle "gruttes" til foder til grisene, og måske skulle de have et par sække brændsel eller noget kunstgødning med hjem. Også mange af mælkekuskene vendte en tur ind i købmandsgården, måske skulle de have lidt købmandsvarer med til en eller anden på turen. Der var som regel to mand til at ekspedere i købmandsbutikken, kommisen og en lærling. Ind imellem var købmanden selv, Julius Møller, også inde i butikken og hjælpe til. Det var også på den tid, at forretningen fik nye ejere. I sommeren 1942 var Julius Møller 76 år og ved at køre træt. Omsætningen var falden-

de, så han solgte forretningen til en kreds af lokale købmænd med den unge Viggo J. Vestergaard som direktør, og derefter kom der gang i aktiviteterne, og omsætningen steg hurtigt. Vestergaard og hans kone Esther kom i høj grad til at sætte deres præg på byen og egnen i årene derefter. Noget så vigtigt som elektricitet var endnu ikke kommet til Doverodde. Det fik Vestergaard installeret, først i købmandsgården i sommeren 1944, og derefter i løbet af et års tid i resten af byen. Det var jo noget af en revolution!

Også anløbsbroen, som var i en meget dårlig forfatning på det tidspunkt, blev istandsat. Mange ting blev stadig fragtet ad vandvejen såsom korn, foderstoffer, brændsel og nok især: kunstgødning. Og ikke mindst fiskerne var afhængige af "æ´bro"! I den lille lagerbygning af træ var der bl.a. en olietank. Et par gange om dagen, alt efter behov, kom en af kommiserne derud, og med en håndpumpe blev fiskernes dunke så fyldte med brændstof, hvorefter de selv kunne fylde på deres tanke efter behov.

Dagligdag på kroen

Om vinteren var der ikke den helt store aktivitet på kroen. Ikke mere end mine forældre kunne klare selv.

Om formiddagen kom der mælkekuske, som skulle have kaffe og en ostemad. En sjælden gang kom der en handelsrejsende eller en "uldkræmmer", som måske skulle have middagsmad og eventuelt overnatte. De udenbys fiskere, som drev sommerfiskeri, var for længst taget hjem, og så snart den første is havde lagt sig på fjorden, kunne far jo ikke få redskaber i vandet, så hans tid gik for det meste med at reparere ruser og garn oppe på loftet over "æ værksted".

Johanne og Jens Sund Laursen, kropar på Doverodde Kro, med Svend, artiklens forfatter, imellem sig

Fiskeriet

Jeg husker svagt, at nogle Agger-fiskere blev "tvunget" til at fiske inde på fjorden, da tyskerne havde lagt miner ud langs hele den jyske vestkyst. Blandt andre Karl Ruby. Ruby er stadig et kendt navn i Agger og Thyborøn. De fiskede vistnok mest med kroge og nedgarn. I det hele taget tiltrak Doverodde og farvandene omkring fiskere fra næsten hele Limfjorden.

Fisker Jens Hasager, Doverodde, beretter:

"Jeg er født i 1929 og var knap 11 år, da vi flyttede til Doverodde fra Virksund i maj 1940. Min far, Anders Hasager, havde i flere somre forinden, sammen med andre fiskere fra Virksund fisket ål ved Doverodde. Han var bl.a. makker med Sigurd Bertelsen, som "opfandt" åle-snurrevoddet". Jens husker, at de fiskede 100 pund ål på 4 timer, tog ud igen om natten og fyldte dammen med ål, ja- det var tider!

I en anden anekdote fortæller Jens: I den nordlige del af Visby Bredning er der, eller var der dengang, en sænkning i fjordbunden, som kaldtes "Tusbjerg Dyb". Vanddybden var ca. 20 meter, og der var gode livsbetingelser for blåmuslinger. I varme perioder kunne der opstå iltsvind, så muslingerne åbnede sig, hvilket var "guf" for ålene, og det gav igen gode fangstmuligheder for ålefiskerne.

Af andre Virksund-fiskere var der "Thomas med skægget" og hans søn, Niels. De to skændtes for det meste, det var vist blevet en vane, men det var vistnok mest drilleri fra far´ens side! De brugte meget at "landdrage", dvs. de sejlede tov, vod og tov igen rundt og ind til land og trak så i hver sin tovende inde på stranden og tømte til sidst voddets "pose" op i sortererkassen. En fangstmetode, som bl.a. kunne spare lidt på brændstoffet. Anders og Thomas fiskede også sammen en overgang, og Thomas

"snakkede"! Der var også Otto Jepsen, som sejlede i en "knurrer", en sjægt, som både kunne sejles med sejl og motor. Motoren var som regel en lille benzinmotor med magnettænding. Den skulle startes med et lille håndtag, som kunne sættes ind foran på svinghjulet. Nogle motorer skulle startes med en "snaps", dvs. man hældte benzin eller æter i en lille tragt, og med en hane blev det ledt ned i forbrændingskammeret hvor det blev antændt. Ikke helt ufarligt. Jeg husker, at en fisker var ved at komme galt af sted, da han var ved at hælde benzin i tragten. En gnist antændte benzindampene, så der stod en lang ildstråle ud af dunken. Heldigvis fik han det slukket inden det eksploderede!

Jeg husker også, da Alfred Andersen, også fisker fra Virksund, ankom i sin motorbåd med hele familien, dvs. konen Lone, plejedatteren Lilly og næsten alt deres "habengut". Alfred havde købt min farbror Lausts hus og slog sig altså fast ned i Doverodde. Sammen med dem kom også Søren Sørensen, som stiftede familie og bosatte sig i Dover, samt Egon Andersen. Anders Hasager med familie lejede sig ind i Niels "Sal'mager" Jensens hus. Både Alfred og Anders var ivrige jægere, så den stod af og til på andesteg i de to familier.

De var også dygtige fiskere, og solgte, så vidt jeg husker, deres fangster til min far, som jo købte ål op for ålefirmaet T. H. Pedersen i Kolding. Som tidligere nævnt var der også fiskere fra andre Limfjordshavne. De fleste af Glyngøre-fiskerne leverede deres fangster til firmaet Priess i Glyngøre, og nogle Jegindø-fiskere leverede til auktionen på Jegindø.

Det var gode tider for ålefiskeriet, vel nok en af de bedste perioder i lange tider. Hvad forurening angik, så var det vel nok for det meste nedbrydelige stoffer, som blev udledt i fjorden, i hvert fald var der gode betingelser for ålene med masser af ålegræs og alle de fødeemner, som ålene foretrækker.

Jeg har tidligere beskrevet, hvordan distributionen af ålene foregik. Når min far havde røgtet sine egne ruser tidligt om morgenen, så var det ombord med bismervægt, "rangerkasse" og vejespande og så ud til de både, som var landet efter nattens fiskeri. "Dammens" indhold blev keset op i rangerkassen og sorteret og vejet, og fiskerne fik en afregningsseddel, hvorefter ålene blev hældt over i de store hyttefade, som far havde liggende ved pæle inde i "Gryden", som vi kaldte vandet inden for broen. Når der så ikke kunne være flere ål i hyttefadene, kontaktede far firmaet T. H. Pedersen i Kolding, som så sendte en lastvogn op for at afhente ålene. For at ålene kunne holde sig levende, til de nåede til Kolding, blev de pakket ned i specielle trækasser med bakker, først en bakke med ål, derover en bakke med is, og så fremdeles. Jeg husker ikke, om der var 4 eller 6 bakker i hver kasse. Isen fik vi omme på mejeriet, hvor jeg hentede den i en trillebør. Var der rigtig mange ål at levere, kom der en af firmaets ålekvaser, som de vistnok havde tre af. Jeg husker to af dem, "Kathrine Pedersen", som stadigvæk sejler vandet tyndt hver sommer, og "Vega", som havde en hel familie som besætning, skipperen Sofus, hans kone, som jeg ikke husker navnet på, og sønnen Knud. - En skøn beskæftigelse, må det have været! Jeg var vældig imponeret, når de med to bomme og spil hejsede de store hyttefade op på dækket og tømte ålene ud og ned i skibets "dam", hvor de så fik lov til at svømme rundt indtil de blev tømt ud i bassinerne i Kolding.

Muslingefiskeriet

Der er lidt tvivl om, hvornår det store muslingefiskeri egentlig startede. Jens mener engang i 1942, men de første fiskere, som gæstede kroen, er indskrevet i gæstebogen i marts 1943. Jeg var dengang 8 år, og det var jo spændende alt det der skete, specielt i sommerhalvåret. En af de første lokale muslingefiskere var Knud Josefsen, som med kone og fire børn slog sig ned i Doverodde og købte huset mellem det store pakhus og mejeriet af 1. kommis Larsen. Den næstældste af børnene hed Harry og var på min alder; vi gik i skole og legede meget sammen. Familien var flyttet fra et mindre hus som, så vidt jeg husker, lå på bakken lige nord for Dover Mølle å og -gård, og nabo til Hjalmar(?). Jeg husker at kort tid efter, at de var flyttet til Doverodde, gik Harry og jeg en tur langs stranden hen til deres "gamle" hus, eller

Jens Sund Laursen læsser muslinger til Glyngøre

rettere "tomten" - der var i hvert fald ikke meget tilbage. Om det var brændt eller revet ned, husker jeg ikke, det var nok det sidste. Vi rodede lidt i resterne og gik så hjem igen. Knud var en habil ålefisker og havde motorbåden "Dorthea" - opkaldt efter hustruen. Han udvidede snart flåden og købte bl.a. det gode, gamle fragtskib "Sylvia" af "skipper" Nielsen, Dover. "Sylvia" havde ligget i lang tid ved broen uden at have været ude at sejle, men nu blev der pludselig brug for hende. Knud udvidede flåden og købte flere både. Til at bemande dem fik han hjælp bl.a. af nogle af sine brødre; de var nogle stykker, store, stærke karle.

Den tredjeældste af mine brødre, Henry, født i 1927 og konfirmeret d. 10. april 1942, kom allerede ud at tjene som tiårig. Det var ved Søren Knudsen i Dover. Ældre folk, som drev et ret gammeldags landbrug. Henry sov på halmbund i sengen i karlekammeret. Efter konfirmationen var han et år ved P. Odgård i Boddum. Han var også et par gange med Knud Josefsen ude at fiske muslinger. Henry havde også tidligere haft et bijob ved brødkusk Aksel Sørensen fra Ydby bageri. Han skulle holde hestene, mens "æ'bry'e" (brødet) betjente kunderne. De kom også til Knud Josefsens i det gamle hus, og her gik snakken lystigt, indtil Aksel kom farende ud, så skulle de hastigt videre! Henry måtte spise alt det wienerbrød, han kunne, så jobbet var ikke brødløst. Men han fik ingen penge!

Snak med Anton

Min fætter Poul Madsen og hans kone Vera i Nykøbing formidlede kontakt til Anton Kristensen, nu 85 år, som deltog i muslingefiskeriet dengang. Han fortalte, at der blev fisket muslinger mange steder i Limfjorden, bl.a. i Lovns Bredning, og disse blev landet i Hvalpsund. Det var et firma i Nykøbing, der hed Lund, som aftog muslingerne. Senere overtog Priess & Co. i Glyngøre. Dette firma etablerede bassiner til opbevaring af muslingerne for senere behandling. Der blev også landet muslinger i Struer, hvor de blev sendt videre, nogle endda ubehandlede, med tog direkte til Tyskland, hvor der dengang, midt under krigen herskede meget stor fødevaremangel. Anton var forhyret på det tidligere fragtskib "Paketten" på ca. 40 tons. Som jeg husker den, var den grålamalet. Skipper var August Andersen ("Gust") fra Nykøbing. Han havde før haft båden "Jenny", der var på 35-40 tons. Der deltog også to fragtbåde fra Skive, som også var malet grå og hvide og var vel ikke over 70 tons. Den ene hed "Rigmor".

Alfred Skaaning var arbejdsmand og også forhyret på "Paketten" en overgang. Ham kom Poul og jeg til at arbejde sammen med på værftet i Nykøbing i 50-erne. Besætningen på "Paketten" blev aflønnet "på procenter" - det kunne give ca. 25-30 kr. pr. dag. Aksels mor, Else Marie, var som så mange andre kvinder på egnen beskæftiget med behandlingen af muslinger. Det var før krigen; der var ca. 30 - 40 kvinder beskæftiget.

Aksel fortæller en lille anekdote: Det var jo forholdsvis små motorer, som fragtbådene var udstyret med, så sejlene blev sat, når vind- og vejrforholdene var til det. En skipper var noget nølende med at få sejlene sat, så hans kolleger drillede ham spydigt: det er nok fordi stærene har bygget rede i sejlet!

I Visby Bredning havde muslingerne gode livsbetingelser og store banker havde i tidens løb udviklet sig. Med 15 - 20 minutters sejltid var det naturligt, at Doverodde blev base for mange af muslingefiskerne. De store både som "Paketten" og "Rigmor" samt et par af Knud Josefsens både havde lastekapacitet til, at de kunne fragte lasterne fra de mindre både til Struer og Glyngøre. Omladningen foregik ved broen, så der var livlig aktivitet, og det gav arbejde til mange hænder.

Aftenlivet - "Sivskobal"

Fiskeriet gav også appetit, og når arbejdsdagen var slut, gik de udenbys fiskere op på kroen for at spise. Bagefter sad man og hyggede sig, nogle fik et spil kort, og nogle kunne underholde alle de andre. Der var rigtig "Nyhavnsstemning", når Ivan Nielsen spillede harmonika, Poul Vadskjær banjo, og Henry Kobæk sang. På nogle lørdage blev der arrangeret "sivskobal" i salen. Far havde købt en pladespiller ved radioforhandler Kirkensgård i Hurup, så der blev danset lystigt til "Gilleleje-valsen" og "Jeg kommer li´ fra Svendborg av" og mange andre. Stærkt øl måtte jo ikke serveres, men så gik man udenfor og delte en flaske "Pullimut" (Kirsebærvin). Festlighederne tiltrak jo også nogle af pigerne fra omegnen, så der var nogle at danse med. Dengang var der to kamre i forbindelse med salen, det ene var pigekammer, og i det andet boede Aksels far, Valdemar Kristensen, også kaldet "Valle Post". Han lånte en dag et par bukser af far, fordi hans egne var blevet "våde". Der var også Poul Vadskjærs bror Hjalmar med guldtænderne og makkeren Ulrik. De var fra Fur, og Hjalmar havde, så vidt jeg husker, båden "Helga", som far købte og huggede op, da muslingefiskeriet ophørte. Knud Josefsen huggede også et par af sine både op, da det hele sluttede. Det foregik ved broen, og til sidst, da der kun lige var så meget tilbage, at bådene kunne flyde (de mindede lidt om vikingeskibe) stagede de bådene over til stranden ved mejeriet og huggede resten op der. Træet blev skåret op til brænde til kakkelovnen og kunne give varme i de kolde vintre.

I løbet af et par år var der så få muslinger tilbage, at fiskeriet ikke længere var rentabelt. Det blev genoptaget ca. midt i 50-erne. Men en spændende tid havde det været med "klondyke"-agtige tilstande. Også mine tre ældre brødre deltog. Lars, der allerede som 15-årig fik en kokke-hyre på en Thyborønkutter og senere tog til Skagen, tog hjem for at fiske på Limfjorden, som jo nok var et mere "sikkert" farvand end Nordsøen. Så vidt jeg og Henry husker, havde han lånt en lille dæksbåd af en kammerat, Gustav, i Skagen. En overgang fiskede han ål sammen med Anders Hasager.

Else, jeg - og "King" foran "Helgas styrehus"

"Viking fra Fur, ejet af Poul Vadskjær - muslingefisker"

Jeg husker, at han efter endt fiskeri skulle aflevere båden i Glyngøre. Jeg fik lov at sejle med. Jeg var dengang ca. 10 år, så det var jo en mægtig oplevelse. Der var 3-4 unge mennesker med, og vejret var fint. Vi tog så først med færgen fra Glyngøre til Nykøbing, så med rutebil til Næssund, over med færgen og så gik vi langs stranden de ca. 3 km hjem til Doverodde - skøn tur! Også min anden ældste bror, Richardt, deltog i muslingefiskeriet sammen med en kammerat, Henry Ravnborg, på en af Knud Josefsens både. Richardt havde også haft flere pladser som tjenestedreng/karl både før og efter sin konfirmation, bl.a. ved Chr. Frost i Dover, Fuglsang, Hovmarkgård, Peder Nikolaj og Thorning Riis i Boddum. Livet var måske nok mere spændende som fisker end det var at gå "bag ploven". Også bror nr. 3, Henry, prøvede lykken som fisker efter et år ved P. Odgaard i Boddum.

Da muslingefiskeriet var slut, forsvandt også levebrødet for mange. Så tog man de muligheder, der bød sig. F.eks. tog Lars, Richardt og Poul Vadskjær lidt arbejde for tyskerne, og en overgang arbejdede de for vores onkel, gartner Madsen i Hurup, med at lave anlægget i Hurup. Senere i august 1944 tog de hyre på fragtbåde. Lars kom med M/S "National" på 125 tons, Richardt kom med M/S "Bent" fra Aalborg, som var et jernskib på 150 tons, og Henry blev forhyret som bedstemand på M/S "Sylvia" fra Aalborg, som var på ca. 90 tons og udstyret med en "Vølund" glødehovedmotor på 28 hk. Henry fortæller, at de engang lå for anker ved Hals sammen med 27 andre skibe på grund af stærk søndenvind. Med den smule motorkraft blev der heller ikke sejlet om vinteren. Heldigvis undgik de minerne, men det var jo ikke alle, der var så heldige. En spændende, men hård og barsk tid var det. F.eks. var Richardt med til at "smugle" jøder fra København (Nyhavn) til Sverige.

Fra nytåret 1945 tog Henry hyre med et lille fragtskib, "Ellen" fra Nykøbing Mors. De sejlede mest på Limfjorden, også en del fra Aalborg til Doverodde. Skipperen hed Viggo Pedersen

og boede i Tissinghuse. Han blev senere kaptajn på Næssund færgen og kom til at bo i det ene af de to grå huse ude ved færgelejet på Mors siden. Engang Henry havde fri og ville en tur hjem til Doverodde, gik han først fra Tissinghuse til Næssund, så over med færgen og gik så igen langs stranden til Doverodde. Dengang kom man langt på "gåben" og på cykel! Når alle mand var hjemme, var der gerne en cykel i underskud. Jeg husker engang, det var nok en søndag eftermiddag, vi skulle på "udflugt" til Heltborg og se abekattene, som det hed dengang, i "Fly's cafe" og have eftermiddagskaffe. To mand deltes så om en cykel, den ene gik i forvejen, og den anden cyklede et stykke forbi den gående, satte cyklen og gik videre, mens den anden tog cyklen osv. Jeg havde endnu ikke fået min egen cykel og sad på "stangen". Ak, ja, det var primitivt, men slet ikke så forjaget som i dag.

Stenslunde kørte sin rutebil til Hurup og Thisted hver dag, skulle vi til Hurup tog vi gerne cyklen. Turen til Thisted var jo en hel rejse og tog næsten et par timer, men spændende var det. Folk havde tit medbragt alle mulige mærkelige ting, eller også skulle chaufføren "ordne" eller købe et eller andet i Thisted. Større ting blev læsset op på taget og surret fast - ikke så sært, at det tog tid. Hvis vi en søndag var inviteret til middag ved "æ gartner", tog vi gerne med rutebilen til Hurup. Moster Emma lavede god mad, og det var som regel med friske grønsager til, det fik man ikke så tit dengang. Det var altid spændende at komme til Hurup. Skønt lille, så var det dog en rigtig "by", og min fætter Poul og jeg gik tit på opdagelse. Jeg husker "Callesøe's Mineralvandsfabrik" henne om hjørnet, hvor vi kiggede ind ad kældervinduerne og kunne se maskineriet. Spændende var også Falck-stationen, især hvis der var en udrykning. En tur op i anlægget skulle vi også, og så var vi jo oppe ved banen og kunne måske være så heldige at opleve, at der kom et stort godstog, trukket af et kæmpestort damplokomotiv, der hvæsede og spruttede. Endelig var der jo Ashøje, hvor det altid var spændende at komme op i tårnet og nyde udsigten. Engang, vi var på "ferie", gik vi - min kusine Inga, fætter Poul, min lillesøster Else, jeg, plus et par stykker mere - de tre km til Næssund for at bade - skønt!

Vinter

De hårde isvintre var slet ikke så lange og kedelige, som man måske skulle tro. Så snart den første is kunne bære, var det ud på skøjterne. Bedst var det på "æ kiil" (Dover Kiil). Kom der så tøperioder med efterfølgende frost, blev isen "ruflet" og ikke så god at løbe på. Lars var af og til hjemme i kortere perioder om vinteren, og han var god til "at finde på" og lege med os og de andre børn i byen. En pæl ned i isen, et reb og så vor gamle iskælk, så havde vi en fin "karrusel" - der var fart på. Han var også god til at lave en isbåd af rusepæle, plovskær som meder og sejl fra en gammel sjægt - så gik det bare derudad!

Sommer

Men sommeren var dog den bedste tid. Så roede vi rundt i joller og pramme, sprang på hovedet i vandet ude fra broen, og vi havde "svømmeprøve". Fra broen og over til Boddum Bisgaard var der nok ca. 100 m, måske lidt mere, så når vi kunne svømme derover og tilbage igen, ja, så havde vi bestået 200 m prøven. Det var da et slaraffenland! Mange lystbåde kom og lå i længere tid ved broen. Jeg husker læge Hauschildt fra Skive kom flere somre i deres store lystbåd. Der var også P. Rokkjær fra Lemvig, som havde en gammel fragtbåd, hvor lastrummet var lavet om til kahyt. Han havde sine to drenge, kaldet "Tut" og "Pom" med, og dem legede jeg en del med. (De er for øvrigt med på fotoet fra min fødselsdag, som er med i årbogen 2007).

Hvordan der blev plads til det hele ved den lille bro kunne synes mærkeligt, men med lidt god vilje gik det jo. Der lå også både for anker ude i "gryden" - der var lærer Christiansens sejlbåd, møbelhandler Thøgersens motorbåd, som jeg lænsede for vand, når det havde regnet. Far lånte et par gange Christiansens sejlbåd, hvor jeg fik lært at sejle. Vi lånte også en gang dr. Drosts store robåd. Vi skulle en tur til Jegindø og besøge bedstemor, far, søster Else og jeg.

Det gik fint derover, vi "landede" på vestsiden af øen og gik resten af vejen. Tilbageturen blev noget "sej" - der var vestenvind, modvind, og sejlet var et "latinersejl", og det kan man ikke krydse op mod vinden med. Så Else og jeg måtte have fat i årerne, men det var da godt, at vi havde fået lært at bruge dem.

Livet på kroen gav jo berøring til en masse forskellige mennesker. Man lærte at opføre sig "ordentligt", og jeg husker gæsterne som rare og imødekommende. Der var politimester, amtslæge, overlæge, slagteridirektør, tandlæge, sygeplejersker, lektor, adjunkt og mange flere. De fleste havde børn med, som vi legede med, og det lærer man faktisk meget ved.

Uden for sæsonen blev der jo lidt mere "albuerum" på kroen, og da havde vi da også forskellige gæster boende i perioder. Bl.a. tegneren Ellen Raadal, som vist er kendt af de fleste. Hun tegnede bl.a. både far og bedstemor på samme "plads" i køkkenet. Et par vintre havde vi også en danselærer boende, som havde danseskole i forsamlingshuset ovre i Boddum.

Mange kiggede indenfor, når de kom til Doverodde, og det var lige så tit i privaten, som det var i skænkestuen. Også vores store, lokale digter, Hans Bakgaard lagde af og til vejen forbi, og som regel kom han hen og strøg mig over håret og sagde: "Nå, bette Buster, huen goer'd?" Jeg husker svagt hjemstavnskoncerterne i Ydby Plantage, som Hans Bakgaard havde stor andel i. Da jeg senere kom med i FDF, havde vi også der en del med ham at gøre, men derom senere.

Portræt af kromanden på Doverodde, Jens Sund Laursen og hans kone Johanne.
Begge tegninger udført af Ellen Raadal

En kommis beretter fra Vestervig

Af Anders Christian Jensen

Redigeret af Thomas Nørskov Kristensen

I foråret fik Lokalhistorisk Arkiv for Thisted Kommune en kopi af en gammel dagbog. Dagbogen er skrevet af kommis Anders Christian Jensen og beskriver på enestående vis tiden, området og livet i og omkring Vestervig, hvor han var i lære som kommis ved købmand E. Bahner.

Anders Christian Jensens dagbog er ført over en toårig periode fra 1875 til 1877. Det er en periode, hvor det samtidige kildemateriale er sparsomt, og arkivet er derfor begejstret for at modtage et arkivalie, som i en sådan detaljerigdom beskriver livet i 1870ernes Vestervig.

Artiklen består af udvalgte dagbogspassager fra 1875.[1] Hensigten er dels at belyse livet i midten af 1870ernes Vestervig, dels at vise det omfattende omfang af informationer, som dagbogen rummer. Når man læser den, føles det, som om, man bliver suget ned i en tidslomme. Artiklen er altså ikke en historisk analyse, men skal ses som et eksempel på, hvad Lokalhistorisk Arkiv for Thisted Kommune har i samlingerne og arbejder for at bevare for eftertiden.

Tætte bånd til Skjoldborg

Anders Christian Jensens indleder sin dagbog med en skildring af sit hidtidige livsforløb. Han opridser kort sin opvækst og kommer bl.a. også ind på sit forhold til familien.

"Jeg, Anders Christian Jensen, er født 28. november kl. 4 om morgenen i 1854 i byen Thingstrup, Thisted Landsogn af forældrene Ellen Marie Andersdatter og Jens Christian Andersen.[2] Helbredet var skrøbeligt de første år. Jeg var en overgang blind på grund af en kirtelsygdom, havde ofte tandpine, ørepine, hovedpine og døjede ellers med lidt klemsel. Det svage helbred gjorde, at jeg blev holdt hjemme, og derfor ikke kom ud at tjene, som mange af mine jævnaldrende."

"Vi flyttede til Skjoldborg, hvor jeg kom i skole som 9-årig. Trods de mange sygedage var det en stor glæde at komme i skole. Jeg indhentede hurtigt det fortabte, og da jeg skulle konfirmeres af pastor N. P. Krarup i Skjoldborg Kirke, var jeg øverst i skolen. Det var specielt regning, som havde min interesse."

"At komme hjem har været min største glæde og min bedste fornøjelse. Thi jeg holder meget af mine forældre og søskende samt venner. Derfor er Skjoldborg også den by jeg helst besøger."

Når Anders Christian Jensen besøgte Skjoldborg, var han ofte sammen med familie, og tiden blev brugt på forskellige udflugter. "Far og jeg var kørende til Mors for at se på Lindberg fattiggård og høre på betingelserne, thi far vil mulig søge om økonompladsen. Vi kørte fra Skjoldborg kl. 7 og kom hjem igen 12 ½ om natten. Næste dag spadserede jeg til Hundborg. Der besøgte jeg mine onkler Søren Salomonsen og Jens Andersen. Mine kusiner Kirsten og Maren fulgte mig ned på Rosvang, hvor jeg beså mejeriet, stalden, fåreslag, svinestien, maskineriet til at male, kerne og pejse ost. Peter Fredskild traf jeg ikke på Rosvang. Han var langt ude på søen."

Tiden hos Bahner

Anders Christian Jensens tid ved Bahner er drypvis beskrevet i dagbogen. Han beretter bl.a. om arbejdsopgaver, aflønning og om drømmene om København. "Jeg kom første gang til Vestervig i 1870. Min moder og jeg var sammen med konsul J. L. Griishauge[3] kørt med privatpost til Vestervig, hvor jeg skulle i fæste hos købmand Bahner.[4] Min læretid blev bestemt til fem år med 20 rigsdaler i løn om året, fri post for mit tøj, som jeg skulle sende hjem for at blive vasket. Når jeg er udlært får

Udover købmandsdriften var Emil August Bahner sognerådsformand i Vestervig fra 1880 - 1882

jeg et sæt tøj bestående af frakke, benklæder, vest og hat."

Efter læretiden gjorde Anders status over sin situation i Vestervig. "Jeg har været godt fornøjet med pladsen. Bahner og frue er meget flinke. Bahner har lovet mig at skaffe plads i København, så jeg rejser, så snart det er lykkes. Indtil da kan jeg blive her imod løn. Jeg forretter min gerning med lyst både i butikken og på kontoret. Jeg fejer og gør rent i butikken hver aften, og om morgenen tænder jeg op i kakkelovnen, pudser lamperne og segl. Bahner betror mig meget. Når han er i København, er jeg betroet både penge, bøger og alt hvad Bahner selv fører tilsyn med uden for butikken."

"Bahner rejste med posten til København for at gøre indkøb af varer og skaffe mig en plads. Bahner har fået plads til mig hos Herr. Sterup og Landberg i København, men ikke til nogen bestemt tid. Herr. Sterup skal først komme her og tale med mig derom."

En af septembers begivenheder i Vestervig var markedet, hvor Bahner også havde en stand. I 1875 var det ikke salget, som var i fokus, men derimod vejret. "I dag tog vi til Vestervig Marked. Vejret så ikke godt ud, og det var regnfuld. Allerede om formiddagen faldt en ølkanister og også om på eftermiddagen begyndte det rigtigt at storme. Der opstod den største forvirring, som jeg nogensinde har set. Der var en tåge af papir og halm, så man ingen steder kunne se. Den ene butik faldt efter den anden. Vores butik holdt sig godt, da den var gravet ned i jorden. Oversejlet var ved at blæse af, men så var jeg ovenpå for at få den slået for. Det var en meget ubehagelig stilling, da jeg hvert øjeblik var udsat for at blive blæst ned eller lægterne gik i stykker. Da jeg gik ned fik jeg en revne i buksen, men Bahner giver mig et par nye."

Julen 1875 blev fejret hos Bahners. "I dag har jeg pyntet juletræet. Jeg forærede Ferdinand[5] en æske blyanter (50 øre) og en pistol med knaldpapir, Anna en mappe dukkemøbler (85 øre), Jens et cigarfoderal (50 øre) og en billedbog (45 øre). Jeg fik dyreskindshandsker i foræring. Vi spiste grød, gåsesteg og æblekage. Aftenen gik med at glæde."

Ferdinand August Bahner bosatte sig senere i København, hvor han åbnede en cigarforretning

Iagttagelser af Vestervig og omegn

Erhvervsstrukturen er i tiden før 1900-tallet ofte meget svær at kortlægge, men med Anders Christian Jensens iagttagelser gives eftertiden gode muligheder for at skabe sig et overblik over forretningslivet i Vestervig. "Vestervig er en stor landsby. I selve Vestervig ligger en del forretninger. Der er bl.a. købmænd Trap & Bach[6] samt Emil Bahner, apotek ved J. Grundorphs enke,[7] C. Andersens bagerforretning,[8] sadelmager Schaarup,[9] smed P. Andersen,[10] Vestervig Kro samt en del håndværkere. Hernede ved byen er teglovn og teglværk, som drives af Christian Poulsen Houe.[11] Ting- og arresthuset fik 1. maj 1875 sergent Jensen, der kom med familien, som ny arrestforvalter."

"Vestervig Kirke ligger 1/8 mil herfra og er en stor kirke med et tårn." Anders Christian Jensens noget flade karakteristik af, hvad der er Danmarks største (og mest imponerende) landsbykirke, har sin naturlige årsag. Hvor kirken i dag tager sig imponerende ud, var kirken i 1875 ramponeret. I sin afhandling 'Vestervig Kloster og Liden Kirstens Grav' fra 1876 betegnede arkitekt J. B. Løffler kirken som *»vansiret og mishandlet saa godt som paa et hvert punkt«*.[12] Som forarbejdet til sin afhandling foretog Løffler en undersøgelse af Liden Kirsten og Prins Buris Grav. Under denne undersøgelse må graven have været blotlagt en tid, for Anders Christian Jensen kan beskrive graven detaljeret.

"Thomsen og jeg var i dag på kirkegården for at se Liden Kirsten og Prins Buris' grav. Benene er temmelig hele og ikke forrådnede, skønt det er 600 år siden, de blev begravede. Graven består af sten, hvor liget indesluttedes. Ligene er nedlagte uden kiste. Over graven er en stor dæksten, derpå jord og oven på graven ligger endnu en stor sten med indskrift." Anders Christian Jensen og vennen Thomsen må altså være en af de få personer, som har set resterne af, hvad Liden Kirsten og Prins Buris grav gemmer.

"I Vestervig sogn ligger ladepladsen Krik. Folkene i Krik ernærer sig primært med fiskeri, men der er også købmand L. O. Jensen og ølbrygger P. C. Fulgsang.[13] Ved Vestervig ligger

J. P. Trap, medejer af købmandsforretningen Trap & Bach, var sognerådsformand i Vestervig fra 1883 - 1885

Flade sø, som det har kostet mange penge at tørlægge. Til dens udtørring er bygget to vindmøller, maskinhus, hvori (der står) en turbine samt en centrifugalpumpe, og der er gravet mange kanaler. Den nye dampmaskine er storartet at se. Der er to meget store kedler og en dampskorsten på 36 alen høj. Den arbejder godt. Den er fra Burmeister og Wain."

Rejser, strandinger og en omvandrende engelsk mand

"Min liv har hidtil været meget hverdagsagtigt. Fornøjelserne har været knapt tilmålte, da Vestervig ikke er den by, hvori man more sig." Sådan skrev Anders Christian Jensen i indledningen til sin dagbog. Ikke at han udtrykte det direkte, men forholdene syntes at tage en positiv drejning i løbet af året, hvor det bl.a. blev til en del rejseaktivitet.

"Johan Andersen og jeg rejste til Nykøbing. Kl. 5 stod vi op og gik ud til hvor dagvognen

holdt. Den skulle rigtig nok køre til landet, men gør det ikke. Dagvognen var under reparation, så vi kom til at køre i en anden vogn, som var gennemvåd. Dagvognen kørte kl. 6. og kl. 12 var vi i Nykøbing. Johan og jeg tillige med Skaarup og Jens Brix kørte i vogn ud til Høiriis skov, som er den første skov, jeg har set. Derpå beså vi haven, drivhuset, gården, stalden og svinestien. Haven var rigtig smuk. Der var en masse frugttræer og blomster. Vi havde gartneren med os, og vi var inde i drivhuset. Der var flere hundrede fine blomster i potter. Der var også vinranker med klaser på. De havde svaner som svømmede i borggraven og spanske ænder. Herregården Høiriis ejes af kammerjunker C. Steensen de Leth. Jeg lå på gæstgivergården om natten (1,35 kr.). Jeg gik ned til havnen kl. 11, hvor Andersen og Skaarup var mødt, og tog en tur til Glyngøre, Salling. Nød et glas øl i kroen og returnerede med dampfærgen, Sallingsund, til Nykøbing (40 øre). Næste dag var vi ude på øerne. Der var rigtig smukt med mange blomster og træer. Der er kunstigt gravede kanaler omkring øerne, hvori der svømmer svaner og lever en masse fisk. På en af øerne er et lysthus og et køkken med fyrsted og alt tilbehør, hvor enhver som har lyst, må holde selskab for sine venner. Derpå gik jeg og Andersen op og løste billet med dagvognen (1,80 kr.) til Neessund."

Vejret og den barske natur dannede også grundlaget for udflugter. I dagbogen findes to optegnelser over strandinger. "27. juni 1875 strandede barkskibet Amaranth med kaptajn A. Grøn fra Kristiania i Norge ud for Agger Kanal.[14] Skibet var lastet med kul. Samme dag tog en del mennesker ud at se skibet. C. Thomsen, P. Paulsen, N. P. Thomsen, Johan Andersen og jeg ville også derud. Vi gik til Krik, hvor vi fik en båd og så sejlede vi ud i fjorden. Vi så skibet vende tilbage sejlende hjem uden at støde på grund. 29. juni blev skibet sat ud af Agger for 10.000 kr., mens 2/3 dele af ladningen måtte kastes over bord."

"I dag (22. oktober) strandede endnu et skib ud for Agger. Skibet Jens Nordentofts Minde, (ejet af P. C. Nordentoft af Thisted, sejlet af kaptajn Andersen) var lastet med kul. Det var læk fra i lørdags, men i dag er lykken større. Skibet blev sat på grund og besætningen reddet også kaptajnens kone. Jens Nordentofts Minde er det første skib, som er bygget i Thisted. Den er bygget af Strand, far og P. Hald."[15]

En del venner og bekendte besøgte Anders Christian Jensen i Vestervig. I september ankom hans bror med post Enevold Christensen. "Vi morede os ved at spille billard og om aftenen var der høstfest på kroen. Thinggaards Danse Salon var heroppe. Vi morede os med at spille billard og se på de andre unge mennesker, som drak og turede. Dagen efter tog han hjem igen."

I november mødte Anders Christian Jensen en omvandrende englænder i Hurup. "Engelskmanden rejser omkring i Danmark selvom han ikke kan tale dansk. Denne engelskmand skal rejse Danmark igennem til fods. Der ligger et væddemål til grund derfor. Den omvandrende engelskmand hedder Mr. H. P. Popplewell. Han rejser omkring for at lære det danske folks skik at kende. Han forundrer sig over at der er så mange danskere, som taler så godt engelsk." At Anders Christian Jensen talte godt engelsk var ingen tilfældighed, for han havde i efteråret 1874 før modtaget undervisning. "Jeg begyndte at lære engelsk og ved juletid tysk ved lærer Fibiger, Lindahlsminde skole. Det hørte op til 1. marts 1875 ved hans forflyttelse. Jeg forsømte ikke så få dage, men fik dog noget lært især engelsk."

Uddragene fra dagbogen viser en stor spændvidde i Anders Christian Jensens iagttagelser og beskrivelser. De viser på fornem vis et tidsbillede af livet i Vestervig, hvor man bl.a. kan erfare, at selv om transportmulighederne sammenlignet med i dag var stærkt begrænsede, forekom rejser til Skjoldborg, Nykøbing og sågar indkøbsrejser i København med jævne mellemrum. Selvom store afstande altså kunne tilbagelægges, bekræfter dagbogen også påstanden om, at verden bliver mindre og mindre. Udlandsrejser til fjerne og eksotiske destinationer er i dag næsten en almindelighed. Man fascineres ikke længere i samme grad af det nære, og derfor er det nok de færreste unge, der i dag vil berette med så megen begejstring om et besøg

på Højriis Slot. Dagbogen viser også, at datidens ungdom havde nogle af de samme præferencer som nutidens unge. Målet var storbyen, og når man ikke arbejdede, blev fritiden ofte brugt i et festligt lag sammen med vennerne.

Anders Christian Jensens oplevelser og betragtninger giver svar på nogle af de spørgsmål om lokalområdet, som vi her, næsten 135 år efter, måske havde opgivet at få besvaret. Dagbogens troværdighed er høj. Anders Christian Jensen fremstår som en pålidelig person, og fremstillingen bygger på førstehåndsiagttagelser. Dagbogen udgør en meget væsentlig kilde til Vestervigs historie, og derfor skylder Lokalhistorisk Arkiv for Thisted Kommune Anna-Marie Rieger en stor tak for at indlevere en kopi.

Dagbogen er et fint eksempel på, hvad man kan finde på arkivet, hvor vi hver dag arbejder bevidst med at bevare og gøre historien tilgængelig. Således har vi foretaget en elektronisk registrering af arkiverne, som man kan søge i på hjemmesiden arkiv.thisted-bibliotek.dk, hvor der også findes andre spændende lokalhistoriske indslag. Endvidere arbejder arkivet på at gøre den store billedsamling tilgængelig på nettet. I takt med at arbejdet skrider frem, lægges billederne ud på billedhjemmesiden www.thisted.visbilleder.dk, hvor man allerede kan se flere tusinde billeder fra hele Thy. Klik forbi siden – den er virkelig et besøg værd! I løbet af den kommende tid begynder arkivet at digitalisere samlingen af kassette- og videobånd, som ligeledes løbende bliver lagt på arkivets hjemmeside.

At der ligger så mange billeder på nettet, kan vi bl.a. takke Sydthy-afdelingens frivillige medhjælpere, Else Damsgaard, Finn Jensen og Kristian Visby, for. De har ydet et uvurderligt stykke arbejde – og bidraget med mange hyggelige stunder i arkivet. Det skal imidlertid ikke blot være tre frivillige medhjælpere, der skal trække hele læsset, også andre opfordres til at komme og hjælpe. Arbejdet består i at scanne og skrive tekst til billeder, og det kræver ikke store itkundskaber at udføre. Hvis det har interesse – eller hvis man interesserer sig for den lokale historie i almindelighed – så kik forbi arkivet!

Thomas Norskov Kristensen, født 1979. Cand.mag. i historie og samfundsfag. Fra 2007 ansat som arkivar ved Lokalhistorisk Arkiv for Thisted Kommune.

Kilder

Anders Christian Jensens dagbog. Lokalhistorisk Arkiv for Thisted Kommune, Sydthy afdeling. Jnr. 2008237

Bahnerfamiliens arkiv. Lokalhistorisk Arkiv for Thisted Kommune. Thisted afdeling, Jnr. 82083.

Torben Vils m.fl.: Vestervig – historier fra byen, (Vestervig-Agger Håndværker- og Borgerforening, Hurup, 2003)

Henrik Laursen: Vestervig Kirke. Historisk Aarbog for Thisted Amt bd. III, 1919-1923, Historisk Samfund for Thy og Han Herred

Kaj Sekkelund: Havari og forlis, Thisted-skibe på søen, 1825-1850. Historisk Årbog for Thy og Vester Han Herred, 1994, Historisk Samfund for Thy og Han Herred

[1] For ikke at skabe forvirring om, hvad der er uddrag af dagbogen, og hvad er mine kommentarer, er Anders Christian Jensens passager sat i anførselstegn. Uddragene er tillempet moderne retskrivning.

[2] Jens Christian Andersen var tømrer og skibsbygger i Thisted.

[3] Jens Lassen Griishauge var konsul og købmand i Thisted. Han ejede blandt andet købmandsforretning i Frederiksgade.

[4] Emil August Bahner var født 31. juli 1832 i Thisted som nr. 4 i sadelmagermester Ferdinand August Bahner og Ane Elisabeths Svensdatters børnefolk på ni. Flere af børnene slog sig på handel. Emil Bahners ældste bror, konsul Friderich Bahner, overtog farens forretning i Storegade 121, hvorfra han åbnede en købmandsforretning, mens Emil August Bahner altså flyttede til Vestervig, hvor han

åbnede en købmandsforretning. Oplysninger stammer fra Bahnerfamiliens arkiv, Lokalhistorisk Arkiv for Thisted Kommune. Jnr. 82083.

[5] Ferdinand Christian Bahner, født 14. januar 1867, var som 21 årig handelsbetjent i Hjørring. Senere flyttede han til København, hvor han var cigarhandler, mens sønnen Jens Bahner var ekspedient i en manufakturhandel. Bahnerfamiliens arkiv, Lokalhistorisk Arkiv for Thisted Kommune. Jnr. 82083

[6] Jens Peder Bach drev forretning fra Møllegården (nuværende Klostergade 38), først i kompagniskab med sin mester Laurids S. Trap, Nykøbing. I 1875 blev Bach selvstændig. Han var gift med Jensine Bach, f. Breinholt, hvis far ejede Spøttrup i Salling. Bach sad i sognerådet i perioden 1883-1889, hvoraf han var formand i tre år. Han var initiativtager til oprettelsen af Thylands Bank i 1885 og var bankrådets første formand. I 1905 var han engageret i oprettelsen af Vestervig Elværk. Torben Vils m.fl.: Vestervig – historier fra byen, (Vestervig-Agger Håndværker- og Borgerforening, Hurup, 2003), s. 46ff

[7] Cand. pharm. Jens Grundorph kom fra en stilling som bestyrer af Ringkøbings filialapotek i Herning til Vestervig i 1850, hvor han blev ansat som apoteker på det nyoprettede apotek på Møllegården (nuværende Vestergade 12, også kaldet Apotekergården). Da Grundorph døde i 1860, overtog hans kone Ane Cathrine Grundorph driften af apoteket under forudsætning af, at en godkendt provisor blev ansat. Provisor blev E. L. Steinhal, som i 1878, da fru Grundorph døde, selv overtog apoteket. I 1877 oprettede fru Grundorph et hjælpeapotek i Koldby. Vils m.fl.: op.cit., s. 43ff

[8] Christian Andersen Skinhøi og hustru Nikoline Christensen kom fra Ydby til Vestervig, hvor de åbnede en bagerforretning. De havde Christian Heinerich Stenum fra Holsten ansat som bagersvend.

[9] Julius Schaarup var gift med Johanne Kirstine Sørensen.

[10] Poul Andersen var født i Harre Sogn, Viborg Amt, og bosatte sig sammen med sin hustru Sidsel Marie Andersen i Vestervig, hvor de havde en smedeforretning.

[11] Christian Poulsen Houe købte Teglgården af Emil August Bendixen i juli 1875.

[12] Henrik Laursen: Vestervig Kirke. Historisk Aarbog for Thisted Amt bd. III, 1919-1923, Historisk Samfund for Thy og Han Herred, s. 357f. Løfflers afhandling udgjorde grundlaget for planerne for restaureringen af Vestervig Kirke på den politiske dagsorden, men af forskellige årsager blev restaureringen først foretaget fra 1917-1921.

[13] P. C. Fuglsang fik i 1858 sammen med sin bror tilladelse til at oprette bryggeri og maltgøreri i Krik.

[14] Agger Kanal var dannet under stormfloderne i 1825. Fra 1836 fungerede lodseriet, og den vanskeligt sejlbare kanal kunne med assistance forceres. Kanalen var særdeles vigtig i perioden fra 1841, da købstæderne i Limfjordens vestlige del fik toldstedsrettigheder. Omkring 1860 begyndte kanalen at sande til, og i løbet af nogle år lukkede kanalen helt, men da var den nuværende Thyborøn Kanal opstået. Kaj Sekkelund: Havari og forlis, Thisted-skibe på søen, 1825-1850, Historisk Årbog for Thy og Vester Han Herred, 1994, s. 44

[15] Købmand P. Chr. Nordentoft var én af de førende redere i Thisted. Jens Nordentofts Minde var en skonnert på 34 commerce læster, bygget i 1854, og opkaldt efter P. Chr. Nordentofts afdøde søn Jens Nordentoft. Han omkom ved en drukneulykke, blot 20 år gammel, da han på en rejse med Sylfiden af Hamborg mellem Sydamerika og Italien faldt over bord. Som det første rigtige skib, der er bygget i Thisted, blev det fulgt med stor interesse. Kaj Sekkelund, op.cit., s. 50-51

Erindringer fra Ydby

Af Nancy Stauersbøl Kristensen, Virum

Inspiration

Tankevækkende er det, at nogle forskellige artikler i "Sydthy Årbog" har vækket et næsten uudtømmeligt væld af barndomserindringer til live hos mig. Erindringer som har ligget i dvale, mens jeg gennem alle årene har haft travlt med ægteskaber, børn, uddannelse, karriere, udlandsrejser og hvad der ellers fylder i et meget aktivt liv.

Nu er jeg folkepensionist og der er tid til refleksioner.

Især i "Sydthy Årbog 2006" har det været som at tage sin barndom i hånden og bare gå derud ad i Barndommens land. Charles Nielsen har skrevet en artikel "Forretningslivet i Ydby gennem forgangne tider", og mærkeligt nok er de to steder jeg som barn boede i Ydby nævnt i artiklen. Dels i det hus på Brendgårdvej, hvor der har været slikbutik, og desuden i "Æ bette skomagers hus" i Sdr. Ydby.

Artiklen nævner så mange steder og personer som jeg også har kendt, og jeg har fået lyst til at bringe nogle af mine erindringer videre. Jeg vil tage udgangspunkt i de nære omgivelser hvor jeg voksede op, og vil undervejs mange gange krydse ind over det Charles Nielsen nævner i sin artikel. Dog kan jeg se at han er ældre end jeg, og nævner personer og steder som var anderledes i min barndom.

De nære omgivelser

Den vej der i dag hedder Brendgårdvej, var i min barndom uden navn og asfalt. Her blev jeg i 1941 født i det hvide hus der ligger lige over-

Skolebilledet fra bagsiden af Tvolm skole er fra ca. 1939, det er min bror Vagn der står med hånden til hilsen

for vejen ned til det der dengang var Tvolm skole, og hvor mine 3 søskende Ketty, Vagn og Bernhardt har gået i skole.

I skolebygningen var der skolestue i den ene ende, og i den anden ende lå biblioteket, der var voksenbibliotek, men der var også børnebøger. Vores nabo, Jørgen Nielsen, havde to døtre Nitte og Kaja som gjorde rent på skolen, og ofte løb jeg ned og forstyrrede dem, når de gjorde rent. Så sang og trallede vi, alt imens de lærte mig at danse vals og fynbo. Det er den eneste "danseskole" jeg i mit liv har frekventeret.

Skolen nåede at blive nedlagt inden jeg kom så langt i skolegangen.

I de første 10 år af mit liv boede vi i Tvolm. Huset vi boede i var delt op i to dele med en brandmur imellem, og vi boede i den øverste del. Ned mod vejen boede en enke, der hed Marie Madsen.

Jeg brugte meget tid på at gå på besøg hos de forskellige i nabolaget, man kan kalde det den tids besøgsven, set i børnehøjde. Jeg var en efternøler og nok et lidt gammelklogt barn, dette godt hjulpet på vej af hverdagens visdom, som jeg oplevede det hos de forskellige ældre kvinder, som jeg besøgte.

Næsten dagligt kom jeg, fra jeg kunne bevæge mig frit og til vi flyttede, hos tandtekniker Lauritsens hustru Andrea, der kun havde èn arm, men hun kunne så godt som nogen klare en husholdning, madlavning, rengøring og hvad der ellers hører sig til.

Hos Lauritsens havde de et par fine stuer som aldrig blev brugt, men hvor der var så mange smukke gamle møbler og prydgenstande. Nogle gange fik jeg lov til at gå ind sammen med Andrea, det var højdepunkter i mit liv, da jeg altid har interesseret mig for gamle smukke ting. En dag forærede Andrea mig en kop, det var den sidste der var tilbage fra et kaffestel som Lauritsen havde fået i bryllupsgave med sin første hustru. En smuk kop med blomster og 3 små guldben under. Mit kæreste eje som desværre blev slået i stykker, men senere er kunstklinket.

Meget senere, da jeg var blevet voksen, gift og var på Vestervig sygehus på besøg hos min far, var Andrea også indlagt, og hun sagde da til mig, at nu kunne jeg hente de to små "pottebørn" som jeg altid havde været så betaget af. Jeg var hurtigt oppe hos hende, og de to små figurer af en pige og en dreng der sidder på potte er så søde, og jeg er dybt taknemmelig for, at hun huskede, at jeg havde været så betaget af dem. Så de pryder stadig i vores spisestue.

Da jeg hentede dem, sagde Andrea, om jeg kunne se, at hun havde indrettet opholdsstuen som jeg på et tidspunkt havde sagt ville være en god ide. Jeg blev hende svar skyldig. Jeg kunne ikke huske, at jeg havde "leget indretningsarkitekt" i en ung alder, og at hun havde husket det og ført det ud i livet efter Lauritsens død, det gjorde et dybt indtryk på mig.

Ved siden af Lauritsens lå missionshuset. Under besættelsen blev det brugt til indlogering af tyske soldater, hvoraf nogle i ly af mørket kom på besøg i mit barndomshjem for at høre radio. Det jeg husker, må have været i krigens sidste dage, hvor det var vigtigt for soldaterne at holde sig orienteret om, hvordan Tyskland klarede sig. I mit barndomshjem blev der talt meget om, at deres solidaritet med deres hjemland kunne ligge på et meget lille sted, men at deres angst for, hvordan det stod til med deres familier, hustruer og børn var overvældende.

Da besættelsen var slut og soldaterne forlod missionshuset stod min mor og jeg sammen med alle naboerne ved diget der sluttede Lauritsens have, og så at de drog af sted med fuld oppakning. Det var unge drenge og ældre mænd, hvilket vi jo blev bekendt med var på grund af, at Tyskland måtte bruge de sidste reserver.

Da missionshuset blev ledigt igen, kunne det bruges til det det var beregnet til, bl.a. søndagsskole. Jeg kom engang imellem i søndagsskole, men kom ikke fra en troende familie, så det var helt frivilligt om jeg ville gå der. En erindring står dog helt klart for mig: Der var juleafslutning i søndagsskolen, der var en konkurrence hvor præmien var et lille stykke Pernille chokolade til 50 ører. Den vandt jeg, men måtte være vidne til, at der var højlydt diskussion blandt de voksne om, hvorvidt jeg skulle

levere den tilbage, for jeg var jo et "ugudeligt" barn der ikke altid kom i søndagsskolen, og chokoladen burde jo gå til et af de gudfrygtige børn. Endelig var der en besindig voksen der sagde, at selvfølgelig skulle jeg beholde chokoladen, for jeg havde ærlig og redelig vundet den. Det kan jo ske for et barn i en sådan situation at det mister troen og tilliden til disse voksne, det var jo personer som i lokalmiljøet var kendt som meget troende – ja, godheden selv – tror jeg da.

Bakken fra missionshuset og ned på vejen var alle tiders om vinteren, det var vores kælkebakke, og der er brugt mange timer der. Vi kunne med sindsro køre helt over vejen og op på skrænten på den anden side, chancen for at der kom en bil eller andet køretøj på vejen var forsvindende lille.

På hjørnet ved Lauritsens bakke boede skomager Jørgen Gjørup. Duften fra Jørgen Gjørups butik erindrer jeg tydeligt, og alsidig var han som både skomager og barberer. Men der var nu en del der ikke lige syntes at han var en god frisør. Han var en stor kraftig mand med en lille tynd kone Marie, som jeg erindrer altid lå i sengen. Jeg fornemmer et ofte svært kvindeliv som nok blev hendes lod i tilværelsen.

Til venstre ad Brendgårdvej

I det lange røde hus efter vores flyttede Mette Andreasen ind med sine to ugifte døtre Birthe og Hanne. De havde solgt deres husmandssted i Sindrup, da Mette var blevet enke. Det var også et sted jeg kom hver dag, de var utrolig retlinede kvinder, dybt troende.

En gang var jeg inviteret med til en af deres fødselsdage, jeg sad der som 5-6 årig mellem en masse ældre damer og lyttede, men det har nok været for kedeligt, for da der var et øjebliks pause, sagde jeg med høj klar barnerøst: "Når jeg bliver stor vil jeg have en radio og en kæreste" – dyb pinlig tavshed. Jeg var stor nok til at forstå, at det måske ikke lige var det rigtige at sige på det tidspunkt og i det selskab, men jeg fik begge dele.

Mette døde af alderdom, Birthe efter nogle år af kræft og Hanne giftede sig i en sen alder og blev fru Pedersen.

Hanne har fotograferet mig som 6-årig foran deres hus

Mette skrev i min poesibog:" Den der nøjes med lidt, får letteligst sit"; det står mejslet i min erindring – men har jeg efterlevet det – hm.

Går vi videre på vejen kommer vi til et lille hvidt hus. Her boede Louise og Dusenius og jeg husker netop Louise som en noget fin dame der syede for det bedre borgerskab. Min mor havde også lært syningens kunst og syede også i nogle år for fremmede, men det var før deodoranternes tid, og min mors lugtesans var meget skarp, så det var et problem for hende når hun skulle have damerne til prøvning. Udover det led hun også meget af migræne, så det er begrænset, hvor mange kjoler hun fik syet til kr. 14 pr. stk.

Efter dem boede Peter Måler, hans søn Aksel og dennes hustru Karen, der var kogekone. De var også nogle af byens kendte personer.

Derefter boede Rasmus Nielsen. Han var en sjov lille gammel mand med en stor Sct. Bernhardshund, der altid kom trækkende med ham. Han havde en husbestyrerinde der hed Else. Engang var der stor opstandelse, for Else var forsvundet, havde vist opgivet livet, for hun havde lagt sig ned i åen ved stationen, men da der kun var ca. 10 cm vand i åen, skete der ikke så meget, udover at snakken gik.

Oppe på bakken med en vidunderlig udsigt boede post Mads Madsen. Jeg kom meget hos

Mads Madsens hustru Esther. Hun sad altid ved vinduet og havde ikke rigtig kontakt med nogen. Deres voksne børn rejste i en ung alder til København og bosatte sig der, og kom sjældent hjem, så det fornemmedes at hun havde et trist liv uden omgangskreds.

Ved siden af boede malermester Mikkelsen, maler Fut, som var lidt af en pudsig ungkarl.

I det lille gamle stråtækte hus nær skoven boede skræddermester Pedersen, skriver Charles Nielsen i Sydthy Årbog 2006, men det var før min tid. I mine første barndomsår var han flyttet til et hus der lå nedenfor Brændgård. Han havde en husbestyrerinde der blev kaldt Claus, hun havde en datter Lis, der i mange år var en af mine legekammerater indtil de flyttede. På et tidspunkt brændte skrædderens hus, og indtil det var genopbygget boede han i vores "pæne stue", som ellers kun blev brugt når der kom gæster. Så det var en omvæltning at skrædderen nu sad der i skrædderstilling og fremstillede herrehabitter.

I huset lige før Brændgård boede Stinne og Åge Nielsen. Stinne var gymnastiklærer, og i mange år gik vi piger en gang om ugen hele vinteren til gymnastik hos hende i "æ afholdshjem". Stinne havde en stående bemærkning, som kom hver gang. Bette Aase eller bette Nancy, kan du ikke lige vise den øvelse, for "æ hår mi korset po", og det blev sagt med et lille fnis. Det ville vi jo gerne, for vi var nogle magre gespenster og nærmest akrobatisk smidige. Interessen og glæden ved gymnastik har holdt sig intakt i alle årene, og det kan jeg nok takke Stinne for.

Brændgård var et rent eldorado for os børn, her kom vi virkelig meget. Om vinteren løb vi på skøjter på dammen udenfor gården, og var ofte i stalden og mange andre steder på gården, aldrig i stuehuset, men der var altid plads til os børn. Om sommeren når der skulle hentes halm ind, fik vi lov til at køre for med traktoren ude på marken, det var noget vi fandt sjovt og ansvarsfuldt.

Emil og Aage Bakgaard var de brødre der ejede gården. En bemærkning som Aage engang kom med, føler jeg, fik stor betydning for mig frem over. Min legekammerat Inger Marie og

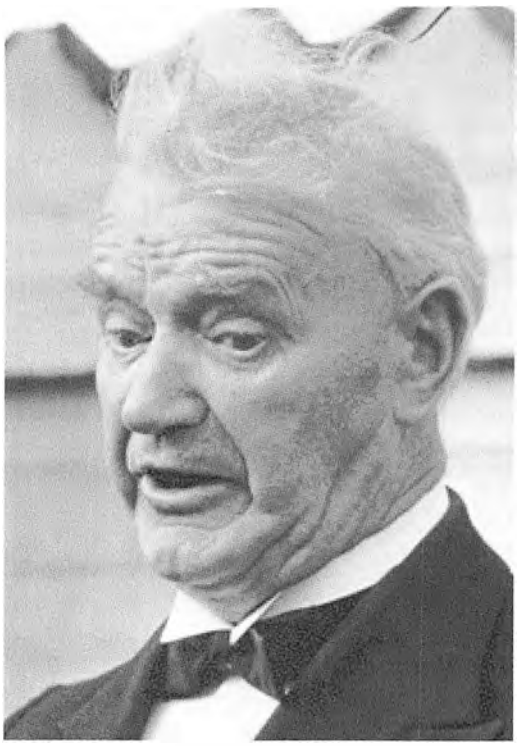

Hans Bakgaard

jeg var i snak med Aage, og så sagde han:" Inger Marie er den kjønneste, men Nancy er den gjæveste". De ord kom til at følge mig, for jeg ville så gerne være kjøn, men var faktisk ligeglad med om jeg var gjæv. I mine unge dage brugte jeg meget krudt på at komme til at se godt ud.

Da jeg blev 30 år var der en tante der sagde til mig, at når man først blev 30 år var det ikke nok at se godt ud, så skulle man også gerne have noget mellem ørerne, fluks begyndte jeg at læse til socialrådgiver, om det hjalp på det mellem ørerne må andre bedømme. Ofte i mine mere end 25 år som socialrådgiver har jeg tænkt, at i det virke, ofte blandt noget af det sværeste klientel, har det måske været meget godt at være en "gjæv jyde".

Hans Bakgaard, bror til Emil og Aage, var det man kaldte hjemstavnsdigter, alene ordet ligger godt i munden og vidner for mig om nærhed og vedholdenhed, hvilket er gode værdier i disse globaliseringstider.

Hans Bakgaard havde været ude i den store verden, men vendte hjem og forlod ikke igen Ydby. Han boede i et lille hus ude i det der blev kaldt Trynby, "Røverreden" blev huset kaldt. Han var ugift og indtog sine måltider hos brødrene og svigerinden på Brændgård. Han er mest kendt for bogen "Ræven fra Boddum Bæk", som han forærede et eksemplar af til min far. I forbindelse med disse erindringer har jeg kigget i bogen og den er dedikeret som følger: "Julen 1953. Til Peder med tak for gode dage i Tvolm i dit og Linnes hjem. Med kærlig hilsen - Din hengivne Hans". (Billedet af Hans Bakgaard er fra internettet)

I løbet af mine barndomsår blev bogen filmatiseret og vist rundt omkring i Jylland. Nogle gange fik jeg lov til at komme med ud og vise filmen, og det var jo spændende sådan at komme vidt omkring og være nær på begivenhedernes gang.

Peter Sigh, der var vognmand i Ydby og vores nærmeste nabo, havde til opgave at køre med Hans Bakgaard når han skulle ud og vise filmen. Engang da jeg skulle med ud, var vi kommet lidt for tidligt ud og hente Hans Bakgaard, så han var ikke nået at blive færdig. Han stod iført undertrøje og fik lidt vand i hovedet og især i det lidt viltre krøllede hår. Det var helt klart før "Snevit" var opfundet, og det sås også tydeligt i hans nakke, men pyt, da han først kom i "arbejdstøjet", der var kjole og hvidt, og den stive flip sat på plads, var der jo ingen der kunne se det, og hygiejnen var anderledes den gang.

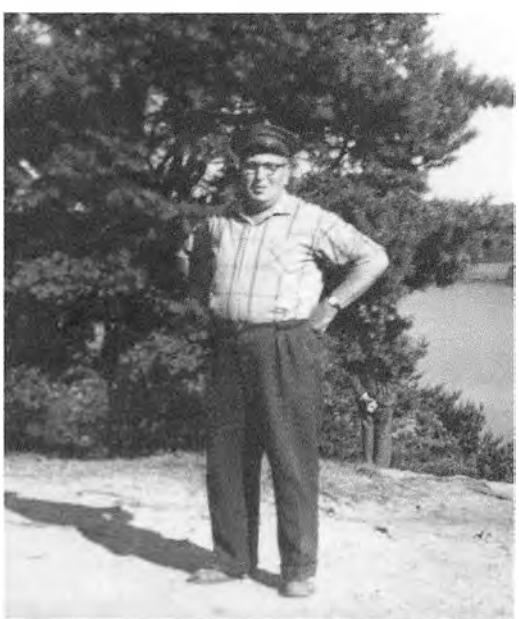

Vognmand Peter Sigh

Han var en karismatisk mand der fyldte scenen ud, både den rigtige og den imaginære. Høj, rank som et lys og en krølle faldt altid ned i panden, så man i folkemunde sagde om en der havde lignende hår, "nå, du har nok en Hans Bakgaard krølle".

Når han mødte folk han kendte slog han ud med armene "du skjønne, skjønne mand af Danmarks land" og lignende, kvinder fik også smukke ord med på vejen. Den som ordene var møntet på, udviste en vis undseelighed, der var lidt fliren omkring munden og et glimt i øjet, "ja, ja den Hans, den Hans". Thyboerne har aldrig været til de store ord.

Hans Bakgaard var en skattet gæst i ethvert hjem når der blev inviteret til gæstebud. En tale holdt han altid, og ofte var det også ham der havde skrevet lejlighedssangen. Sådan var det også til mit bryllup i 1961.

Hør et par enkelte linier:" Sød og blid blev Nancypigen, og hun fik en Bejlerhær, Nancys Eventyr det store..." og det var på melodien "Jeg har baaret Lærkens Vinge" eller "Volgalied".

Der var virkelig poesi over ordene, og næppe hverken før eller siden har nogen beskrevet mig så smukt, men det var også med en vis blufærdighed jeg lyttede til teksten.

Når jeg selv sidder og fedter med ordene til melodien "Pigerne i Småland", kan jeg i høj grad misunde denne Hans Bakgårdske evne til at kunne lade ordene flyve af sted på poesiens vinger.

Hans Bakgaards sommerkoncerter oppe i skoven i Ydby, var virkelig noget vi så frem til. Om formiddagen blev scenen stillet op, og det var en flok af de gode Ydbymænd der påtog sig den opgave. Hans spurgte altid min far, "Peder kan jeg så regne med dig", og det tog min far meget højtideligt. Der skete desværre ofte det,

at der skulle et par øl til under arbejdet, og da min far ikke var vant til alkohol, var resultatet, at når han kom hjem efter endt arbejde var han lidt bedugget. Mopset blev min mor, for så skulle han ind og sove middagssøvn, og hvis han ikke vågnede af sig selv, kom de ikke op og så skuespillet, da min mor ikke ville gå alene. Jeg havde veninder at følges med, så jeg var der skam, ville da nødig gå glip af noget.

Sommerkoncerterne var virkelig noget der kunne samle folk. De kom langvejs fra for at overvære det, og det var som om skoven var helt levende på en sådan dag, hvor der var mennesker overalt.

Skolegang

I april 1948 begyndte jeg at gå i "æ pogskole" i Sdr. Ydby hos fru Bradt. Skolen lå ved siden af købmand Nystrup. Vi fra Tvolm skulle helt derud, men om sommeren kunne vi jo cykle, og om vinteren gik vi. Jeg synes at vintrene dengang var meget strenge, men vi beklagede os ikke, og pjækkeri kendte vi ikke til, selvom skolevejen var lang. Jeg fulgtes altid med min bedste veninde Aase Vestergaard. Vi var rigtige veninder og fik veninderinge på den 2.2.1949, små sølvringe med vores navne indgraveret.

Da jeg var 10 år solgte mine forældre huset i Tvolm, og vi flyttede en overgang til Boddum, hvor jeg kom til at gå i forskolen og senere i Centralskolen med lærer Foged. Jeg erindrer at skolegangen var bedre der end i Ydby, vi havde flere fag. På min 11-års fødselsdag i 1952 købte mine forældre "æ bette skomagers" hus i Sdr. Ydby. Skolegangen skulle nu foregå på Holmegård skole hos lærer Gram, hvor jeg gik indtil sommeren 1953, hvor jeg begyndte på Hvidbjerg Kost- og Realskole.

- og det gik fritiden også med

Om sommeren kørte vi ud på Draget og badede. Efter at have badet længere henne på stranden, gik turen hen til Mads Foged for at få en gyngetur og gerne en is, men det var ikke altid der var en 25-øre til rådighed, men de gratis glæder fyldte bestemt også meget.

Skolebillede fra omkring 1949; det er mig der står som nr. 2 til venstre for fru Bradt

Aase og mig en morgen på vej til skole

Charles Nielsen nævner i Sydthy Årbog 2006 smed Harald Kjær, han skal også med her. At han var synsk er nyt for mig.

Cirkus Miehe

Cirkus Miehe, der var hjemmehørende i Tvolm, i Cirkusgården, var spændende for os børn. At komme til Hurup og komme i cirkus, det var en af årets bedste oplevelser.

Når Thyra Miehe indtog manegen i sit flotte kostume, højt til vejrs på en af de flotte heste cirkus rådede over, var det så storslået. I midten af manegen med to piske herskede Thyra Miehes mand Alfons Cossmy, der af udseende kunne minde om Salvador Dali, fyrig og temperamentsfuld, hestene adlød den mindste snert af pisken, man fornemmede en intensitet, der kunne gøre luften i manegen nærmest elektrisk.

Vi der boede i Ydby havde det også inde på livet på anden vis.

Jeg har oplevet, at der kom en del dyr med toget til Ydby som cirkuskarlene så skulle trække ned i cirkusgården. Det var noget der kunne få alle i Ydby ud på gaden for at få en sådan oplevelse. Især husker jeg, at der engang var et par lamaer med, og vi havde fået at vide at de kunne spytte. Så det var både fryd og skræk at komme i nærheden af dem.

Cirkuskarlene var som regel nogle flotte københavnerdrenge, de var hurtige i replikken, charmerende og med en jargon der var ukendt i Ydby.

Cirkus Miehe virkede nærmest som et minisamfund i samfundet. Om sommeren var de væk på turne, og om vinteren vel ofte ude og finde nye numre til næste års sæson. Om de var

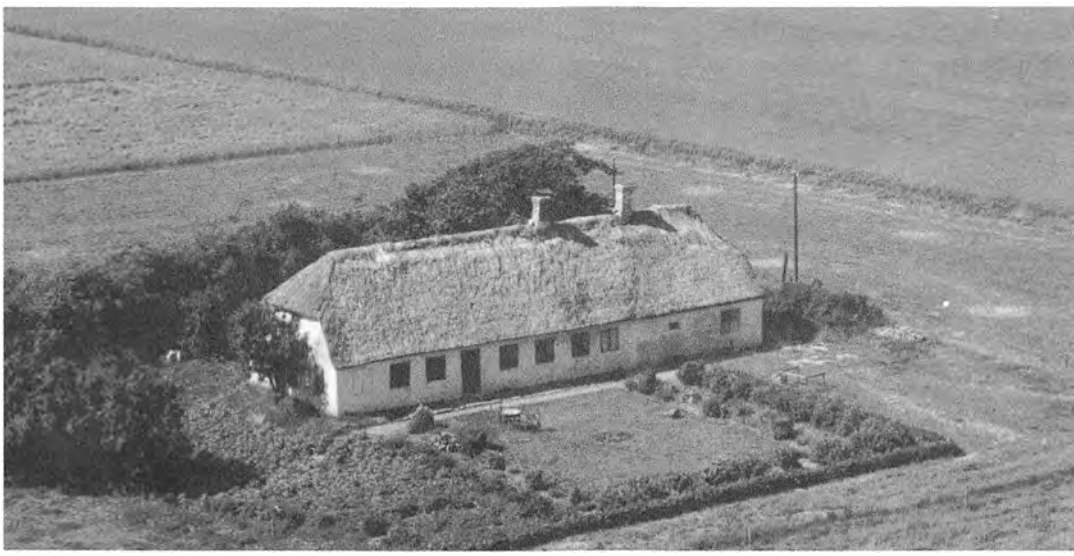

"Skomagerens hus"

og følte sig integreret i det omgivende samfund, har jeg ingen fornemmelse af.

Tidens ugunst eller dårlige økonomiske forhold bevirkede, at projektørerne sendte deres skarpe stråler ned over manegen for sidste gang i 1958 - en epoke var forbi:

"Om lidt bliver her stille, om lidt er det forbi – fik du set det du ville, fik du hørt din melodi..."
- fra Kim Larsens smukke melodi om cirkusprinsessen.

Da det sluttede blev der holdt en auktion over noget af indboet, og det var noget der passede min far. Han drog af sted og hjembragte et meget flot fad, som jeg dagligt glædes over, samt en tekande, sukkerkop og flødekande. Min mor fandt at det var det mest unyttige, hun havde kendt, for når far engang imellem efter aftensmaden gerne ville have en kop "Singalwatta the", mente min mor nu nok at hun kunne klare det uden hele udstyret.

Havde hun anet, at hendes elskede barnebarn, Annette, der er bosat i USA, i dag er i besiddelse af tekande, sukkerkop og flødekande og som tedrikker bruger det meget, ville hendes sind have været anderledes venligt stemt.

Sdr. Ydby

Ja, så kom vi til at bo i "æ bette skomagers hus", take it or leave it. Jeg kom aldrig til at falde til der. Huset havde vist fra begyndelsen været en 4-længet gård, men der var kun to længer tilbage da mine forældre købte huset. Den ene blev ret hurtigt revet ned, så der kun var stuehuset tilbage. Hvad der ellers er sket deromkring er ikke til at vide, men min mor fandt en kanonkugle i bunden af haven, så helt fredeligt har der måske ikke altid været.

I den ene ende af huset boede gartner Hans Henrik Hansen, vi kaldte ham aldrig andet end "æ gartner". Han var vist flyttet derud i "æ bette skomagers" tid, da han mistede huset ved stationen. Han betalte kr. 15,- om måneden i husleje. Fra yderdøren og ind til hans seng var der kun en smal gang, resten var fyldt op med alskens skidt og ragelse, og døren kunne ikke lukkes, så i al slags vejr sov han for åbne døre. Han blev tit inviteret ind til os for at spise aftensmad, da vi syntes han trængte til noget varme og et godt måltid mad. Han sad med hænderne bag nakken og sagde ikke en lyd. Hvis vi sagde noget til ham, svarede han med enstavelsesord, men han så ganske fornøjet ud. Da vi fik TV var han meget begejstret for at sidde og se på det. Han var en kendt person i Ydby, lidt en sær snegl, men der var heldigvis også plads til det lidt originale på det tidspunkt.

Det fortælles, at da han blev syg og kom på sygehuset og blev vasket, så døde han. Fjerne familiemedlemmer, som han vist knapt vidste at han havde, var hurtigt ude og se om der var noget de kunne arve, men gik vist skuffede derfra. De gamle æblekasser indeholdt ikke noget af værdi.

- herfra min verden går

Går man ind på internettet og søger på navnet Stauersbøl, viser det sig at der findes rigtig mange med navnet som mellemnavn og mange med det som efternavn. Ja, hvis vi satte hinanden stævne kunne vi nok fylde Huruphallen og mere end det.

Min mor Karoline, var datter af Maren og Laust Stauersbøl Laustsen og voksede op i en større børneflok i Gettrup. De sidste år levede mine morforældre i Ydby, hvor de boede i det lille hus der ligger overfor det, der var elektricitetsværket.

Min far, Peter Viggo Madsen, var født og opvokset i Ydby. Hans far hed Hans Madsen, de boede, så vidt jeg erindrer at have fået fortalt, i det hus Hans Bakgaard senere flyttede ind i derude i Trynby. Min farmor hed Mette Marie, hun døde i 1941, det år jeg blev født. Min farfar boede i mine første leveår på De gamles Hjem i Hurup og besøgte os ofte om søndagen.

I 1941 var det en rigtig grim isvinter. Den 25. november måtte min bror Vagn hente jordemoder fru Gammelgård, for jeg havde meldt min ankomst. Jeg var på ingen måder et ønskebarn, da min søskende var 19, 15 og 11 år gamle.

I det foregående har jeg nævnt nogle af de ting jeg husker, men er meget bevidst stoppet

omkring 11-års alderen, da mit liv på det tidspunkt ændrede sig noget, efter at jeg begyndte skolegangen i Hvidbjerg.

Mit voksenliv har været spændende og omskiftende med mange muligheder som jeg har været parat til at gribe. Især de godt 25 år jeg nåede at være socialrådgiver, var for mig gode år. Jeg følte og føler virkelig, at jeg var havnet på den rette hylde.

De sidste otte år af mit arbejdsliv var jeg familieplejekonsulent, og kørte på hele Sjælland, Fyn og også lidt i Jylland, for at skaffe plejefamilier eller opholdssteder til børn, der ikke længere kunne bo i deres hjem.

I 2003 gik jeg på efterløn, det samme gjorde min mand, og vi flyttede fra Charlottenlund til en lejlighed i Virum. Samtidig byggede vi et dejligt sommerhus, og i hele sommerhalvåret bor vi i det i nærheden af Hundested.

Jeg har to børn, Frank fra 1962 og Annette fra 1972. De har også begge Stauersbøl navnet som mellemnavn.

Min nuværende mand har også to børn, så vi er en stor sammenbragt familie med ni børnebørn.

- at forstå livet baglæns

"Det er ganske sandt, hvad Philosophien siger, at Livet maa forstaaes baglæns. Men derudover glemmer man den anden Sætning, at det maa leves forlænds", skrevet af filosoffen Søren Kierkegaard.

Både de gode og de dårlige oplevelser, og især de mange rollemodeller som har haft stor betydning for mig gennem min opvækst, har formet mig til det menneske jeg er. Der har været megen medgang undervejs, men også modgang, men det er jo det der gør, at man kan mærke lykken. Det er livets vilkår.

Som 18-årig flyttede jeg hjemmefra og forlod dermed Thy, men det har altid glædet mig at vende tilbage på besøg. At se hvor pænt de forskellige huse er restaureret og nye er kommet til. Ja, det er næsten kun kirken der ligner sig selv, men på kirkegården kan jeg jo også gå og se på gravene og mindes de personer, jeg har kendt gennem min opvækst.

Fiskerhuset i Lyngby

Af Knud Madsen Nielsen, Vestervig

Nu kun en saga blott

Ja, det er fiskerhuset i Lyngby jeg tænker på. Det findes ikke mere. Det er væk, og selv om det er mange år siden, det blev anvendt til det oprindelige formål, vil det blive et stort savn, at det ikke findes mere.

Der er mange minder knyttet til dette hus. Ikke kun fra dengang der var fiskeri fra Lyngby, men også fra de senere år, hvor Svankær og Omegns Beboerforening har anvendt det til mange velbesøgte sammenkomster, såsom sankthansfester, fiskeauktioner og meget andet.

Dette kan vel afvikles endnu på én eller anden måde. Det er flot, at Kommunen allerede har fået etableret en ny parkeringsplads med toilet, så hurtigt efter stormens nedbrydning.

Jeg vil i det følgende fortælle lidt om fiskerhuset, som jeg har oplevet livet i huset i min barndom. Vi børn havde mange oplevelser der, ikke kun i selve huset, men også på landingspladsen, som jo var livsnerven for fiskerhuset, og hvad der knyttede sig dertil. Der var elektricitet i fiskerhuset som det eneste sted i Lyngby. Det var en elmotor som leverede strømmen. Den stod på en sokkel af cement inde i et lille maskinrum, og strømmen blev oplagret i akku-

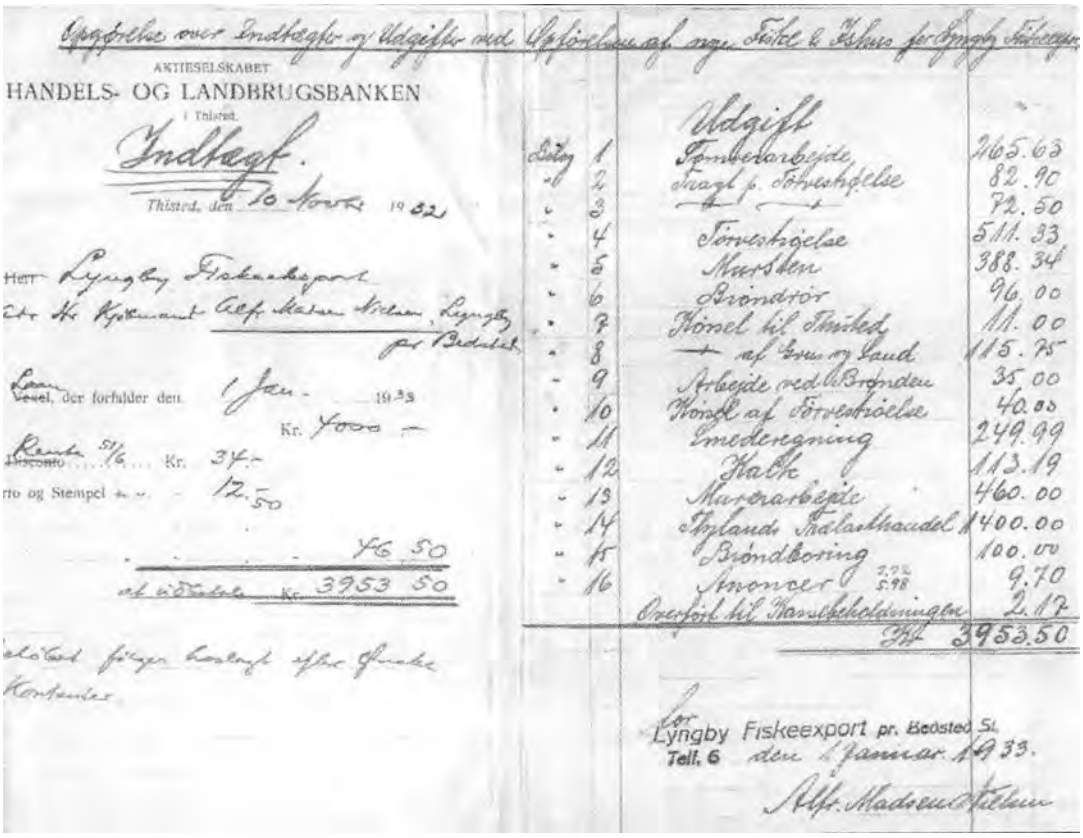

Opgørelse over Indtægter og Udgifter ved Opførelsen af nye Fiske & Ishus for Lyngby Fiskeexport

AKTIESELSKABET
HANDELS- OG LANDBRUGSBANKEN
i Thisted.

Indtægt.

Thisted, den 10 Novbr 1932

Herr Lyngby Fiskeeksport
Adr. Hr. Kjøbmand Alfr. Madsen Nielsen, Lyngby pr. Bedsted

Lån Vexel, der forfalder den 1 Jan. 1933
Kr. 4000 –

Renta 5 1/6 Kr. 34.–
Disconto
rto og Stempel 12.50

46 50

at udbetale Kr. 3953 50

Udgift

Dato	1	Tømrerarbejde	265.63
"	2	Fragt f. Tørvestrøelse	82.90
"	3	— — —	72.50
"	4	Tørvestrøelse	511.33
"	5	Mursten	388.34
"	6	Brøndrør	96.00
"	7	Kørsel til Thisted	11.00
"	8	— af Grus og Sand	115.75
"	9	Arbejde ved Brønden	35.00
"	10	Kørsel af Tørvestrøelse	40.00
"	11	Smederegning	249.99
"	12	Kalk	113.19
"	13	Murerarbejde	460.00
"	14	Tylands Trælasthandel	1400.00
"	15	Brøndboring	100.00
"	16	Annoncer 3.72 5.98	9.70
		Overført til Kassebeholdningen	2.17
		Kr	3953.50

for Lyngby Fiskeexport pr. Bedsted St.
Telf. 6 den 1 Januar 1933.
Alfr. Madsen Nielsen

Regnskab over opførelsen af fiskerhuset i Lyngby, 1933

mulatorer. Udstødningen gik ud gennem sydvæggen, og vi drenge havde stor morskab af, hvem der kunne holde øret tættest på udstødningen, da det knaldede meget med stort lufttryk.

Der var også en lysmast nede på selve landingspladsen, hvor bådene landede. På den tid var der også en dør i vestsiden af fiskerhuset, hvor fiskerne gik ind med deres rygkurve og tømte dem i "bænkene", som de kaldtes. Disse bænke stod et par meter fra muren, så der var fri adgang. På østsiden af bænkene, var der en solid hylde eller nærmest et smalt bord, og her stod de ældre fiskere samt unge mænd og rensede fisken. Midt i huset var der en pumpe, som leverede vandet til det store skyllekar. Brønden er den dybeste jeg nogensinde har set, og det er egentlig underligt, at der var ferskvand så tæt på havet, men det var der. Uden for iskælderen var der en isknuser, hvor isen, som blev langet op fra kælderen, blev knust ved håndkraft. Det var noget vi knægte gerne blev sat til og gerne ville. Isen blev hentet ved dammene nord for Lyngby. Endnu kan man i klitten nord for Lyngby se de tilgroede hjulspor efter de vogne, der i årenes løb har kørt is til Fiskerhuset ved stranden. "Vejen" nordom blev dog også brugt som en genvej til Istrup. Kælderen i Fiskerhuset var velisoleret med hulmure fyldt med tørvesmuld. Isoleringen gjorde, at isen kunne bruges til langt hen på sommeren.

Der var en stor tavle, hvor de forskelliges bådes fangster blev noteret op af min far, som var eksportør. Han blev senere afløst af Christoffer Krogh. Der var et lille kontor til eksportøren, hvor der var skrivebord, telefon samt en mindre vægt, som blev brugt til de finere ting som hummer, torskerogn, o.l.

Torskeleveren blev opkøbt af Ingvard Fink, som hældte den på trætønder, og den blev så senere til fin levertran. Det stank fælt, og det gik især hurtigt på varme sommerdage, når man kom i nærheden af pladsen, men vi kunne jo blot have holdt os væk derfra. Men det var jo også spændende at se processen skride frem. Trannen blev fyldt i solide trætønder og blev leveret på stationen i Bedsted, til hvem ved jeg ikke. Langs hele østmuren var der lange

Fiskerhuset umiddelbart før nedbrydningen. Foto: Thyweb

rækker af helt nye fiskekasser. Når de skulle i brug blev de forsynet med navnet Lyngby Fiskeeksport. Til det blev der brugt en skabelon, hvor teksten stod, og så en stor børste og en gang sort sværte. Fisken blev kørt til stationen af "Ruteniels", og når alt således var tilende, var det tid til at drukne rotterne eller rotten i det store skyllekar. Al indmad fra fiskene blev hældt ud af en slags slidske i østmuren i hjørnet mellem fiskerhuset og de redskabsrum som fandtes dengang. Hvis Ingvards tran lugtede fælt, var det en fin parfume ved siden af det andet. Det er klart at det tiltrak rotter; stedet var faktisk det eneste sted i Lyngby, hvor rotterne fandtes.

Der var sat en rottefælde op af ståltråd, og enkelte gik jo i fælden. Jeg havde nu meget ondt af den stakkels fyr, som sad der og ventede på druknedøden og kiggede på os, men der var ingen nåde. Fælden blev sænket ned i det blodige vand i skyllekaret, og efter et stykke tid, blev karret og buret tømt. Dagens dont var til ende.

Dagbog fra USA

Uddrag af Petrea og Lars Swaneburgs dagbøger. Dagbøger renskrevet af Egon Johansen, Hørdum

Indledning og redigering af Villiam Mortensen, Svankjær

I 2007 bragtes artiklen "Breve fra Lars i Amerika til Petrea i Danmark." Brevene slutter med at Lars fra Colorado i november 1919 er vendt hjem til Thy med det fortsæt at blive gift med Petrea fra Hørdum, og det kan ikke gå for hurtigt.

Egentlig har Lars meldt sig til amerikansk krigstjeneste, og Coloradofarmen er via særlove vedtaget pga. krigen midlertidig bortforpagtet til en anden, men brylluppet har han jo pønset på længe, så hvorfor ikke slå to fluer med et smæk.

Via breve fra Lars til Petrea erfarer vi, at Lars snart er hjemme i Vust for at vaske tøj, snart er han til udstilling i Vestervig, snart er han i Thisted for at købe tøj (Han beder i øvrigt Petrea tage med derop, da han er bange for, at manufakturjøderne deroppe vil snyde ham), og snart besøger han vennen Kristian i Hørdum. Præsten i Hassing besøger han også, og så er der uret, som er til reparation, det skal også hentes. Jo Lars må udnytte tiden, men vigtigst for Lars er det dog, *"om du bare vil, og om dine forældre ikke har noget særligt imod mig, saa er jeg ikke ked af det. Jeg siger Gud ske lov og Tak for dig. Og du er villig til at rejse med mig, det er opofrende".* Hvordan Petrea reagerer på Larses bryllupsforberedelser, ved vi ikke, da hendes breve til ham ikke foreligger, men den hjemvendte amerikaners forehavende lykkes, og vielsen finder sted i Hassing kirke i december 1919, hvorefter parret sammen rejser til Colorado. Ved ankomsten til farmen går det op for Lars, at han har mistet ejerskabet til farmen, da han har været væk for længe. Efter mange genvordigheder lykkes det ham imidlertid på et hængende hår at generhverve sine rettigheder.

På et vist tidspunkt modtager sadelmageren i Hørdum et udateret brevkort fra Lars, hvorpå der står:

Kære Venner! Ja vi har nu godt begyndt paa farmen igen. Vi længes efter at høre fra Eder.

Haaber I har det godt. Venlig Hilsen Petrea og Lars Swaneburg, Flat Top, Colorado, USA.

Den 1.11.1921 skriver Lars og Petrea et kort til Kr. Bangsgaard, Hassing: *Kære alle sammen. Alt ved det gamle. Anne kryber rundt på gulvet og laver Kunster. Petrea friserer sig. Det er tort, og vi har varme endnu, bare lidt koldt endnu om Nætterne. Vi har lige faaet tre røde Kalve, og skal have seks mere i Winter. Venligst Petrea og Lars.*

Efter dette korte resume over to turbulente år, hvori Lars går fra at være ungkarl til at være familiefar på farmen i Colorado, springer vi frem til 1922. Via dagbøger fra januar og februar 1922, som snart er skrevet af Lars (L) snart af Petrea (P), får vi at vide, hvorledes livet former sig for nybyggerne på den amerikanske prærie.

Ægteparret omgås flere norske nybyggere, hvilket undertiden spores i skriftsproget.

NB. Der er ikke ændret på sætningsopbygningen i dagbøgerne, men af hensyn til læseligheden er der visse steder rettet nænsomt i stavning og tegnsætning (Red).

1922 1. Januar

I dag har vi været til Bjørgums til Fødslesdag. Blakstads, Mrs. Jansen og Lærerinden var der ogsaa. Vi fik Haresteg og stegte æbler. Lille Anna fik Korr fra Bedstemor, og saa var der Kort fra Peter og Poul Bangsgaards, Hurup og et stor Pakke ugens Nyheder fra Skjoldborg, vi har haft fint Vejr hele Julen og har det ogsaa i dag.

2. Januar

I dag bliver Anna 1 aar gammel, hun fik Fødslesdagsgave af hendes Gudmoder Tøj til en ny Kjole og af Mrs. Jansen 1/2 Dollar, af

Papa et par Sko. Vi havde saa fremmede, fire Familier, jeg tror 15 i alt. Jeg mindes dagen for et aar siden, da syntes jeg ikke det var ret skønt at være til.

3. Januar

I dag har jeg kun det at bemærke, at det er fæl koldt Vejt med Rimfrost. Solen kan ikke rigtig komme frem, jo saa fik jeg tøj som jeg skal sy gardiner af til mit nye Hus, og saa fik jeg ogsaa et par Strømper færdig, som jeg har strikket til Anna. Her bruges ikke den slags, men jeg synes, dem vi køber, varer saa kort.

4. Januar

I dag har vi været borte til Uglstads, kørte Klokken 12 og kom tilbage klokken 7. Der var samlet et livligt Selskab. Lars sagde, da vi kørte hjem, vi skulle lige have haft Ane Bangsgaard, og det har han ret i. Hun vilde ordentlig have moret sig. Jeg syntes det var lidt for meget af det gode.

Man kunne ikke høre hvad man selv sagde. Der faldt lidt sne sidste Nat, men ikke mere end man kan færdes. Anna har i dag slaaet Busters ben i Stykker det var slemt gjort, men jeg tror nok den kan limes sammen igen(P).

Jeg ved den er limet sammen. Petrea havde Galocier paa for første gang i Vinter og havde nær glemt dem under Knuts Seng. Knut er vor Kirkesanger, har været det i 12 aar.

Petrea syr gardiner. Anna Sover. Lars skal skrive i Skudsmaalsbogen (Dagbogen? Red). Det fryser haardt men Solen er varm om dagen, saa man kan sidde ude og malke Køerne i bar skjorteærmer.

Ja vi har det godt i Colorado faar kaffe på Sengen om Morgenen Kl. 8. Anna og Lars har i Aften sunget 150 Sange i Højskolesangbogen og danset til de bægge var kørt hel træt.

Anna har leget med hendes ny Kat. Hun var ude og føle om Sneen var varm, er saa nem til at komme ud naar Døren er aaben.

Det gaar langsomt med den nye Hus, det er ikke saa ligetil om Vinteren og saa være ene om det. Vi skulde have en par tusind af de Danske Svende, som gaar og driver om Vinteren, saa kunde vi blive færdig paa en gang. (L)

Nu maa nok ogsaa jeg i seng, da jeg begynder at fryse, vi sover her i Køkkenet ved siden af Komfuret, fyrer hele Natten, og endda kniber det at holde Varmen. Frosten er væmmelig haard.

Lars sover, jeg tror det er første gang han er gaat i seng før jeg. Han vil helst være oppe denhalve Nat, og saa sove om Morgenen. Jeg derimod vil gerne i Seng, men i aften har jeg holdt paa med at sy. Det er jeg ikke saa flink til, som jeg bruger at være. Jeg ved ikke hvorfor, men jeg synes det er saa haardt at faa begyndt.(P)

5. Januar

Herskabet er i seng. De havde nær spillet Uenig thi Ungdommen vil ikke give efter for Ole Lukøje. Jeg har I dag været ved Købmanden med lidt fløde og 4 dusin Æg. Jeg fik en Flaske Blæk, som vil slaa Klat, og saa vil det heller ikke skrive Navneordene med store Bogstaver for det er saa Amerikansk. Petrea har begyndt at skrive Dagbog, men det blivet nok Papa, som kommer til at skrive det meste.

Fruen vilde ogsaa at jeg skulde skrive Hjem til Hassing i aften, men saa river jeg bare Bladene ud af Dagbogen.

Vi har en Butik nær her ved nu, saa vi kan køre eller gaa derhen med vore smaa Genvordigheder. Det er en Mormonpræst som har Butikken nu. Han har boet der i 12 Aar, hans Søn startede Forretningen for henved 6 maaneder siden. Nu har den gamle gentlemand købt den, han er en flink og høflig mand som ingen Fjender har.

Det er saa koldt at det fryser imellem Mand og Kone, siger Norskerne. Det er naak koldt men ikke raa Kulde som i Danmark. Her er ingen snue eller Tuberkulose, og enda er 80 % af Colorados befolkning kommen her, fordi de havde Tuberkulose, men Klimaet her helbreder den Sygdom paa kort Tid. (L)

6. Januar

Vi har endnu ingen Almanak faaet saa jeg maa skrive i min Bog hver Dag for at følge med Tiden. Vi faar ellers en Kalender hver Sted vi handler i Byen, men Lars kom ikke derud inden Jul.

7. Januar
I dag er det Søndag og vi har været borte hele dagen, hos Mrs. Johnsen. Der var mange fremmede, og de spillede Kort, saa Klokken blev to i Nat inden vi kom hjem, men det er ikke saa farlig med Kortspil her som hjemme, for de spiller ikke om Penge, men jeg tror, fornøjelsen er saa meget større. Lille Anna er saa god, naar vi er i Byen. Der laa fire andre smaabørn og sov, men hun er vaagen hele Tiden, hun er vant til, at der er stille herhjemme naar hun skal sove.

9. Januar
Lars har i dag været nord efter en ny Dør. Han arbejder ude i Kælderen endnu, han skulle gerne være færdig en af Dagene, hvis vi ikke faar Sne, men det ser ud dertil. Vi har ellers fint Vejr med Maane og mange Stjerner. Tit naar jer om Aftenen ser paa stjernerne tænker jeg paa mit Hjem. Jeg stod saa tit og saa paa Stjernehimlen før jeg gik i Seng, deroppe paa mit lille Kammer, og jeg ved jo det er de samme baade her og der.

Jeg skal bage Brød i Morgen, saa jeg maa til at sætte Dej. Det maa jeg altid gøre Aftenen før for at faa Brødet let, men lille Klavs (Anna . Red.) skulde først i Søvn, for jeg bryder mig ikke om at faa hendes lille Fingre til hjælp.

10. Januar
Vi har haft Storm i dag, men nu mod Aften har Vinden lagt sig. Jeg bager Brød, men vil i Seng saa snart jer er færdig, da jeg har ondt i Hoved og Hals. Det er nok en Forkølelse, der begynder. Lille Anna har heller ikke følt godt i dag, men jeg haaber vi er over det i Morgen. Lars banker og brækker Huset ned, saa "bitte Klavs" ikke kan sove. Han har endnu ikke faaet mad. Vi spiser ikke her fra Middag og til Klokken otte Aften. I den Tid skal I have Mad hjemme mindst tre gange.

11. Januar
Atter er en Dag til Ende, vi fik lidt Sne sidste nat og i dag har det blæst med det, og saa fryser det saa haardt, jeg har slet ikke været uden for Døren. Lille Anna er Daarlig hun kar kasted op. Det er vist Tænderne det er galt med.

12. Januar
Lars er gaaet til Bjørgums efter Posten og Anna sover, saa jeg har det for mig selv, men det er jeg jo for resten vant med nu, for vi er sikker paa aldrig at se et Menneske, uden lige dem som vil besøge os, og det er ikke mange. Jeg har i dag syet en Kjole til Anna, Lars købte til mig, straks efter hun var født et Stykke Tøj til Bleer, men saa syntes jeg det var for fin. Og brugte saa i Stedet for Melsække, og syr saa Kjoler af Tøjet.

13. Januar
Vi fik i Aftes Aviser fra Mor, Breve fra Skjoldborg og Vust, og kort fra Maren Overgaard. Ellers er der ingenting at bemærke, jeg oplever ikke saa særlig meget til daglig.

14. Januar
Jeg har i dag skrevet hjem, men fik ikke brevet sendt afsted desværre. Jeg skulde have skrevet for 14 dage siden.

15. Januar
I dag er det Søndag, og vi har været i Kirke, det var om Formiddagen. Saa fik vi Kaffe og bagefter var der Aarsmøde og Kvindeforeningsmøde, saa fik vi Kaffe igen og kørte saa med Uglstads hjem. Der stod vores Heste, det var for koldt at staa ude hele Dagen. Vi holdt ved Bjørgums og fik Posten. Der var kort fra Johanne og Else og Hans og Brev hjemme fra Vust, foruden nogle andre Blade. Næste Gudstjeneste er ikke før om fire Uger. Det var en kold Tur. Mine Fingre kildred, da vi kørte derover, saa jeg var helt syg af det, Jeg er lidt bange for Anna men jeg haaber ikke hun har frossen for meget. Vi fik af Præsten for 20 cent en ny dansk Almanak, jeg har lige nu læst en lille Historie af den for Lars, den hed " Gamle Pers Tusindfryd" og saa gav han mig to andre Smaabøger ogsaa paa dansk.

Lars kommer med Æg, der er frossen, fordi de ikke er bleven taget ind før aften. Så I kan forstaa at det maa være koldt.(P) Vi havde valg af Meningsmedlemmer. Der blev valgt Valli til Sekritær, Knut trak sig tilbage som Kirkesanger, men blev Kasserer, som er lige saa slem. Chris Johnsen blev værger i stedet for Bjør-

gum. Jeg er ved at prøve at skrive ligesom Petrea, men kan desværre ikke. Hun og lille Klavs er er gaaet til Ro.

Maanen var fuld sidste Fredag, men er kommer over det nu. Æg er 22 cent dusin og Fløde 22 cent pundet, var 40 og 48 for cort tid siden, en underlig fald paa denne tid af Aaret, men vi lever da paa vor egen. (L)

16. Januar

Lille Anna er syg iaften hun blev forkølet igaar. Arvid og Gail er her med Posten, der var Aviser fra Mor og saa fik jeg Katalog over Tapetpapir. Lars har loved mig Papir paa Væggen i vor nye Hus. Der er noget meget fint til Køkken, som jeg gerne vil have, men det sigen han er for dyr, for det er knap med Penge, for det meste, vi har at sælge er lidt Fløde, og den koster ingenting Det kan knap nok betale sig at malke, men der er heller ikke ret mange her, der malker Køer om Vinteren.

17. Januar

I dag har vi saa flytted det meste af Huset. Sikken en redelighed. Vi havde Bjørgum, Thomsen og hans Søn, Blakstad, Uglstad og Henriksen. De mente at de kunde løfte det halve, men det gik ikke. Saa fik Lars to Heste for, og de trak afsted med hele Huset.

Anna og jeg har endnu Køkkenet i ro, men i Morgen tager de ogsaa den. Saa ved jeg ikke hvor vi skal være for det er hundekoldt. Jeg siger til Lars, vi vil i Byen, men han mener ikke, de saa kan faa nogen ting at spise. Og saa har han endda selv været Kok i saa mange Aar. (P)

Bette Klavs sover ved Mama og saa skal jeg skrive færdig, saa langt saa godt ! Hvis vejret bliver skikkelig i morgen saa kan vi faa rejst. Anna slog Haanden ved Døren, men det tager hun ikke saa nøje, hun er en haard kaal, hun skulle jo hjælpe til.(L)

18. Januar

Nej, nej hvor er det kold i dag det værste det nogensinde har været og jeg tror det værste det kan blive. Vi har brændt et halvt Læs Kul i dag, og saa fryser der alligevel Is paa Kaffekanden. Det er slemt nok, for vi holder begge to meget af at faa en lille Taar engang imellem.

Lars holder Halløj med Anna, han tror de har samme Virkning som amerikansk Olie, og det var en sand gode, for hun bade slaar og sparker naar hun skal have det. Det er nær lige saa slem som at blive vasket. Hun gaar af den Grund tit med en sort Næse, naar jeg saa lader hende se i Spejlet siger hun, buh. Hun tror det er en anden lille Pige. Vi har ikke gjort noget ved Huset i dag, i Morges vi kom op var alting fuld af Sne. Nu ikke mere jeg skal til at binde Hose til Anna.

19. Januar

Ogsaa i dag har vi haard Frost, jeg har bagt Smaakager, det første Anna siger om Morgenen naar hun vaagner er Kage, og hun gentager det mange Gange i Dagens Løb, saa jeg er nødt til at have nogle. Hun spiser ellers ikke ret meget, undtagen Kartofler og Æbler. Dem siger hun sjælden nej Tak til, men jo større hun bliver jo mere glad tror jeg hun bliver ved Mammen.

20. Januar

Vi fik i dag Kort fra Mor og en ny Catalog fra Kansas City, der er mange Ting deri som jeg kunde lide at faa, blandt andet en Spisestel, men Lars siger, han ikke har flere Penge end til Tobak. Det synes han er mere nødvendig end alting andet. Henriksen har været og besøgt os i dag. Der holdes Skydeøvelse hos ham i Morgen, men Lars plejer ikke at gaa til det. Den lille Klok er gaaet i staa paa halv fire, saa jeg ved ikke enten Klokken er 10 eller 12, men jeg skal til at sætte Brød og saa i seng.

21. Januar

I dag har vi haft fremmede mand igen, 9 stykker, saa det sidste af Huset er kommen paa Plads. Anna og jeg har boed i Kælderen, og fyred paa Petroliumsovn. Det var slet ikke saa let, da vi var saa mange til at spise, men det gik da.

22. Januar

I dag er det Søndag. Vi har det slet ikke hyggelig her under Jorden, men vi glæder os til at vi

snart faar det bedre. Vi faar et dejligt Hus nu med Køkken og Spisekammer, 2 Soveværelser og en stor Dagligstue og en lukket Veranda , og saa en god Kælder. Den er jeg næsten mest glad ved. Den vi havde, duede ikke, og det er ikke godt at have alting i Køkkenet. Om Sommeren smelter det, og om Vinteren fryser det. Lars har været ved Købmanden. Vi havde hverken Kaffe eller Petroleum. Mrs. og Mst. Haller var og besøge os i Eftermiddag. De henter Vand her.

23. Januar
I dag har vi igen Folk til hjælp. Lille Anna sidder paa mit Skød og sover, mens jeg skriver. Jeg har ingen Steder at lægge hende, men Lars og Henriksen arbejder endnu deroppe. De vilde have færdig saa meget, at vi kunde sove der i Nat.
Jeg har i dag hørt at Klara Johnsen blev gift Lørdag Aften. Et underligt Giftermaal. Hendes Far vidste det ikke engang, og hun var ennda hjemme hos ham, men jeg tænker ogsaa snart de render fra hinanden igen. Det er meget almindeligt her at Folk bliver skilt.

24. Januar
I dag har vi fint Vejr. Vi bor endnu i Kælderen, men Henriksen er her, saa vi kan komme op i Aften.
Vi har Sand til Gulv her, og Anna roder i det, saa hun ligner en Neger, men hun maa jo have Tiden til at gaa.

25. Januar
Det blæser en kold Vind i dag, men Lars siger, Frosten ikke er saa haard som det har været de sidste fjorten Dage. Vi fik en lille Kalv i Aften. Det er noget, som faar Lov til at passe sig selv her. Køerne er aldrig inde hverken Sommer eller Vinter, og de smaa Kalve bliver saa til ude paa Marken, og malker saa Koen. Sær at de ikke fryser ihjæl. Den første Gang jeg saa det, troede jeg det var rent galt, jeg var alene hjemme, men fik da Kalven slæbt ind og Koen malket. Da saa Lars kom, lo han af mig og sagde, hvorfor jeg ikke lod den gaa. Det er ikke som hjemme, hvor Fader passede paa flere dage baade før og efter.

26. Januar
Anna sover ene i Sengen iaften, der er ikke ret ofte det sker, hun vel helst have Mama med. Lars har i dag tækket Huset færdig. Taget er af Spaan, men der er meget tilbage endnu før det bliver færdig herude. Han siger det bliver nok ikke før April, han skulle været efter Posten i aften. Jeg vel helst have det endda en Gang om Ugen, men jeg vil ogsaa helst have ham hjemme om Aftenen, og om Dagen er det ingen Tid til det. Ulvene bliver noget nærgaaende. I dag var der en lige ved Huset, jeg er bange for, de skal aflægge Besøg i vores Hønsehus.

27. Januar
Lars er i Aften daarlig af Forkølelse. Det er særlig Halsen der er galt med. Jeg siger han skulde have en god Rompuns, men det kan vi ikke faa her uden Lægereceft.

28. Januar
Vi fik iaften Brev fra Lærer Dam. Han skriver blandt andet at Karen Vestergaard er bleven forlovet med en fin Herre, jeg gad vide hvad Maren synes om det, for hun plejer helst at vel have kommandoen over hende, men hun er maaske glad ved at faa sig en fin Svigersøn. Jeg ved for øvrigt ikke hvem han er.

29. Januar
I dag er det Søndag og vi har haft fælt Snevejr, men det er ikke saa slem, for vi kan være inde og har nok at fyre i Kakkelovnen med. Lars laver Kalkbørste, og jeg læser" Ugens Nyheder, " og leger med lille Anna. Til daglig kan hun ellers godt gaa og passe sig selv, men hun holder ogsaa nok af at have Mama til at hjælpe sig med at faa tiden til at gaa. Mørtel Bjørgum er kommet med en lille graa Kat. Den har hun meget Spil af, Let - paa - Taa løb sin Vej.

30. Januar
Vi har Snevejr i dag igen, næsten værre end i gaar, der kommer ingenting fra Himlen, men det fyger med det, som er kommen saa man ikke kan se ret langt bort. Vi fik en ny Kalv i dag igen, men det var af en Kvie saa den skal vi ikke malke.

31. Januar
I dag skinner Solen igen, men det er meget kold.
Harald kom med Posten til os. Der var Aviser Hjemmefra og saa Kvinden og Hjemmet. Lars fanged en Ulv i i dag. Vi havde en gammel Hest, som døde først paa Vinteren, og ved den har han sat Sakse til at fange Ulve i, men har ingen faaet før nu. De er for kloge, men sidste Vinter fik han ogsaa to.

1. Februar
I dag begynder vi saa paa en ny Maaned. Jeg har bagt Brød, ellers ingen Ting.

2. Februar
Anna fylder i dag 13 Maaneder. Vi plejer at holde Fødslesdag paa hende hver Maaned, med at drikke Chokolade, men nu faar vi vist nøjes med at gøre det en gang om Aaret. Vi har Klart Frostvejr nu, men koldt med lidt Sne paa Jorden.

3. Februar
Lars har i dag maled i Køkkenet.

4. Februar
I dag har vi faaet en lille Kalv igen. Nu har vi 39 Kreaturer, naar vi tæller dem med baade store og smaa. Gad Bitte var her og spurgte efter to Kalve, som var gaaet væk for ham. Vi kunde i dag nær have brændt Huset af. Jeg havde stillet en Lampe oppe paa et Hylde og da Lars saa banked, han var ved at sætte Døre ind tæt derved, styrted Lampen ned paa Komfuret og der kom Ild i Petroliomen, men vi fik det da slukked. Lars sagde, det var godt, det ikke gik værre, men jeg er ked af det for Lampens Skyld. Det var den bedste, vi havde. Vi fik i aften Brev fra Vust.

5. Februar
I dag er det Søndag. Vi havde saa fint vejr midt paa dagen, at Anna og jeg var ude og se paa Lars slog Søm i, men nu mod Aften er det da kold nok igen.
Gamle Haller og Kærring var her i Eftermiddag.

6. Februar
Nu har jeg ikke skrevet i min Bog i tre Dage, men maa alligevel prøve paa at skrive lidt, mens jeg steger Flæsk til Middag.Jeg har i dag skevet Hjem til Hasing og Lars har i Aften skrevet til Vust.

7. Februar
I dag har jeg ferniseret Vinduer Døre og gulve og hængt Gardiner op i Køkkenet. Lars laver paa Veranda, det skulde helst laves lidt sammen, hvis vi skulde faa Sne, men jeg skælder ud, for jeg vilde have Spisekammeret færdig først.

8. Februar
I dag har vi fint Vejr næsten lige som om Sommeren. Der er ikke langt her mellem Kulde og Varme. Mine Hænder er bleven saa daarlige af Hak. Jeg tror det noget er Vandets Skyld, jeg vasker jo flere Gange om Ugen om Anna. Papa har købt Pot til hende med hun er saa ked af at sidde paa den. Lars er i Aften gaaet til Bjørgums og kom ikke tilbage før 12. Han vilde have haft Anna og mig med, men Hestene var borte, saa vi skulde gaa og det vil jeg ikke være med til. Der er to engelsk Mil.

9. Februar
Jeg har i dag bagt Brød, strøget og hængt Gardiner op i Sovekamret. Jeg troede det var Onsdag i dag, men Lars siger det er Torsdag, hvad nok ogsaa passer. Dagene gaar saa hurtig. Jeg synes Ugen er forbi, før den faar godt begyndt, saa vi kommer tit i Vildrede med, hvad Dag det er. Jeg synes Tiden gik rask, da jeg var hjemme, og for det meste havde travlt, men det er ingenting mod, hvad jeg synes her.

10. Februar
Begge Henriksen var her i dag til Middag, de havde været nord paa efter Hvede til Sæd. Lille Anna sidder paa Gulvet og morer sig med at tage Kul og Pinde af Tørvekassen. Det gør heller ikke noget, men det ender tit i Munden og det synes jeg ikke om, men hun er ved at faa Tænder igennem i disse dage. De er noget langsom til at komme. Hun har bare otte.

11. Februar
Henriksen var her i dag. Han havde været oppe ved Haller med et Læs, ja jeg ved ikke hvad jeg skal kalde det, men det bliver vel nærmest Tørv.
Jeg har bagt Kage i aften. Vi skal til Kirke i Morgen. Det varer gerne hele Dagen og saa faar vi Kaffe, men maa jo selv tage med Kage eller Mad.

12. Februar
I dag er det Søndag. Det blæste saa meget, at vi ikke kunde gaa til Kirke. Jeg har skrevet til Else. Jeg skulde jo helst huske de forskellige Fødselsdage.

13. Februar
Lars har hentet Post i Aften. Der var to Pakker Aviser fra Mor, den ene Bundt var adressen gaaet af. Maaske det var af den Grund den havde været saa længe om Rejsen.

14. Februar
Lars er iaften kørt til Købmand vi havde hverken Sukker eller Kaffe eller Tobak, og saa kom han med Kandy til Anna og mig. I Middags jeg hængte Tøj til Tørre, frys det stiv, før jeg fik det paa Snoren. Vi har i dag misted vor sorte Kat. Det var slemt nok for saa har vi ingen til at tage Rotter og Mus.

15. Februar
I dag har vi Sommervejr. Anna og jeg var ude og finde Æg i Stakken. Vores Høns lægger Æg alle umulige Steder undtagen i Hønsehuset. Vi har en Kalv, som er syg. Lars siger der har frosset er Stykke af dens Øre i Nat.

16. Februar
Klokken er 12, og Anna danser rundt paa Gulvet endnu. Lars var til Henriksen og Bjørgums i aften. Han kom med Brev fra Mor og Hans i Vust. Han skriver til ham nu igen. Der er lidt tale im at han og Kæresten eller Konen bliver det vel saa kommer her over, men jeg tror vel ikke det bliver til noget. Haller og Kone var her i Eftermiddag. Nu maa lille Klavs og jeg se at komme til Køjs.

17. Februar
Bjørgums kom kørende i Morges og tog Anna og mig med til Flat Tops og saa var de med os hjemme igen og spise til Middag. Vi har meget fint Vejr i dag. Jeg har ogsaa bagt Brød.

18. Februar
Jeg har i dag skrevet hjem til Mor og til Skjoldborg. Lars har hentet Post i dag og saa var han hos Henriksen for at laane en Høvl. Der var Aviser hjemmefra og nogle andre Blade.

19. Februar
I dag er det Søndag. Vi sidder saa ene herhjemme, jeg læser Aviser og har begyndt paa at skrive til Johanne blev ikke færdig, for Anna vil ogsaa være til Stede.

20. Februar
I dag har jeg vasked Storvask, sidste Gang var først i November. Det er ikke som her, Folk vasker hver Mandag, men jeg synes, det er lige meget, enten jeg har lidt eller meget naar først jeg faar begyndt. Lars hjælper mig altid med at bære Vand, og saa er der saa let, fordi vi altid kan faa tøjet tør med det samme. Jeg tænker tit paa, hvor Mor gik og slæbte det ud og ind og lige Vaad var det.

21. Februar
Jeg har i dag strøget og gemt hen mit Tøj. Det blæser stærk i dag men er ikke saa kold ennda. Jeg synes,vi kan begynde at mærke Foraaret kommer. Rugen og Hveden begynder at blive grøn.

22. Februar
I dag har vi Snevejr, og der er kommet en del i Nat, det er Helligdag, Vashintons Fødselsdag. Der kører ingen Post og jeg tænker heller ikke, de handler i Byen. Lars gik til Bjørgums i Eftermiddag. De handler om Ejendommen igen i dag, saa det maa vel blive til Alvor engang, jeg skulde blive glad hvis det var os der skulde sælge. Der var Kort til os hjemme fra Vust og Brev fra Hans, maaske han alligevel kommer herover i Sommer.

23. Februar
I dag skal jeg love for vi har Frost og Kulde igen. Lars her været ved Købmanden og saa havde vi ingen Mel eller Kaffe og saa havde han en del Kartofter med for gamle Haller. Det var saa kold sidste Nat at Vandspanden i Køkkenet var Bundfrossen og Brødet saa haardt, at vi ikke kunde skære det i Stykker, og det var ikke mere end lige til at vi kunde holde Varmen i Sengen.

24. Februar
Ogsaa i aften sidder jeg ene hjemme. Lars skulde op til det gamle Hus efter en Spand Hvede til Hønsene, og saa vilde han gaa til Bjørgums efter Post. Det har ogsaa været kold i dag, men Solen meget varm. Vi har Koncert i Aften af fire Kalve, som skal vænnes fra patten. De er 1/2 Aar men bliver ved at suge Køerne, og da det ikke er svær med Foder er det noget haard ved dem, og Kalvene er ogsaa saa gammel, at de godt kan nøjes med Vand. Anna sover, hun kommer gerne i seng Klokken seks, men hun sover bare en halv time om Middagen. Hun har faaet en ny Tand igen, men det regner hun ikke for noget. Det staar helt stille med at gøre Huset færdig, vi mangler Stof dertil, Lars skulde til Byen med et læs Hvede og saa have det med hjem.

25. Februar
Lars har været i Byen i dag, kørende med Thomsen. De kørte Klokken ni i Morges og kom tilbage til det var mørk. Anna og jeg har bagt Kringler vi maa have noget at bestille naar vi skal være alene hjemme ellers bliver Tiden for lang. Han havde et Læs Kul med hjem, og mange andre Ting, saa nu er vi godt forsynede for en lang Tid igen.

26. Februar
I dag er det Søndag, Lars har blandet maling sammen og er begyndt at male Huset udvendig, saa nu bliver den fin, men det er ogsaa første Gang den har været malet, saa det er ikke for Storhed alene, men ogsaa for Gavn. Lars gik i Mørkningen efter Post, men der var ingen Ting fra Danmark. Vi fik en dansk engelsk Ordbog som vi havde sendt efter for et halvt aar siden, og ikke troede der var kommen nu.

27. Februar
I dag har vi Snestorm, der er falden en del Sne i Nat, ogsaa i dag og saa blæser det stærk. Vi har næsten altid Storm naar det sner. Vi har en Kalv som er Død i Aften, den har været syg længere Tid. Lars tror den har spist en Søm eller noget lignende.

28. Februar
Ogsaa idag sner det, men vi har fint stille vejr, med Solskin. Det er godt at faa noget Sne om Vinteren. Det maa vi have for at faa en god Hvedeavl.

Dagbogen afsluttes her. I næste års årbog bringes en afrundende artikel om Petrea og Lars

Møllersvend på valsen

Af Svend Sørensen, Skovsted

Når korn kommer på valsen, bliver det mast godt og grundigt. Når en håndværkssvend er på valsen, bliver han højst træt af at gå. De to betydninger af "valsen" kommer dog af det samme tyske ord, walzen, at dreje rundt. Kornvalsen drejer rundt, og håndværkeren rejser rundt for at se sig omkring. Da jeg gav mit manuskript til årets Fyrspil titlen "Møllersvend på valsen", havde jeg de to betydninger i baghovedet. Titlen dækkede først og fremmest over det faktum, at en møllersvend kommer på besøg i Heltborg, men havde det ikke også et lille strejf af noget uhyggeligt og makabert?

Fyrspillet 2008 blev afviklet ved Heltborg Mølle i begyndelsen af juli. Instruktionen var lagt i hænderne på Jacob Jessen, der i sit oplæg til publikum skrev:

"Heltborg er en ganske almindelig landsby med ganske almindelige beboere og deres helt almindelige glæder og sorger. Sådan er det nu ganske som for over hundrede år siden. Det er just ikke her, at man forventer, at de store verdensbegivenheder skal udspille sig. Det gør de heller ikke. De begivenheder, du skal være vidne til her ved møllens fod, er ganske almindelige hverdagstildragelser, helt uden interesse for andre end for thyboerne selv. Men for dem, som for os alle, kan de små og ubetydelige hændelser betyde forskellen på liv og død."

Senere i introduktionen bemærkede instruktøren:

"Historien er helt og aldeles opdigtet. Navne på personer, gårde og lokaliteter er hentet i folketællingen 1890, og enhver lighed med virkelige personer og hændelser er utilsigtet og tilfældig. Men problemerne er almene og derfor interessante. Historien kunne sagtens have udspillet sig i Heltborg for over hundrede år siden, ligesom begivenhederne kunne være foregået et hvilket som helst andet sted på et andet tidspunkt.

Handlingen tager sin begyndelse sent en forårsaften, da møllersvenden Henrik dumper ned i Heltborg og i skuespillet. Alt er tilsyneladende fred og idyl, men der er noget, der ikke er, som det skal eller bør være. Hvorfor lusker gamle Ane rundt for at indsamle sære substanser? Og hvorfor er stort set alle de unge piger utilpasse og plaget af kvalme? Har de influenza eller hvad?

Rigtigt gættet! Én af pigerne er gravid. Og det var en katastrofe at få et barn uden for ægteskab dengang.

Efter premieren skrev Villy Dall i Thisted Dagblad d. 4. juli:

"Scenen er Heltborg Mølle lige ved landevejen. Anno 1890. Ikke alt er lige godt i det lille samfund. En ung pige, der er datter af en forgældet

Møllersvenden er klar

husmand, er "kommet i ulykke", og flere raser, ikke mindst den gale missionær. Men den omvandrende møllersvend, der jo kommer udefra, får sat perspektiv på tingene:

"Nu er det over 100 år siden, man satte bønder op på træhesten. Så skal vi ikke til at sætte kvinder derop i stedet."

For hvem er faren til barnet? Så meget kan vi røbe, at den sag løser sig. Men som møllersvenden tørt konstaterer:

"Uden en kvinde som Katrine på Bakgården ville verden være som en mølle uden vind."

Nu spolerer man jo ikke længere noget ved at skrive, at det var Katrines ægtemand, der havde gjort tjenestepigen Sørine gravid. Det var, sandt for dyden, ikke første gang, at en gårdmand forsyndede sig mod en tjenestepige. Det bemærkelsesværdige var Katrines rolle, som anmelderen så rigtigt fremhævede, endda i overskriften. Hun var fra min side tænkt som en hyldest til det bedste i kvindekønnet, fyldt som hun var med handlekraft og evnen til at holde sammen på stumperne. Hun var selvfølgelig et produkt af en svunden tid, da gårdens og slægtens videreførelse var vigtigere end personlig behovstilfredsstillelse. Hvis møllersvenden var helten, så var hun heltinden. Sammen fik de tingene sat på plads i Heltborg.

"Det er for publikum en meget positiv inspiration at opleve den spilleglæde, der under premieren strålede ud af skuespillerne." Endnu nogle sande ord fra anmelderens side. De mange garvede kræfter på rollelisten hævede spillet op over det dilettantiske, og Morten Nielsen udfyldte rollen som møllersvend med pondus og gennemslagskraft. Kostumeafdelingen må

Skatteopkrævning 1890: "Ka do gi tebååg po 150 kr?"

ikke glemmes, her råder man over nogle dygtige damer, der havde lagt sig i selerne for at give tilskuerne stof til eftertanke og betragtning. At man tydeligt kunne høre, hvad der blev sagt, skyldtes ikke mindst Isak W. Andersen, der efter mange år takkede af som lydmand.

Og så må vi ikke glemme vejret! Det viste sig fra sin mest indbydende side, og man skulle være et skarn for ikke at nyde aktører i kød og blod ved den idylliske mølle omgivet af bølgende kornmarker, grønne agre og en blinkende fjord.

Et tidsbillede

Ud over at gengive et handlingsforløb har det været hensigten at skabe et tidsbillede. Valget af fortid faldt på året 1890, da mølleren hed Rasmus Villesen. Allerede to år senere solgte han møllen til Peder Balsby, der blev den sidste egentlige møller i Heltborg.

1890 var en tid, hvor meget forandrede sig, ikke mindst inden for landbruget. Men målt med vor tids målestok gik det fortsat langsomt. Når man steg på toget 8.31 i Hurup, så var man i Thisted 10.12.

Det kan være en fordel, at publikum ikke kan huske tilbage til 1890. Så kan forfatteren lidt friere træde ind i lokalsamfundet og bruge de navne, der er optegnet i folketællingen fra samme år. Det stiller dog nogle krav til den, der lægger disse mennesker ord i munden. De må behandles med respekt, for det er jo en del af

tilskuernes forfædre. I den forbindelse skylder jeg Linne Hedegaard en stor tak. Hun har bidraget med værdifulde oplysninger om de gamle slægter.

Årets spil havde fået undertitlen "Helte og skurke i Heltborg 1890", for det går ikke uden skurke! Skurke er også mennesker, de er en del af livet og ikke mindst en vigtig del af et drama. Men handlingen er frit opfundet, og skurkene leder man forgæves efter i folketællingen.

Møllen som kulisse

Man kunne ikke undgå at blive betaget af møllen som kulisse. Mange af os oplever det som et stykke danmarkshistorie, en stump af dansk kulturlandskab, lige så uundværlig som gravhøjene og de spejlblanke søer. Jo, i møllens selskab følte vi lidt af historiens vingesus.

Korn er kernen i de gamle møller, selv om de også har været brugt til meget andet. De har trukket vandpumper og maskiner, og de har drevet stampeværker, der bl.a. har været anvendt i forbindelse med fremstilling af papir, klæde og læder. Men vi forbinder først og fremmest de gamle møller med grutning af korn.

Mennesker har kværnet korn i flere tusinde år. Det startede ret simpelt med, at man med håndkraft skubbede en mindre sten frem og tilbage på en større, flad sten. Næste skridt i udviklingen var, at man opfandt den runde møllesten. De første var små og blev drejet med håndkraft, men i begyndelsen af middelalderen lærte vi i Danmark at bruge vandkraft til at dreje møllestenen. Det var sikkert munke fra udlandet, der lærte os at bygge vandmøller.

Vandmøllerne fik ret hurtigt selskab af vindmøller, de såkaldte stubmøller, hvor hele møllen blev drejet på en kraftig træstub. Senere kom der møller af den type, som Heltborg Mølle tilhører. Den første blev bygget i 1619 efter ordre fra Chr. d. 4., og den første møller kom fra Holland. Endnu i dag kalder vi denne mølletype for en hollandsk mølle.

Fordelen ved den nye slags møller var, at man kunne nøjes med at dreje møllehatten og dermed vingerne, når vinden skiftede retning. De hollandske møller fik for alvor vind i sejlene, da møllenæringen blev givet fri i 1862, så alle havde lov til at bygge en mølle. Før den tid skulle man have kongens tilladelse til at bygge en mølle. Det betød til gengæld, at mølleren ofte var en velstående mand med stor anseelse.

Tossehans på "uhyret"

Den frie konkurrence efter 1862 betød talrige møller. Fra 1862 og til 1910 blev der bygget ca. 30.000 møller i Danmark! Omkostningen var imidlertid, at flere møller havde svært ved at få det til at løbe rundt, også selv om det blæste. Sådan forholdt det sig også langt hen ad vejen med Heltborg Mølle, der blev bygget i 1875. Det har aldrig været nogen guldgrube at være møller i Heltborg.

Sommerudflugt til "Nørre Vosborg"

Af Helge Thinggaard, Vestervig

Søndag den 24. august 2008 havde foreningen en meget vellykket tur søndenfjords. I to busser startede 85 deltagere i pragtfuldt solskinsvejr. Da vi nærmede os Oddesund kvalte disen dog solen, så det bekræftede min tidligere konstatering af, at solen har skinnet mere i Thy, siden vi kom med i region Nord; bjergene i Sydnorge tilgodeser os nu i langt højere grad, når skyerne skal spredes, så klimatisk set var kommunalreformen en succes.

Undervejs var der dog ingen som led af vestjysk solformørkelse. I en munter stemning blev vi orienteret om dagens program, og der blev sunget: "Nu er dagen fuld af sang" m.m.

Formiddagskaffen med stort udvalg af morgenbrød blev nydt på P-pladsen ved Skærum Mølle, og nu var solen begyndt at trænge igennem disen, så her burde vi måske have sunget: "Der dukker af disen min fædrene jord".

Ankomsten til "Nørre Vosborg" bekræftede, at den store investering af bl.a. midler fra Realdanias datterselskab Realea har givet Vestjylland et enestående kulturcentrum.

Vi blev guidet af Kai Munk. Velartikulerende og vidende fortalte han med en smittende begejstring om stedets omfattende historie. Den kendte storgodsejer Niels Bugge fra Hald ved Viborg har bl.a. også ejet "Nørre Vosborg" foruden adskillige andre godser, og storskrydende fortalte han om glæden ved at kunne ride på egen jord, når rejsen fra hovedsædet gik til den vestligste besiddelse. Den mest betydende ejer af "Nørre Vosborg" har været etatsråd Andreas E. M. Tang. Den danske landbrugseksport var han stærkt engageret i. I 1851 fik han startet en dampskibsrute fra Agger Kanal til England, så på det punkt var han en af pionererne. Esben Graugaard fortæller i den fremragende bog "Nordvestjyske bønder som kreaturhandlere i Nordsørummet" om Tangs "spølstude"; dvs. stude, der fedtedes op med spøl eller bærme, der var et affaldsprodukt fra produktionen af brændevin og øl. Esben Graugaard ræsonnerer, at det måske ikke var nogen tilfældighed, at Tang havde et betydeligt brænderi i Skærum Mølle ved Lilleåen.

Efter de mange vitaminer til hovedet skulle maven også forsynes. Det skete på bedste vis med en stor dansk bøf i stedets cafeteria.

Kl. ca. 14 kørte vi til den nærved liggende "Lystbækgård". Undervejs harmoniserede Uggi den gode stemning yderligere med harmonikaspil. Hyrden Berit Kjilerich demonstrerede hvordan en veldresseret hyrdehund med stor ihærdighed kan styre en fåreflok. Efter det interessante skue viste hun, hvor hurtig et får kan klippes, og jeg tænkte i denne forbindelse på Mogens Klitgaards bog: "Gud mildner luften for de klippede får". Denne dag behøvede Vorherre dog ikke at assistere, for luften var mild. Det var i øvrigt trist at konstatere, at markedsprisen for uld er så lille, at den ikke kan sælges med fortjeneste. Adskillige benyttede lejligheden til at inspicere gårdbutikken, hvor der bl.a. kunne købes lækkert fåre- og lammekød, fåreskind, strik- og vævevarer m.m.

Lidt forsinket kørte vi til det smukke område ved Stadil Fjord og besøgte kirken med det gyldne alter. Vi fortsatte vestpå over det afvandede område ved Vest Stadil Fjord. Efter en øl/vand pause gik turen hjemad via Thorsminde.

Det rekordstore antal deltagere kom hjem med erindringen om en herlig tur. Alt dette for kun kr. 175; aldrig har vi vist fået så meget for pengene, men jeg har også en mistanke om at foreningens pengetank har bidraget med en pæn skilling. En stor tak til arrangørerne for den helt perfekte tur. De bør genvælges med akklamation mange år fremover.

Foto: Lisbeth Ejlersen

Fra Museets Arbejdsmark

Af Jytte Nielsen, Museet for Thy og Vester Hanherred

Endnu et år er gået og mange henvendelser og sager er gået over skrivebordene hos museets medarbejdere. Hverdagen på museet er travl og det er sjældent, at man kan planlægge en arbejdsdag, for med områdets interesserede og aktive befolkning skal der ofte "rykkes ud, når det brænder". Indenfor alle museets arbejdsfelter er kontakten til lokale aktører en vigtig del, for uden mange øjne og ører ude i marken, ville mange værdifulde ting og oplysninger gå tabt for evigt. Museet er derfor også utrolig taknemmelig for de mange henvendelser, som også berettiger museets eksistens. Tak.

Tilsyn med fredede fortidsminder

Begiver man sig rundt i det danske land, ligger gravhøjene spredt på mangen en bakketop og kommer man så langt mod nordvest som til Thy, så mister man næsten pusten over gravhøjenes antal og tætte beliggenhed. Vi har godt 1200 fredede gravhøje i Thy og et tusindtal overpløjede tillige. Men her skal det handle om de fredede gravhøje.

I forbindelse med strukturreformen og den deraf følgende nedlæggelse af amterne, blev gravhøjene pludselig "stedbørn". Tidligere havde amterne forestået tilsynet med gravhøjene, men hvem skulle de nye "forældre" være. Staten valgte at føre tilsynet til Kulturarvsstyrelsen i København. Men det kan være svært at sidde på H.C. Andersens Boulevard og holde øje med alle danske gravhøje og voldsteder. Kulturarvsstyrelsen valgte derfor at lægge tilsynet med gravhøjene ud til 10 udvalgte statsanerkendte kulturhistoriske museer i Danmark – spredt geografisk ud over landet. Netop her i Nordvestjylland ligger gravhøjene tæt, og Museet for Thy og Vester Hanherred blev

Charlotte Bøje Andersen fører tilsyn med gravhøjene på Ydby Hede

forespurgt, hvorvidt man ville påtage sig at føre tilsyn med de fredede fortidsminder i Skive, Morsø og Thisted Kommune. Museet takkede ja, og fra 1. januar 2008 er tilsynet så gået i gang. Museet har ansat arkæolog Charlotte Bøje Andersen til at forestå arbejdet – og hvad er det så egentlig hun skal lave?

I løbet af de kommende 5 år skal områdets 2300 fredede fortidsminder have besøg. Ved fortidsminder forstås både fredede gravhøje, men også middelalderlige voldsteder og yngre fæstningsanlæg.

Ved et besøg skal fortidsmindet indmåles med moderne GPS-udstyr og i en bærbar computer indtastes oplysninger om tilstanden, hvad angår den 2 meter dyrkningsfrie zone omkring fortidsmindet, samt evt. overtrædelser indenfor 100 meter zonen, hvor der ifølge Naturbeskyttelsesloven ikke må foretages ændringer i bebyggelse, terræn eller beplantning uden forudgående dispensation. Endelig gøres der bemærkninger om fortidsmindets plejetilstand – altså hvorvidt der bør fjernes træer og buske – og det fotograferes til en billeddatabase. Disse oplysninger sendes til Kulturarvsstyrelsen, som så foretager de fornødne foranstaltninger, hvis der er sket overtrædelser i forbindelse med lovgivningen.

I foråret 2008 er godt 300 fortidsminder blevet tilset og der er konstateret overtrædelser en del steder. Det drejer sig mest om friholdelse af den 2 meter frie dyrkningszone, men også skader påført af græssende kreaturer eller gravende ræve og grævlinger er påtruffet.

For mange lodsejere kan lovgivningen omkring de fredede fortidsminder virke besværlig, især kan det være svært at "komme omkring" gravhøjene i forbindelse med udførelse af markarbejde, og en del gravhøje er da også i tidens løb blevet temmelig "firkantede". Men gravhøjene har nu ligget der i mange tusinde år, og fortalt deres historie om de mange generationer, der før os har haft kærlighed til dette land. De har altid givet landskabet karakter og netop knyttet båndene mellem det naturgivne og det menneskeskabte. Så tilsynet med de fredede fortidsminder skulle gerne bevirke at vi alle bliver bedre til at passe på dem, så også generationerne efter os kan nyde og forundres over vore forfædres lyst til at opføre store monumenter i landskabet. De minder os om, at vi er et led i en lang kæde – et kapitel i en lang fortælling om slægters kommen og gåen.

Jernudvinding

Siden midten af 1990érne har der været gjort forsøg med jernudvinding på Heltborg Museum. Første gang forsøgene blev gjort var det med deltagelse af arkæolog Olfert Voss, som må betegnes som "the grand old man" i dansk jernudvindingshistorie. Hans interesse for emnet blev vakt i 1960érne i forbindelse med udgravning af jernudvindingsovne i Sydvestjylland.

Forsøgene på Heltborg Museum blev gennemført med stor entusiasme og ihærdighed, men uden de store resultater og jernmængder. Dette har dog ikke afholdt en gruppe ihærdige fritidssmede og jernudvindere i at fortsætte de lavteknologiske eksperimenter. Andre steder i Danmark er der også i årenes løb gjort forsøg og deraf følgende erfaringsudvekslinger. I de seneste år har Jens Jørgen Olesen på Heltborg Museum arbejdet ihærdigt med jernudvindingsforsøg og opbygget et netværk i form af andre ligesindede. Det var derfor naturligt at invitere til et seminar om jernudvinding på Heltborg Museum i dagene fra den 29. april til den 4. maj i år. Og fra så fjerne lande som Canada, Holland, England, Tyskland, Norge og Sverige kom de – sammen med et par håndfulde danske mænd. I uge 18 kunne man så ved museets jernaldergård se en flok dybt koncentrerede og hårdtarbejdende mænd – og en enkelt kvinde – riste myremalm, påfylde ovnene, tage notater og udveksle iagttagelser og gode råd, og langt om længe banke den udvundne jern sammen. For modsat de første år i Heltborg, har de mange senere eksperimenter båret frugt, og ganske langsomt er nutidens mennesker ved at kunne begynde at aflure fortidsmenneskenes teknikker og metoder. Nogle gange er det enkle det mest komplicerede at forstå – og i vores højteknologiske samfund er vi kommet langt væk fra de enkle pro-

cesser. Jernudvindingsseminaret blev en stor succes for deltagerne og når resultaterne er bearbejdet vil de komme mange andre til gode, og i sidste ende gøre os alle klogere på vore forfædre.

Jens Søndergaard og den sorte kunst

Traditionen tro sætter Heltborg Museum hvert andet år fokus på kunstneren Jens Søndergaard.

Og dette år er da heller ingen undtagelse. Museets samling af Jens Søndergaards værker rummer en hel del grafiske arbejder, og årets særudstilling blev da også helliget hans grafiske arbejder fra 1950érne.

Egentlig er Jens Søndergaard mest kendt for sine store, farvemættede og ekspressive oliemalerier, hvor motivet ofte er det thylandske landskab eller havet og skrænterne ved Bovbjerg. Men gennem hele sit virksomme liv lavede han også en del akvareller, tegninger og grafiske arbejder. Det er imidlertid først i 1950érne, at han for alvor begynder at arbejde med store litografiske sten.

På udstillingen på museet vistes et bredt udvalg af arbejder fra hans sidste 7 arbejdsår. De tidligste var dateret til 1950, og motiverne er oftest landskabsstudier fra Thy – og især Stenbjerg. Endnu er stregen lidt tynd og malebogsagtig, men senere bliver de sorte og kraftfulde og farverne kommer også i spil, ligesom motivkredsen udvides til portrætter, nøgenstudier og figurbilleder. I alt har museet kendskab til mere end 70 forskellige motiver. Nogle er trykt i så lille et oplag som 6 – 10 tryk, før den litografiske sten igen blev slebet ned og et nyt motiv kunne opstå. Nogle gange brugte Jens Søndergaard de litografiske sten som var det papirark.

Dette ved vi fra maleren Richard Mortensen, som ofte arbejdede sammen med Søndergaard på det grafiske værksted. Når først de var nået ud på de små timer, og museme poserede for

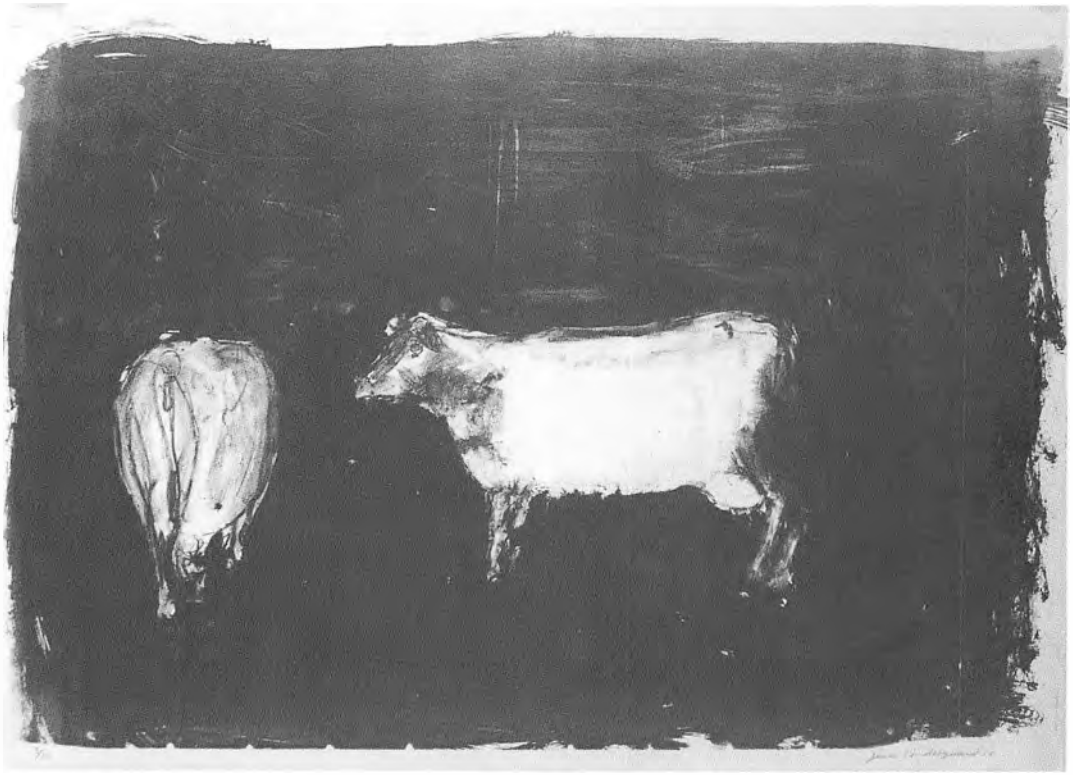

Litografi af Jens Søndergaard: Køer - fra 1956

Fra årets særudstilling med Jens Søndergaard: Litografier på Heltborg Museum

kunstnerne, så udbrød Jens Søndergaard: "Jæ må ha' flere sten".

I 1953 udstillede Jens Søndergaard sine grafiske arbejder i Paris – sammen med Richard Mortensen – og denne udtaler i den forbindelse: "Jens hænger sine mesterlige litos op. Sorte som kun Christen (Sørensen) kan lave dem, sensuelle som kun Margot (musen) kan forhekse dem og generøse, som Søndergaards pensel fødte dem".

Denne sommer hang litografierne på Heltborg Museum og berettede om endnu en af Jens Søndergaards stærke kunstneriske sider.

Sydthy Egnshistoriske Forening

Af Eigil T. Andersen, Grurup

Egnshistorisk Forening fylder 25 år

Når vi den 17. november 2008 afholder den årlige generalforsamling, kan vi samtidig fejre 25 året for Foreningens oprettelse. Baggrunden for oprettelsen står at læse i Foreningens forhandlings protokol, hvor Gunnar Kjær Mortensen, Boddum, som blev Foreningens første sekretær, skriver således om forhistorien:

"I efteråret 1983 blev en lille gruppe personer, bestående af Elly og Hjalmar Mardal, Uffe Larsen, Ejnar Vestergaard og Tage Thure, enige om at forsøge at starte en forening i lighed med den, som findes på Thyholm. En sådan forenings hovedsigte var at udgive et tidsskrift om historiske emner fra egnen og at fungere som støtteforening for Egnshistorisk arkiv, som i dag fungerer alene på kommunal basis under biblioteksvæsenet. På længere sigt er det meningen at udskille det egnshistoriske arkiv fra biblioteksvæsenet.

Ovennævnte 5 personer dannede et initiativudvalg, som holdt en række møder i efteråret 1983, og dette arbejde mundede ud i en indkaldelse til et møde på Tinghuskroen i Vestervig torsdag den 17. november 1983. Der mødte et halvt hundrede mennesker, og initiativudvalget redegjorde for ideen med foreningen og dens virke. Der blev rundsendt lister, hvor man kunne tegne sig som medlem ved dannelsen af foreningen, og fra forsamlingen fremkom ideer om, hvilke emner man kunne beskæftige sig med. Initiativudvalget blev enstemmigt valgt som foreløbig bestyrelse, og det blev bebudet, at den stiftende generalforsamling ville blive afholdt den 16. januar 1984".

Ved den stiftende generalforsamling den 16. januar 1984, afholdt på Bedsted Kro, blev de på forhånd udarbejdede vedtægter drøftet, rettet til og vedtaget. Kontingentet blev fastlagt og der blev foretaget valg af bestyrelse, suppleanter og revisorer. Den første bestyrelse kom efter stemmeoptællingen til at bestå af:

Elly Mardal, Boddum. Uffe Larsen, Bedsted. Gitte Jensen, Taabel. Eigil T. Andersen, Lodbjerg samt Gunnar Kjær Mortensen, Boddum.

Ret hurtigt blev der oprettet et net af sognerepræsentanter, som har været af stor betydning for Foreningen; dels ved tegning af medlemmer og som kontaktpersoner, dels som uddelere af årbogen.

Tiden har været gunstig for oprettelsen af Foreningen, da interessen for lokalhistorie har været stigende.

Årbogen har været det bærende element i Foreningen, men det er også blevet til mange gode besøg til kirker og gårde og afholdte udflugter, også udenfor den nære egn. Medlemstallet steg meget hurtigt til flere hundrede og har nu i de sidste mange år ligget på omkring 800.

Alle med interesse for Foreningen og årbøgerne ved, at Foreningens formand i de første 16 år var Elly Mardal, som med sin store viden om slægts- og egnshistorie og sin utrættelige arbejdsindsats har gjort en meget stor indsats for Foreningen. Ved sin afgang ved generalforsamlingen i Doverodde i år 2000 blev Elly da også behørigt hyldet og udnævnt til æresmedlem af Foreningen.

Generalforsamlingen 2007 afholdtes mandag den 19. november på Bedsted Kro med en rekordstor deltagelse på 75 medlemmer. Musikken var også mødt frem i skikkelse af Uggi Larsen og Thorkild Nielsen, der flere gange i aftenens løb underholdt på bedste vis.

Efter fællessangen valgtes Jens Jørgen Krogh, Hørdum, som dirigent og kunne konstatere generalforsamlingen for lovlig indvarslet. Eigil Andersen aflagde beretning om det forgangne år. Denne findes trykt i sidste års årbog. Kasserer i Foreningen Hans Ejlersen forelagde regnskabet. Bestyrelsen havde vedtaget, at kontingentet for det kommende år skulle stige med 20 kr. til 120 kr.

Såvel beretning som regnskab blev godkendt af forsamlingen. Der var ikke indkommet forslag fra medlemmer til behandling på generalforsamlingen.

På valg til bestyrelsen var Leif Krogsgaard, Jytte Sunesen og Lisbeth Ejlersen, hvoraf Lisbeth Ejlersen ikke ønskede at fortsætte. Eigil Andersen takkede Lisbeth for hendes indsats gennem 11 år i bestyrelsen, hvor Lisbeth vil blive meget savnet i arbejdet. Leif Krogsgaard og Jytte Sunesen genvalgtes og som nyt medlem af bestyrelsen nyvalgtes Rita Christensen, Bedsted, der har været suppleant til bestyrelsen siden generalforsamlingen i 2006. Som ny suppleant nyvalgtes Poul Brandt, Sønderhaa. Lisbeth Jensen, Bedsted, genvalgtes som revisor. Ingen ønskede ordet under "Eventuelt", så dirigenten kunne herefter afslutte generalforsamlingen. Straks efter denne var der mulighed for medlemmerne at få Årbog 2007 i hænde og mange benyttede lejligheden til at betale kontingentet for næste år. – Efter kaffen underholdt Uggi Larsen med Kirks morsomme beretning: "En gebommerlig gild", som fik latteren til at runge i salen!

Efterfølgende har bestyrelsen konstitueret sig. Eneste ændring her har været, at Rita har overtaget jobbet som Foreningens sekretær.

Den første søndag i advent, den 2. december, havde Foreningen arrangeret en busudflugt efter forslag fra Lisbeth Ejlersen til Hjerl Hede, der i tre weekender i december måned har levendegørelse af de gamle juletraditioner og juleforberedelser, noget som kan få mange minder frem hos de fleste. I turen indgik en middag på Hjerl Hedes restaurant Skyttegården, som bød på gammeldags flæskesteg. Turen blev en dejlig oplevelse og fortjener at blive gentaget.

Heltborg Museum har også i det sidste år været rammen om flere udstillinger og mange interessante foredrag. I februar fortalte klitplantør Ib Nord Nielsen om Nationalpark Thy og i marts var det Niels Bendsen fra Hjørring, der holdt foredrag om gårdmalere og malerier i Nordjylland. På opfordring havde mange medbragt malerier af gårde i Sydthy, som i løbet af aftenen blev affotograferet og nu indgår i museernes registrering. I april mødtes vi ved Heltborg Mølle, hvor årets fyrspil: "Møllersvend på valsen", skrevet af Svend Sørensen, skulle foregå.

Efter besigtigelse og en god snak om den gamle mølle, fortsatte aftenen på Heltborg Museum, hvor Svend Sørensen fortalte videre om møller og møllefolk, som ligger til grund for årets fyrspil. – Her i dette efterår har vi i september haft besøg af Klaus Slavensky, som fortalte om den polske musketer, der i 1780'erne gjorde tjeneste som soldat i Thy og siden blev stamfar til en livskraftig slægt i Danmark. Foredraget spændte vidt, fra Europas historie og Polens trængsels tider, til vinterbadning som Klaus Slavensky dyrker med stor iver. Af foredrag her i efteråret har vi i skrivende stund endnu tilgode at høre arkivar Thomas Nordskov Kristensen fortælle om "Fra sogneråd til kommunal reform" og i november vil Jytte Nielsen fortælle om "Juletraditioner i Thy – gennem generationer".

Danmarks første Nationalpark blev indviet fredag den 22. august 2008 ved bredden af Nors sø i Vilsbøl plantage. Det blev en dejlig folkefest med omkring tre tusinde deltagere og mange taler og musikopførelser. Åbningstalen blev holdt af statsminister Anders Fogh Rasmussen. Alle sejl var sat til for at skabe en god fest for Nationalparken, og det lykkedes fuldt ud! Tidligere borgmester i Hanstholm, Ejnar Frøkjær, er udpeget til den første formand for Nationalparken, og nu forestår der udpegning af den øvrige bestyrelse, hvor forskellige interessegrupper vil blive repræsenterede. Vi bringer en artikel i Årbogen om opstarten af planen for en naturpark, skrevet af Ib Nord Nielsen, sekretær i den nedsatte styregruppe.

Sommerudflugten afholdtes i år søndag den 24. august og gik til Nr. Vosborg ved Vemb. Tilslutningen var stor, så vi måtte have to busser for at rumme de 85 deltagere. En meget flot tilslutning, men der har jo også været megen opmærksomhed omkring den omfattende restaurering af borgen. Men læs Helge Thinggaards muntre skildring af udflugten i Årbogen!

Arbejdet med Årbog 2008 har stået på siden forsommeren med en redaktion på fire personer: Villiam Mortensen, Poul Martin Kjær, Eigil Andersen samt Poul Brandt, der har deltaget i redaktionen for første gang i år. Det er en stor fornøjelse, at der stadig er emner til årbøgerne og god vilje til at skrive til dem. En stor tak til vore skribenter for deres bidrag til Årbogen!

Foreningen er tilmeldt "Kulturelt Samråd i Thisted kommune", hvis formål er at bidrage til et aktivt og godt kulturliv og ved at være paraplyorganisation for kulturelle foreninger. Har man adgang til nettet, kan man gå ind på "thy-kultur.dk", derefter ind på "kulturelt samråd". Her kan man bl.a. se foreninger og deres bestyrelser og adresser, samt under "aktiviteter" finde ud af på hvilke datoer, der er planlagt aktiviteter, og det langt ud i fremtiden. Dette kan være nyttigt og kan forhindre, at for mange arrangementer sker på samme dato.

Et godt sted at gå på nettet, hvis man søger oplysninger om egn og historie, kan man finde på: "arkiv.thisted-bibliotek.dk". På "startsiden" kan man blandt meget andet også finde Sydthy Egnshistoriske Forening og bl.a. kalde visse årgange af "Sydthy Årbog" frem og læse artiklerne. Knud Søgaard, Thisted, har gjort et stort stykke arbejde hermed; vi håber det siden skal lykkes at få endnu flere årgange digitaliserede.

Til slut vil jeg på bestyrelsens vegne takke personalet på Museet og på arkiverne både i Thisted og Hurup for samarbejdet i årets løb.

Fra sommerudflugten til Nørre Vosborg. Kai Munk var vores kyndige og myndige guide.
Foto: Lisbeth Ejlersen

Sydthy bøger

Bibliografisk liste udarbejdet af overassistent Gitte Jensen Sloth, Hurup Bibliotek

Hammer, Chr. Houmark
En thybo søger i gamle spor: tilbage til årene 1939-1945: En beretning om en tid der var anderledes.
Chr. Hammer Houmark: Yde Sørensen, 2005 - 121 sider; ill

Hove, Peder
Fra den lyse side: Erindring om en barndom
Herning: Poul Kristensen, 2007 – 160 sider

Graugaard, Esben
Nordvestjyske bønder som kreaturhandlere i Nordsørummet: studie i netværket omkring en regional kultur- og driftform 1788-1914
Esben Graugaard – Odense: Syddansk Universitets Forlag, 2006 -729 sider; ill + 9 slægtstavler

Møller Madsen, Knud
Ydes Boligmontering 100 års firmajubilæum 1906-2006
Ydes Boligmontering 2006 – 39 sider; ill

Nielsen, Henning
En livsvandring ad pligtens vej
Snedsted: Rysgaard. Vestervig Boghandel, 2006 – 121 sider; ill

Nissen, Kaj
Liden Kirsten & Prins Buris: to monologer af Kaj Nissen: ill af Susanne Tvermoes
Yde Sørensens forlag, 2006 – 32 sider

Møller Madsen, Knud
Agger-Krik Fiskeriforening i 100 år: 1907-2007
Agger-Krik Fiskeriforening, 2007 – 56 sider; ill

Møller Madsen, Knud
Hurup Vandværk i 100 år:1907-2007
Hurup Vandværk, 2007 – 72 sider; ill

Sydthy: Glimt af kommunens historie
Billedredaktør: Knud Møller Madsen: 2007 – 204 sider; ill

Thy – landet mod Nordvest
Redaktion: Knud Holch Andersen: Thisted: Knakken, 2007- 374 sider; ill i farver

Naturen i Nationalpark Thy
Udgivet af Biologisk forening for Nordvestjylland, 2008
49 sider; ill

Stærke kvinder i Thy: 12 lokale kvinders fortællinger (Thisted): Lions Club Thylandia, 2008 – 112 sider; ill

Østergaard, Winni
Ud og hjem
(Højberg): Hovedland, 2008 – 487 sider

Sydthy Årbog 2006
Egnshistorisk forening for Sydthy, 2006 – 136 sider; ill

Sydthy Årbog 2007
Egnshistorisk Forening for Sydthy, 2007 – 136 sider; ill

Historisk Årbog for Thy og Vester Hanherred, 2006
Historisk Samfund for Thy og Vester Hanherred, 2006 – 161 sider; ill

Historisk Årbog for Thy og Vester Hanherred, 2007
Historisk Samfund for Thy og Vester Hanherred, 2007 – 178 sider; ill

Jul i Thy 2006
Erik A. Lauridsen og Jørgen Miltersen, 2006 – 70 sider; ill

Jul i Thy 2007
Erik A. Lauridsen og Jørgen Miltersen, 2007 – 70 sider; ill

Skyum Idrætsefterskole Årsskrift 2006
Skyum Idrætsefterskole, 2006 – 160 sider; ill

Skyum Idrætsefterskole Årsskrift 2007
Skyum Idrætsefterskole, 2007 – 160 sider; ill

Svankjær glimt 2006
nr. 1 og nr. 2
Svankjær Ungdomsskole, 2006 – 15 sider; ill

Svankjær glimt 2007
nr 1 og nr 2
Svankjær Ungdomsskole, 2007 – 15 sider; ill

Principalen: Nyt fra Vestervig: Skoleblad for Vestervig Kirkemusikskole
nr 1 og nr 2
Vestervig Kirkemusikskole, 2006

Principalen: Nyt fra Vestervig:Skoleblad for Vestervig Kirkemusikskole
nr.1 og nr 2
Vestervig Kirkemusikskole, 2007

Indholdsfortegnelse for Årbøgerne 1984 - 2007

Redaktionen

Forfatter/Referent	Årg.	Emne	Side
Albrecht Heinrich, Tyskland/ Madsen Bjarne, Bedsted	1995	Tyske soldaters ophold i Lyngby under 2. verdenskrig	15
Albrecht Heinrich, Tyskland/ Nielsen Knud Madsen, Vestervig	1996	Det tyske batteri i Lyngby	54
Andersen Charlotte Boje H., Museet for Thy og Vester Hanherred	2006	Klostermøllen i Vestervig	30
Andersen Charlotte Boje H., Museet for Thy og Vester Hanherred	2006	Om sandflugten i Thy	91
Andersen Eigil T., Grurup	2002	Leo Estvad 100 år den 29.07.02	8
Andersen Eigil T., Grurup	2003	Thylands Udstykningsforening	93
Andersen Eigil T., Grurup	2004	Udsigtstårnet på Ashøje	128
Andersen Eigil T., Grurup	2004	Sydthy Egnshistorisk Forening	140
Andersen Eigil T., Grurup	2005	Sydthy Egnshistorisk Forening	156
Andersen Eigil T., Grurup	2006	Sydthy Egnshistorisk Forening	132
Andersen Eigil T., Grurup	2007	Sydthy Egnshistorisk Forening	113
Andersen Eigil T., Lodbjerg	1984	Thys hovedvandløb	78
Andersen Eigil T., Lodbjerg	1987	Kammerherren fra Taabel	62
Andersen Eigil T., Lodbjerg	1992	To plantager i Sydthy fyldte 100 år	114
Andersen Eigil T., Lodbjerg	1994	Lortpøt fennen i Lodbjerg plantage	41
Andersen Eigil T., Lodbjerg	1997	Sommerudflugten d. 14. juni 1997	89
Andersen Eigil T., Lodbjerg	2000	Fest for Rønhede skov	118
Andersen Herluf, Hurup/Mortensen Villiam, Ørum	1988	En vandring gennem Hurup	36
Andersen Herluf, Hurup/Mortensen Villiam, Ørum	1989	En vandring gennem Hurup	7
Andersen Herluf, Hurup/Mortensen Villiam, Ørum	1990	En vandring gennem Hurup (fortsat)	39
Andersen Herluf, Hurup/Mortensen Villiam, Ørum	1993	Smedens Erindringer	6
Andersen Jens, København Ø.	1997	Det tyske batteri ved Kobberø	40
Andersen Jens, København Ø.	1998	De tyske batterier ved kobberød II	57
Andersen Jens, København Ø.	1999	De tyske batterier ved Kobberød I	111
Arkivet	1991	Slagsværd fra fortiden	98
Arkivet	1992	Skolebørn i Bedsted år 1917	121
Arkivet	1993	Villerslev Skole 1900	109
Arkivet	1993	Billede af Hovgård i Vibberstoft	112
Arkivet	1994	Skolebillede fra Dover Skole	102

Forfatter/Referent	Årg.	Emne	Side
Arkivet	1995	Skolebørn Heltborg ca. 1901	78
Arkivet	1995	En gammel bryllupssang fra 1867	104
Arkivet	1997	Elever fra Oksenbøl Skole 1927	14
Arkivet	1997	Skolebillede fra Villerup Skole, Vestervig ca. 1910	35
Arkivet	1997	Skolebørn med lærer frk. Sparrevohn, Vestervig	35
Arkivet	1997	Konfirmationsbillede - Bedsted Kirke, 1964	45
Arkivet	1997	Hundskær Skole ca. 1921 - syelever, Bedsted	75
Arkivet	1997	Elever på Ørum gl. Skole - 1918	109
Arkivet	1997	Husmandsforeningen besøger »Gårdhusmølle«	111
Arkivet	1997	Mandskab og redningsbåd i Lyngby	111
Bak Johannes, Hurup	1989	Små sagn om Lundhøj	6
Bangsgaard Jens Jørgen, Osted	1992	Forhistoriske spor i Sydthy	22
Bangsgaard Jens Jørgen, Osted	2003	Knud Sønderby i Sydthy	13
Baun Christian, Hurup	2007	Den kloge mand i Hurup	18
Bech Jens Henrik, Museet for Thy og Vester Hanherred	1988	Billeder fra en arkæologisk udgravning	6
Bech Jens Henrik, Museet for Thy og Vester Hanherred	1989	Fra gravhøj til landsby	30
Bech Jens Henrik, Museet for Thy og Vester Hanherred	1996	Broncealderarkæologi i Visby	11
Bech Jens Henrik, Museet for Thy og Vester Hanherred	1998	Lærer Nielsen og gravhøjene	6
Bech Jens Henrik, Museet for Thy og Vester Hanherred	2002	Thorkilds samling	6
Bech Jens Henrik, Museet for Thy og Vester Hanherred	2005	Strejftog i Ginnerup-gravningernes historie	6
Bech Jens Henrik, Thisted Museum	1986	En byhøj fra ældre jernalder ved Heltborg	6
Bendsen Niels, Hjørring	2007	Tegner Jensen og de andre gårdmalere	104
Bestyrelsen	1984	Egnshistorisk Forening for Sydthy	79
Bestyrelsen	1985	Egnshistorisk Forening for Sydthy	70
Bestyrelsen	1986	Egnshistorisk Forening for Sydthy	93
Bestyrelsen	1987	Egnshistorisk Forening for Sydthy	94
Bestyrelsen	1988	Egnshistorisk Forening for Sydthy 1987/1988	88
Bestyrelsen	1989	Egnshistorisk Forening for Sydthy	94
Bestyrelsen	1990	Egnshistorisk Forening for Sydthy	101
Bestyrelsen	1990	Vedtægter for Egnshistorisk Forening for Sydthy	102
Bestyrelsen	1991	Mindeord over Uffe Larsen	99

Forfatter/Referent	Årg.	Emne	Side
Bestyrelsen	1991	Skoleklasse i Hurup med lærer Kappel 1914	100
Bestyrelsen	1991	Egnshistorisk Forening	102
Bestyrelsen	1992	Aftentur i Koldby	119
Bestyrelsen	1992	Egnshistorisk Forening for Sydthy	122
Bestyrelsen	1993	Egnshistorisk Forening for Sydthy	110
Bestyrelsen	1994	Egnshistorisk Forening for Sydthy	105
Bestyrelsen	1995	Egnshistorisk Forening for Sydthy	115
Bestyrelsen	1995	Mindeord over Tage Thure	125
Bestyrelsen	1996	Egnshistorisk Forening for Sydthy	123
Bestyrelsen	1997	Egnshistorisk Forening for Sydthy	94
Bestyrelsen	1998	Egnshistorisk Forening for Sydthy	108
Bestyrelsen	1999	Egnshistorisk Forening for Sydthy	118
Bestyrelsen	2000	Egnshistorisk Forening for Sydthy	120
Bestyrelsen	2001	Egnshistorisk Forening for Sydthy	141
Bestyrelsen	2002	Sydthy Egnshistorisk Forening	131
Bestyrelsen	2003	Sydthy Egnshistorisk Forening	135
Bestyrelsen/Mardal Elly, Hurup	1996	Udflugten til Børglum Kloster	122
Bisgaard Else	1986	Vækkelse og Indre Mission	17
Bjerre Ole, Skolehistorisk Samling	1984	Villerslev Skole 1984	26
Bjerrekær Anne, Thisted Museum	1994	En bueskytte fra jernalderen	6
Boddum Erling, Randers	2003	Kristen Knudsens gods i Thy	77
Boddum Erling, Randers	2004	Arvesagen Kristen Knudsens gods i Thy	79
Brandt Poul, Sønderhå	1996	Beretning fra Fyrspillene i Sydthy	130
Brandt Poul, Sønderhå	1997	Troldmanden fra Revs	102
Brandt Poul, Sønderhå	1998	Ånd og gevær	125
Brandt Poul, Sønderhå	1999	En juniluftning	126
Brandt Poul, Sønderhå	2000	Ved Dover Kil	128
Bruun P. D./Redaktionen	2007	Turistfører for Sydthy anno 1927	65
Buus Mie, Frøstrup	2005	Da klitten blev brugt	44
Buus Mie, Frøstrup	2007	Jagt som binæring	37
Dahl Ingrid	1988	Et interview med »De gamle Huse«	29
Dall Villy, Koldby	1989	Da Sydthy fejrede 200-året for bøndernes frigørelse	45
Dall Villy, Snedsted	1990	Beretning fra Fyrspillene i Sydthy	91
Dall Villy, Snedsted	1991	Kornhandel i 400 år	64
Dall Villy, Snedsted	1991	Beretning fra Fyrspillene i Sydthy	72
Dall Villy, Snedsted	1992	Beretning fra Fyrspillene i Sydthy	19
Dall Villy, Snedsted	1996	For han er en af vore egne	86
Dall Villy, Vrå	1993	Om Jens Søndergaard	65
Dall Villy, Vrå	1994	Om Jens Søndergaard II	85
Damgaard Mogens, Bedsted	1984	Lang dags rejse	41
Dehn Torben, Skov- og Naturstyrelsen, København	1997	Restaurering af Jættestuen Lundhøj	6
Deleuran Lars, Sydthy Bibliotek	1994	Sydthy Bøger	100
Ejlersen Hans Kr., Hurup/ Ejlersen Lisbeth, Hurup	2007	Sommerudflugten 2007	106

Forfatter/Referent	Årg.	Emne	Side
Ejlersen Lisbeth, Hurup	1994	Fra arbejdsmand til entreprenør	52
Ejlersen Lisbeth, Hurup	2003	Stikordsregister 1998 - 2002	137
Elsig Poul, Tåbel	2005	Skolebillede fra Agger Skole 1948	155
Eskesen Arne	1984	En sammenkogt ret	58
Eskesen Arne	1985	En sammenkogt ret	51
Eskesen Arne	1985	Mindeskrift over Anders Peter Pedersen	66
Eskesen Arne	2000	Fuldskib »Asgerd« i December 1918	37
Foget Elsebeth, Skyum	2002	Skyum i gamle dage	42
Friis Poul, Bedsted	1986	Morup Mølle Mejeri oprettet for 100 år siden	11
Fritzner Karsten Klitø, Boddum	2004	Man bliver ikke stærk i modvind	94
Frost Inga, Hurup	2007	Doveroddespillemænd - fisker på Nordsøen	60
Frøkjær Marie	1988	Et bondebryllup i 1916	46
Fuglsang Ester, Ydby	1987	Jeg hastigt ud af verden gik	30
Graugaard Esben, Holstebro	1984	Gårdhus Mølle - en tidligere industrivirksomhed	30
Graugaard Esben, Holstebro	2001	Næssund Jernstøberi	37
Graugaard Esben, Holstebro Museum	1994	Peder Teglbrænders teglværk i Vestervig	20
Handrup Adolf, Ullerup	1989	Udskrift af Ørum og Vestervig - Landvæsenscommissionsprotokol	73
Handrup Laurits, Hurup	1996	Heltborg by og virke i min skoletid	118
Hansen Gudrun, Helsingør	1991	Privatlærerinde på Irup 1915 - 16	27
Hansen Svend Illum, Skov- og Naturstyrelsen, København	2001	Manden i Lundhøj	8
Hansen Søren Peter, Vestervig	2005	Flygtninge på rejse i 1945	135
Hargaard Erik, Villerslev	1996	Villerslev - en landsbykirke i Thy	6
Hedegaard Linne Handrup, Hurup	1989	To drenge opdagede en jættestue	7
Hedegaard Linne Handrup, Hurup	1989	Heltborg Forsamlingshus	58
Hedegaard Linne Handrup, Hurup	1996	Kræn Kabel - eller Kræn Kapel	79
Hedegaard Linne Handrup, Hurup	1999	Bedstemor fortæller: Til mine børnebørn	21
Hedegaard Linne Handrup, Hurup	1999	Gamle sæjer	55
Hedegaard Linne Handrup, Hurup	2000	Adolf Handrup om dagliglivet i 1800erne	72
Hedegaard Linne Handrup, Hurup	2003	Erindringer fra Cirkus Miehe	11
Hedegaard Linne Handrup, Hurup	2004	Asylet i Ullerup	24
Heltborg Museum	1992	Vi bringer en efterlysning	121
Henriksen Anne Lise, Hurup	1989	En barndomsoplevelse ved Lundhøj	6
Hjermind Jesper, Viborg	1993	Kunstskatte fra Sydthys Middelalder 1	27
Holm Harald, Vinderup	1990	Oldtiden under sandet	51
Houe Kirsten, Hurup	2000	Ginnerupgaard	18
Høgholm Jens, Bedsted	1991	Livet i klitegnene	20
Høyrup Lise, København Ø.	1990	Lyngby sommeren 1989	32
Haagaard Agnethe Kjær, Snedsted	2002	Konfirmationsjubilæum i Skyum kirke	46
Ifversen Troels, Lyngholm	1988	Om Lyngholm og dens ejere	65
Immersen Vita, Hurup	2007	Folkedans	25

Forfatter/Referent	Årg.	Emne	Side
Ingerslev Jarl, Vestervig	1995	Kystbefæstningsanlæg i Agger og Lyngby	6
Iversen Gunnar, Sindrup	1986	Sct. Thøger af Vestervig	60
Iversen Gunnar, Sindrup	1987	Margrete Fredkulla - kvinden bag Sct. Thøger	45
Iversen Gunnar, Sindrup	1992	Da Sindrup var centrum	89
Iversen Gunnar, Sindrup	1994	Sindrup - Labyrinten Vølunds hus	43
Iversen Gunnar, Sindrup	2002	Under lykkens sejl	126
Iversen Gunnar, Sindrup	2005	Vejen til Danas Have	22
Iversen Gunnar, Sindrup/Redaktionen	2005	Lunaria Kunstsamling - Danas Have	13
Jensen B. Milther, Bedsted	1994	Et tidsbillede af landbrugets vilkår	31
Jensen Else	2000	Landstingsmand Laust Christen Christensen og hans slægt	44
Jensen Finn Chr., Bedsted	1999	Gammel begravelsesplads på Hassing Havreland	101
Jensen Frits M	1986	Grurup Skole	35
Jensen Gitte Sloth, Sydthy Bibliotek	2002	Sydthy Bøger	130
Jensen Gitte Sloth, Sydthy Bibliotek	2004	Sydthy Bøger	129
Jensen Gitte Sloth, Sydthy Bibliotek	2006	Sydthy Bøger	134
Jensen J. M. K.	1986	Erindringer I	81
Jensen J. M. K.	1987	Erindringer II	70
Jensen J. M. K.	1988	Erindringer II	76
Jensen Jens Mathias Kartrinus	1989	Digte	76
Jensen Karl Kristian, Ballerup	2004	Skolebillede fra Agger Skole 1942 - 1943	132
Jensen Milther, Bedsted	1990	Om udskiftning af Grurup og Gammelbys jorde	81
Jeppesen Betzy Bransholm, Gadstrup	2006	Hvoraf kommer navnet Bransholmvej i Hurup?	72
Jessen Eskil Hvam, Svankjær	1985	Da ulykken ramte Lyngby	6
Johansen Anker	1997	Da havet brød ind	31
Johansen Egon, Hørdum	2001	Dræning ved Harring Mose	118
Johansen Egon, Hørdum	2002	Tørvegravning ved Gyrup mose i Sønderhå	40
Johansen Egon, Hørdum	2004	Det forjættede land	13
Johansen Egon, Hørdum/Mortensen Villiam, Svankjær	2007	Breve fra Lars i Amerika til Petrea i Danmark	6
Johansen Henning, Birkerød	1988	Man kan jo desværre ikke bygge gamle huse	25
Jørgensen Jens M. Årup	2003	Tørvefabrikation i Hundborg Mose	59
Jørgensen Jens M., Årup/Toftdahl E. Bedsted/ Andersen Eigil T. Grurup	2004	M/S Mulans stranding på Lodbjerg kysten	106
Jørgensen Ove H., Ydby	1991	Agger Kirke	10
Jørgensen Ove, Ydby	1990	Toldhuset i Kobberød	78
Jørgensen Ove, Ydby	1992	Ting- og Arresthus i Vestervig	43
Jørgensen Ove, Ydby	1992	Proces mod præsten Jacob Schive i Ydby Kirke., 1707	79

Forfatter/Referent	Årg.	Emne	Side
Jørgensen Ove, Ydby	1993	Udskiftning af Markjorde i Gettrup, Kobberøe samt Gundtoft	82
Kirk Aksel, Elsted	1985	Dagbøger om livet i Heltborg i en svunden tid	34
Kirk Aksel, Elsted	1990	Futtrup	24
Kirk Aksel, Elsted	1992	Gammelfar og Gammelmor	37
Kirk Aksel, Elsted	1993	Et historisk hus i Heltborg	89
Kirk Aksel, Elsted/Uffe Larsen, Bedsted	1989	Fra bedstefars dagbøger	66
Kirk Aksel, Heltborg	2001	Mine erindringer, Aksel Kirk	45
Kirk Aksel, Snedsted	1995	En landsbys udvikling og afvikling.	97
Kirk Aksel, Snedsted	1996	Livet på Overgård	115
Kirk Aksel, Snedsted	1997	Lidt om kornhøst i fortid og nutid	69
Kirk Aksel, Snedsted	2000	Gammelfar og husflidens historie	113
Kirk Axel, Elsted	1999	Fire små mænd fra Heltborg og Hurup	93
Kirk Axel, Snedsted	1998	Det gamle chatol	53
Kirk Jens, Hurup	1998	Hesteambulancen og gamle køretøjer	34
Kjær Inge, Thyregod	1999	Niels Lassen Thomsen, Doverodde Købmandsgård	86
Kjær Niels Christian Christensen	1989	Soldaterbreve fra 1864	55
Kjær Poul Martin, Bedsted	1994	Hvad skete der med »F« som Freddie?	73
Kjær Poul Martin, Bedsted	2005	Sommerudflugten 2005	149
Kjær Poul Martin, Bedsted	2007	Bernard Sabbath, en amerikansk soldats skæbne	27
Kjærgaard Valdemar	1988	Gammel Else	22
Klausen Johannes, Hurup	1992	Efterårsmanøvrer i Thy	85
Kobberø Laurids, Sønderborg	1990	Erindringer fra et langt liv	74
Korsgaard Knud, Koldby	1985	Tøttrupgård	40
Kristensen Aksel, Gærup	1997	En dag på gravning	88
Kristensen Peder S., Sjørring	2001	Kristendom i tusind år	6
Kristensen Thomas N., Arkivet, Sydthy afd.	2007	Beretning fra lokalhistorisk Arkiv - Sydthy afdelingen	96
Kristensen Thomas N., Arkivet, Sydthy afd.	2007	Sydthy Andels-Svineslagteri under besættelsen	98
Krogsgaard Hugo, Koldby	1993	Malermestre i Thy	80
Krogsgaard Leif, Bedsted	1991	Karetmager i Bedsted - Christen Krogsgaard	74
Krogsgaard Leif, Bedsted	1993	Mindeplader i Bedsted Kirke	77
Krogsgaard Leif, Bedsted	1994	Mindeplader i Bedsted kirke	81
Krogsgaard Leif, Bedsted	1999	Aftentur til Bedsted Kirke	120
Krogsgaard Leif, Bedsted	2001	Sommerudflugten 2001	83
Krogsgaard Leif, Bedsted/ Andersen Eigil T., Grurup	2005	De Hvide Busser	138
Krogsgaard Svend, Højbjerg	2000	Erindringer om mine bedsteforældre	83
Larsen Ingvard, Svankjær	1988	Ørum Skole årg. 1925	35
Larsen Niels Vestergaard, Dråby	1999	Vedr. fiskeriet i Ørum Sø og Stigeborden ved Vestervig Fiskehus	9

Forfatter/Referent	Årg.	Emne	Side
Larsen Niels Vestergaard, Mors	2000	Oplysning fra forskellige kilder vedr. Lodbjerg sogn	30
Larsen Niels Vestergaard, Nykøbing M.	2002	Thylandske handelsvarer til København i 1685	22
Larsen Otto V, Svankjær	1995	Billedkavalkade fra Svankær	44
Larsen Peter Bolt, Vestervig	2004	Vestervig under besættelsen	70
Larsen Uffe, Bedsted	1984	Vestervig Marked	10
Larsen Uffe, Bedsted	1984	Det store lager på »Søvang«	12
Larsen Uffe, Bedsted	1984	Turistreklame i 1800-tallet	12
Larsen Uffe, Bedsted	1984	Lodbjerg Fyr fylder 100 år	14
Larsen Uffe, Bedsted	1984	Hvidbjerg v. Aa fodboldhold for 75 år siden	20
Larsen Uffe, Bedsted	1984	Holmgaard Skole ca. 1884	28
Larsen Uffe, Bedsted	1984	Sommerturen d. 21 juni 1984	77
Larsen Uffe, Bedsted	1985	Bedsted Gymnastikforening 1910 - 11	14
Larsen Uffe, Bedsted	1985	Hvor gode var de gamle dage?	15
Larsen Uffe, Bedsted	1985	Den hellige hjemmelavede Nadver i Skyum	27
Larsen Uffe, Bedsted	1985	Mindeskrift over Else Jensdatter	30
Larsen Uffe, Bedsted	1985	En stiftelse for gamle og værdige tjenestefolk	43
Larsen Uffe, Bedsted	1986	Fæstegården »Grøntoft«	51
Larsen Uffe, Bedsted	1987	Selvejer gården Grøntoft	32
Larsen Uffe, Bedsted	1988	Stikordsregister til årgangene 1984 - 87	90
Larsen Uffe, Bedsted	1989	Et »landskabsarkiv« ved Bedsted	28
Larsen Uffe, Bedsted	1990	Mørk stiger en høj over kornhavet op	36
Larsen Uffe, Bedsted	1990	Årbogen efterlyser	100
Larsen Uffe, Bedsted/Mardal Elly, Boddum	1987	Lyngholm	58
Larsen Uggi, Bedsted	2002	Spillemand fra Sydthy	97
Larsen Uggi, Bedsted	2003	Originaler huskes!	111
Lauersen Gudrun, Helligsø	1995	Glimt fra Helligsø-Gettrup i årene og fra Helligsølejren	37
Lauersen Jens	1987	Med Fregatten »Jylland« på Middelhavstogt	9
Laursen Svend Sund, Esbjerg	2006	Doveroddeminder	7
Laursen Svend Sund, Esbjerg	2007	Doveroddeminder 2. del	42
Laustsen Hjalmar Stauersbøl, Hurup	1992	Kongerevyen 1927	88
Laustsen Laust Stauersbøl, Ydby	1984	Erindring fra min barndom	6
Lodberg Anette og Torben, Ydby	2003	Sommerudflugt 2003 til Salling	123
Lodberg Torben, Sindrup	1993	Æ ting	91
Lodberg Torben, Sindrup	1994	Valentin Hermansen Beyer	27
Lodberg Torben, Ydby	1992	En biskop Lodberg fra Lodbjerg	55
Læssøe Uffe, Aalborg/ Andersen Eigil T., Grurup	2007	Fotos fra Sydthy - og lidt om familien Læssøe	69
Madsen Bjarne, Bedsted	1990	Flarup Bye	57
Madsen Bjarne, Bedsted	1993	Aspekter af Flarup Bys historie omkring 1700 - 1750	10

Forfatter/Referent	Årg.	Emne	Side
Madsen Bjarne, Bedsted	1993	Fiskestrid på Skibsted Fjord anno 1731	95
Madsen Jørn W.	2007	Klostermøllen i Vestervig	87
Madsen Knud Møller, Hurup	1995	Sydthy Egnshistorisk Arkiv	124
Madsen Knud Møller, Hurup	1996	Tyske soldaters skæbne	121
Madsen Knud Møller, Hurup	1996	Sydthy Egnshistorisk Arkiv	125
Madsen Knud Møller, Hurup	1997	Sydthy Egnshistorisk Arkiv	96
Madsen Knud Møller, Hurup	1998	Sydthy Egnshistorisk Arkiv	128
Madsen Knud Møller, Hurup	1999	Sydthy Egnshistorisk Arkiv	124
Madsen Knud Møller, Hurup	2000	Sydthy Egnshistorisk Arkiv	126
Madsen Knud Møller, Hurup	2001	Gårdmølle på Gadegård i Helligsø	85
Madsen Knud Møller, Hurup	2001	Sydthy Egnshistorisk Arkiv	136
Madsen Knud Møller, Hurup	2002	Sydthy Egnshistorisk Arkiv	124
Madsen Knud Møller, Hurup	2003	Sydthy Egnshistorisk Arkiv	129
Madsen Knud Møller, Hurup	2004	Hurup Elværk 100 år	137
Madsen Knud Møller, Hurup	2005	Henrik Laursens arkiv	145
Madsen Knud Møller, Hurup	2007	Thybanen	89
Mardal Elly Boddum	1994	Hurup vinterrevy 1894	90
Mardal Elly, Boddum	1984	Det Gotiske alfabet	45
Mardal Elly, Boddum	1984	Krigen 1864	46
Mardal Elly, Boddum	1984	Medailliemænd i Ydby	52
Mardal Elly, Boddum	1984	Mindeskrift	53
Mardal Elly, Boddum	1984	Bryllupssang	54
Mardal Elly, Boddum	1984	Uddrag af gammel jordebog fra Vestervig Kloster år 1687	55
Mardal Elly, Boddum	1984	Fiskeri med havbåde	56
Mardal Elly, Boddum	1984	Fra Agger	57
Mardal Elly, Boddum	1984	Sydthy Egnshistorisk Arkiv	78
Mardal Elly, Boddum	1985	En grusom orkan	16
Mardal Elly, Boddum	1985	Provstesyn omkring 1800	31
Mardal Elly, Boddum	1985	Minde om besættelsen og befrielsen 1940 - 45	33
Mardal Elly, Boddum	1985	Om strandauktioner for 200 år siden	39
Mardal Elly, Boddum	1985	Fiskeri i Flade Sø 1690	49
Mardal Elly, Boddum	1985	Tandrup	67
Mardal Elly, Boddum	1985	Sommeraften tur til Tandrup d. 20. juni 1985	68
Mardal Elly, Boddum	1986	By remse fra Visby sogn (1845 - 1865)	16
Mardal Elly, Boddum	1986	Skolebillede fra Visby ca. 1906 - 07	26
Mardal Elly, Boddum	1986	Mindeskrift fra Visby Kirke over husm. Johs. Poulsen, Visby	28
Mardal Elly, Boddum	1986	En henrettelse i Hassing	41
Mardal Elly, Boddum	1987	Skoleklasse, Hurup 1917	20
Mardal Elly, Boddum	1987	Tingsvinder fra 1638 - 1716 om Agger sogn	21
Mardal Elly, Boddum	1987	En 300 år gammel strid om helt fiskeri	27
Mardal Elly, Boddum	1987	Hurup Gymnastikforening, opvisning på Ashøje	61

Forfatter/Referent	Årg.	Emne	Side
Mardal Elly, Boddum	1987	Guldbryllupsfest i Hurup 1903	69
Mardal Elly, Boddum	1988	Da de franske vine kom til Sydthy	23
Mardal Elly, Boddum	1988	En tøffelhelt	53
Mardal Elly, Boddum	1988	Forskellige episoder på Lyngholm i 1600 tallet	67
Mardal Elly, Boddum	1988	Hassing Skole 1906	80
Mardal Elly, Boddum	1988	Hassing Skole1926	90
Mardal Elly, Boddum	1989	Gymnaster fra Thy/Mors ved Lingiaden, Stockholm	34
Mardal Elly, Boddum	1989	Uddrag af et skifte på »Bubbel« i 1765-66	80
Mardal Elly, Boddum	1989	Vielses- eller trolovelsesregister for Helligsø og Gettrup sogne	82
Mardal Elly, Boddum	1990	Historisk aftentur til Futtrup	30
Mardal Elly, Boddum	1990	Gymnaster fra Thy/ Mors ved Lingiaden i Stockholm	71
Mardal Elly, Boddum	1990	Besættelsen i Thy 9. april 1940	95
Mardal Elly, Boddum	1990	Et skudsmål (forskrift)	95
Mardal Elly, Boddum	1990	Villerslev Skole ca. 1911 - 12	98
Mardal Elly, Boddum	1991	Kære Poul	71
Mardal Elly, Boddum	1991	Aftentur til Gudnæsstrand	100
Mardal Elly, Boddum	1992	En af husmandsbevægelsens pionerer i Sydthy	104
Mardal Elly, Boddum	1993	Stikordsregister til Sydthy Årbøger	106
Mardal Elly, Boddum	1993	Aftentur til Doverodde Gl. Købmandsgård	113
Mardal Elly, Boddum	1993	Vielses- eller trolovelsesregister	115
Mardal Elly, Boddum	1995	Lidt sogne-kirke- og præstehistorie	105
Mardal Elly, Boddum	1997	Aftentur til Villerslev Kirke	91
Mardal Elly, Boddum. Om Jens Tølbøll og hans slægt	1991	Bonden der går med træsko og kasket	57
Mardal Elly, Boddum/ Mortensen Gunnar Kjær, Boddum	1986	Skibstedgaard	90
Mardal Elly, Boddum/Thure Tage, Bedsted	1986	Sydthy Egnshistorisk Arkiv	93
Mardal Elly, Boddum/Thure Tage, Bedsted	1987	Sydthy Egnshistorisk Arkiv	94
Mardal Elly, Boddum/Thure Tage, Bedsted	1992	Sydthy Egnshistorisk Arkiv	119
Mardal Elly, Hurup	1984	En Auction over Hassing Kirke	13
Mardal Elly, Hurup	1984	Stavnsbåndet	20
Mardal Elly, Hurup	1984	Fra Vestervig Amts Auctionsprotokol	25
Mardal Elly, Hurup	1994	Aftentur til Irup - en gård i Thy	106
Mardal Elly, Hurup	1997	Vielsesregister Ørum sogn 1719 - 1814	107
Mardal Elly, Hurup	1998	Sommerudflugten til Skiveegnen	109
Mardal Elly, Hurup	1998	Aftentur til Øland	110
Mardal Elly, Hurup	1998	Stikordsregister	116
Mardal Elly, Hurup	2000	Aftentur til Apotekergården i Søndbjerg på Thyholm	121
Mardal Elly, Hurup	2002	Et tilbageblik	103

Forfatter/Referent	Årg.	Emne	Side
Mardal Elly, Hurup	2002	Da kartoflen kom til Agger	110
Mardal Elly, Hurup	2003	Et dejligt liv i 100 år	6
Mardal Elly, Hurup	2003	Boddum, Båd-om	94
Mardal Elly, Hurup	2003	Tvillingbrødrene, de gamle smede	107
Mardal Elly, Hurup	2004	Rundt om Morup Mølle	6
Mardal Elly, Hurup	2005	De gamle smede i slægten og deres rolle i samfundet	110
Mardal Villy, Sønderhå	1995	Ove Sø og Madstedborg	85
Mardal Willy, Sønderhå	1996	Fuglefolk og fugle på Madstedborg i Ove Sø i Thy II	99
Mardal Willy, Sønderhå	1998	Indsamling af mågeæg i Thy og på Thyholm	68
Mardal, Elly, BoddumThure Tage, Bedsted	1988	Sydthy Egnshistorisk Arkiv	88
Mikkelsen Jens A., Bedsted	1996	Min flintesamling	32
Mikkelsen Mette Katrine, Iowa/ Miller Nielsen Agna	1997	Mit livs historie	46
Mikkelsen Aage H, Silkeborg	1997	Fra Refshedegaard til Den kongelige Livgarde til hest	15
Mikkelsen Aage H, Silkeborg	1999	Skomagerens Anine fra Tvolm	80
Mikkelsen Aage H, Silkeborg	2000	Mit ur	8
Mikkelsen Aage H, Silkeborg	2001	Hvor fører sporene hen?	15
Mikkelsen Aage H, Silkeborg	2002	Han ska jo op å te'e å bestæl nøj igjen	30
Mikkelsen Aage H, Silkeborg	2006	Provokerede strandinger.	77
Mikkelsen Aage Hedegaard, Silkeborg	1998	Tider skiftes sæder mildnes	61
Mortensen Gunnar Kjær, Boddum	1984	De gamle marknavne i Boddum	15
Mortensen Gunnar Kjær, Boddum	1984	Presseetik for 100 år siden	16
Mortensen Gunnar Kjær, Boddum	1985	Da Boddumpræsten fik tærsk!	18
Mortensen Gunnar Kjær, Boddum	1986	Våben fra besættelsestiden	25
Mortensen Gunnar Kjær, Boddum	1986	Miljøbeskyttelse - i gamle dage	44
Mortensen Gunnar Kjær, Tranekær	1987	Fra Skjeldager på Boddum	6
Mortensen Gunnar Kjær, Tranekær	1988	Fæstebonde - selvejerbonde	11
Mortensen Gunnar Kjær, Tranekær	1988	Fortidens stemme fra Boddum	21
Mortensen Villiam , Svankjær	2002	Udflugt til Sjørring Sø området	117
Mortensen Villiam , Svankjær	2005	Udsigten fra Rødbro Bakke	61
Mortensen Villiam , Svankjær	2006	Rettelser til artikel i Årbog 2005	5
Mortensen Villiam , Ørum	1984	Kvæghyrden fra Ørum Sø.	36
Mortensen Villiam , Ørum	1991	Man kan godt klippe får med brodersaks	51
Mortensen Villiam , Ørum	1991	Ole Thøgersen - en oplyst bonde	89
Mortensen Villiam , Ørum	1992	Smedens Erindringer	50
Møller Jørgen, Koldby	1992	Æ Påest	16
Møller Jørgen, Koldby	1996	Beretning om et legat gennem 70 år	84
Nicolaisen Egon, Hurup	1999	Min oldefar Christian Nicolaisen	108
Nielsen Bjarne Henning, Thyregod	1999	Grydehøj v. Vestervig i Thy - et velbevaret kulturanlæg	6
Nielsen Charles, Ydby	1989	Cirkus i by! - Cirkus i by!	18
Nielsen Charles, Ydby	1990	Sådan set fra min synsvinkel	6
Nielsen Charles, Ydby	1991	Sådan set fra min synsvinkel	34

Forfatter/Referent	Årg.	Emne	Side
Nielsen Charles, Ydby	1992	Sådan set fra min synsvinkel	61
Nielsen Charles, Ydby	1993	Sådan set fra min synsvinkel	33
Nielsen Charles, Ydby	1994	Sådan set fra min synsvinkel	58
Nielsen Charles, Ydby	1995	Sådan set fra min synsvinkel	49
Nielsen Charles, Ydby	1996	Sådan set fra min synsvinkel	55
Nielsen Charles, Ydby	1997	Sådan set fra min synsvinkel	49
Nielsen Charles, Ydby	1998	Sådan set fra min synsvinkel	36
Nielsen Charles, Ydby	1999	Sådan set fra min synsvinkel	33
Nielsen Charles, Ydby	2000	Sådan set fra min synsvinkel	50
Nielsen Charles, Ydby	2001	Sådan set fra min synsvinkel, den gl. skole	64
Nielsen Charles, Ydby	2001	Sådan set fra min synsvinkel	69
Nielsen Charles, Ydby	2005	Polarforskeren, Etatsråden og Ydby Missionshus	129
Nielsen Charles, Ydby	2006	Forretningslivet i Ydby gennem forgangne tider	45
Nielsen Christian Madsen, Frederiksberg	2006	Dagbog fra Lyngby under besættelsen	98
Nielsen Christian Madsen, Frederiksberg	2007	Dagbog fra Lyngby under besættelsen (2)	115
Nielsen Christian, Bedsted	1996	Nr. Bjerregaard, Bedsted	17
Nielsen F. E., Kolding	2004	På udkommando til Lyngby i Thy efteråret 1942	49
Nielsen Henning, Sverige	2003	Minder fra en svunden tid	88
Nielsen Henning, Sverige	2004	Rettelser til billede i Årbog 2003	131
Nielsen Henning, Sverige	2005	Gymnastikopvisning på Sjørring Vold	158
Nielsen Henning, Vestervig	1993	Beretning fra Fyrspillene i Sydthy	101
Nielsen Henning, Vestervig	1994	Beretning fra Fyrspillene i Sydthy	94
Nielsen Henning, Vestervig	1995	Beretning fra Fyrspillene i Sydthy	116
Nielsen Jytte, Heltborg Museum	1992	Årets gang på Heltborg museum	108
Nielsen Jytte, Heltborg Museum	1993	Årets gang på Heltborg Museum	96
Nielsen Jytte, Heltborg Museum	1994	Årets gang på Heltborg Museum	97
Nielsen Jytte, Heltborg Museum	1995	Ginnerupstenen	83
Nielsen Jytte, Heltborg Museum	1995	Årets gang på Heltborg Museum	120
Nielsen Jytte, Heltborg Museum	1996	Årets gang på Heltborg Museum	126
Nielsen Jytte, Heltborg Museum	1997	Årets gang på Heltborg Museum	97
Nielsen Jytte, Heltborg Museum	1998	Årets gang på Heltborg Museum	122
Nielsen Jytte, Heltborg Museum	1999	Årets gang på Heltborg museum	115
Nielsen Jytte, Heltborg Museum	2000	Runestenen i Hurup	6
Nielsen Jytte, Heltborg Museum	2000	Årets gang på Heltborg Museum	123
Nielsen Jytte, Heltborg Museum	2001	Miehernes gravsteder i Sydthy	60
Nielsen Jytte, Heltborg Museum	2001	Årets gang på Heltborg Museum	132
Nielsen Jytte, Heltborg Museum	2002	Årets gang på Heltborg Museum	121
Nielsen Jytte, Heltborg Museum	2003	Årets gang på Heltborg Museum	126
Nielsen Jytte, Heltborg Museum	2004	Årets gang på Heltborg Museum	133
Nielsen Jytte, Museet for Thy og Vester Hanherred	2005	Fra Museets arbejdsmark	152
Nielsen Jytte, Museet for Thy og Vester Hanherred	2006	Fra Museets arbejdsmark	128

Forfatter/Referent	Årg.	Emne	Side
Nielsen Jytte, Museet for Thy og Vester Hanherred	2007	Fra museets arbejdsmark	109
Nielsen Knud Madsen, Vestervig	1991	Jyllandsslaget	6
Nielsen Knud Madsen, Vestervig	1993	Hvordan Lyngby skånedes for den store drukneulykke 1893	81
Nielsen Knud Madsen, Vestervig	1994	En stranding ved Lyngby	8
Nielsen Knud Madsen, Vestervig	1995	En beretning fra krigen	41
Nielsen Knud Madsen, Vestervig	1997	Jul i den gamle strandfogedgård i Lyngby	76
Nielsen Knud Madsen, Vestervig	1998	Agger i svundne dage	13
Nielsen Knud Madsen, Vestervig	1999	Westen for Leibak (1)	58
Nielsen Knud Madsen, Vestervig	2000	Westen for Leibak (2)	86
Nielsen Knud Madsen, Vestervig	2001	Westen for Leibak (3)	87
Nielsen Knud Madsen, Vestervig	2002	Westen for Leibak (4)	48
Nielsen Knud Madsen, Vestervig	2003	Westen for Leibak (5)	26
Nielsen Robert T., Give	2002	Erindringer fra Abildgaard Vandmølle	77
Nielsen Winni Østergaard, Aarhus	2004	Udskiftningen af Refs	111
Nissen Kaj, Kruså	2004	Spillet om Hørdum	122
Nissen Kaj, Kruså	2005	Nogle dage i maj	146
Nissen Kaj, Kruså	2007	Ved det yderste hav	92
Nyholm Bodil, Gettrup	1991	Minde om Ellen Raadal	84
Nørgaard Olaf, Holstebro	1985	Ane Marie Kirkegaard	9
Nørgaard Olaf, Holstebro	1986	Helligsø 1880 - 90	30
Nørgaard Olaf, Holstebro	1987	Nogle erindringer fra min barndom og ungdom	15
Nørgaard Olaf, Holstebro	1988	Nogle erindringer fra min barndom og ungdom	54
Nørgaard Olaf, Holstebro	1989	Johannes Kirkegård, Visby - spillemand og komponist	35
Olesen Johannes	1996	Hørdum Bibliotek	96
Olsen Anne-Louise Haach, Museet for Thy og Vester Hanherred	1993	Jernalderbønder ved Tåbel	55
Olsen Anne-Louise Haach, Museet for Thy og Vester Hanherred	1993	Æ Beeshus	62
Olsen Anne-Louise Haack, Museet For Thy og Vester Hanherred	2006	Da jernaldergården brændte	34
Olsen Aage Johannes, Nørresundby	2003	En Thybo forlader hjemstavnen	97
Pallesgaard Leo, Vestervig	1998	Hvordan kom man dog til Thyborøn før?	24
Pedersen Carl, Aulum	2003	En sommerdag i 1942, et sted i Thy	67
Pedersen Karsten, Hurup Bibliotek	1996	Sydthy Bøger	129
Pedersen Karsten, Hurup Bibliotek	1998	Sydthy Bøger	130
Pedersen Karsten, Sydthy Bibliotek	1995	Sydthy Bøger	126
Pedersen Karsten, Sydthy Bibliotek	1997	Sydthy Bøger	106
Pedersen Karsten, Sydthy Bibliotek	1999	Sydthy Bøger	122
Pedersen Karsten, Sydthy Bibliotek	2001	Sydthy Bøger	140
Pedersen Mads, Hurup	2006	Kirkegaard i Villerslev	81

Forfatter/Referent	Årg.	Emne	Side
Pedersen Rigmor, Thisted	1988	Marius	33
Petersen Graves, Kgs. Lyngby	1997	Heltborg Skoles historie	64
Poulsen H. Vestergaard, Vestervig	1994	Hvad de 7 høns på et gammelt billede fortalte	50
Præstgaard J. Verner, Snedsted	1993	Clemen Nielsen Kongensgaards retssag	71
Præstgaard Jens Verner, Snedsted	1994	Strid om en brønd i Heltborg	13
Præstgaard Jens Verner, Snedsted	1995	Mere om Heltborg Skoles historie	66
Præstgaard Jens Verner, Snedsted	1996	Legat til Heltborg Bibliotek	42
Præstgaard Jens Verner, Snedsted	2004	Sommerudflugten 2004	126
Præstgaard Verner, Snedsted	1985	Gavebrev på »Klosterhave« til Boddum præstekald	49
Præstgaard Verner, Snedsted	1992	Skoleforhold i Heltborg for 250 år siden	27
Ravn Jørgen B. Vejle	2002	Minder fra Hvidbjerg Klitplantage	85
Redaktionen	1986	Rettelse til Årbogen 1985	5
Redaktionen	1988	Sydthys opfindere	59
Redaktionen	1988	Tilføjelser til Sydthy Årbog 1987	88
Redaktionen	1989	Historisk aftentur til »Bubbel«	78
Redaktionen	1989	Rettelser til Sydthy Årbog 1988	94
Redaktionen	1995	Udflugten til Lyngby lørdag d. 13. maj	127
Redaktionen	1999	Rettelse til Årbogen 1998	52
Refs Gustav Nielsen, Hurup	1996	Nogle barndomserindringer	35
Refs Walter Nielsen, Trige	1999	En Hurupdrengs spredte erindringer	53
Refs Walter Nielsen, Trige	2002	Barndommens land	129
Riis Michael, Boddum	1988	Tale ifb. med 200 året for stavnsbåndets oph. på Boddumbisgård	68
Saugbjerg Arne, Snedsted	1995	Hærkystbatteriet i Lyngby	36
Sigh Inger, Kobberød	1990	En barnegrav	80
Skammelsen Chr. Skyum	1991	Forpagtningskontrakter for Skyum Præstegård	54
Skammelsen Kr., Hurup	1998	Den kirkelige betjening gennem tiderne	29
Skammelsen Kristian, Hurup	1996	Tyve år i offentlig tjeneste	94
Skammelsen Kristian, Hurup	2000	Andreas Dolleris	79
Skammelsen Kristian, Skyum	1989	Skyum Søndre Skole i trediverne	40
Skammelsen Kristian, Skyum	1989	Konfirmander i 1940 i Skyum præstegård	44
Skammelsen Kristian, Skyum	1990	Hvad en artikel i Sydthy Årbog kan føre til	72
Skammelsen Kristian, Skyum	1990	Konfirmander 1940 i Skyum ræstegård	73
Skammelsen Kristian, Skyum	1994	En mand og hans indsats	79
Skov Karin, Bedsted	2001	Jomfruen fra Ashøje	138
Skovrup Mary, Thisted	1988	Tilbageblik	60
Slavensky Klaus	2003	Da verden kom til Thy	18
Slavensky Kurt, Vestervig	2003	Skolebilleder fra Taabel Skole	105
Slavensky Kurt, Vestervig	2003	Skolebillede fra Taabel Skole	106
Sloth Marius, Hurup	2004	Historien om Sydthy Maskincenter	29

Forfatter/Referent	Årg.	Emne	Side
Sloth Marius, Hurup	2005	Mine erindringer - barndom i Skyum og Hørdum	101
Sloth Marius, Hurup	2006	Mine erindringer	52
Sloth Marius, Hurup	2007	Marius Sloths erindringer Min værkførertid	76
Soelbjerg Jørgen	1998	En Københavnerdrengs erindringer	98
Stauersbøl Niels, Heltborg	1987	Heltborg Mølles fredning i 1950	13
Steensgaard N. N.	1992	Et tilbageblik »Politiske forhold«	106
Steensgaard N. N.	1992	Lidt om »Lodbjerggårds« historie	106
Stokholm Niels, Thyholm	2006	Det koster mindst en herregård - Fyrspillene i Sydthy	88
Svendsen Clara, Korsør	2006	Sommerminder fra Doverodde	25
Svendsen Else, Canada	2001	Buskjærhus ved Helligsø	120
Svendsen Else, Canada	2003	Fra Buskjærhus til Canada	112
Søe Jens, Boddum	1985	Revyvise	22
Søndergaard Else, Bedsted	1988	Bedsted på Japansk	73
Sørensen Paul Stiggaard, Villerslev	1993	Da Skyumgårdene blev udflyttet	21
Sørensen Svend, Museet for Thy og Vester Hanherred	1997	Hurup Bio	81
Sørensen Svend, Museet for Thy og Vester Hanherred	1998	Kr. M. Nyby, Øland	112
Sørensen Svend, Museet for Thy og Vester Hanherred	2003	Himlens Port	131
Sørensen Svend, Museet for Thy og Vester Hanherred	2005	Thys Museum i 100 år	139
Sørensen Svend, Thisted Museum	2002	Alle Tiders bryg	92
Therkildsen Hans, Bedsted/ Andersen Eigil T., Grurup	2006	Modstandsbevægelsen på Bedstedegnen	41
Thinggaard Helge, Vestervig	2002	Barndom og unge dage i Vestervig	11
Thinggaard Helge, Vestervig	2005	Boghandler i Hurup	35
Thomassen Andreas	2004	Erindringer fra min tid ved jernbanen	115
Thure Tage, Bedsted	1989	Sydthy Egnshistorisk Arkiv	93
Thure Tage, Bedsted	1990	Sydthy Egnshistorisk Arkiv	100
Thure Tage, Bedsted/Elly Mardal, Boddum	1993	Sydthy Egnshistorisk Arkiv	104
Thure Tage, Bedsted/Elly Mardal, Boddum	1994	Sydthy Egnshistorisk Arkiv	103
Thure Tage, Bedsted/Mardal Elly, Boddum	1985	Sydthy Egnshistorisk Arkiv	69
Thure Tage, Bedsted/Mardal Elly, Boddum	1991	Sydthy Egnshistorisk Arkiv	103
Thøgersen Anne Marie, Aalborg	2007	Brevenes historie	72
Tvermoes Susanne, Sindrup	2005	Lunarie Kunstsamling 25 år	14
Tybirk Folmer	1984	Originaler og andet godtfolk i Ullerup og Heltborg	22
Tybirk Folmer, Villerslev	1993	Lidt om indre mission i Ullerup - Heltborg o. århundredskiftet	30
Tybirk H G, Skive	1997	Sydthy stednavne	11
Tybirk H G, Skive	1997	Et gårdnavn i Heltborg sogn	86
Tybirk H G, Skive	1998	Sydthys stednavne (2)	27
Tybirk H. G., Korsør	1999	Limfjordssysler	29

Forfatter/Referent	Årg.	Emne	Side
Vestergaard Ejner, Hurup	1985	Sydthy Bøger	71
Vestergaard Ejner, Hurup	1986	Sydthy Bøger	94
Vestergaard Ejner, Hurup	1987	Sydthy Bøger	93
Vestergaard Ejner, Hurup	1988	Sydthy Bøger	87
Vestergaard Ejner, Hurup	1989	Sydthy Bøger	92
Vestergaard Ejner, Sydthy Bibliotek	1990	Sydthy Bøger	99
Vestergaard Ejner, Sydthy Bibliotek	1991	Sydthy Bøger	96
Vestergaard Ejner, Sydthy Bibliotek	1992	Sydthy Bøger	112
Vestergaard Ejner, Sydthy Bibliotek	1993	Sydthy Bøger	99
Vestergaard Gudrun, Grurup	1997	Et lidet hus på heden	36
Østergaard Chr., USA	1992	Erindring fra Vestervig	6

Emne	Årg.	Forfatter/Referent	Side
Adolf Handrup om dagliglivet i 1800erne	2000	Hedegaard Linne Handrup, Hurup	72
Aftentur i Koldby	1992	Bestyrelsen	119
Aftentur til Apotekergården i Søndbjerg på Thyholm	2000	Mardal Elly, Hurup	121
Aftentur til Bedsted Kirke	1999	Krogsgaard Leif, Bedsted	120
Aftentur til Doverodde Gl. Købmandsgård	1993	Mardal Elly, Boddum	113
Aftentur til Gudnæsstrand	1991	Mardal Elly, Boddum	100
Aftentur til Irup - en gård i Thy	1994	Mardal Elly, Hurup	106
Aftentur til Villerslev Kirke	1997	Mardal Elly, Boddum	91
Aftentur til Øland	1998	Mardal Elly, Hurup	110
Agger i svundne dage	1998	Nielsen Knud Madsen, Vestervig	13
Agger Kirke	1991	Jørgensen Ove H., Ydby	10
Alle Tiders bryg	2002	Sørensen Svend, Thisted Museum	92
Andreas Dolleris	2000	Skammelsen Kristian, Hurup	79
Ane Marie Kirkegaard	1985	Nørgaard Olaf, Holstebro	9
Arvesagen Kristen Knudsens gods i Thy	2004	Boddum Erling, Randers	79
Aspekter af Flarup Bys historie omkring 1700 - 1750	1993	Madsen Bjarne, Bedsted	10
Asylet i Ullerup	2004	Hedegaard Linne Handrup, Hurup	24
Barndom og unge dage i Vestervig	2002	Thinggaard Helge, Vestervig	11
Barndommens land	2002	Refs Walter Nielsen, Trige	129
Bedsted Gymnastikforening 1910 - 11	1985	Larsen Uffe, Bedsted	14
Bedsted på Japansk	1988	Søndergaard Else, Bedsted	73
Bedstemor fortæller: Til mine børnebørn	1999	Hedegaard Linne Handrup, Hurup	21
Beretning fra Fyrspillene i Sydthy	1990	Dall Villy, Snedsted	91
Beretning fra Fyrspillene i Sydthy	1991	Dall Villy, Snedsted	72
Beretning fra Fyrspillene i Sydthy	1992	Dall Villy, Snedsted	19
Beretning fra Fyrspillene i Sydthy	1993	Nielsen Henning, Vestervig	101
Beretning fra Fyrspillene i Sydthy	1994	Nielsen Henning, Vestervig	94
Beretning fra Fyrspillene i Sydthy	1995	Nielsen Henning, Vestervig	116
Beretning fra Fyrspillene i Sydthy	1996	Brandt Poul, Sønderhå	130
Beretning fra lokalhistorisk Arkiv - Sydthy afdelingen	2007	Kristensen Thomas N., Arkivet Sydthy afd.	96

Emne	Årg.	Forfatter/Referent	Side
Beretning om et legat gennem 70 år	1996	Møller Jørgen, Koldby	84
Bernard Sabbath, en amerikansk soldats skæbne	2007	Kjær Poul Martin, Bedsted	27
Besættelsen i Thy 9. april 1940	1990	Mardal Elly, Boddum	95
Billede af Hovgård i Vibberstoft	1993	Arkivet	112
Billeder fra en arkæologisk udgravning	1988	Bech Jens Henrik, Museet for Thy og Vester Hanherred	6
Billedkavalkade fra Svankær	1995	Larsen Otto V, Svankjær	44
Boddum, Båd-om	2003	Mardal Elly, Hurup	94
Boghandler i Hurup	2005	Thinggaard Helge, Vestervig	35
Bonden der går med træsko og kasket	1991	Mardal Elly, Boddum. Om Jens Tølbøll og hans slægt	57
Breve fra Lars i Amerika til Petrea i Danmark	2007	Johansen Egon, Hørdum/ Mortensen Villiam, Svankjær	6
Brevenes historie	2007	Thøgersen Anne Marie, Aalborg	72
Broncealderarkæologi i Visby	1996	Bech Jens Henrik, Museet for Thy og Vester Hanherred	11
Bryllupssang	1984	Mardal Elly, Boddum	54
Buskjærhus ved Helligsø	2001	Svendsen Else, Canada	120
By remse fra Visby sogn (1845 - 1865)	1986	Mardal Elly, Boddum	16
Cirkus i by! - Cirkus i by!	1989	Nielsen Charles, Ydby	18
Clemen Nielsen Kongensgaards retssag	1993	Præstgaard J. Verner, Snedsted	71
Da Boddumpræsten fik tærsk!	1985	Mortensen Gunnar Kjær, Boddum	18
Da de franske vine kom til Sydthy	1988	Mardal Elly, Boddum	23
Da havet brød ind	1997	Johansen Anker	31
Da jernaldergården brændte	2006	Olsen Anne-Louise Haack, Museet For Thy og Vester Hanherred	34
Da kartoflen kom til Agger	2002	Mardal Elly, Hurup	110
Da klitten blev brugt	2005	Buus Mie, Frøstrup	44
Da Sindrup var centrum	1992	Iversen Gunnar, Sindrup	89
Da Skyumgårdene blev udflyttet	1993	Sørensen Paul Stiggaard, Villerslev	21
Da Sydthy fejrede 200-året for bøndernes frigørelse	1989	Dall Villy, Koldby	45
Da ulykken ramte Lyngby	1985	Jessen Eskil Hvam, Svankjær	6
a verden kom til Thy	2003	Slavensky Klaus	18
Dagbog fra Lyngby under besættelsen	2006	Nielsen Christian Madsen, Frederiksberg	98
Dagbog fra Lyngby under besættelsen (2)	2007	Nielsen Christian Madsen, Frederiksberg	115
Dagbøger om livet i Heltborg i en svunden tid	1985	Kirk Aksel, Elsted	34
De gamle marknavne i Boddum	1984	Mortensen Gunnar Kjær, Boddum	15
De gamle smede i slægten og deres rolle i samfundet	2005	Mardal Elly, Hurup	110
De Hvide Busser	2005	Krogsgaard Leif, Bedsted/ Andersen Eigil T., Grurup	138
De tyske batterier ved Kobberød I	1999	Andersen Jens, København Ø.	111
De tyske batterier ved kobberød II	1998	Andersen Jens, København Ø.	57
Den hellige hjemmelavede Nadver i Skyum	1985	Larsen Uffe, Bedsted	27
Den kirkelige betjening gennem tiderne	1998	Skammelsen Kr., Hurup	29
Den kloge mand i Hurup	2007	Baun Christian, Hurup	18

Emne	Årg.	Forfatter/Referent	Side
Det forjættede land	2004	Johansen Egon, Hørdum	13
Det gamle chatol	1998	Kirk Axel, Snedsted	53
Det Gotiske alfabet	1984	Mardal Elly, Boddum	45
Det koster mindst en herregård - Fyrspillene i Sydthy	2006	Stokholm Niels, Thyholm	88
Det store lager på »Søvang«	1984	Larsen Uffe, Bedsted	12
Det tyske batteri i Lyngby	1996	Albrecht Heinrich, Tyskland/ Nielsen Knud Madsen, Vestervig	54
Det tyske batteri ved Kobberø	1997	Andersen Jens, København Ø.	40
Digte	1989	Jensen Jens Mathias Kartrinus	76
Doveroddeminder	2006	Laursen Svend Sund, Esbjerg	7
Doveroddeminder 2. del	2007	Laursen Svend Sund, Esbjerg	42
Doveroddespillemænd - fisker på Nordsøen	2007	Frost Inga, Hurup	60
Dræning ved Harring Mose	2001	Johansen Egon, Hørdum	118
Efterårsmanøvrer i Thy	1992	Klausen Johannes, Hurup	85
Egnshistorisk Forening	1991	Bestyrelsen	102
Egnshistorisk Forening for Sydthy	1984	Bestyrelsen	79
Egnshistorisk Forening for Sydthy	1985	Bestyrelsen	70
Egnshistorisk Forening for Sydthy	1986	Bestyrelsen	93
Egnshistorisk Forening for Sydthy	1987	Bestyrelsen	94
Egnshistorisk Forening for Sydthy	1989	Bestyrelsen	94
Egnshistorisk Forening for Sydthy	1990	Bestyrelsen	101
Egnshistorisk Forening for Sydthy	1992	Bestyrelsen	122
Egnshistorisk Forening for Sydthy	1993	Bestyrelsen	110
Egnshistorisk Forening for Sydthy	1994	Bestyrelsen	105
Egnshistorisk Forening for Sydthy	1995	Bestyrelsen	115
Egnshistorisk Forening for Sydthy	1996	Bestyrelsen	123
Egnshistorisk Forening for Sydthy	1997	Bestyrelsen	94
Egnshistorisk Forening for Sydthy	1999	Bestyrelsen	118
Egnshistorisk Forening for Sydthy	2000	Bestyrelsen	120
Egnshistorisk Forening for Sydthy	2001	Bestyrelsen	141
Egnshistorisk Forening for Sydthy	1998	Bestyrelsen	108
Egnshistorisk Forening for Sydthy 1987/1988	1988	Bestyrelsen	88
Elever fra Oksenbøl Skole 1927	1997	Arkivet	14
Elever på Ørum gl. Skole - 1918	1997	Arkivet	109
En 300 år gammel strid om helt fiskeri	1987	Mardal Elly, Boddum	27
En af husmandsbevægelsens pionerer i Sydthy	1992	Mardal Elly, Boddum	104
En Auction over Hassing Kirke	1984	Mardal Elly, Hurup	13
En barndomsoplevelse ved Lundhøj	1989	Henriksen Anne Lise, Hurup	6
En barnegrav	1990	Sigh Inger, Kobberød	80
En beretning fra krigen	1995	Nielsen Knud Madsen, Vestervig	41
En biskop Lodberg fra Lodbjerg	1992	Lodberg Torben, Ydby	55
En bueskytte fra jernalderen	1994	Bjerrekær Anne, Thisted Museum	6
En byhøj fra ældre jernalder ved Heltborg	1986	Bech Jens Henrik, Thisted Museum	6
En dag på gravning	1997	Kristensen Aksel, Gærup	88
En gammel bryllupssang fra 1867	1995	Arkivet	104

Emne	Årg.	Forfatter/Referent	Side
En grusom orkan	1985	Mardal Elly, Boddum	16
En henrettelse i Hassing	1986	Mardal Elly, Boddum	41
En Hurupdrengs spredte erindringer	1999	Refs Walter Nielsen, Trige	53
En juniluftning	1999	Brandt Poul, Sønderhå	126
En Københavnerdrengs erindringer	1998	Soelbjerg Jørgen	98
En landsbys udvikling og afvikling.	1995	Kirk Aksel, Snedsted	97
En mand og hans indsats	1994	Skammelsen Kristian, Skyum	79
En sammenkogt ret	1984	Eskesen Arne	58
En sammenkogt ret	1985	Eskesen Arne	51
En sommerdag i 1942, et sted i Thy	2003	Pedersen Carl, Aulum	67
En stiftelse for gamle og værdige tjenestefolk	1985	Larsen Uffe, Bedsted	43
En stranding ved Lyngby	1994	Nielsen Knud Madsen, Vestervig	8
En Thybo forlader hjemstavnen	2003	Olsen Aage Johannes, Nørresundby	97
En tøffelhelt	1988	Mardal Elly, Boddum	53
En vandring gennem Hurup	1988	Andersen Herluf, Hurup/ Mortensen Villiam, Ørum	36
En vandring gennem Hurup	1989	Andersen Herluf, Hurup/ Mortensen Villiam, Ørum	7
En vandring gennem Hurup (fortsat)	1990	Andersen Herluf, Hurup/ Mortensen Villiam, Ørum	39
Erindring fra min barndom	1984	Laustsen Laust Stauersbøl, Ydby	6
Erindring fra Vestervig	1992	Østergaard Chr., USA	6
Erindringer fra Abildgaard Vandmølle	2002	Nielsen Robert T., Give	77
Erindringer fra Cirkus Miehe	2003	Hedegaard Linne Handrup, Hurup	11
Erindringer fra et langt liv	1990	Kobberø Laurids, Sønderborg	74
Erindringer fra min tid ved jernbanen	2004	Thomassen Andreas	115
Erindringer I	1986	Jensen J. M. K.	81
Erindringer II	1987	Jensen J. M. K.	70
Erindringer II	1988	Jensen J. M. K.	76
Erindringer om mine bedsteforældre	2000	Krogsgaard Svend, Højbjerg	83
Et »landskabsarkiv« ved Bedsted	1989	Larsen Uffe, Bedsted	28
Et bondebryllup i 1916	1988	Frøkjær Marie	46
Et dejligt liv i 100 år	2003	Mardal Elly, Hurup	6
Et gårdnavn i Heltborg sogn	1997	Tybirk H G, Skive	86
Et historisk hus i Heltborg	1993	Kirk Aksel, Elsted	89
Et interview med »De gamle Huse«	1988	Dahl Ingrid	29
Et lidet hus på heden	1997	Vestergaard Gudrun, Grurup	36
Et skudsmål (forskrift)	1990	Mardal Elly, Boddum	95
Et tidsbillede af landbrugets vilkår	1994	Jensen B. Milther, Bedsted	31
Et tilbageblik	2002	Mardal Elly, Hurup	103
Et tilbageblik »Politiske forhold«	1992	Steensgaard N. N.	106
Fest for Rønhede skov	2000	Andersen Eigil T., Lodbjerg	118
Fire små mænd fra Heltborg og Hurup	1999	Kirk Axel, Elsted	93
Fiskeri i Flade Sø 1690	1985	Mardal Elly, Boddum	49
Fiskeri med havbåde	1984	Mardal Elly, Boddum	56
Fiskestrid på Skibsted Fjord anno 1731	1993	Madsen Bjarne, Bedsted	95
Flarup Bye	1990	Madsen Bjarne, Bedsted	57

Emne	Årg.	Forfatter/Referent	Side
Flygtninge på rejse i 1945	2005	Hansen Søren Peter, Vestervig	135
Folkedans	2007	Immersen Vita, Hurup	25
For han er en af vore egne	1996	Dall Villy, Snedsted	86
Forhistoriske spor i Sydthy	1992	Bangsgaard Jens Jørgen, Osted	22
Forpagtningskontrakter for Skyum Præstegård	1991	Skammelsen Chr. Skyum	54
Forretningslivet i Ydby gennem forgangne tider	2006	Nielsen Charles, Ydby	45
Forskellige episoder på Lyngholm i 1600 tallet	1988	Mardal Elly, Boddum	67
Fortidens stemme fra Boddum	1988	Mortensen Gunnar Kjær, Tranekær	21
Fotos fra Sydthy - og lidt om familien Læssøe	2007	Læssøe Uffe, Aalborg/ Andersen Eigil T., Grurup	69
Fra Agger	1984	Mardal Elly, Boddum	57
Fra arbejdsmand til entreprenør	1994	Ejlersen Lisbeth, Hurup	52
Fra bedstefars dagbøger	1989	Kirk Aksel, Elsted/Uffe Larsen, Bedsted	66
Fra Buskjærhus til Canada	2003	Svendsen Else, Canada	112
Fra gravhøj til landsby	1989	Bech Jens Henrik, Museet for Thy og Vester Hanherred	30
Fra Museets arbejdsmark	2005	Nielsen Jytte, Museet for Thy og Vester Hanherred	152
Fra Museets arbejdsmark	2006	Nielsen Jytte, Museet for Thy og Vester Hanherred	128
Fra museets arbejdsmark	2007	Nielsen Jytte, Museet for Thy og Vester Hanherred	109
Fra Refshedegaard til Den kongelige Livgarde til hest	1997	Mikkelsen Aage H, Silkeborg	15
Fra Skjeldager på Boddum	1987	Mortensen Gunnar Kjær, Tranekær	6
Fra Vestervig Amts Auctionsprotokol	1984	Mardal Elly, Hurup	25
Fuglefolk og fugle på Madstedborg i Ove Sø i Thy II	1996	Mardal Willy, Sønderhå	99
Fuldskib »Asgerd« i December 1918	2000	Eskesen Arne	37
Futtrup	1990	Kirk Aksel, Elsted	24
Fæstebonde - selvejerbonde	1988	Mortensen Gunnar Kjær, Tranekær	11
Fæstegården »Grøntoft«	1986	Larsen Uffe, Bedsted	51
Gamle sæjer	1999	Hedegaard Linne Handrup, Hurup	55
Gammel begravelsesplads på Hassing Havreland	1999	Jensen Finn Chr., Bedsted	101
Gammel Else	1988	Kjærgaard Valdemar	22
Gammelfar og Gammelmor	1992	Kirk Aksel, Elsted	37
Gammelfar og husflidens historie	2000	Kirk Aksel, Snedsted	113
Gavebrev på »Klosterhave« til Boddum præstekald	1985	Præstgaard Verner, Snedsted	49
Ginnerupgaard	2000	Houe Kirsten, Hurup	18
Ginnerupstenen	1995	Nielsen Jytte, Heltborg Museum	83
Glimt fra Helligsø-Gettrup i årene og fra Helligsølejren	1995	Lauersen Gudrun, Helligsø	37
Grurup Skole	1986	Jensen Frits M	35
Grydehøj v. Vestervig i Thy - et velbevaret kulturanlæg	1999	Nielsen Bjarne Henning, Thyregod	6

Emne	Årg.	Forfatter/Referent	Side
Guldbryllupsfest i Hurup 1903	1987	Mardal Elly, Boddum	69
Gymnaster fra Thy/ Mors ved Lingiaden i Stockholm	1990	Mardal Elly, Boddum	71
Gymnaster fra Thy/Mors ved Lingiaden, Stockholm	1989	Mardal Elly, Boddum	34
Gymnastikopvisning på Sjørring Vold	2005	Nielsen Henning, Sverige	158
Gårdhus Mølle - en tidligere industrivirksomhed	1984	Graugaard Esben, Holstebro	30
Gårdmølle på Gadegård i Helligsø	2001	Madsen Knud Møller, Hurup	85
Han ska jo op å te'e å bestæl nøj igjen	2002	Mikkelsen Aage H, Silkeborg	30
Hassing Skole 1906	1988	Mardal Elly, Boddum	80
Hassing Skole1926	1988	Mardal Elly, Boddum	90
Helligsø 1880 - 90	1986	Nørgaard Olaf, Holstebro	30
Heltborg by og virke i min skoletid	1996	Handrup Laurits, Hurup	118
Heltborg Forsamlingshus	1989	Hedegaard Linne Handrup, Hurup	58
Heltborg Mølles fredning i 1950	1987	Stauersbøl Niels, Heltborg	13
Heltborg Skoles historie	1997	Petersen Graves, Kgs. Lyngby	64
Henrik Laursens arkiv	2005	Madsen Knud Møller, Hurup	145
Hesteambulancen og gamle køretøjer	1998	Kirk Jens, Hurup	34
Himlens Port	2003	Sørensen Svend, Museet for Thy og Vester Hanherred	131
Historien om Sydthy Maskincenter	2004	Sloth Marius, Hurup	29
Historisk aftentur til »Bubbel«	1989	Redaktionen	78
Historisk aftentur til Futtrup	1990	Mardal Elly, Boddum	30
Holmgaard Skole ca. 1884	1984	Larsen Uffe, Bedsted	28
Hundskær Skole ca. 1921 - syelever, Bedsted	1997	Arkivet	75
Hurup Bio	1997	Sørensen Svend, Museet for Thy og Vester Hanherred	81
Hurup Elværk 100 år	2004	Madsen Knud Møller, Hurup	137
Hurup Gymnastikforening, opvisning på Ashøje	1987	Mardal Elly, Boddum	61
Hurup vinterrevy 1894	1994	Mardal Elly Boddum	90
Husmandsforeningen besøger »Gårdhusmølle«	1997	Arkivet	111
Hvad de 7 høns på et gammelt billede fortalte	1994	Poulsen H. Vestergaard, Vestervig	50
Hvad en artikel i Sydthy Årbog kan føre til	1990	Skammelsen Kristian, Skyum	72
Hvad skete der med »F« som Freddie?	1994	Kjær Poul Martin, Bedsted	73
Hvidbjerg v. Aa fodboldhold for 75 år siden	1984	Larsen Uffe, Bedsted	20
Hvor fører sporene hen?	2001	Mikkelsen Aage H, Silkeborg	15
Hvor gode var de gamle dage?	1985	Larsen Uffe, Bedsted	15
Hvoraf kommer navnet Bransholmvej i Hurup?	2006	Jeppesen Betzy Bransholm, Gadstrup	72
Hvordan kom man dog til Thyborøn før?	1998	Pallesgaard Leo, Vestervig	24
Hvordan Lyngby skånedes for den store drukneulykke 1893	1993	Nielsen Knud Madsen, Vestervig	81
Hærkystbatteriet i Lyngby	1995	Saugbjerg Arne, Snedsted	36
Hørdum Bibliotek	1996	Olesen Johannes	96
Indsamling af mågeæg i Thy og på Thyholm	1998	Mardal Willy, Sønderhå	68
Jagt som binæring	2007	Buus Mie, Frøstrup	37
Jeg hastigt ud af verden gik	1987	Fuglsang Ester, Ydby	30

Emne	Årg.	Forfatter/Referent	Side
Jernalderbønder ved Tåbel	1993	Olsen Anne-Louise Haach, Museet for Thy og Vester Hanherred	55
Johannes Kirkegård, Visby - spillemand og komponist	1989	Nørgaard Olaf, Holstebro	35
Jomfruen fra Ashøje	2001	Skov Karin, Bedsted	138
Jul i den gamle strandfogedgård i Lyngby	1997	Nielsen Knud Madsen, Vestervig	76
Jyllandsslaget	1991	Nielsen Knud Madsen, Vestervig	6
Kammerherren fra Taabel	1987	Andersen Eigil T., Lodbjerg	62
Karetmager i Bedsted - Christen Krogsgaard	1991	Krogsgaard Leif, Bedsted	74
Kirkegaard i Villerslev	2006	Pedersen Mads, Hurup	81
Klostermøllen i Vestervig	2006	Andersen Charlotte Boje H., Museet for Thy og Vester Hanherred	30
Klostermøllen i Vestervig	2007	Madsen Jørn W.	87
Knud Sønderby i Sydthy	2003	Bangsgaard Jens Jørgen, Osted	13
Konfirmander 1940 i Skyum præstegård	1990	Skammelsen Kristian, Skyum	73
Konfirmander i 1940 i Skyum præstegård	1989	Skammelsen Kristian, Skyum	44
Konfirmationsbillede - Bedsted Kirke, 1964	1997	Arkivet	45
Konfirmationsjubilæum i Skyum kirke	2002	Haagaard Agnethe Kjær, Snedsted	46
Kongerevyen 1927	1992	Laustsen Hjalmar Stauersbøl, Hurup	88
Kornhandel i 400 år	1991	Dall Villy, Snedsted	64
Kr. M. Nyby, Øland	1998	Sørensen Svend, Museet for Thy og Vester Hanherred	112
Krigen 1864	1984	Mardal Elly, Boddum	46
Kristen Knudsens gods i Thy	2003	Boddum Erling, Randers	77
Kristendom i tusind år	2001	Kristensen Peder S., Sjørring	6
Kræn Kabel - eller Kræn Kapel	1996	Hedegaard Linne Handrup, Hurup	79
Kunstskatte fra Sydthys Middelalder 1	1993	Hjermind Jesper, Viborg	27
Kvæghyrden fra Ørum Sø.	1984	Mortensen Villiam , Ørum	36
Kystbefæstningsanlæg i Agger og Lyngby	1995	Ingerslev Jarl, Vestervig	6
Kære Poul	1991	Mardal Elly, Boddum	71
Landstingsmand Laust Christen Christensen og hans slægt	2000	Jensen Else	44
Lang dags rejse	1984	Damgaard Mogens, Bedsted	41
Legat til Heltborg Bibliotek	1996	Præstgaard Jens Verner, Snedsted	42
Leo Estvad 100 år den 29.07.02	2002	Andersen Eigil T., Grurup	8
Lidt om »Lodbjerggårds« historie	1992	Steensgaard N. N.	106
Lidt om indre mission i Ullerup - Heltborg o. århundredskiftet	1993	Tybirk Folmer, Villerslev	30
Lidt om kornhøst i fortid og nutid	1997	Kirk Aksel, Snedsted	69
Lidt sogne-kirke- og præstehistorie	1995	Mardal Elly, Boddum	105
Limfjordssysler	1999	Tybirk H. G., Korsør	29
Livet i klitegnene	1991	Høgholm Jens, Bedsted	20
Livet på Overgård	1996	Kirk Aksel, Snedsted	115
Lodbjerg Fyr fylder 100 år	1984	Larsen Uffe, Bedsted	14
Lortpøt fennen i Lodbjerg plantage	1994	Andersen Eigil T., Lodbjerg	41
Lunaria Kunstsamling - Danas Have	2005	Iversen Gunnar, Sindrup/Redaktionen	13
Lunarie Kunstsamling 25 år	2005	Tvermoes Susanne, Sindrup	14

Emne	Årg.	Forfatter/Referent	Side
Lyngby sommeren 1989	1990	Høyrup Lise, København Ø.	32
Lyngholm	1987	Larsen Uffe, Bedsted/ Mardal Elly, Boddum	58
Lærer Nielsen og gravhøjene	1998	Bech Jens Henrik, Museet for Thy og Vester Hanherred	6
M/S Mulans stranding på Lodbjerg kysten	2004	Jørgensen Jens M., Årup/Toftdahl E. Bedsted/Andersen Eigil T. Grurup	106
Malermestre i Thy	1993	Krogsgaard Hugo, Koldby	80
Man bliver ikke stærk i modvind	2004	Fritzner Karsten Klitø, Boddum	94
Man kan godt klippe får med brodersaks	1991	Mortensen Villiam , Ørum	51
Man kan jo desværre ikke bygge gamle huse	1988	Johansen Henning, Birkerød	25
Manden i Lundhøj	2001	Hansen Svend Illum, Skov- og Naturstyrelsen, København	8
Mandskab og redningsbåd i Lyngby	1997	Arkivet	111
Margrete Fredkulla - kvinden bag Sct. Thøger	1987	Iversen Gunnar, Sindrup	45
Marius	1988	Pedersen Rigmor, Thisted	33
Marius Sloths erindringer Min værkførertid	2007	Sloth Marius, Hurup	76
Med Fregatten »Jylland« på Middelhavstogt	1987	Lauersen Jens	9
Medailliemænd i Ydby	1984	Mardal Elly, Boddum	52
Mere om Heltborg Skoles historie	1995	Præstgaard Jens Verner, Snedsted	66
Miehernes gravsteder i Sydthy	2001	Nielsen Jytte, Heltborg Museum	60
Miljøbeskyttelse - i gamle dage	1986	Mortensen Gunnar Kjær, Boddum	44
Min flintesamling	1996	Mikkelsen Jens A., Bedsted	32
Min oldefar Christian Nicolaisen	1999	Nicolaisen Egon, Hurup	108
Minde om besættelsen og befrielsen 1940 - 45	1985	Mardal Elly, Boddum	33
Minde om Ellen Raadal	1991	Nyholm Bodil, Gettrup	84
Mindeord over Tage Thure	1995	Bestyrelsen	125
Mindeord over Uffe Larsen	1991	Bestyrelsen	99
Mindeplader i Bedsted Kirke	1993	Krogsgaard Leif, Bedsted	77
Mindeplader i Bedsted kirke	1994	Krogsgaard Leif, Bedsted	81
Minder fra en svunden tid	2003	Nielsen Henning, Sverige	88
Minder fra Hvidbjerg Klitplantage	2002	Ravn Jørgen B. Vejle	85
Mindeskrift	1984	Mardal Elly, Boddum	53
Mindeskrift fra Visby Kirke over husm. Johs. Poulsen, Visby	1986	Mardal Elly, Boddum	28
Mindeskrift over Anders Peter Pedersen	1985	Eskesen Arne	66
Mindeskrift over Else Jensdatter	1985	Larsen Uffe, Bedsted	30
Mine erindringer	2006	Sloth Marius, Hurup	52
Mine erindringer - barndom i Skyum og Hørdum	2005	Sloth Marius, Hurup	101
Mine erindringer, Aksel Kirk	2001	Kirk Aksel, Heltborg	45
Mit livs historie	1997	Mikkelsen Mette Katrine, Iowa/ Miller Nielsen Agna	46
Mit ur	2000	Mikkelsen Aage H, Silkeborg	8
Modstandsbevægelsen på Bedstedegnen	2006	Therkildsen Hans, Bedsted/ Andersen Eigil T., Grurup	41
Morup Mølle Mejeri oprettet for 100 år siden	1986	Friis Poul, Bedsted	11

Emne	Årg.	Forfatter/Referent	Side
Mørk stiger en høj over kornhavet op	1990	Larsen Uffe, Bedsted	36
Niels Lassen Thomsen, Doverodde Købmandsgård	1999	Kjær Inge, Thyregod	86
Nogle barndomserindringer	1996	Refs Gustav Nielsen, Hurup	35
Nogle dage i maj	2005	Nissen Kaj, Kruså	146
Nogle erindringer fra min barndom og ungdom	1987	Nørgaard Olaf, Holstebro	15
Nogle erindringer fra min barndom og ungdom	1988	Nørgaard Olaf, Holstebro	54
Nr. Bjerregaard, Bedsted	1996	Nielsen Christian, Bedsted	17
Næssund Jernstøberi	2001	Graugaard Esben, Holstebro	37
Oldtiden under sandet	1990	Holm Harald, Vinderup	51
Ole Thøgersen - en oplyst bonde	1991	Mortensen Villiam , Ørum	89
Om Jens Søndergaard	1993	Dall Villy, Vrå	65
Om Jens Søndergaard II	1994	Dall Villy, Vrå	85
Om Lyngholm og dens ejere	1988	Ifversen Troels, Lyngholm	65
Om sandflugten i Thy	2006	Andersen Charlotte Boje H., Museet for Thy og Vester Hanherred	91
Om strandauktioner for 200 år siden	1985	Mardal Elly, Boddum	39
Om udskiftning af Grurup og Gammelbys jorde	1990	Jensen Milther, Bedsted	81
Oplysning fra forskellige kilder vedr. Lodbjerg sogn	2000	Larsen Niels Vestergaard, Mors	30
Originaler huskes!	2003	Larsen Uggi, Bedsted	111
Originaler og andet godtfolk i Ullerup og Heltborg	1984	Tybirk Folmer	22
Ove Sø og Madstedborg	1995	Mardal Villy, Sønderhå	85
Peder Teglbrænders teglværk i Vestervig	1994	Graugaard Esben, Holstebro Museum	20
Polarforskeren, Etatsråden og Ydby Missionshus	2005	Nielsen Charles, Ydby	129
Presseetik for 100 år siden	1984	Mortensen Gunnar Kjær, Boddum	16
Privatlærerinde på Irup 1915 - 16	1991	Hansen Gudrun, Helsingør	27
Proces mod præsten Jacob Schive i Ydby Kirke., 1707	1992	Jørgensen Ove, Ydby	79
Provokerede strandinger.	2006	Mikkelsen Aage H, Silkeborg	77
Provstesyn omkring 1800	1985	Mardal Elly, Boddum	31
På udkommando til Lyngby i Thy efteråret 1942	2004	Nielsen F. E., Kolding	49
Restaurering af Jættestuen Lundhøj	1997	Dehn Torben, Skov- og Naturstyrelsen, København	6
Rettelse til Årbogen 1985	1986	Redaktionen	5
Rettelse til Årbogen 1998	1999	Redaktionen	52
Rettelser til artikel i Årbog 2005	2006	Mortensen Villiam , Svankjær	5
Rettelser til billede i Årbog 2003	2004	Nielsen Henning, Sverige	131
Rettelser til Sydthy Årbog 1988	1989	Redaktionen	94
Revyvise	1985	Søe Jens, Boddum	22
Rundt om Morup Mølle	2004	Mardal Elly, Hurup	6
Runestenen i Hurup	2000	Nielsen Jytte, Heltborg Museum	6
Sct. Thøger af Vestervig	1986	Iversen Gunnar, Sindrup	60
Selvejer gården Grøntoft	1987	Larsen Uffe, Bedsted	32

Emne	Årg.	Forfatter/Referent	Side
Sindrup - Labyrinten Vølunds hus	1994	Iversen Gunnar, Sindrup	43
Skibstedgaard	1986	Mardal Elly, Boddum/ Mortensen Gunnar Kjær, Boddum	90
Skolebillede fra Agger Skole 1942 - 1943	2004	Jensen Karl Kristian, Ballerup	132
Skolebillede fra Agger Skole 1948	2005	Elsig Poul, Tåbel	155
Skolebillede fra Dover Skole	1994	Arkivet	102
Skolebillede fra Taabel Skole	2003	Slavensky Kurt, Vestervig	106
Skolebillede fra Villerup Skole, Vestervig ca. 1910	1997	Arkivet	35
Skolebillede fra Visby ca. 1906 - 07	1986	Mardal Elly, Boddum	26
Skolebilleder fra Taabel Skole	2003	Slavensky Kurt, Vestervig	105
Skolebørn Heltborg ca. 1901	1995	Arkivet	78
Skolebørn i Bedsted år 1917	1992	Arkivet	121
Skolebørn med lærer frk. Sparrevohn, Vestervig	1997	Arkivet	35
Skoleforhold i Heltborg for 250 år siden	1992	Præstgaard Verner, Snedsted	27
Skoleklasse i Hurup med lærer Kappel 1914	1991	Bestyrelsen	100
Skoleklasse, Hurup 1917	1987	Mardal Elly, Boddum	20
Skomagerens Anine fra Tvolm	1999	Mikkelsen Aage H, Silkeborg	80
Skyum i gamle dage	2002	Foget Elsebeth, Skyum	42
Skyum Søndre Skole i trediverne	1989	Skammelsen Kristian, Skyum	40
Slagsværd fra fortiden	1991	Arkivet	98
Smedens Erindringer	1992	Mortensen Villiam , Ørum	50
Smedens Erindringer	1993	Andersen Herluf, Hurup/ Mortensen Villiam, Ørum	6
Små sagn om Lundhøj	1989	Bak Johannes, Hurup	6
Soldaterbreve fra 1864	1989	Kjær Niels Christian Christensen	55
Sommeraften tur til Tandrup d. 20. juni 1985	1985	Mardal Elly, Boddum	68
Sommerminder fra Doverodde	2006	Svendsen Clara, Korsør	25
Sommerturen d. 21 juni 1984	1984	Larsen Uffe, Bedsted	77
Sommerudflugt 2003 til Salling	2003	Lodberg Anette og Torben, Ydby	123
Sommerudflugten 2001	2001	Krogsgaard Leif, Bedsted	83
Sommerudflugten 2004	2004	Præstgaard Jens Verner, Snedsted	126
Sommerudflugten 2005	2005	Kjær Poul Martin, Bedsted	149
Sommerudflugten 2007	2007	Ejlersen Hans Kr., Hurup/ Ejlersen Lisbeth, Hurup	106
Sommerudflugten d. 14. juni 1997	1997	Andersen Eigil T., Lodbjerg	89
Sommerudflugten til Skiveegnen	1998	Mardal Elly, Hurup	109
Spillemand fra Sydthy	2002	Larsen Uggi, Bedsted	97
Spillet om Hørdum	2004	Nissen Kaj, Kruså	122
Stavnsbåndet	1984	Mardal Elly, Hurup	20
Stikordsregister	1998	Mardal Elly, Hurup	116
Stikordsregister 1998 - 2002	2003	Ejlersen Lisbeth, Hurup	137
Stikordsregister til Sydthy Årbøger	1993	Mardal Elly, Boddum	106
Stikordsregister til årgangene 1984 - 87	1988	Larsen Uffe, Bedsted	90
Strejftog i Ginnerup-gravningernes historie	2005	Bech Jens Henrik, Museet for Thy og Vester Hanherred	6

Emne	Årg.	Forfatter/Referent	Side
Strid om en brønd i Heltborg	1994	Præstgaard Jens Verner, Snedsted	13
Sydthy Andels-Svineslagteri under besættelsen	2007	Kristensen Thomas N., Arkivet, Sydthy afd.	98
Sydthy Bøger	1985	Vestergaard Ejner, Hurup	71
Sydthy Bøger	1986	Vestergaard Ejner, Hurup	94
Sydthy Bøger	1987	Vestergaard Ejner, Hurup	93
Sydthy Bøger	1988	Vestergaard Ejner, Hurup	87
Sydthy Bøger	1989	Vestergaard Ejner, Hurup	92
Sydthy Bøger	1990	Vestergaard Ejner, Sydthy Bibliotek	99
Sydthy Bøger	1991	Vestergaard Ejner, Sydthy Bibliotek	96
Sydthy Bøger	1992	Vestergaard Ejner, Sydthy Bibliotek	112
Sydthy Bøger	1993	Vestergaard Ejner, Sydthy Bibliotek	99
Sydthy Bøger	1994	Deleuran Lars, Sydthy Bibliotek	100
Sydthy Bøger	1995	Pedersen Karsten, Sydthy Bibliotek	126
Sydthy Bøger	1996	Pedersen Karsten, Hurup Bibliotek	129
Sydthy Bøger	1997	Pedersen Karsten, Sydthy Bibliotek	106
Sydthy Bøger	1998	Pedersen Karsten, Hurup Bibliotek	130
Sydthy Bøger	1999	Pedersen Karsten, Sydthy Bibliotek	122
Sydthy Bøger	2001	Pedersen Karsten, Sydthy Bibliotek	140
Sydthy Bøger	2002	Jensen Gitte Sloth, Sydthy Bibliotek	130
Sydthy Bøger	2004	Jensen Gitte Sloth, Sydthy Bibliotek	129
Sydthy Bøger	2006	Jensen Gitte Sloth, Sydthy Bibliotek	134
Sydthy Egnshistorisk Arkiv	1984	Mardal Elly, Boddum	78
Sydthy Egnshistorisk Arkiv	1985	Thure Tage, Bedsted/ Mardal Elly, Boddum	69
Sydthy Egnshistorisk Arkiv	1986	Mardal Elly, Boddum/ Thure Tage, Bedsted	93
Sydthy Egnshistorisk Arkiv	1987	Mardal Elly, Boddum/ Thure Tage, Bedsted	94
Sydthy Egnshistorisk Arkiv	1988	Mardal, Elly, Boddum/ Thure Tage, Bedsted	88
Sydthy Egnshistorisk Arkiv	1989	Thure Tage, Bedsted	93
Sydthy Egnshistorisk Arkiv	1990	Thure Tage, Bedsted	100
Sydthy Egnshistorisk Arkiv	1991	Thure Tage, Bedsted/ Mardal Elly, Boddum	103
Sydthy Egnshistorisk Arkiv	1992	Mardal Elly, Boddum/ Thure Tage, Bedsted	119
Sydthy Egnshistorisk Arkiv	1993	Thure Tage, Bedsted/ Elly Mardal, Boddum	104
Sydthy Egnshistorisk Arkiv	1994	Thure Tage, Bedsted/ Elly Mardal, Boddum	103
Sydthy Egnshistorisk Arkiv	1995	Madsen Knud Møller, Hurup	124
Sydthy Egnshistorisk Arkiv	1996	Madsen Knud Møller, Hurup	125
Sydthy Egnshistorisk Arkiv	1997	Madsen Knud Møller, Hurup	96
Sydthy Egnshistorisk Arkiv	1998	Madsen Knud Møller, Hurup	128
Sydthy Egnshistorisk Arkiv	1999	Madsen Knud Møller, Hurup	124
Sydthy Egnshistorisk Arkiv	2000	Madsen Knud Møller, Hurup	126

Emne	Årg.	Forfatter/Referent	Side
Sydthy Egnshistorisk Arkiv	2001	Madsen Knud Møller, Hurup	136
Sydthy Egnshistorisk Arkiv	2002	Madsen Knud Møller, Hurup	124
Sydthy Egnshistorisk Arkiv	2003	Madsen Knud Møller, Hurup	129
Sydthy Egnshistorisk Forening	2002	Bestyrelsen	131
Sydthy Egnshistorisk Forening	2003	Bestyrelsen	135
Sydthy Egnshistorisk Forening	2004	Andersen Eigil T., Grurup	140
Sydthy Egnshistorisk Forening	2005	Andersen Eigil T., Grurup	156
Sydthy Egnshistorisk Forening	2006	Andersen Eigil T., Grurup	132
Sydthy Egnshistorisk Forening	2007	Andersen Eigil T., Grurup	113
Sydthy stednavne	1997	Tybirk H G, Skive	11
Sydthys opfindere	1988	Redaktionen	59
Sydthys stednavne (2)	1998	Tybirk H G, Skive	27
Sådan set fra min synsvinkel	1990	Nielsen Charles, Ydby	6
Sådan set fra min synsvinkel	1991	Nielsen Charles, Ydby	34
Sådan set fra min synsvinkel	1992	Nielsen Charles, Ydby	61
Sådan set fra min synsvinkel	1993	Nielsen Charles, Ydby	33
Sådan set fra min synsvinkel	1994	Nielsen Charles, Ydby	58
Sådan set fra min synsvinkel	1995	Nielsen Charles, Ydby	49
Sådan set fra min synsvinkel	1996	Nielsen Charles, Ydby	55
Sådan set fra min synsvinkel	1997	Nielsen Charles, Ydby	49
Sådan set fra min synsvinkel	1998	Nielsen Charles, Ydby	36
Sådan set fra min synsvinkel	1999	Nielsen Charles, Ydby	33
Sådan set fra min synsvinkel	2000	Nielsen Charles, Ydby	50
Sådan set fra min synsvinkel	2001	Nielsen Charles, Ydby	69
Sådan set fra min synsvinkel, den gl. skole	2001	Nielsen Charles, Ydby	64
Tale ifb. med 200 året for stavnsbåndets oph. på Boddumbisgård	1988	Riis Michael, Boddum	68
Tandrup	1985	Mardal Elly, Boddum	67
Tegner Jensen og de andre gårdmalere	2007	Bendsen Niels, Hjørring	104
Thorkilds samling	2002	Bech Jens Henrik, Museet for Thy og Vester Hanherred	6
Thybanen	2007	Madsen Knud Møller, Hurup	89
Thylands Udstykningsforening	2003	Andersen Eigil T., Grurup	93
Thylandske handelsvarer til København i 1685	2002	Larsen Niels Vestergaard, Nykøbing M.	22
Thys hovedvandløb	1984	Andersen Eigil T., Lodbjerg	78
Thys Museum i 100 år	2005	Sørensen Svend, Museet for Thy og Vester Hanherred	139
Tider skiftes sæder mildnes	1998	Mikkelsen Aage Hedegaard, Silkeborg	61
Tilbageblik	1988	Skovrup Mary, Thisted	60
Tilføjelser til Sydthy Årbog 1987	1988	Redaktionen	88
Ting- og Arresthus i Vestervig	1992	Jørgensen Ove, Ydby	43
Tingsvinder fra 1638 - 1716 om Agger sogn	1987	Mardal Elly, Boddum	21
To drenge opdagede en jættestue	1989	Hedegaard Linne Handrup, Hurup	7
To plantager i Sydthy fyldte 100 år	1992	Andersen Eigil T., Lodbjerg	114
Toldhuset i Kobberød	1990	Jørgensen Ove, Ydby	78
Troldmanden fra Revs	1997	Brandt Poul, Sønderhå	102
Turistfører for Sydthy anno 1927	2007	Bruun P. D./Redaktionen	65

Emne	Årg.	Forfatter/Referent	Side
Turistreklame i 1800-tallet	1984	Larsen Uffe, Bedsted	12
Tvillingbrødrene, de gamle smede	2003	Mardal Elly, Hurup	107
Tyske soldaters ophold i Lyngby under 2. verdenskrig	1995	Albrecht Heinrich, Tyskland/ Madsen Bjarne, Bedsted	15
Tyske soldaters skæbne	1996	Madsen Knud Møller, Hurup	121
Tyve år i offentlig tjeneste	1996	Skammelsen Kristian, Hurup	94
Tørvefabrikation i Hundborg Mose	2003	Jørgensen Jens M. Årup	59
Tørvegravning ved Gyrup mose i Sønderhå	2002	Johansen Egon, Hørdum	40
Tøttrupgård	1985	Korsgaard Knud, Koldby	40
Uddrag af et skifte på »Bubbel« i 1765-66	1989	Mardal Elly, Boddum	80
Uddrag af gammel jordebog fra Vestervig Kloster år 1687	1984	Mardal Elly, Boddum	55
Udflugt til Sjørring Sø området	2002	Mortensen Villiam , Svankjær	117
Udflugten til Børglum Kloster	1996	Bestyrelsen/Mardal Elly, Hurup	122
Udflugten til Lyngby lørdag d. 13. maj	1995	Redaktionen	127
Udsigten fra Rødbro Bakke	2005	Mortensen Villiam , Svankjær	61
Udsigtstårnet på Ashøje	2004	Andersen Eigil T., Grurup	128
Udskiftning af Markjorde i Gettrup, Kobberøe samt Gundtoft	1993	Jørgensen Ove, Ydby	82
Udskiftningen af Refs	2004	Nielsen Winni Østergaard, Aarhus	111
Udskrift af Ørum og Vestervig - Landvæsenscommissionsprotokol	1989	Handrup Adolf, Ullerup	73
Under lykkens sejl	2002	Iversen Gunnar, Sindrup	126
Valentin Hermansen Beyer	1994	Lodberg Torben, Sindrup	27
Ved det yderste hav	2007	Nissen Kaj, Kruså	92
Ved Dover Kil	2000	Brandt Poul, Sønderhå	128
Vedr. fiskeriet i Ørum Sø og Stigeborden ved Vestervig Fiskehus	1999	Larsen Niels Vesrergaard, Dråby	9
Vedtægter for Egnshistorisk Forening for Sydthy	1990	Bestyrelsen	102
Vejen til Danas Have	2005	Iversen Gunnar, Sindrup	22
Vestervig Marked	1984	Larsen Uffe, Bedsted	10
Vestervig under besættelsen	2004	Larsen Peter Bolt, Vestervig	70
Vi bringer en efterlysning	1992	Heltborg Museum	121
Vielses- eller trolovelsesregister	1993	Mardal Elly, Boddum	115
Vielses- eller trolovelsesregister for Helligsø og Gettrup sogne	1989	Mardal Elly, Boddum	82
Vielsesregister Ørum sogn 1719 - 1814	1997	Mardal Elly, Hurup	107
Villerslev - en landsbykirke i Thy	1996	Hargaard Erik, Villerslev	6
Villerslev Skole 1900	1993	Arkivet	109
Villerslev Skole 1984	1984	Bjerre Ole, Skolehistorisk Samling	26
Villerslev Skole ca. 1911 - 12	1990	Mardal Elly, Boddum	98
Vækkelse og Indre Mission	1986	Bisgaard Else	17
Våben fra besættelsestiden	1986	Mortensen Gunnar Kjær, Boddum	25
Westen for Leibak (1)	1999	Nielsen Knud Madsen, Vestervig	58
Westen for Leibak (2)	2000	Nielsen Knud Madsen, Vestervig	86
Westen for Leibak (3)	2001	Nielsen Knud Madsen, Vestervig	87
Westen for Leibak (4)	2002	Nielsen Knud Madsen, Vestervig	48

Emne	Årg.	Forfatter/Referent	Side
Westen for Leibak (5)	2003	Nielsen Knud Madsen, Vestervig	26
Ywers Træben	1993	Nielsen Knud Madsen, Vestervig	63
Æ Beeshus	1993	Olsen Anne-Louise Haach, Museet for Thy og Vester Hanherred	62
Æ Påest	1992	Møller Jørgen, Koldby	16
Æ ting	1993	Lodberg Torben, Sindrup	91
Ørum Skole årg. 1925	1988	Larsen Ingvard, Svankjær	35
Ånd og gevær	1998	Brandt Poul, Sønderhå	125
Årbogen efterlyser	1990	Larsen Uffe, Bedsted	100
Årets gang på Heltborg Museum	1994	Nielsen Jytte, Heltborg Museum	97
Årets gang på Heltborg Museum	1995	Nielsen Jytte, Heltborg Museum	120
Årets gang på Heltborg Museum	1996	Nielsen Jytte, Heltborg Museum	126
Årets gang på Heltborg Museum	1997	Nielsen Jytte, Heltborg Museum	97
Årets gang på Heltborg Museum	1998	Nielsen Jytte, Heltborg Museum	122
Årets gang på Heltborg museum	1999	Nielsen Jytte, Heltborg Museum	115
Årets gang på Heltborg Museum	2000	Nielsen Jytte, Heltborg Museum	123
Årets gang på Heltborg Museum	2001	Nielsen Jytte, Heltborg Museum	132
Årets gang på Heltborg Museum	2002	Nielsen Jytte, Heltborg Museum	121
Årets gang på Heltborg Museum	2003	Nielsen Jytte, Heltborg Museum	126
Årets gang på Heltborg Museum	2004	Nielsen Jytte, Heltborg Museum	133
Årets gang på Heltborg museum	1992	Nielsen Jytte, Heltborg Museum	108
Årets gang på Heltborg Museum	1993	Nielsen Jytte, Heltborg Museum	96

Dagbog fra Lyngby under krigen (3)

Af Christian Madsen Nielsen (1924 – 1987)
Fortsat fra årbog 2006 og 2007. Se Forord i Årbog 2006 af Knud Madsen Nielsen

Fredag, den 24/9 1943.
En af Kais kammerater fra Struer er druknet ud for den svenske kyst, da han forsøgte at flygte til Sverige.

Slaget om Kiev og Sverdlovsk er nu ved at begynde, og det bliver spændende at se, om det lykkes at erobre disse to byer.

Den engelske finansminister sir Kingley Wood, er pludselig død af et hjerteslag, 63 år gammel.

Vi vil nu snart kunne flytte ind i den nye bygning, men jeg håber ikke, det bliver før november. Far, som igen i dag var i Thisted, besøgte mig på lageret.

Lørdag, den 25/9 1943.
Stalin har udsendt en dagsbefaling om, at Sverdlovsk er faldet, og i aftes drønede sejrskanonerne igen i Moskva.

Mølgaards nye kommis har siddet i arrest hele natten, da han ikke kom ind inden kl. 23 i aftes.

Søndag, den 26/9 1943.
Hans Majestæt Kongens fødselsdag blev i år fejret som ingensinde før, skønt kongen på grund af sit fangenskab ikke kunne vise sig for folket, som før i tiden. I byerne har der været rejst flagalléer, og ikke én flagstang stod tom, ja de der ikke havde flagstang, hængte flag uden på husene, stillede rød hvide blomster og små dannebrogsflag i vinduerne. Så at sige alle forretningsvinduer er pyntet med nationale farver, kongebilleder og vers. Mange benyttede lejligheden til ikke alene at pynte med rød-hvide farver, men også med blåt, så Royal Air Forces farver kom også frem. Hele dagen har det strømmet ind til "Sorgenfri" med blomster, gaver, telegrammer og breve. Der kom alene 26.000 breve, og blomsterne kunne ikke rummes på slottet, men måtte anbringes udenfor. Blomsterhandlerne i København havde også udsolgt allerede i går i rød-hvide blomster, og i dag er forretningerne helt tomme.

Blandt "de frie danske" i England fejredes dagen meget festligt, bl.a. med parade af frivillige, deriblandt kommandørkaptajn Lembcke, som i sine tidligere sommerferier tit har besøgt os, når han var gæst hos Levinsen.

I morges kl. 9 startede Kai og jeg turen til Lyngby, og vi var hjemme kl. 11. Vi spillede kort hele eftermiddagen, og Kai tabte 25 kr.

I aften skal vi til kannibalfest.

Tirsdag, den 28/9 1943.
Esther og Knud var med far i Thisted i dag, og besøgte mig på lageret.

Jeg har nu endelig fået fat i et arbejdskort, hvilket også er på høje tid, da sidste frist er 1. oktober.

Onsdag, 29/9 1943.
Det er nu en måned siden, at undtagelsestilstanden blev proklameret, og meget er der sket i denne måned, men det vigtigste er, at Danmarks navn er blevet trukket op af smudset og vor internationale stilling forbedret.

Det er værd at bemærke, at Hitler ikke sendte noget telegram til kongen ligesom alle de foregående år. Sidste års svartelegram var også yderst kølig, da kongen simpelthen svarede: "Tak, Christian Rex". Som Christmas Møller sagde sidste søndag, betyder det nærmest "ryg ad Hekkenfeldt til".

Det er i dag 900 år siden Magnus Den Gode slog venderne, og Flensborg Avis bringer i den anledning en beskrivelse af Lyrskov Hede som den ser ud i dag.

Torsdag, den 30/9 1943.
Kai og frk. Bondo Sørensen har nu forladt firmaet. Kai rejser til Randers, hvor han har

arbejde på en emballagefabrik. Frk. Bondo rejser til Korsør, og skal ligesom Kai snart giftes. Frk. Anna Sørensen er rejst hjem til Bjerringbro på ferie, og benytter lejligheden til at præsentere kæresten.

Fredag, den 1/101943.
Neapel er nu i de allieredes hænder. Vor gamle lagerforvalter, Andersen er nu atter påbegyndt tjenesten hos Kokholm Nielsen, og jeg får nu bestilt meget mere, da der ikke bliver snakket så meget, som da Kai var ansat her.

Erik Jensen kom i dag her til Thisted, og spiser på KFUM. Jeg traf endvidere Søren Rose, der skal tjene i Sennels.

Søndag, den 2/10 1943.
Tyskerne har nu påbegyndt jødeforfølgelsen herhjemme, og den svenske regering har i den anledning nedlagt protest i Berlin og tilbudt at modtage jøderne, der dog allerede er ankommet til Sverige i stort antal som flygtninge.

Mandag, den 4/10 1943.
Sommertiden er nu ophørt, og urene er blevet stillet en time tilbage. Adskillige huskede det dog ikke, og mødte en time for tidligt på arbejde. Jeg huskede det heller ikke, men kunne høre, at der nedenunder var usædvanlig roligt, og kom så i tanke om sommertiden. Der skal nu mørklægges kl. 17.45, hvorfor jeg synes det er en ulempe at vende tilbage til normaltid.

Vejret er i disse dage typisk efterårsagtig med blæst, regn, mørke og slud, men det er dog ikke særligt koldt endnu.

Blandt de danske flygtninge, der i de sidste dage er ankommet til Sverige, er professor Niels Bohr.

Tirsdag, den 5/10 1943.
Den russiske offensiv er nu standset, og i Italien går det meget småt fremad.

Vi er nu ikke længere bagud med ordrer, men der er nok at pakke ud og rydde op på.

Onsdag, den 6/10 1943.
Over radioen er der dagen igennem blevet udsendt meddelelse om, at undtagelsestilstanden er blevet ophævet. Det meddeles dog også, at de fleste af de forordninger, der blev udstedt under undtagelsestilstanden stadig gælder, så det er egentlig kun færdselsforbuddet, der er ophævet. Der er dog stadig færdselsforbud her i Thisted efter kl. 23, og heller ikke spiritusforbuddet er ophævet.

Jeg havde nær kørt politimester Brix ned i aften, da jeg svingede ind på fortovet ved Jensens kiosk på Frederikstorv. Han blev meget vred og tog mig med på stationen, hvor han bad ordensbetjenten give mig en ordentlig opsang, men overbetjenten var meget flink, og jeg slap med en advarsel.

Torsdag, den 7/10 1943.
Det er kun i Odense og Thisted, der er færdselsforbud efter kl. 23, og da der aldrig har været nævneværdig uro i Thisted, er dette det rene pjat, og må betegnes som magtmisbrug fra politimesterens side. Upopulær var han i forvejen, men nu ønsker enhver i Thisted ham fanden i vold.

Nu er gråvejret hørt op, men luften er blevet meget kølig.

Den danske filmkonge, Ole Olsen, er død 80 år gammel.

Det er dejligt at være fri for overarbejde på lageret, så man får aftenen fri, selv om vi tit arbejder til kl. 18.

Jeg fik i dag brev fra Kai der skriver, at han skal giftes den 31. oktober.

Fredag, den 8/10 1943.
På stranden ved Hansted kostede en mineeksplosion i dag to mand livet, og flere blev såret. Nogle arbejdere hældte petroleum på en desarmeret mine og satte en tændstik til. Da det havde brændt nogen tid eksploderede minen, og ulykken indtraf. De forulykkede blev bragt til Thisted sygehus, og allerede ved ankomsten hertil, var de to døde hvorefter de blev ført til kapellet. Ulykken har vakt megen opsigt og folk taler om den alle vegne.

I går meddelte tyskerne, at frontforkortningen er afsluttet. I dag har russerne begyndt en ny stor offensiv langs hele fronten fra Leningrad til Sortehavet.

Fru Mølgaards mor døde i går i en alder af 88 år.

Lørdag, den 9/10 1943.
Tyskerne har nu sat voldsomme modangreb ind i Rusland, og kæmper med stor forbitrelse.

Næsten alle butiksruder her i byen blev i forgårs nat og sidste nat overklistret med Royal Air Force mærker. En del betjente har hele formiddagen været beskæftiget med at fjerne mærkaterne.

Et par lærlinge her fra byen, der har stjålet røgbomber fra tyskerne, er blevet sat fast.

Det er nu månelyst om aftenen, og vejret er dejligt om end køligt.

Politimester Brix har nu ophævet færdselsforbuddet, hvilket han også var nødt til, da folk gik ude efter kl. 23 i stort antal, og betjentene ikke ville notere dem.

Søndag, den 10/10 1943.
Jeg har været sammen med Erik Jensen næsten hele dagen, og i aften var vi til basar på hotel "Aalborg", hvor vi købte numre i øl og cigaretter. Tryllekunstneren Mr. Darling underholdt med sine tricks, som var ret gode. Vi var så heldige at få en øl, inden der blev udsolgt. I eftermiddag så vi filmen "Nødlanding", som efter min mening var en dårlig film.

Vi var også på museum, og det syntes jeg var meget interessant. Erik brød sig ikke om det.

Mandag, den 11/10 1943.
Tennis og Badeanstaltens basar gav et enestående overskud på 21.000 kr. Det er meget når man tager i betragtning, at Thisted kun har 9000 indbyggere, men der var også flere Hansted arbejdere tilstede, og det er jo folk, der gerne vil vise, at de har penge. En gik således boderne rundt, og tog 10 numre i hver bod, en anden købte alle numrene i et amerikansk lotteri, så var han da sikker på at vinde. Flere af dem tog en håndfuld lodsedler, og én købte lodsedler for 150 kr. i tombolaen.

Der blev i lørdags nedskudt 5 flyvemaskiner over Danmark. Der var luftalarm i de fleste byer, og i Hadsund blev tre personer såret af maskingeværprojektiler. Et sted i landet døde en dame af chok hun fik, da sirenerne begyndte at tude. Et andet sted døde en husvagt som følge af overanstrengelse, så der krævedes ofre skønt der så vidt vides ikke blev nedkastet bomber.

Der har i aften været store optøjer på gaden, da to ægtefolk har været oppe at slås.

Onsdag, den 13/9 1943.
Store Onsdag blev ligesom før i tiden en gemytlig dag. Det vrimlede med landboere og der var masser af fulde folk på gaden. Adskillige kom i slagsmål og blev indsat i arresten.

Torsdag, den 14/10 1943.
Jeg har været syg hele formiddagen, og måtte gå i seng midt på dagen. Jeg har bildt fru Mølgaard ind, at jeg har Roskildesyge, men Andersen og Thomsen, ved nok, hvad jeg fejler, og jeg er nu helt rask. Jeg har været sammen med Chr. Odder Jensen og Erik Jensen hele aftenen.

Lørdag, den 16/10 1943.
Jeg cyklede i aften hjem, og var først hjemme efter at det var blevet mørkt.

Vi har fået nye møbler i moderne renæssance stil.

Hermann har været her i aften og har delt en fl. brændevin med far, jeg fik dog 5 snapse deraf.

Signe og Esther er i Agger, så der er ikke så livligt her som ellers.

Søndag, den 17/10 1943.
Det har været en ret rolig dag i dag. I eftermiddag har jeg spillet kort med Erling og bedstefar, medens oberløjtnant Albrecht var på besøg hos os for at betale penge. Den anden løjtnant på batteriet er blevet sendt til Rusland. Da Albrecht var gået, fik vi besøg af familien Fink fra Svankær.

Jeg var så heldig at komme med bil til Hurup i aften, da en del unge havde lejer Ingvard Fink til at køre dem til biografen. Det var samtidig en slags afskedsbiltur, thi den 20. ds. er det slut med benzin til personkørsel. Da jeg jo skulle med toget, nåede jeg kun at få set det første af filmen, men jeg har dog også set den én gang

før i Thisted. I Hurup traf jeg Chr. Nørgaard og Alfred Gregersen på jernbanestationen. I toget kom jeg til at rejse sammen med flere bekendte fra Thisted, blandt disse barbér Kielsgaard. Det er dejligt igen at have tobak, og var det ikke fordi der var tobaksmangel, kom jeg ikke nær så tit hjem, som tilfældet er nu.

Mandag, den 18/10 1943.
Da jeg ikke fik min cykel med til Thisted igen, må jeg nu gå til og fra arbejde, ligesom de første måneder jeg var her, men det kan være rart nok til en afveksling.

Tirsdag, den 19/10 1943.
Jeg var i middags sammen med far, der vil give mig et nyt sæt tøj, men da der kun er maksimaltøj at få her i Thisted, vil jeg vente at se, om der ikke kan fås noget bedre i Hurup.

En af de sårede fra 29. august er død af sine sår og er efter eget ønske blevet begravet i fællesgraven med de faldne fra den 29. august.

Onsdag, den 20/10 1943.
Vejret er nu så mørkt, at vi skal have lyset tændt om morgenen og om aftenen, for at se til arbejdet, men vore lagerlokaler er også usædvanlig mørke.

Torsdag, den 21/10 1943.
Vi har fremdeles usædvanlig lidt at bestille, men chefen er i dag på Thyholm, så i morgen bliver der mange ordrer, og juletravlheden vil også snart sætte ind.

Fredag, den 22/10 1943.
Som vederlag for, at jeg har maskinskrevet forskellige ting for Chr. Odder Jensen i sommerens løb, inviterede han mig i aften til kaffe på Reinholdts konditori.
Jeg er ellers ingen ynder af kaffe med lagkage, men afslå invitationen ville jeg dog ikke. Senere hen på aftenen fik vi æblemost, men jeg ville dog hellere have haft smørrebrød og øl.

Lørdag, den 23/10 1943.
Jeg har været sammen med Erhardt Erhardtsen hele aftenen, og det viste sig at være umuligt at opdrive en pilsner. Vi fik så en snaps på cafe "Nytorv".

Søndag, den 24/10 1943.
For første gang i de 7 måneder jeg har været her i Thisted, var jeg i kirke, skønt jeg interesserer mig for kirker, der med deres mange gamle kunstgenstande, ligesom hensætter én til middelalderen, og præstens messen skaber også en egen ligesom fortidig stemning.

Jeg har i aften besøgt Erik Jensen på hans værelse, hvor en arbejdsmand underholdt med harmonikamusik.

Mandag, den 25/10 1943.
Sammen med Erik Jensen så jeg i aften den ungarske film "Erotik".
Takket være sin titel skal den nok få succes, men særlig seværdig er den ikke, hvilket jeg nok anede inden jeg gik derind, men Erik ville endelig have mig med.

Petrovsk er faldet og i Italien har de allierede påbegyndt en ny offensiv.

Vor gode tid på lageret er nu forbi, og vi har lige så meget at bestille som før i tiden.

Da Einar Frosts fhv. kommis nu er kommet hjem fra krigsfangenskab, er Erik i dag blevet sagt op til januar, men han rejser sikkert før, da han selv havde tænkt på at sige op.

Torsdag, den 28/10 1943.
Der blev i aftes indført færdselsforbud i København, da der er blevet forøvet et attentat i en cafe, der som ingen anden restauration har været et tysk tilholdssted.

Fredag, den 29/10 1943.
Jeg er nu ved at gøre klar til afrejsen, og når jeg ser tilbage på de 7 måneder, jeg har været her i Thisted, synes jeg tiden er gået meget hurtigt, men jeg har heller aldrig haft lejlighed til at kede mig, og at længes er for mig et ukendt begreb.

Lørdag, den 30/10 1943.
Så blev jeg færdig hos Kokholm Nielsen, og chefen udbetalte mig i den anledning 50 kr. ekstra i månedsløn, så jeg fik 200 kr., som jeg

kan beholde næsten ubeskåret, da jeg er foran med kostpenge.

Søndag, den 31/10 1943.
På stadion så jeg i dag TIK sejre over Viborg 4 - 1. Kampen var meget velspillet og sejren var fortjent om end lidt for stor. Før jeg gik på stadion delte jeg en halv flaske akvavit med Erik Jensen.

På stadion traf jeg talrige realskolekammerater fra Hvidbjerg, da Hvidbjerg også havde spillet kamp. Efter kampen gik vi i biografen, derefter gik vi på restauration og spiste aftensmad.

Mandag, den 1/11 1943.
Jeg sov i dag til middag, og ordnede derefter mine papirer og afsendte min bagage, hvorefter jeg tog med toget kl. 18.05, men hvilken rejse. Meget forsinket var toget. Ingen varme var der på, og lyset var så dårligt, at man ingenting kunne se ved det, og toget holdt oftere stille end det kørte. Da jeg kom til Bedsted lejede jeg en cykle hos Andersen, og var hjemme i Lyngby ved 21.30 tiden.

Tirsdag, den 2/11 1943.
Det er helt interessant at komme til detailhandelen igen, thi det blev efterhånden kedeligt at være lagerekspedient.

Onsdag, den 3/11 1943.
Vejret er stadig meget fint, få kan huske noget lignende. For to år siden havde vi således vinter sidst i oktober.

Torsdag, den 4/11 1943.
Vi fik i dag vor sodavandration, 35 ks. og desuden 2 ks. øl. Sodavand uden sukker kan vi få nok af, men folk bryder sig ikke om dem, da de næsten intet smager af.

Både bedstefar, far og Signe er syge for tiden, og må holde sengen det meste af tiden.

Fredag, den 5/11 1943.
To engelske flyvemaskiner nødlandede i aftes ved Todbøl. Besætningerne stak ild på maskinerne og forsvandt derefter.

Storebæltsfærgen "Sjælland" blev i onsdags sprængt af sabotører. Tre mennesker dræbtes og mange såredes. Færgen er nu ubrugelig.

Jeg har spillet "Djævel" med Erling og Robert, hos bedstefar. Bedstefar spillede selv kort hos Josef A. Sørensen. Han er nu ved at være helt rask.

Lørdag, den 6/11 1943.
Vi fik i dag en sending vin, og har allerede drukket og solgt meget af det. Det har været isnende koldt i dag, men vi må skam ikke klage over vejret, der i dette efterår har været sjældent godt og tørt.

Søndag, den 7/11 1943.
Vejret er igen slået om, og er nu næsten forårsagtig, skønt temperaturen var under frysepunktet natten til fredag og holdt sig så lavt, at isen forblev på vandet hele lørdagen.

Jeg har i eftermiddag drukket en hel fl. vin, hvilket ikke påvirkede mig mere, end jeg kunne skjule det fuldstændig og ingen opdagede det, skønt jeg har spillet kort hele eftermiddagen og aftenen. Jeg talte for resten også alle vore kontra bøger sammen, mens jeg drak vinen. Magnus og Robert er cyklet til Morup Mølle, idet de regner med at komme til at følge nogle piger hjem derfra.

Kiev er i dag faldet, og russerne fortsætter deres hurtige fremmarch.

Mandag, den 8/11 1943.
Mor og Ingefred Sørensen er i Bedsted, og vil overnatte hos Arnold Jørgensens.

Bedstefar er atter blevet syg, men særlig alvorlig tror jeg ikke det er.

Tirsdag, den 9/11 1943.
Vi hørte i aftes Hitler tale i radioen, og i dag fik vi gennem BBC et referat af taler som Churchill og Roosevelt har holdt. Hitler snakkede gentagne gange om 1918, ligesom hans tale indeholdt flere trusler, bl.a. sagde han "enhver som tvivler på sejren, vil blive skudt". Et godt bevis på, at situationen er kritisk.

Der har i dag været en afdeling af de frivillige russiske soldater her i byen, og man så straks

på dem, at de ikke var germanere. De kunne ikke engang snakke tysk.

Hermann ville nemlig snakke med dem, men det var umuligt, da han ikke kunne forstå ét ord af, hvad de sagde.

I en 40 øres mausel for 6 mand vandt jeg i aften 12,50 kr. hos bedstefar. Vi spillede til midnat.

Far har været i Thisted, og er først kommet hjem nu.

Onsdag, den 10/11 1943.
Mortensaften er blevet fejret af næsten hver eneste husstand i hele byen. Vi fik selv gås med snaps, øl og likør, som Hermann kom med. Hos fru Hohlenberg var stemningen meget høj.

Torsdag, den 11/11 1943.
Det er i dag 25 år siden sidste verdenskrigs våbenstilstand blev sluttet, og de fleste nulevende husker tydeligt den store røre omkring denne begivenhed.

Søren Iversen, der i aftes var beruset, rakkede Hitler og Tyskland ned overfor Mayer og Funcke, er blevet tilsagt at møde i barakken i aften. Han var ikke hjemme, da tyskerne kom med tilsigelsen, men kender jeg ham ret, går han ikke derop, thi han er tyskerhader som ingen anden.

Fredag, den 12/11 1943.
Jeg var i aften på jagt i engen sammen med Carl, men vi fik intet skudt, da der temmelig pludselig kom en orkanagtig storm med voldsomme og vedvarende regnbyger med hagl, ligesom vi var kommet ned i engen. Da Carl punkterede lige uden for byen, måtte vi gå både hen og hjem. Turen var meget besværlig.

Søren Iversen gik ikke op i barakken, men blev tiltalt af tyskerne ved stranden i dag. De sagde dog ikke noget særligt.

Jeg vandt i aften 8,90 kr. i kortspil hos bedstefar.

Lørdag, den 13/11 1943.
Jeg har i aften tabt 1,25 kr. i mausel hos bedstefar. Dette var meget billigt sluppet, da vi spillede højt spil. Vi lagde dog kun 40 ører ind, men puljen var en overgang oppe på 22 kr., da vi både "flækkede", "dækkede", "dyppede fingeren" og "rejste os op". (Når man dypper fingeren, er alle tvunget med i spillet, og hvis man rejser sig op, er alle tvunget med i de næste fire spil). Far skulle i aften have været oppe på batteriet hos chefen, men ville ikke, da de lokale danske nazister også var inviteret.

Vi har nu fået en sending vin fra Beauvais, nemlig 5/1 og 58/2 fl.

Søndag, den 14/11 1943.
Søndagen er gået som så mange andre søndage med søvn til middag og sammentælling af bøger om eftermiddagen, og derefter kortspil. Bedstefar, Robert, Erling og jeg drak en fl. vin, som vi havde spillet fedtmule om. Jeg tabte 10 kr. i "Djævel", hvilket var ret heldigt sluppet, da jeg var i konstant uheld hele aftenen.

Mandag, den 15/11 1943.
Det har sneet i aften, og skønt det er tøsne, er jorden ved at blive hvid.
Signes kæreste, politibetjent Arne Tang Christensen, er her på besøg. Jeg har i aften skrevet til Kai, som nu er en gift mand, idet han blev gift den 31/10.

Tirsdag, den 16/11 1943.
Jeg har været i Svankær for at se filmen "Frk. Kirkemus", hvori Poul Reumert, Marguerite Viby og Ib Schønberg spillede hovedrollerne, og disse skuespillere er altid værd at se. Efter forestillingen tog jeg til Morup Mølle, hvor jeg sad til bords med Erling og Robert samt en mig ubekendt person.

Onsdag, den 17/11 1943.
Tyskerne har nu indført skærpede forholdsregler for invasion her i Jylland, og politiet har fået skærpet bemyndigelse til at skyde, da 15 betjente i København er blevet frataget deres revolvere ved overfald.

Der er i den senere tid blevet skudt nogle Quislinge, og tyskerne har idømt danske sabotører hårde straffe, der skal afsones i tysk fængsel.

Far var til kommunerevision i aften. Moster har været på besøg i dag.

Torsdag, den 18/11 1943
Det er i disse dage 50 år siden den frygtelige stormnat, hvor 48 vestkystfiskere druknede. Hårdest gik det ud over Harboøre, hvor 26 druknede, og alene her på kysten, druknede der 22, heraf var de 13 fra Ålum, Nabe og Vester Agger, som nu alle er opslugt af havet. Af Vester Agger er der dog et par huse tilbage.

Mærkværdigvis var der ingen fiskere ude herfra hin ulykkesnat. Min bedstefar, der husker natten meget tydelig fortæller følgende: Da vi havde væltet med båden natten før, sov vi længere end ellers. Lars Kruse gik rundt og vækkede os, da klokken var godt 21. Vejret var stille og månelyst med let frost, og ikke en vind rørte sig, det var ideelt fiskevejr.

Klokken lidt over 22 begav vi os til havet, og da vi var kommet midtvejs, kom der pludselig et iskoldt vindpust fra nordvest. Vi snakkede om, om det virkelig kunne tænkes, at det ville blæse op, men vi mente det var utænkeligt, eftersom vejret var. Da vi kom til stranden blev vi imidlertid enige om at vente lidt med at tage ud, da månen nu var ved at gå ned. Vi gjorde båden klar, og gik så op i signalhuset og fordrev tiden med snak. Efter en halv times tid gik Lars Kruse ud på bakken for at se hvordan havet var, og da han kom tilbage, kunne han meddele, at havet var ved at blive urolig, samtidig med at vinden friskede op af nordvest.

Vi biede så yderligere en halv time og da den var gået, gik havet over på alle revler, og i løbet af ret kort tid tiltog vinden og søgangen så voldsomt, som ingen før havde set dette ske på så kort tid, og vi priste os lykkelige over alle de heldige omstændigheder, der havde bevirket, at vi ikke kom ud først på aftenen. Var vi druknet var Lyngby sikkert uddød, da den bedste mandlige del af befolkningen jo var druknet 8 år før, den nat hvor halvdelen af byens mænd mistede livet.

I løbet af natten kom meddelelserne om drukneulykker ustandselig gennem redningstelefonen både nordfra og sydfra, og værst var det ved Agger og Harboøre.

Dette var hvad min bedstefar har fortalt om denne ulykkesnat, som endnu huskes tydelig blandt de gamle fiskere, og rundt om i fiskerlejerne er der endnu en del, der selv var med på havet den nat.

Helvedesprædikanten Carl Moes begravelsestale over de forulykkede ved Harboøre, huskes også endnu, som det mest uforskammede der endnu er blevet sagt ved en begravelse. Han blev også angrebet stærkt i alle landets aviser.

Det frøs sidste nat, og i dag, har temperaturen stået på nul grader, mens det igen fryser til aften.

Mor er i dag i Bedsted for at fæste en husholderske til bedstefar. Hun har tjent samme sted i 30 år, men er nu kommet af pladsen, da hendes husbond har hængt sig, fordi han ikke ville modtage aldersrente. Hatten af for denne mand.

Fredag, den 19/11 1943.
Da jeg havde forskellige ærinder i Bedsted og Hurup, har jeg i dag været i Hurup sammen med Erling. Vi cyklede til Bedsted og tog med toget til Hurup. Hos ølhandler Nielsen fik vi 3 øl hver, men ellers nød vi ingen spiritus. På hjemvejen fra Bedsted var vi inde for at handle med P. Thomsen i Morup Mølle, skønt klokken var over midnat, da toget havde været forsinket.

Mandag, 22/11 1943.
To danske statsborgere er af en tysk krigsret blevet dømt til døden for sabotage og overfald. Dommen blev fuldbyrdet i dag, da benådning blev afslået.

Tirsdag, den 23/11 1943.
Langballe kom ligesom i går først sent på eftermiddagen, skønt han plejer at komme kl. 9. Grunden til hans udebliven var maskinskade, da gasgeneratoren ikke ville give gas.

Onsdag, den 24/11 1943.
Jeg spillede kort hos Karl i aften sammen med Sigfred, Erling og Karl. Først spillede vi 40 øres, og derefter 1 krones mausel, og senere igen 2 kroners eller snarere 5 kroners, da ikke alene

den der gav kort, men også de andre lagde penge ind. De der gav, lagde 2 kr. og de andre 1 kr., så der hele tiden blev 5 kr. i puljen. Jeg sad i uheld hele aftenen, og tabte det meste jeg endnu har tabt i kortspil, nemlig 41 kr.

Torsdag, den 25/11 1943.
Jeg har været til aftenskole sammen med Signe, Eva og Robert. Vi havde regning og matematik hele aftenen, og lærer Nordentoft forestod hele undervisningen.

Vi har stadigvæk regn, storm og slud, og barometeret står fremdeles meget lavt.

Fredag, den 26/11 1943.
Berlin er blevet angrebet talrige gange i denne uge af engelske og amerikanske bombeflyvere. Virkningen har været enorm, og bliver luftangrebene ved, kan Berlin komme til at dele skæbne med Hamburg.
Tyskerne har over radioen meddelt, at de har slæbt 31 danskere i koncentrationslejr i Tyskland.
Mor har været i Thisted, hvor hun har købt en pels til 700 kr., hos Arne Smith.

Lørdag, den 27/11 1943.
Berlin blev igen i nat angrebet voldsomt.

Tyskerne har sikret sig de danske lægdsrullepapirer, så man kan aldrig vide, hvad de vil bruge os til, når vi skal på session til foråret.

Jeg har vundet 11,50 kr. i kortspil hos bedstefar i aften.

Mandag, den 29/11 1943.
Det har stormet meget kraftigt i nat, og en halvfærdig barak er blæst omkuld. Pussi har igen fået killinger, og jeg har i dag halshugget de 3 af dem.

Torsdag, den 2/12 1943.
Vi har haft en herlig frostdag med skyfri himmel og ingen blæst. Dagene er meget kolde, og det er kun nogle få timer om dagen, hvor det er ordentligt lyst.

Da Robert skulle pakke fisk, har jeg heller ikke været til aftenskole i aften, hvorimod pigerne har været der.

Fredag, den 3/12 1943.
Tyskerne meddelte i aften, at 5 danske, af en tysk krigsret, er blevet dødsdømt og henrettet den 2. december.

Niels Lykkes og Finks har været her i aften. I går var Niels Lykkes til gilde hos smeden i Morup Mølle, som har fejret sin fødselsdag i tre dage, men det er ikke så ovenud, da bønderne fester ustandselig i denne tid, og Niels Lykkes er til noget næsten hver aften.

Lørdag, den 4/12 1943.
Den svenske og engelske radio meddeler, at sabotagebrandene flammer over hele København i nat, som hævnakt fordi tyskerne har henrettet fem patrioter, hvoraf de tre kun var 19 år.

Søndag, den 5/12 1943.
Far og mor er i kirke, og er ikke kommet hjem endnu, da de sikkert er taget om til Niels Lykkes.

Evas kæreste er herude og vil have Erling og mig med til Morup Mølle, hvor Bedsted Idrætsforening holder bal. Vi ved dog ikke rigtig om vi vil med.

Mandag, den 6/12 1943.
Sammen med Signe, Eva, Helge og Erling tog jeg til Morup Mølle kl. 17 i går. Vi fik svinekoteletter og drak så resten af aftenen, med undtagelse af pigerne, der dansede. Helge dansede også lidt, skønt han var i plusfour.

Vi var til aftenskole i aften, og den nye lærer underviste. Han er en præsentabel og behagelig mand.

Tirsdag, den 7/12 1943.
Der er nu udsendt et offentligt kommunique om Teheran konferencen mellem Churchill, Roosevelt og Stalin. Det hedder heri bl.a., at Tysklands hære vil blive tilintetgjort, og at der er fuldstændig enighed om, hvor og hvornår det store slag skal rettes mod "Fæstning Europa".

Generalfeldmarskal Rommel befinder sig nu i Jylland, da tyskerne regner med invasion her. Han ankom til Thisted i et pansertog i nat, og

i dag inspicerede han stillingerne i Agger. Han skal også komme her til Lyngby, men om det bliver til noget, ved jeg ikke.

Onsdag, den 8/12 1943.
Fiskerne havde gode fangster i dag, men meget af fangsten var ødelagt, da garnene havde stået for længe.

Far har været i Thisted, og Arnold har været på besøg.

Torsdag, den 9/12 1943.
Jeg har været i Bedsted sammen med Sigfred og Erling.
Efter at være blevet klippet var vi inde hos Trab, hvor vi tilsammen fik 6 øl, 5 fl. bitterlikør, 4/2 likør, og 1/2 fl. rom. Brændevin og anden godt spiritus kunne vi ikke få.

Vi skiftedes til at cykle med rygsækken.

Fredag, den 10/12 1943.
Vi har slagtet gris i dag, og grisen er god om end ikke særlig stor.

Det har frosset temmelig hårdt de sidste tre dage, så isen kan nu bære.

Jeg har fået brev fra Kai, der efter hvad han selv fortæller er godt tilfreds med at være gift.

Lørdag, den 11/12 1943.
Det har frosset igen i dag, og temperaturen har været nede på minus 9 grader flere steder i landet.

Mandag, den 13/12 1943.
Da mor og far kom hjem fra fest i "Den personlige friheds værn", kunne de ikke komme ind i butikken, da Helge havde ødelagt låsen med en dirk, som han brugte, da vi skulle have æg og pålæg. Vi måtte slå en rude ind og på den måde komme ind i butikken, men låsen er dog nu i orden.

Oberløjtnant Albrecht har været her i aften for at betale penge.

Frosten er nu hørt op, og isen er usikker.

Tirsdag, den 14/12 1943.
Julehandelen er nu for alvor begyndt, og folk bager og slagter i denne tid.

Onsdag, den 15/12 1943.
Jeg har nu spist så meget flæskemad i de sidste dage, at jeg er ved at være træt af det. Jeg har nu aldrig været særlig madglad.

Vi har sendt en kasse med fødevarer og æg til familien Bruun-Rasmussens i København, hvor madsituationen er mange gange værre end på landet.

Torsdag, den 16/12 1943.
Det fryser nu atter, og det så hårdt at isen kan bære, hvilket jeg erfarede i eftermiddags, da jeg var i Morup Mølle efter smør, idet jeg var henne for at prøve isen på Henrik Mikkelsens kær.

Jeg skulle have været til tandlæge i morgen, men må udsætte det til efter jul, da jeg ikke har tid nu.

Fredag, den 17/12 1943.
Jeg skulle have været I Thisted i dag, men da der ikke var andre der ville med i dag, vil jeg vente til i morgen.

Lørdag, den 18/12 1943.
Det blev en begivenhedsrig Thistedtur, jeg i dag kom på. Jeg var derude sammen med Harald, Sigfred, Iver, Robert, Signe, Eva, Josef Sørensen og Ingefred med børn, samt Viktor og Anna som havde lejet Johs. Henriksen til at køre os derud.

Søndag, den 19/12 1943.
Vi har haft åben fra 14 til 17 i dag, og solgte i disse tre timer for 525 kr.

Mandag, den 20/12 1943.
Vi har ingen chokolade eller anden slik til salg i butikken i år, men vi uddeler disse varer i rationer ligesom tobak og cigaretter.

Tirsdag, den 21/12 1943.
Vi har årets korteste dag i dag, men det vil dog vare noget endnu, inden vi kan mærke, at dagene længes.

Jeg har undlivet vore gæs i dag ved at skyde dem og bagefter hugge hovedet af dem. Jeg skød dem på nært hold i hovedet og den øverste del af halsen, så der ingen hagl kom i kødet.

To danske Quislinge er blevet skudt af patrioter i København, og der er forøvet attentat mod Ejnar Krenchel, som desværre mislykkedes.

Jeg har skrevet en mængde julekort i aften, bl.a. til Kai.

Onsdag, den 22/12 1943.
Vi har usigelig travlt i denne uge, omsætningen ligger på ca. 800 kr. pr. dag. Vi har snart udsolgt i gaver, da folk køber ind som aldrig før, og næsten uden hensyn til prisen. Pengerigeligheden er tydelig at mærke, men vareknapheden er mere fremtrædende i denne femte krigsjul, men tilpasningsevnen er beundringsværdig, thi havde vi for fem år siden pludselig måttet undvære alt det vi mangler i dag, ville folk synes, at der næsten var hungersnød. Knapheden mærkes også mest nu til jul, hvor vi må undvære næsten alt, hvad der før hørte med til en rigtig jul.

Ja, i år har vi ikke engang nogenlunde godt chokolade, og slet ikke marcipan. Ægte krydderier, sukat, mandler og rosiner til julebagninger er heller ikke til at få, men hvedemelet er dog kommet igen. Figner, dadler, appelsiner og bananer har vi ikke haft så længe, at man knapt savner disse varer, hvorimod nødder savnes mere.

Torsdag, den 23/12 1943.
Jeg tog i aften mit julebad og skiftede tøj, da der ikke kan blive tid til det i morgen.

Fredag, den 24/12 1943.
Hvor er det dejligt at vi har jul, og at juletravlheden er forbi. Vi fik først lukket forretningen kl. 16, skønt vi skulle lukke kl. 14.

Vi fik mange julegaver. Jeg fik 50 kr. af bedstefar 20 kr. af far og mor, 10 kr. af faster Martha, en bog af Signe, et slips af Esther, en cigartænder af Knud, en bog af Knud og Dagny Bruun-Rasmussen og endelig, chokolade af stiftamtmand Haugen Johansen.

Lørdag, den 25/12 1943.
Denne juledag blev en dejlig hviledag oven på den store travlhed i juleugen. Jeg sov til kl. 12 og spillede 6 mands mausel hele aftenen hos bedstefar. Stoffer og Lassen har været på besøg hos far, med hvem de spillede "Napoleon".

Søndag, den 26/12 1943.
Sammen med Jens og Erling cyklede jeg i dag til Agger. Vi var inde for at se Lodbjerg kirke, og ankom til Agger i mørkningen. Signe var cyklet derhen om formiddagen, og Eva og Anna kom gående om aftenen. - Ballet var nær ikke blevet til noget, da tyskerne var begyndt at flytte senge ind i salen, men kommandanten gav så ordre til, at de skulle flyttes ud så ballet kunne komme i gang.

Mandag den 27/12 1943.
Vi cyklede fra Agger kl. 19 og tog ind på Morup Mølle kro, hvor vi drak 5 øl hver. Derefter tog vi til bal i "Håbet", og tog dernæst atter til Morup Mølle. Vi tog så igen til "Håbet".

Tirsdag, den 28/12 1943.
Der er nu kommet indkvartering af russere her i byen, Vi har dem til naboer, da arkitekt Paaskes hus er fuldt besat af dem. Der er meget vanskeligt at ekspedere dem, da kun de færreste kan lidt tysk. De vil gøre næsten alt for at få kogesprit, som de drikker med velbehag, men vi vil dog ikke sælge dem det.

Det tyske slagskib "Scharnhorst" er blevet sænket ud for Nordnorges kyst. Det havde en besætning på 1400 mand.

Onsdag, den 29/12 1943.
Signe, Eva og Jens har været ved at lære Robert og mig at danse, og vi kan allerede en lille smule.

Fredag, den 31/12 1943.
Jeg har nu gjort toilette.

Russerne har fået sprit i aften, og er allerede helt vilde.

Børnene synger ligesom de tre foregående år ved folks vinduer. Før krigen skød de ved vinduerne, men det er forbudt nu.

Det var så slut på mine dagbogsblade i 1943. Med mange gode forsætter, og med det fælles håb om Danmarks befrielse og Tysklands

nederlag, går jeg med livslyst fortrøstningsfuld ind i det nye år.

Lørdag, den 1/1 1944.
Jeg har sovet helt til middag, da vor nytårsfest først sluttede kl. 4 i morges. Det blev en nytårsaften jeg sent vil glemme.

Mandag, den 3/1 1944.
Julen er forbi. Vi er atter i arbejde, og det så det forslår noget, da russerne køber ind ustandselig. Vi solgte således for over 700 kr. i dag.

Der er blevet uro i byen siden russerne kom. I nat blev der knust en rude hos Thøger Iversen og en stor rude hos Thøger Kruse. Det er blevet stjålet høns hos Peter Pedersen og Chr. Iversen, og i aften er der blevet en and borte for os. Vi har heller aldrig solgt så mange hængelåse som nu, thi folk låser alt det inde, de kan låse inde.

Russerne har i dag købt alt vor barbersprit, som de også drikker. Der er eksploderet mange miner i nat og i dag, men man er ved at blive så vant til det, at man ikke ænser disse drøn mere. - Forleden knustes over 200 ruder ved en mineeksplosion i Agger, og i dag ved 3 tiden var Thøger Iversen nær blevet slået ihjel ved en mineeksplosion. Han var ved havet, da han så en mine drive hurtigt ind mod land lige ud for ham, og han var klar over, at han skulle skynde sig at komme væk. Netop da han gik ind ad døren til fiskerhuset eksploderede minen, så taget blev delvis ødelagt, og stumperne slog ned lige bag ham. Havde han ikke observeret minen, havde han sikkert været død nu.

Tirsdag, den 4/1 1944
Tyskerne har henrettet en repræsentant fra Aarhus, der ofte har besøgt os.

Russerne er nu på flere steder gået over den polske 1939 grænse.

Vi har fået rigtig vinter i dag med frost og sne.

Onsdag, den 5/1 1944.
Kaj Munk er blevet myrdet, og selvfølgelig er det de forbandede tyskere, der har forøvet mordet.

De vælger så denne lige så plumpe som rå metode at snigmyrde ham, og så bagefter prøve at kaste skylden på patrioterne, for at vende folkestemningen imod dem, men ethvert normalt begavet menneske vil vide, at det er tyskerne eller i hvert fald nazisterne der har myrdet ham, og hvad forskel er der egentlig på tyskere og danske nazister. De første er vore arvefjender og de andre er landsforrædere, der bøjer knæ for fjenden og hjælper dem i stedet for at kæmpe mod dem, som det er enhver dansk borgers pligt, og som jeg også håber på at komme til, inden de drager sydpå til deres forhåbentlig ødelagte land. Ole Bjørn Kraft som der også er forøvet et attentat mod, er nu uden for fare.

En nazist blev i dag skudt på gaden i Slagelse, men det var med smil om munden jeg hørte det, thi jeg betragter det som en vinding for danskheden, hver gang en landsforræder farer til helvede, hvor en sådan person i sandhed må have sin rette plads.

Torsdag, den 6/1 1944.
Anna Svendsen nedkom i aftes med en pige.

Mordet på Kaj Munk har vakt stor harme såvel udenfor som indenfor landets grænser.

Fredag, den 7/1 1944
Jeg har været i Bedsted og Morup Mølle, hvor jeg havde forskellige ærinder. Jeg blev klippet og fik sat 200 kr. i sparekassen, hvor jeg nu har 1283 kr. Hilda fylder 21 år i dag, og Signe er til fødselsdag.

Lørdag, den 8/1 1944.
Der er i de sidste dage sket yderligere 3 mord.

Vi købte i går en ruhåret foxterrier af en tysk minør. Vi gav 20 kr. for den, hvilket er billig, da den er ægte.

Mandag, den 10/1 1944.
Det har sneet kraftigt i dag, og nu fyger det.

Jeg har været ved at stå på ski i aften, og har benyttet Klauses Bakke, som er temmelig stejl, men jeg faldt dog ikke, skønt det var første gang jeg prøvede. Det er fuldmåne, så vejret er ideelt til skiløb om aftenen.

Der har været flere myndighedspersoner her i dag for at fastsætte lejen af de huse og værelser tyskerne har beslaglagt. Millionæren frk. Dyrborg? og ejendomshandler Toft var her også.

Tirsdag, den 11/1 1944.
Jeg er nu ved at forsøge at lære russisk, idet jeg har aftale med en russisk officer, der taler godt tysk, at han skal lære mig russisk, mod at jeg lærer ham dansk.

Skønt vinden er i vest, har det frosset hele dagen, men nu ser det ud til tø.

Onsdag, den 12/1 1944.
Unge Karl Josefsen har skudt vor kat, Pussi, i dag, da den ikke kunne finde sig til rette med hunden.

Torsdag, den 13/1 1944.
Grev Ciano er blevet henrettet sammen med 5 andre tidligere medlemmer af det fascistiske storråd, der afsatte Mussolini.

Der lå i morges et tykt lag sne på jorden, men meget af det er nu smeltet. Unge Karl Josefsens kone, Anna fik i aften en søn.

Fredag, den 14/1 1944.
Russerne var meget fulde i nat, og slog to store ruder ind hos Josef Nielsens..

Der er igen forekommet et par attentater.

Lørdag, den 15/1 1944.
Sammen med Robert har jeg været til kros i Morup Mølle, hvor vi skulle modtage Sigfred og Erling, der kom med toget fra Struer. Der var fyldt med folk, da foreningen "Gamle Danse" afholdt bal.

Søndag, den 16/1 1944.
Det tyske politi har skudt tandtekniker Leon Kæraas kone og har såret Kæraa alvorligt.

En skovfoged er blevet myrdet.

Jeg har spillet kort sammen med Sigfred og Erling, der rejser i morgen igen. De har arbejdet ved Vedersø og fortæller, at kirkegården var fuld af kranse til Kaj Munk. Der var således også kranse fra Sverige og Norge.

Mandag, den 17/1 1944.
Radioen bragte i aften meddelelse om en lang række sabotageaktioner.

Et skib er sunket i Østersøen og 14 personer omkom derved. Man ved vel ikke, om der er tale om en minesprængning, eller der foreligger sabotage.

Tirsdag, den 18/1 1944.
Far har været i Bedsted og prøvede at fæste en kommis. Hverken Chr. Nørgaard eller Preben Thagaard var ledige, men vi får måske Erik, der for tiden passer brugsforeningens kantine i Svankær. Der er nu spiritusudskænkning i "Håbet", hvor både danske og tyskere kan blive beværtet.

Onsdag, den 19/1 1944.
Russerne skød med revolvere i nat, og to skud gik gennem Therkild Iversens stuevindue og borede sig ind i væggen. Et andet skud ramte Søren Iversens hus. Hos gamle Karl Josefsen brød russerne ind, skønt døren var forsvarlig låst. Det skete er meldt til politiet, som vil lade det gå videre til den tyske chef.

Torsdag, den 20/1 1944.
Vejret er ualmindelig godt og har særlig i dag været så mild og stille at man knap forstår, vi er i januar måned.

Hilda er nu syg, og har både jordemor og læge, da fødslen går dårlig.

Lørdag, den 22/1 1944.
Esther fylder 14 år i dag, men fødselsdagen vil først blive fejret i morgen.

Søndag, den 23/1 1944.
Da Victor og Harald i aften kom om til Josef A. Sørensens, kom de op at skændes med nogle russere og kom til sidst også op at skændes med Ingefred og Josef. De forlod huset i vrede og spiser nu hos Gine Mikkelsen.

Mandag, den 24/1 1944.
Jeg har været i Svankær i aften. I kantinen traf jeg Erik og Chr. Nørgaard. Han har nu fået plads hos Chr. Kjærgaard i Struer.

Brugsforeningsbestyrelsen skal nu stemme om, hvorvidt kantinen skal fortsætte eller ikke. Bliver det stemt ned, kommer Erik sikkert herud som kommis.

Tirsdag, den 25/1 1944.
Russerne sloges med knive forleden nat, og flere af dem går nu med flænger i hoved og arme. En af dem fik næsen snittet af, og ligger nu til sengs. Vor radio er for tiden i stykker, så jeg kan ikke rigtig følge med i verdensbegivenhederne, hvilket er meget beklageligt, da krigens gang har min største interesse.

Onsdag, den 26/1 1944.
Vejret er stadigvæk usædvanlig mildt, og endnu har vi næsten ingen vinter haft. Sådan var det ikke for to år siden ved denne tid. Dengang var der under 30 graders frost.

Fredag, den 28/1 1944.
Far har været i Thisted, så vi har haft endnu mere at bestille i dag end ellers.

Russerne står nu kun 60 km. fra Estlands grænse.

Lørdag, den 29/1 1944.
Erling, Sigfred og Jens kommer hjem i aften, og Robert og jeg har besluttet at køre dem i møde, så jeg får sikkert en lille streg på i aften.

Mandag, den 31/1 1944
Mor er til fødselsdag hos Laust Nielsens enke, der bliver 60 år i dag.

Det ser ikke ud til, at der bliver noget alvorligt ud af tyfus epidemien i Vestsjælland, men difteritis epidemien kræver en del dødsofre, og havde vaccinationen ikke eksisteret, ville der have været en landsomfattende epidemi, der ville have krævet i tusindvis af dødsofre.

Berlin og et par andre tyske storbyer er blevet angrebet meget kraftigt af allierede bombeflyvere.

Tirsdag, den 1/2 1944.
Anna Svendsen er nu flyttet ned til bedstefar, hvor hun skal være husholder. Nu kommer det så an på, om de kan forliges.

Onsdag, den 2/2 1944.
En betjent blev skudt i går, og en fhv. officer i livgarden greve Brockenhuus Schack blev såret ved et attentatforsøg. Tyskerne er nu drevet tilbage over Estlands grænse, som sovjethæren nu har nået.

Mor og Esther her været i Thisted for at købe konfirmationsudstyr, og fik også hvad de ville have, men mange konfirmander, kan ikke skaffe konfirmationstøj i år. Det er kyndelmisse i dag, og jeg kan ikke huske, at vi nogensinde har haft så fint vejr på denne dag.

Torsdag, den 3/2 1944.
Der er begået to politiske mord i det sidste døgn.

Far og mor er i Thisted på hotel Aalborg, hvor der er optræden af gårdsangere.

Fredag, den 4/2 1944
Jeg har været i Bedsted, og havde meget dårligt vejr med snestorm på henvejen. Da jeg skulle hjem, var vejret atter godt.
Jeg fik et par skistøvler hos skomager Christensen for 50 kr. og hos skrædder Larsen, fik jeg løfte om et sæt tøj, men der var intet at vælge imellem, da han kun havde en slags stof tilbage.

Lørdag, den 5/2 1944.
Russerne står nu 130 km. inde i Polen, og den Estiske grænse er overskredet.

Søndag, den 6/2 1944.
Elly har været på besøg hos Signe i dag, og Einer Nielsen og lærer Christiansen har været her og hjulpet os med at drikke brændevinen og vinen, men så tørstig som lærerinde frk. Hansen er, tror jeg dog ikke Christiansen er.

Onsdag, den 9/2 1944.
Vi har nu fået et parti strømper hjem, men det er alt for sent, de er blevet rationeret, da der ikke er dækning for kortene, og rationen er jo også alt for lille.

Torsdag, den 10/2 1944.
Jeg har spillet "bank" til kl. 2, og vandt 23 kr.

Bedstefar vandt over 30 kr., og Robert vandt 7 kr. Erling og Harald Hyldahl tabte pengene.

Vi har nu fået let frost.

Fredag, den 11/2 1944.

Jeg har været i Bedsted og Hurup sammen med Robert og Erling. Vi havde forskellige ærinder, og Robert fik trukket to visdomstænder ud hos tandlægen. Jeg aftalte tid til den 17/3.

Det blev en meget tør tur, idet vi kun fik tre øl på turen, men det var os umuligt at skaffe mere end en øl til hver i Hurup, og bitter likør kan vi ikke drikke. Vi ventede og så filmen "Flådens glade gutter", som der ikke var noget ved. Da vi kom til Morup Mølle igen, var kroen lukket.

Lørdag, den 12/2 1944.

Faster Martha og Martin er kommet på besøg i dag, og jeg har spillet kort med Martin, far og bedstefar. Jeg vandt lidt, men vi spillede kun 20 øres mausel, og omsætningen var meget ringe.

Det bliver ved med at fryse, men om dagen tør det dog. Vi har stadig frygtelig travlt, og i dag omsatte vi for næsten 1000 kr.

Under øvelse er en tysker i Svankær blevet skudt gennem hovedet. Der havde været en rigtig patron blandt træ projektilerne. Kunne de dog bare blive ved med det, sådan at skyde hinanden, så måtte krigen da snart få ende.

Robert har fået hyre på en Thyborønkutter og rejser snart.

Søndag, den 13/2 1944.

Jeg sov til middag, og har spillet kort resten af dagen. Jeg tabte 6,50 kr.

Isen kan nu bære.

Mandag, den 14/2 1944.

Fiskerne har nu fanget årets første stenbidere, og vi fik af dem til aftensmad. Russerne har også købt nogle, men de spiser dem med skindet på, så det bliver et frygteligt måltid, de får ud af det.

Tirsdag, den 15/2 1944.

Fiskerne bjerger is i dag, selv om den er så tynd, at den ikke kan bære. Jeg har fået tegnet en livsforsikring i Hafnia på 5000 kr. Pengene får jeg, når jeg fylder 50 år, hvis jeg lever så længe. Dør jeg inden, får mine nærmeste arvinger pengene. Jeg skal betale 120 kr. i årspræmie.

Russerne sloges i nat, og flere går med bind om hovedet. De minder meget om taterne, i hele deres optræden.

Tyskerne har været rundt i byen i dag for at meddele folk, at de skal have indkvartering. Vi får indkvarteret en løjtnant, som skal bo på et loftsværelse, så jeg må igen flytte ned.

Læge Toft har været her for at undersøge Signe, der stadig har feber, men hun fejler dog intet særligt.

Onsdag, den 16/2 1944.

Viktor Andersen og Harald Hyldahl har solgt deres heste, og er rejst fra byen i dag.

Torsdag, den 17/2 1944.

Det fryser nu igen, og isen kan bære. Fire børn er druknet i våger.

Vi ser heldigvis ikke meget til vor nye "logerende", der kun opholder sig på sit værelse om aftenen og natten.

Fredag, den 18/2 1944.

Marinus Svendsen døde i nat, 35 år gammel. Han fik på ny en blodstyrtning, og døde kort efter. Hermed er den mest triste skæbne, jeg hidtil har kendt, afsluttet.

Efter at være blevet konfirmeret tjente han på landet et par år, hvorefter han kom til fiskeriet og levede et liv som andre unge, men det varede kun nogle få år, inden han blev syg og fik strubetuberkulose. Han lå syg hjemme nogen tid, og kom så på sanatorium, men blev snart sendt hjem igen. Han blev ringere og ringere og blev næsten helt pukkelrygget, men færdedes dog ude mellem folk indtil for to år siden, da han lige efter nytår gik til køjs, hvor han siden har ligget det meste af tiden. Jeg talte med ham lige før jul, og jeg kunne nok se, at han ikke havde langt tilbage, men et sundt menneske kan vel knapt tåle, at sidde inde i to år uden så meget som at komme uden for en dør, for det gjorde han ikke, men nu er det altså forbi, der var ikke håb om redning, så ondartet

som sygdommen ytrede sig. Verner Lauridsen, Svankær, der tjener på Hvidbjerggård, kom slemt til skade i dag, da et råddent loft brast under ham, mens han gik med en sæk korn. Han styrtede gennem loftet og ned i svinestalden og blev så medtaget, at han straks måtte på hospitalet.

Russerne har nu fuldendt tilintetgørelsen af de ti tyske divisioner ved Leningrad. Blandt de indespærrede var regiment Viking hvori der var mange danske frivillige.

Lørdag, den 19/2 1944
En ualmindelig "tør" fastelavn tegner det til at blive. Ikke så meget som én øl har vi, men desto mere kan vi jo glæde os til freden, som snart må komme. Erling er kommet hjem, men Jens og Sigfred er blevet i Struer.

Søndag, den 20/2 1944
Russerne er nu rejst fra Lyngby, og skal afløses af tyskere. De har næsten ødelagt de huse de forlod, og selv væggene var delvis nedrevet i Paaskes hus. De var kede af, at de skulle rejse, og mange græd. Endskønt de havde fået ordre til at være ædru til kl. 01, var en af dem så fuld (Christian Klont, kaldet), at han ustandseligt fald bagover, og endelig slog hovedet mod vognhjulet, så han besvimede, og blodet strømmede ud af hovedet. Man smed ham skødesløs op på vognen, hvor man lod ham ligge uden underlag.

Mandag, den 21/2 1944.
De nye tyskere er nu kommet, men de er så frække og utiltalende på alle måder, at jeg meget hellere vil have russerne her.

Anna, Eva, Signe, Chr. Pedersen, Robert og Erling har været ude med masker i aften. Erling gav musik på harmonikaen, og de var virkelig sjove at se på. Her fik de en snaps og en dansk cigaret. Der kom også mange børn med masker her i dag.

Tirsdag, den 22/2 1944.
Marinus Svendsen blev begravet i dag, og jeg fulgte også lig. Robert og Erling var med til at bære, og var også inviteret til spisning, da de samlede ind til gravstenen, som jeg gav 5 kr. til.

På vej til kirke, blev vi vidne til en luftkamp lige over vore hoveder. Vi hørte motor larm og skydning i luften, og kort efter så vi en amerikansk fire motores bomber. Batteriet åbnede en voldsom luftværnsild, vi kunne tydelig se granaterne eksplodere, og høre sprængstykkerne hvine i luften. Flere i ligfølget søgte dækning mellem træerne. Derefter kom en tysk jager til stede, og en luftkamp begyndte. Bombemaskinen blev straks skudt i brand, og besætningen sprang én for én ud med faldskærm, hvorefter maskinen styrtede til jorden med en tyk røgfane efter sig som kunne ses viden om. Det var et flot syn at se faldskærmene dale, og en af dem var så nær ved os, at vi kunne se manden spjætte med benene. Tyskerne leder nu efter flyverne.

Mor fylder 48 år i dag, og har haft enkelte gæster.

Onsdag, den 23/2 1944.
Vi har igen tøvejr, så isen kan ikke bære nu.

Tyskerne på batteriet er svært vigtige af, at den amerikanske bomber blev skudt ned. Det var en skam, at den ikke udløste sine bomber over batteriet, men dette var jo nok umuligt, og den var måske også lettet for lasten forinden.

Fredag, den 25/2 1944.
Robert har været i Thyborøn et par dage, men er nu kommet tilbage, da kutteren han skal med ikke stikker til søs foreløbig.

Lørdag, den 26/2 1944.
Det fryser nu igen, og denne gang temmelig meget.

Mandag, den 28/2 1944.
Bedstefar er blevet temmelig alvorlig syg og har 40 grader i feber.

Jeg mærker ikke noget særlig til, at jeg så at sige ikke sov sidste nat, og jeg kommer heller ikke tidlig i seng i aften.

Onsdag, den 1/3 1944.
Vi er jo inde i den første forårsmåned nu, men vejret har været meget lidt forårsagtig i dag,

idet det har sneet og stormet fra vest. Frosten er dog holdt op.

Torsdag, den 2/3 1944.
Den finske regering har ikke svaret på de russiske fredsbetingelser.

Også i dag har det sneet og blæst, men vinteren kan aldrig blive ret slem på denne årstid.

Fredag, den 3/3 1944.
Vi skal nu have en kommis fra på mandag, men han bliver her kun til april, da han har fået plads i Lyngs brugsforening.

Hundesygen griber stærkt om sig, 7 hunde er allerede døde eller blevet skudt.

Lørdag, den 4/3 1944.
Vi omsatte i dag for over 1000 kr. og afdrag har der ingen været af, så vi har haft ualmindelig travlt.

Signe og Eva er rejst til Thisted, og tager derfra til Ydby for at besøge Elly.

Søndag, den 5/3 1944.
Det har været et dejligt vejr i dag, og jeg har været ude meget af tiden.

Mandag, den 6/3 1944.
Vor nye kommis, Sigurd Sørensen, ankom i dag. Han er en lille beskeden mand, der er meget fåmælt men ingenlunde genert. Robert er igen rejst til Thyborøn.

Adskillige attentater med dødelig udgang er forekommet i den senere tid. Igen i dag har vi omsat for over 1000 kr., men heldigvis har vi nu Sørensen, som er ret dygtig.

Hjalmar Christensen fra Agger har været her sammen med betjenten. Anledningen var, at en tysker i går stjal et guldur fra ham til 500 kr. Han genkendte også tyskeren, men denne nægtede og havde ikke uret på sig, så han får det sikkert aldrig tilbage.

Tirsdag, den 7/3 1944.
Enorme allierede luftstyrker var i går inde over Tyskland, og et voldsomt luftslag fandt sted.

Der har været uroligheder i Odense, og der er nu indført spærretid.

Bedstefar har det heldigvis betydelig bedre, så han kommer sikkert over det denne gang, skønt dr. Toft sagde, han havde haft en mild lungebetændelse i venstre lunge.

Onsdag, den 8/3 1944.
Der er intet at skrive om i dag.

Torsdag, den 9/3 1944.
Jeg har deltaget i et mindre drikkegilde hos Carls. Vor nye kommis samt Einer og Carl deltog. Vi havde 1 hel fl. Rom og 1/2 fl. brændevin. Johanne, Signe og Eva delte 2 halve fl. vin. Den eneste der blev påvirket var Einer. Bedst som vi sad og drak kom der bud om, at Carl skulle til havet for at løfte både op, og det varede to timer inden han kom igen, så klokken blev mange, inden vi holdt op.

Fredag, den 10/3 1944.
Jeg har spillet "bank" hos Carl sammen med Sigurd, Carl og Josef Josefsen. Jeg spillede lige op, skønt spillet var højt.

Vejret er nu mildt, men det stormer temmelig stærkt i dag. Igen i dag har vi solgt for over 1000 kr. i butikken.

Lørdag, den 11/3 1944.
Hans kongelige højhed, kronprins Frederik fylder i dag 45 år, og der er i den anledning almindelig flagning over hele landet.

De tyskere, der afløste russerne skal til østfronten, og er blevet afløst af rekrutter, hvoraf de færreste kun er 18 år.

Søndag, den 12/3 1944.
Erling og jeg cyklede til Istrup kl. 17 for at besøge Kathrine og Svendsen. Kl. 18.30 begyndte vi at spille "mausel", og vi holdt først op kl. 5 mandag morgen. Det kan derfor knapt betale sig for mig at gå i seng, da jeg straks skal op igen. Vi blev imidlertid våde på hjemvejen, så jeg skal af tøjet alligevel.

Vi spillede 1 krones "mausel", og Svendsen, Niels Christensen, Kathrine, og Herluf Mikkelsen deltog foruden Erling og mig. Jeg tabte 10,75 kr. og Erling 20 kr., Niels Christensen 10 kr. og Svendsen vandt 38 kr.

Mandag, den 13/3 1944.
Jeg er søvnig i aften, og det er godt, man kan komme tidlig i seng.

Tirsdag, den 14/3 1944.
Ved at spille "bank" med Sigurd og Erling vandt jeg 38,75 kr., hvilket er det meste jeg endnu har vundet på én gang.

Der er øvelse på batteriet i aften med skydning, projektører og lyskastere samt meget andet djævelskab.

Onsdag, den 15/3 1944.
Et par stikkere er i denne uge blevet ryddet af vejen af patrioter.

Vejret har været fint og forårsagtig i dag.

Fredag, den 17/3 1944.
Jeg er lige kommet hjem fra Hurup, hvor jeg har været ved tandlæge.

Søndag, den 19/3 1944.
Vi har nu franskmænd fra Alsace Lorraine her i byen.

Mandag, den 20/3 1944.
Eva, Signe og jeg har været til afslutningsfest for den aftenskole undervisning, som jo blev til så lidt, da tyskerne tog skolen.
Vi samledes på "Hvidbjerggård", hvor Svankær børnene nu går i skole, og vi havde en ret fornøjelig aften.

Tirsdag, den 21/3 1944.
Jeg har i dag været i Thisted for at blive klippet og købe bøger. Jeg traf sammen med, Oscar Leed og en ung mand ved navn Carl, fra Agger. Vi drak og spiste sammen og kom i selskab med "æ bette smed" og dennes søn. Vi sad så længe på hotel "Ålborg", at vi ikke nåede Christoffersen (rutebilen), og derfor måtte tage toget hjem. Jeg lejede så en cykel i Bedsted, og kørte til Svankær, hvor min egen cykel stod.

Onsdag, den 22/3 1944.
Russerne har nu overskredet den Rumænske grænse, så det går jo godt fremad for os.

Far har været i Thisted i dag.

Fredag, den 24/3 1944.
Vejret har i dag været det bedste, det længe har været.

Vesuv er i udbrud, og har begravet flere byer.

Lørdag, den 25/3 1944.
Der er forrygende travlt i huset i disse dage, og i dag er travlheden på sit højeste. Der bages, koges og steges uafbrudt, da vi skal have mange gæster til middag i morgen. (Esthers konfirmation). "Wolle" dvs. Oline fra Stenbjerg er kogekone, Ferdinand Møller er skaffer og Ingefred Sørensen er "mor i huset". Desuden er der mange opvartere og andre hjælpere.

Søndag, den 26/3 1944.
Så blev Esther konfirmeret sammen med 15 andre fra denne kommune. Foruden Esther var der fra Lyngby følgende konfirmander, Gerhard Iversen, Chr. Iversen og Niels Jørgensen.

Da vi ikke kunne få fat på en bil, henvendte vi os til ingeniør Pedersen fra Wright - Thomsen og Kier, der også var så venlig at køre os til og fra kirken, hvorfor han og hans kone blev indbudt og derfor også kom med til konfirmationen.

Da vi kom fra kirke spiste vi frokost, og da vi omsider var færdige med denne, forsvandt Magnus Ruby og jeg ind på mit værelse hvor vi drak øl, og opvarterne drak vin. Da øllet snart slap op, besluttede Magnus og jeg at stryge eftermiddagskaffen og gik om i kantinen, hvor vi på ny gik i lag med øldrikningen, som fortsatte, til vi skulle hjem at spise. Og hvilken tortur blev det ikke at sidde til bords fra kl. 17 til 20 og spise tre retter mad samt is og "kaffe". Da vi langt om længe var ved at være færdige, skulle de 70 telegrammer læses op, men lærer Christiansen overså heldigvis versene og skriftstederne.

Foruden telegrammer og gaver blev Esther foræret 242 kr.

Mandag, den 27/3 1944.
Jeg har været til at eftergilde hos Chr. Iversen. Ferdinand Møller underholdt med musik sammen med lærer Christiansen. Ferdinand, der ellers går for at være lidt "halvmissionsk", blev

temmelig påvirket i går, så han får sikkert en irettesættelse ved næste samfundsmøde.

Vesuvs udbrud har nu kostet over 2000 mennesker livet.

Tirsdag, den 28/3 1944.
I aften havde vi de af byens beboere der havde givet gaver, til kaffe, så klokken blev igen mange inden jeg kom i seng.

En tysker ved navn Fink, der spiller fantastisk på klaver, var her for at spille.

Onsdag, den 29/3 1944.
Vi har haft flere gæster fra landet i aften, og det blev en morsom aften med kortspil og dans.

Fredag, den 31/3 1944.
Sigurd Sørensen er nu færdig med tjenesten her og rejser til Lyngs. Det er skammelig nok, at han ikke kan blive her, thi han er dygtig og omgængelig.

Bedstefar er nu ved at blive rask og er oppe hver dag. Han har ellers været langt ude, og det er ret sjældent, at en mand i hans alder overlever en lungebetændelse.

Søndergaard Nielsen har været her i dag for at ordne bogholderiet.

To nazister er blevet skudt på Sjælland, og adskillige andre politiske mord har fundet sted, men nu er det så almindeligt med disse mord, at der næppe går et døgn, uden at der finder et politisk mord sted.

Lørdag, den 1/4 1944.
Robert og Jens er kommet hjem i dag, og Jens optræder som den store nar han er, meget fremmedartet med lange snørestøvler, plusfour og knaldgult tørklæde om halsen. Jeg kan nu ikke se, at der er noget som helst stort i, at optræde som arbejdsmand på en fremmed arbejdsplads.

Robert har endnu ikke tjent noget ved fiskeriet.

Søndag, den 2/4
Et af Møller Jensens børn i Svankær, den 12 årige Oline, er død af difteritis, og Signe, Esther og Knud er i dag til hendes begravelse. Hun var ikke vaccineret. Vi har haft vintervejr de sidste par dage, og også i dag fryser det, men snevejret er dog holdt op.

Mandag, den 3/4 1944.
Tyskerne og franskmændene her i byen rejser nu, og kantinen er allerede lukket, men der kommer sikkert nogle andre tyskere.

Onsdag, den 5/4 1944.
De tyskere, der har været indkvarteret her i byen er nu rejst, men der er allerede begyndt at komme nye.

Vi har nu på ny fået indført sommertid, hvilket jeg ikke synes er synderlig behageligt.

Lørdag, den 8/4 1944.
Mine forældre er til sølvbryllup hos Niels Lykkes, og er ikke kommet hjem endnu, skønt klokken er 3. Der har været mange unge her i aften, og vi har spillet kort og danset.

Søndag, den 9/4 1944. Påskedag.
Fire lange år med had og ufred er gået siden arvefjenden besatte Danmark, men min personlige mening er den, at vi kun kan være glade for, at tyskerne ikke rejste inden den 29. august, thi havde de det, hvordan ville den frie verden da have set på os? Som et folk der ikke selv har villet kæmpe for friheden, men som nådigt skulle have friheden foræret af sejrherrerne i denne krig. - Ja, i sandhed, dette sidste år siden 9. april 1943 har været et lykkeligt år i vort lands historie, thi vi fik vist hele verden, at også vi kan og vil øve aktiv modstand mod undertrykkerne, og de slag der på hjemmefronten er blevet rettet mod tyskerne har været vort tusindårige historie værdig, og alle håber vi, at der ikke findes én levende tysk soldat i Danmark, når påskeklokkerne igen lyder over landet. Denne 9. april er den første forårsdag i år. Der er godt solskin og en mild påskeøsten blæser.

Mandag, den 10/4 1944.
Jeg har sovet det meste af dagen, og nu bryder jeg mig heller ikke om flere helligdage, men vil gerne til at bestille noget igen.

Tirsdag, den 11/4 1944.
Russerne har nu indtaget Odessa, så tyskerne er nu næsten helt ude af Rusland undtagen på Krim. Russerne er også trængt ind i Tjekkoslovakiet, så hævnens time nærmer sig.
Tyskerne har i nat øvet hærværk flere steder i byen. De har således rykket min bedstefars stakit op og knust ruder forskellige steder. Sagen er meldt til kommandanten (Sigmann), som i aften beså skaderne.

Onsdag, den 12/4 1944.
Der var i forgårs nat luftalarm over hele Danmark undtagen nord for Limfjorden, og der blev over Danmark nedskudt 17 flyvemaskiner. To danskere blev dræbt af luftværnssprængstykker og en dame døde af et chok.
Jens Krogh bliver nu hjemme, da han har fået arbejde her.

Tirsdag, den 18/4 1944.
Der er nedskrevet noget om de gamle krigsveteraner, men begyndelsen mangler. Der står: men i min fars ungdom regnede man ikke veteranerne fra 1864 for noget, da var det kun dem fra 1848 der regnedes for noget. Min oldefar, Mads Nielsen var veteran fra 1864 (fregatten Jylland i slaget ved Helgoland) og Peter Kroghs far var med både i 1848 og i 1864. Han var ombord på linjeskibet Christian VIII, da det sprang i luften på Flensborg Fjord, og krigsmedaljer fra den tid findes i adskillige hjem. Den eneste veteran jeg selv rigtig husker og rigtig har talt med en dag er, Poul Pedersen fra Handrup.

Onsdag, den 19/4 1944.
Tyskerne beskød i går broen ved Sønderborg, hvorved en person dræbtes. Som protest strejkedes og demonstreredes der overalt i byen og flagene gik på halv. Tyskerne beklagede begivenheden og påstår, at den skyldes et teknisk uheld.

Torsdag, den 20/4 1944.
Hitler fylder i dag 55 år, men har ikke som han plejer, noget at skulle have sagt. For 5 år siden udtalte han: "Jeg vil hellere have en krig nu, mens jeg er 50 år, end når jeg er 55 år". Soldaterne fejrer hans fødselsdag i aften.

Fredag, den 21/4 1944.
Jeg har været til tandlæge i dag, og Erling gjorde mig følgeskab. Vi drak først på Morup Mølle Kro, og tog derefter til Hurup. Tandlægen udtalte sig rosende om den ro jeg udviste, da tanden var vanskelig at have med at gøre. Vi var hjemme ved 10 tiden.

Lørdag, den 22/4 1944.
Vi har som sædvanlig meget travlt hver dag i butikken, men jeg tror Erik kommer herud i morgen for at blive fæstet, og gør han det, er jeg ikke sikker på, at jeg bliver hjemme i sommer, thi man må jo passe på, at man ikke bliver en hjemmefødning.

Søndag, den 23/4 1944
Søndagen er gået for mig som så mange andre søndage med kortspil om aftenen.

Mandag, den 24/4 1944.
Rentier Th. Outzen, der boede hos fhv. realskolebestyrer Hansen, Hvidbjerg, er pludselig død, 85 år gammel. Jeg kom til at kende ham godt gennem de 4 år, jeg gik på kostskole i Hvidbjerg, og jeg kom godt ud af det med ham, da jeg altid gerne ville høre ham fortælle. Han kunne huske, at de hjemme havde tysk indkvartering under krigen i 1864. En tysk officer satte en uniformshjelm på hans hoved og sagde leende: "Der grose dänen", og den scene glemte han aldrig.

Fortsættes

Sådan får du kontakt til Egnshistorisk Forening for Sydthy

Drejer det sig om medlemsskab, spørgsmål og/eller forslag til foreningsarbejdet med mere: Kontakt da et bestyrelsesmedlem eller en kontaktperson.

Bestyrelsen:

Eigil T. Andersen (formand), Ullerupvej 5
7760 Hurup. Tlf. 97 95 31 65.
Evt. artikler kan sendes til mail-adressen:
eigil.andersen@karby.dk

Leif Krogsgård (næstformand), Morup Møllevej 11,
7755 Bedsted. Tlf. 97 94 55 09.

Jytte Sunesen, Brendgårdvej 67, Ydby,
7760 Hurup. Tlf. 97 95 64 05.

Rita S. Christensen, Gyvelvænget 2,
7755 Bedsted. Tlf. 97 94 50 72.

Uggi Larsen, Ydbyvej 30
7770 Vestervig. Tlf. 97 94 12 99.

Kasserer (ej medlem af bestyrelsen)
Hans Ejlersen, Vibevej 29,
7760 Hurup. Tlf. 97 95 30 04
Lisbethejlersen@webspeed.dk

Sogne-kontaktpersoner:

Agger: Jens Andersen, Blåbærvej 10,
Agger, 7770 Vestervig. Tlf. 97 94 26 29.

Bedsted: Leif Krogsgaard, Morup Møllevej 11,
7755 Bedsted. Tlf. 97 94 55 09.

Lisbeth Jensen, Morup Møllevej 16,
7755 Bedsted. Tlf. 97 94 52 51

Boddum: Anker Mardal, Burhøjgårdvej 2,
Boddum, 7760 Hurup. Tlf. 97 95 90 93.

Gettrup: Chr. Bang Larsen, Bredgade 85,
7760 Hurup. Tlf. 97 95 64 48.

Grurup: Bodil Lund Larsen, Visbyvej 23,
7755 Bedsted. Tlf. 97 94 56 75.

Hassing: Jens Søndergaard, Udsigten 12,
Hassing, 7755 Bedsted. Tlf. 97 94 61 99.

Helligsø: Kresten Munch, Helligsøvej 44,
7760 Hurup. Tlf. 97 95 63 17.

Heltborg: Holger Diechmann, Oddesundvej 211,
Heltborg, 7760 Hurup. Tlf. 97 95 19 65.

Hurup: Lisbeth Ejlersen, Vibevej 29,
7760 Hurup. Tlf. 97 95 30 04.

Henning H. Kristensen, Degnebakken 7,
7760 Hurup. Tlf. 97 95 25 07.

Hørdum: Jens J. Krogh, Møllevangen 5,
Hørdum, 7752 Snedsted.
Tlf. 97 93 63 61.

Koldby: Knud E. Nielsen, Fuglhøjgårdsvej 2,
Koldby, 7752 Snedsted. Tlf. 97 93 62 01.

Lodbjerg: Betty Jensen, Rønheden 6,
7755 Bedsted. Tlf. 97 94 82 02.

Skyum: Frode Nielsen, Østerstrandvej 1, Skyum
7752 Snedsted. Tlf. 97 93 61 27.

Snedsted: J. V. Præstgaard, Lunegårdsvej 33,
7752 Snedsted. Tlf. 97 93 41 66

Svankjær: Vera Møller, Storkjærvej 2,
Svankjær, 7755 Bedsted. Tlf. 97 94 81 63.

Sønderhå, Nørhå og Hørsted: Willy Mardal, Legindvej 102, Sønderhå,
7752 Snedsted. Tlf. 97 93 91 45

Thisted: Erik Boesen, Gråkildevej 73,
7700 Thisted. Tlf. 97 91 25 40

Vestervig: Peter Bolt Larsen, Margrethevej 13,
7770 Vestervig. Tlf. 97 94 12 30.

Ruth Thinggaard, Klostergade 34,
7770 Vestervig. Tlf. 97 94 12 42.

Bjarne Madsen, Astrupvej 6,
7755 Bedsted. Tlf. 97 94 58 03.

Villerslev: Jens Bliksted, Ny Villerslevvej 12,
Villerslev, 7755 Bedsted.
Tlf. 97 94 60 34.

Visby: Tove Kanstrup Nielsen, Oddesundvej 240
Visby, 7755 Bedsted. Tlf. 97 95 13 59.

Ydby: Jytte Sunesen, Brendgårdsvej 67,
Ydby, 7760 Hurup. Tlf. 97 95 64 05.

Ørum: Villiam Mortensen, Skovbrynet 27,
Svankjær, 7755 Bedsted. Tlf. 97 94 80 78

Årbogen tilsendes alle medlemmer.
Kontingent for 2009: Kr. 120,00

ISSN 0900 - 2103 · EAN 978-87-88919-27-1